భారతదేశ తీరప్రాంత సముదాయాల శీతోష్ణస్థితిని మెరుగైన పూర్వస్థితి సంతరించుకునేలా చేయడం

పర్యావరణ మరియు సామాజిక నిర్వహణ సమగ్ర రూపురేఖలు

31 మే, 2018

అనుబంధం VI (b) - పర్యావరణ మరియు సామాజిక నిర్వహణ సమగ్ర రూపురేఖలు

గ్రీన్ క్లైమేట్ ఫండ్ ఫండింగ్ ప్రతిపాదన

కంటెంట్లు

1. ఇంటర్డక్షన్ 1

1.1 నేపథ్యం 1

1.2 ప్రాజెక్టు పర్యావలోకనం 3

1.2.1 చర్యల సారాంశం 4

1.2.2 జీవనోపాధి ప్రమేయాలు (Interventions) మరియు సాఫ్ట్ మౌలికసదుపాయాలు 11

1.2.3 పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక నిర్వహణ ఫ్రేంవర్కు అభివృద్ధిని దృష్టిలో ఉంచుకున్న అంచనాలు 40

1.2.4 పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక నిర్వహణ ఫ్రేంవర్కు ఉద్దేశ్యాలు, లక్ష్యాలు 40

1.2.5 భూ సమస్యలు 41

1.2.6 స్థానిక ప్రజలు 42

1.2.7 పరిపాలన 42

2. పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక అంశాలకు చట్టబద్ధమైన, సంస్థాగతమైన ఫ్రేంవర్కు 44

2.1 లెజిస్లేషన్, పాలసీలు, రెగ్యులేషన్లు 44

2.2 భారతదేశంలో పర్యావరణ సంబంధమైన ప్రభావ అంచనా 49

2.3 మల్టీలేటరల్ అగ్రిమెంట్లు మరియు బయోడైవర్సిటీ ప్రొటోకాల్స్ 51

3. అమలుపరచడం మరియు కార్యక్రమం చేపట్టే విధానం 54

3.1 సాధారణ నిర్వహణ నిర్మాణం మరియు బాధ్యతలు 54

3.1.1 జాతీయ స్థాయిలో అమలుపరిచే నిర్మాణం 54

3.1.2 కోస్టల్ గవర్నెన్స్ పై కమిటీ 56

3.1.3 స్టేట్ మేనేజ్మెంట్ స్ట్రక్చర్లు 56

3.1.4 ప్రాజెక్ట్ హామీ 58

3.2 EMSF అడ్మినిస్ట్రేషన్ 58

3.2.1 సాధారణ పర్యావరణ సంబంధమైన కాంట్రాక్ట్ పెర్ఫార్మెన్స్ క్లాజులు 59

3.2.2 పర్యావరణ సంబంధమైన విధానాలు, సైట్ మరియు చర్య-నిర్దిష్టమైన పని ప్రణాళికలు/సూచనలు 59

3.2.3 పర్యావరణ సంబంధమైన సంఘటన రిపోర్టు చేయడం 60

3.2.4 డైలీ మరియు వీక్లీ పర్యావరణ సంబంధమైన ఇన్పెక్షన్ చెక్లిస్టులు 60

3.2.5 దిద్దుబాటు చర్యలు 60

3.2.6 సమీక్ష మరియు ఆడిటింగ్ 60

3.3 ట్రైనింగ్.. 61

4. కమ్యూనికేషన్ 62

4.1 పబ్లిక్ కన్సల్టేషన్ మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక ప్రకటన.. 62

4.2 ఫిర్యాదుల రిజిస్టరు మరియు సమస్యల పరిష్కార మెకానిజం 61

4.2.1 ఫిర్యాదుల రిజిస్టరు 62

4.2.2 పరిష్కార యంత్రాంగం 63

5. కీలకమైన పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక సూచికలు 69

5.1 జీవావరణ వ్యవస్థ 69

5.2 భూగర్భజలాలు.. 84

5.3 ఉపరితల జలాలు 94

5.4 క్రమక్షయం, డ్రైనేజి మరియు అవక్షేప నియంత్రణ.. 101

5.5 ధ్వని మరియు కంపనం.. 112

5.6 నిస్సారమైన నీటి 117

5.7 గాలి నాణ్యత.. 123

5.8 సామాజిక నిర్వహణ 127

5.9 పురావస్తుపరమైన మరియు సాంస్కృతిక వారసత్వం 134

5.10 అత్యవసర నిర్వహణ చర్యలు... 136

అనుబంధం A: సోషల్ ఇన్క్లూజన్ ప్లానింగ్ ఫ్రేంవర్క్ 138

అనుబంధం B: సోషల్ ప్రామాణిక సాధారణ పర్యావరణపరమైన కాంట్రాక్ట్ క్లాజులు... 153

అనుబంధం C: UNDP స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ మెకానిజం ఫారం...161

చిత్రాలు టేబుల్

చిత్రం 1 లక్ష్యం రాష్ట్రాలు స్థానాన్ని 3

చిత్రం 2 భారతదేశంలో EIA ప్రక్రియ........ ..48

చిత్రం 3 ప్రాజెక్టుసంస్థాగత నిర్మాణం........54

చిత్రం 4 భారతదేశంలో వృక్ష మరియు భూ వినియోగం 73

చిత్రం 5 భారతదేశ క్రోనోస్ట్రాటిగ్రాఫిక్ డివిజన్లు........ 85

చిత్రం 6 భారతదేశంలో ప్రధాన జలాశయాల వ్యవస్థలు 88

చిత్రం 7 మేజర్ ఆక్విఫెర్స్ [1] లో సంభావిత భూగర్భజలాల దిగుబడి........ 89

చిత్రం 8 భూగర్భజలాల పర్యవేక్షణ బావులు (2011) 89

చిత్రం 9 భూగర్భజలాల యూనిట్ల వర్గీకరణ 90

చిత్రం 10 సగటు వార్షిక వర్షపాతం 94

చిత్రం 11 భారతదేశంలోని ప్రధాన నదులు 95

చిత్రం 12 భారతదేశంలో ప్రధాన మృత్తికా రకాలు........ 102

[1]http://www.india-wris.nrsc.gov.in/wrpinfo/index.php?title=CGWB_Ground_water_resources

1. ఇంటర్డక్షన్

1. భారత ప్రభుత్వం (GoI) ద్వారా గ్రీన్ క్లైమేట్ ఫండ్ (GCF) కు ఇవ్వబడిన "భారతదేశం యొక్క తీర ప్రాంతాల యొక్క వాతావరణ పునరుద్ధరణను మెరుగుపర్చడం" అనే ప్రాజెక్టుకి మద్దతుగా ఈ పర్యావరణ మరియు సామాజిక నిర్వహణ ముసాయిదా (EMSF) తయారు చేయబడింది. ఈ ప్రాజెక్ట్ GCF గుర్తింపు పొందిన సంస్థలో పాత్ర పోషిస్తున్న కారణంగా UNDP చేత మద్దతు ఇవ్వబడుతోంది, ఈ ప్రాజెక్ట్ ని UNDP సామాజిక మరియు పర్యావరణ ప్రమాణాల పద్ధతిపై పరీక్షించడం జరిగింది, దీన్ని తగుమాత్రపు రిస్క్ (ప్రపంచ బ్యాంకు / ఇంటర్నేషనల్ ఫైనాన్స్ కార్పొరేషన్ వర్గం B) గల ప్రాజెక్ట్ గా తేల్చడం జరిగింది.

1.1 నేపథ్యం

2. భారతదేశ వాతావరణ వ్యవస్థ దక్షిణ ప్రాంతంలో భూమధ్యరేఖా ప్రాంత ఉష్ణోగ్రతనీ, హిమాలయ ప్రాంతాలలో ఖండాంతర ఉష్ణోగ్రతనీ కలిగి ఉన్న వాతావరణ మండల శ్రేణిని కలిగి ఉంది. భారతీయ ఋతుపవన చక్రం ఎక్కువగా వివిధ వాతావరణ మండలాల[2] ను కలిగి ఉంటుంది. ఫలితంగా తీరప్రాంతంలో సంవత్సరం పొడవునా వర్షంలో ఉంటుంది.

3. 7,500 కిలోమీటర్ల కంటే ఎక్కువ పొడవు కలిగి ఉన్న తీర ప్రాంతంలో ~5,420 కి.మీ. తీర ప్రాంతం ద్వీపకల్ప భారతదేశంలో రెండు తీర ప్రాంత మైదానాల్ని[3] కలిగి ఉంది. తూర్పు తీర మైదానం తూర్పు కనుమలు మరియు బంగాళాఖాతం మధ్య, ఈశాన్యంలో ఉన్న పశ్చిమ బెంగాల్ నుండి ఆగ్నేయంలో ఉన్న తమిళనాడు వరకు విస్తరించింది. పశ్చిమ తీర మైదానాలు పశ్చిమ కనుమలు మరియు అరేబియా సముద్రం మధ్య, గుజరాత్ నుంచి వాయువ్యంలో కేరళ వరకు విస్తరించింది.

4. సుమారు 250 మిలియన్ ప్రజలు (దేశ జనాభాలో 14% లేదా ప్రపంచ జనాభాలో 3.5%) భారతదేశ తీరప్రాంతంలో 50 కిలోమీటర్ల దూరంలో నివసిస్తారు. పట్టణీకరణ మరియు తీరప్రాంత అభివృద్ధి తీర ప్రాంతాలలో గణనీయమైన ఒత్తిడిని సృష్టించింది. తమ జీవనోపాధి కోసం తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థలపై ఆధారపడిన తీరప్రాంత సముదాయాలకు ఈ తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థలు కునారిల్లుతూ ఉండడంతో ప్రతికూల ప్రభావాలు కనబడుతున్నాయి. ప్రత్యేకంగా ఈ శీతోష్ణస్థితి మార్పు ప్రభావం చూపే రిస్కు తీరప్రాంత జనాభా మీద ఉంటుంది.

5. భారతదేశంలో శీతోష్ణస్థితి మార్పు తీరప్రాంత సముదాయాలు, అలాగే వారు ఆధారపడి ఉన్న పర్యావరణ వ్యవస్థలపై తీవ్రమైన వ్యతిరేక ప్రభావాలను అంచనా వేసింది. మూడు తీర ప్రాంతాలకు చెందిన భారతదేశ రాష్ట్రాలకు సంబంధించిన శీతోష్ణస్థితి మార్పుల ప్రతికూల ప్రభావంపై తీసుకోగల చర్యల గురించి GCF కి సమర్పించటానికి

[2] MoEFCC. 2015. ఇండియా: వాతావరణ మార్పు పై ఐక్యరాజ్య సమితి ముసాయిదా సదస్సులో మొదటి ద్వైవార్షిక నవీకరణ నివేదిక.

[3] ఇండియన్ నెట్వర్క్ ఫర్ క్లైమేట్ చేంజ్ అసెస్మెంట్ (INCCA) 2010. క్లైమేట్ చేంజ్ అండ్ ఇండియా: ఎ 4x4 అసెస్మెంట్. ఎ సెక్టోరియల్ అండ్ రీజినల్ ఎనాలిసిస్ ఫర్ 2030s. INCCA Report #2.

UNDP మద్దతుతో GoI ఈ ప్రాజెక్టుని రూపొందిస్తుంది. ఈ ప్రాజెక్ట్ పర్యావరణ మార్పుల ప్రతికూల ప్రభావాల రిస్కుని భరించే సముదాయాల పునరుద్ధరణని మెరుగుపర్చడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

6. ప్రతిపాదిత GCF ప్రాజెక్టులో ఆంధ్ర ప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, ఒడిషా- ఈ మూడు టార్గెట్ తీరప్రాంత రాష్ట్రాల జనాభా (చిత్రం 1), వారి జీవనోపాధి కోసం తీర పర్యావరణ వ్యవస్థల పర్యావరణ స్వస్థతపై ఎక్కువగా ఆధారపడి ఉంటాయి.

7. ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర మరియు ఒడిషా రాష్ట్రాల్లోనే ప్రాజెక్టు పెట్టుబడులకు ఎంపిక చేయడానికి మౌలికంగా బలమైన కారణాలు చాలా ఉన్నాయి:

- ప్రాజెక్టు మొత్తంలో భారత తీరప్రాంత మార్పు ఉత్ప్రేరకంగా ఉండాల్సి ఉంటుంది, అందుకు పడమర మరియు తూర్పు తీర ప్రాంతాల రాష్ట్రాలు ప్రాజెక్ట్ కి ప్రాతినిధ్యం వహించాలి;
- ఎక్స్పోజర్ ఇండెక్స్ ప్రకారం "కోస్టల్ వల్నరబిలిటీ అట్లాస్ ఆఫ్ ఇండియా" లో ఈ మూడు రాష్ట్రాల్లోనూ ఎక్కువ శాతం తీరప్రాంతాలు శీతోష్ణస్థితి మార్పులకు లోనవుతున్నట్లుగా వర్గీకరించబడ్డాయి.[4].
- పొరుగు రాష్ట్రమైన పశ్చిమ బెంగాల్ తీర ప్రాంత జిల్లాల కంటే ఆంధ్రప్రదేశ్ తీరప్రాంత జిల్లాల్లో *6* మిలియన్ల మందికి పైగా ప్రజలు నివసిస్తున్నారు
- మూడు లక్ష్య రాష్ట్రాలూ విస్తృతమైన జీవభౌతిక ఆవాసాలు మరియు శీతోష్ణస్థితి రకాలను కలిగి ఉంటాయి, ఫలితంగా పర్యావరణ సంబంధిత మౌలిక సదుపాయాలపైనా, అలాగే తీరప్రాంత జీవనోపాధులకి చెందిన విభిన్న శ్రేణిలో పెట్టుబడి పెట్టేందుకు ఈ ప్రాజెక్టుకు అవకాశం కల్పిస్తుంది;
- జీవభౌతిక ప్రమాదాలు - సముద్ర మట్టం పెరుగుదల, విపరీతమైన తుఫాను చర్యల ఫలితంగా తుఫానుల పెరుగుదల, తీరప్రాంత క్రమక్షయం పెరుగుదల;
- తీర జీవావరణవ్యవస్థ రకాలు -మడ అడవులు, సీగ్రాస్, ఉప్పు చిత్తడినేలలు, పగడపు దిబ్బలు, కోస్టల్ లాగూన్స్ (తీర మడుగులు);
- తలసరి ఆదాయ స్థాయిలు -తలసరి ఆదాయం బాగా తక్కువ, తక్కువ మరియు మధ్యస్థ తలసరి ఆదాయాలు ఉన్న రాష్ట్రాలతో సహా.

[4] కోస్టల్ వల్నరబిలిటీ అట్లాస్ ఆఫ్ ఇండియా (2012). ఇండియన్ నేషనల్ సెంటర్ ఫర్ ఓషన్ ఇన్ఫర్మేషన్ సర్వీసెస్ హైదరాబాద్.

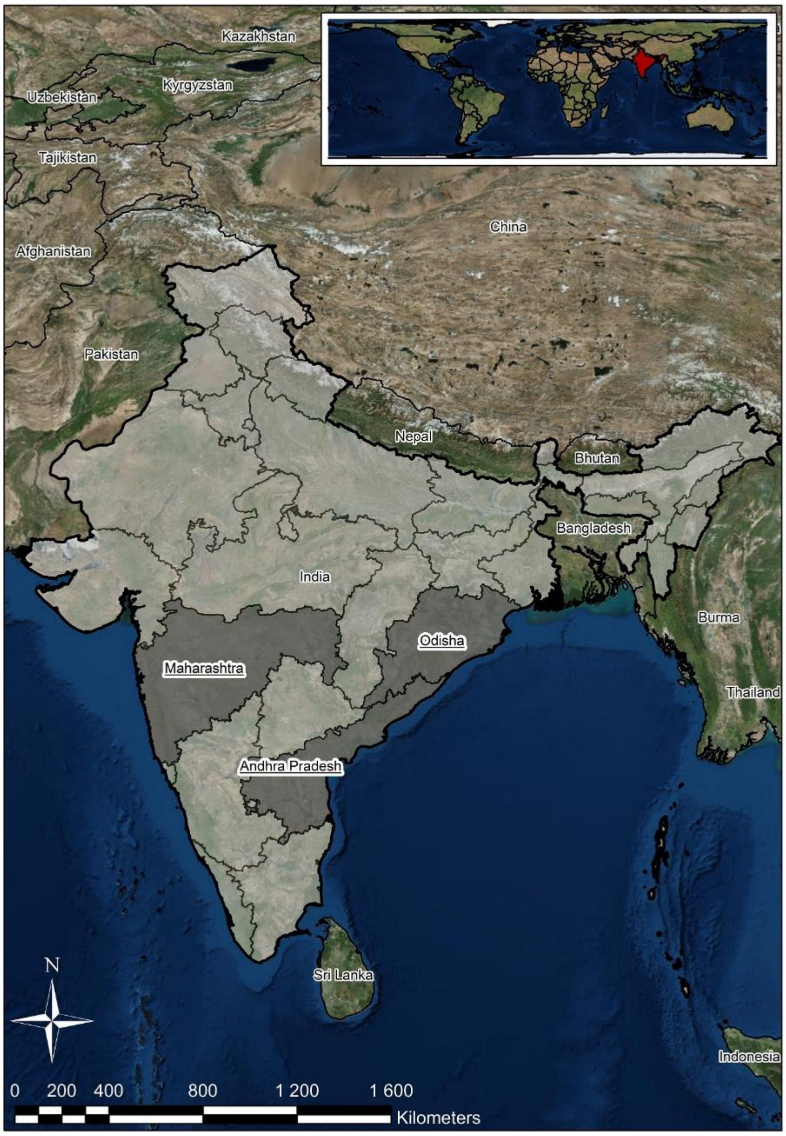

చిత్రం 1 లక్ష్యం రాష్ట్రాలు స్థానాన్ని

1.2 **ప్రాజెక్టు పర్యావలోకనం**

8. ఒక పర్యావరణ వ్యవస్థ-ఆధారిత మరియు కమ్యూనిటీ-ఆధారిత విధానాల్ని ఉపయోగించి భారతదేశంలోని ప్రమాదభరితమైన శీతోష్ణస్థితి మార్పులు, అత్యంత తీవ్రమైన సంఘటనలు సంభవించే తీరప్రాంత వాతావరణంలోని మానవ కమ్యూనిటీ జీవితాలు, ప్రత్యేకంగా మహిళల జీవనోపాధులను మెరుగుపరచడం ఈ ప్రాజెక్టు లక్ష్యం.

9. ఈ ప్రాజెక్ట్ జీవావరణవ్యవస్థ సామర్థ్యం పెంచడానికి, కమ్యూనిటీ-ఆధారిత విధానాల్ని అనుసరించడానికీ, అలాగే భారతదేశ తీరప్రాంత రాష్ట్రాలన్నింటికీ సంబంధించిన ప్రాజెక్ట్ కి అతీతంగా వివిధ మార్గాల అనుసరణని పెద్ద ఎత్తున ప్రారంభించడానికీ జాతీయ, రాష్ట్ర, కమ్యూనిటీ స్థాయిల్లో పని చేస్తుంది. అన్ని తీరప్రాంత రాష్ట్రాలోనూ వాటి

జిల్లాల్లోనూ, ఇంకా దక్షిణ ఆసియా ప్రాంతంలోనూ విస్తృతంగా లభించిన నిర్దిష్టమైన అనుభవాలతో ప్రత్యేకంగా లక్ష్యాత్మక రాష్ట్రాలైన ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, ఒడిశాలలో పునరుద్ధరణ, జీవనోపాధి కల్పన చేపట్టడం జరుగుతుంది.

1.2.1 చర్యల సారాంశం

10. ప్రతిపాదిత ప్రాజెక్ట్ ఈ క్రింది కార్యకలాపాలను కలిగి ఉంటుంది:

1.1.1.1 ఫలితం 1: కోస్టల్ మరియు మెరైన్ ఎకోసిస్టమ్స్ మరియు వాటి సర్వీసుల మెరుగైన పునరుద్ధరణ

11. ఈ ఔట్‌పుట్ జాతీయ, రాష్ట్ర, భూభాగాల ప్రమాణాలపై తీర ప్రాంత, సముద్ర పర్యావరణ వ్యవస్థల పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ, నిర్వహణ ద్వారా వివిధ రకాల ప్రత్యామ్నాయ విధానాల్ని అమలు చేస్తూ సుస్థిరమైన అభివృద్ధి ప్రయోజనాలను కలిగించడానికి పనిచేస్తుంది. జాతీయ స్థాయిలోనూ, అన్ని తీర ప్రాంత రాష్ట్రాలలోనూ, బలహీన తీరప్రాంతాల అంచనా కోసం, తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థల పునరుద్ధరణ కోసం, అలాగే కార్బన్ సీక్వెస్ట్రేషన్ (వాతావరణంలో సహజ లేక కృత్రిమ పద్ధతుల్లో కర్బనాన్ని వేరు చేసి ఘన లేదా ద్రవ రూపంలో నిల్వచేయడం) సహా ఫలితాల క్రమబద్ధమైన పర్యవేక్షణ కోసం దీర్ఘకాలిక వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయబడుతుంది. మూడు రాష్ట్రాల ప్రాజెక్ట్ సైట్లలో, అటవీ శాఖతో కలిసి సన్నిహితంగా మెలగుతూ కో-మేనేజ్మెంట్ విధానంలో కమ్యూనిటీ సహకరిస్తుంది. అలా చేయడం వల్ల పునరుద్ధరణ ప్రయత్నాల్లో పని అవకాశాలను అందుకున్నట్టూ ఉంటుంది, మరో ప్రక్క ఒక రకమైన స్వాస్థ్యప్రదమైన స్థితిని నిర్వహించడానికీ, చట్టవిరుద్ధమైన కార్యకలాపాల్ని నివారించడంలో సహాయపడే భాగస్వాములుగా ఉన్నట్టూ ఉంటుంది.

12. ప్రోటోకాల్స్, మార్గదర్శకాలు ఏర్పాటు చేయబడతాయి, పునరుద్ధరణ ప్రయత్నాలు చేపట్టబడతాయి, వాటిలో:

- మడ అడవుల పునరుద్ధరణ ద్వారా హైడ్రోలాజికల్ రిహాబిలిటేషన్ (పునరావాసం);
- నాటడం ద్వారా మడ అడవుల పునరుద్ధరణ;
- అవక్షేపణని నివారించడానికీ మరియు తీర పర్యావరణ వ్యవస్థల అవక్షేపణకీ వనీకరణ (అడవుల పెంపకం) ద్వారా పునరుద్ధరణ;
- హైడ్రోలాజికల్ పునరావాసం ద్వారా సీగ్రాస్ బెడ్స్ మరియు ఉప్పుతో కలిసిన బురదనేలల పునరావాసం;
- స్ట్రక్చర్ ప్లేస్మెంట్ ద్వారా పగడపు దిబ్బల (కోరల్ రీఫ్స్) కృత్రిమ పునర్నిర్మాణం;
- కోస్టల్ లాగూన్స్ (తీర మడుగులు) హైడ్రోలాజికల్ పునరావాసం, ఉదా. డ్రెడ్జింగ్ /చీలిన నదీ ముఖద్వారాలు;
- డూన్ వెజిటేషన్ (వృక్ష సంపద) పునరుద్ధరణ;
- షెల్టర్ బెల్టుల వంటి కొత్త జాతుల పరిచయం

1.1.1.1.1 చర్య 1.1. బలహీనతని నిర్వహిస్తుంది పర్యావరణ వ్యవస్థ ప్రణాళికకీ మరియు కమ్యూనిటీ-ఆధారిత జోక్యం ఎలా కల్పించుకోవాల్సి ఉంటుందో తెలియజేయడానికి తీరప్రాంత ప్రమాద అంచనాని నిర్వహించడం

- దుర్బలత అంచనా మార్గనిర్దేశన పద్ధతుల మెథడాలజీలకు పర్యావరణ వ్యవస్థ సంబంధమైన పారామితులు చేర్చడానికి తీర పరిశోధన మరియు నిర్వహణ సంస్థలకు సహాయపడుతుంది. శీతోష్ణస్థితి మార్పుకి సంబంధించిన విషయాల పరిష్కారానికి జాతీయ మరియు రాష్ట్ర స్థాయి ప్రణాళిక మరియు అడాప్షన్ మరియు మేనేజ్మెంట్ చర్యలపై నిర్ణయం తీసుకోవడానికి దోహదం చేస్తుంది.
- శీతోష్ణస్థితి మార్పుకి తగ్గట్టుగా పునరావాసం మరియు జీవనోపాధి కార్యకలాపాలను ప్రణాళికాబద్ధం చేసుకోవలసిన తీరుని తెలియజేయడానికి విశ్లేషణని ఉపయోగించి, భారతదేశపు తీర ప్రాంతం పొడవునా ఒక నిర్ణీత కాలావధిలో బలహీనత అంచనా మరియు అనుకూలిత సామర్థ్యం (*adaptive capacity*) అత్యధునాతనమైన/సవరించబడిన విధానాన్ని అమలు చేయడం.
- సెన్సస్, పర్యావరణ సర్వేలు, ఇతర వనరుల నుండి సమాచారాన్ని ఉపయోగించి క్రమం తప్పకుండా నవీకరించబడుతున్న గతిశీల (డైనమిక్) సమాచారాన్ని అందిస్తూ డెసిషన్-మేకర్స్, జిల్లా-స్థాయి డేటాను సైట్/జిల్లా-స్థాయి మదింపులతో అనుసంధానం కాగలిగే వీలు కల్పించడం ద్వారా ప్లానింగ్ తయారీకి దోహదం చేయడం కోసం రాష్ట్ర మరియు జాతీయ స్థాయిల్లో డెసిషన్-సపోర్ట్ టూల్ ని అభివృద్ధి చేయడం.
- డెసిషన్-మేకర్స్,కమ్యూనిటీలు, ఎన్‌జీఓలు/సీబీఓలు, సంబంధిత ఇతర భాగస్వాముల కోసం డెసిషన్-సపోర్ట్ టూల్ లో సమాచార ప్రాప్తిని సులభతరం చేయడానికి ఒక ఆన్లైన్ ప్లాట్‌ఫారమ్ నీ, దానికి అనుబంధంగా ఉండే ఆప్ నీ సృష్టించడం. అలాగే అవి తీరప్రాంత ప్రదేశాల్లో శీతోష్ణస్థితి మార్పు సంభవించినపుడు పర్యావరణపరమైన, సామాజిక-ఆర్థిక ప్రమాదాల్లో వస్తున్న మార్పుల్ని గమనించడానికి డేటా అప్ లోడ్ చేయడానికి వీలు కలిగించడం.

1.1.1.1.2 చర్య 1.2. పర్యావరణ వ్యవస్థ యథా స్థితిని మెరుగుపరచడానికి కమ్యూనిటీ-ఆధారిత సంరక్షణ మరియు తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థల పునరుద్ధరణ

- చర్య *1.1.* ని అమలు చేయబడినపుడు శీతోష్ణస్థితి మార్పుల ప్రభావం, అలాగే అమలు చేయగల సామర్థ్య విశ్లేషణ ఆధారంగా ఆరు పర్యావరణ వ్యవస్థ రకాల సంరక్షణ మరియు పునరుద్ధరణ కోసం సైట్-నిర్దిష్ట *EbA* చర్యల లక్ష్యాత్మక (టార్గెట్) లాండ్ స్కేపుల్లో భాగస్వామ్య ప్రణాళికని బలపరచడం.
- వివిధ పర్యావరణ వ్యవస్థల (మడ అడవులు, ఉప్పు చిత్తడినేలలు, పగడపు దిబ్బలు, సీగ్రాస్ బెడ్స్, డూన్ వెజిటేషన్ (వృక్ష సంపద) మొదలైనవి) పునరుద్ధరణకు *EbA* విధానాన్ని అనుసరించి ప్రపంచ స్థాయిలోనూ, జాతీయ స్థాయిలోనూ ఉత్తమ పద్ధతుల ఆధారంగా వివరణాత్మక పర్యావరణ వ్యవస్థ నీ, అలాగే సైట్-నిర్దిష్ట ప్రోటోకాల్స్ మార్గదర్శకాలను అభివృద్ధి పరచడం
- పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ కార్యకలాపాల్లోఅలాగే కమ్యూనిటీ మద్దతుని బలోపేతం చేయడానికీ, భాగస్వామ్యం తీసుకునేలా చేయడానికీ లక్ష్యాత్మక ప్రదేశాలలో సహ- నిర్వహణ (కో-మేనేజ్మెంట్) నిర్మాణాలను స్థాపించటం
- మూడు రాష్ట్రాల్లో ప్రాజెక్ట్ సైట్లలోనూ- *EbA* ప్రోటోకాల్స్ ఆధారంగానూ సహ నిర్వహణ నిర్మాణాల ద్వారానూ జీవావరణ వ్యవస్థ పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ, నిర్వహణ *(కాలుష్యంతో సహా)* కార్యకలాపాల్ని చేపట్టడం.

- పునరుద్ధరించిన పర్యావరణ వ్యవస్థలు, ప్రాజెక్ట్ సైట్ల నుంచి అనుభవపూర్వకంగా నేర్చుకున్న పాఠాలు, అత్యుత్తమ విధానాలను మెయింటైన్ చేయడానికి సహ నిర్వహణ నిర్మాణాల ద్వారా ప్రోగ్రామ్స్ ని కమ్యూనిటీ ఆధారితంగా, వారు భాగస్వామ్యం వహించేలా పర్యవేక్షించడం, కార్యక్రమ నిర్వహణని అభివృద్ధి చేయడం, అమలు చేయడం

1.1.1.2 చర్య 2: ఔట్ పుట్ 2: వాతావరణం – ప్రమాదకరమైన తీర ప్రాంతాల్లో ఉండేవారికి మెరుగైన ఉపాధి

13. ఈ చర్య ముఖ్యంగా మూడు రాష్ట్రాల్లోనూ 24 టార్గెట్ ల్యాండ్ స్కేప్స్ లోనూ పని చేస్తుంది. ఈ ఔట్‌పుట్ (చర్య), ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్న జీవనోపాధులను నిర్వహించుకోవడమూ, దానితో బాటు వివిధ వాతావరణ పునరుద్ధరణ ప్రత్యామ్నాయాలను ఉపయోగించుకునేలా అనుకూల సామర్థ్యాన్ని పెంచడానికి సహకరిస్తుంది. అలాగే బిజినెస్ ప్లానింగ్ చేసుకునేందుకూ, పంటలు, వ్యవసాయ- ఆక్వాకల్చర్ కార్యకలాపాలను కొనసాగించేందుకు ఫైనాన్స్ పొందగలిగేందుకూ అవకాశం కల్పిస్తుంది. తీరప్రాంత గ్రామాలూ, పట్టణాల్లో ఉండే ఇంజనీర్లు, ప్లానర్లు మన్నికైన మౌలికసదుపాయాలతో పర్యావరణ వ్యవస్థ-ఆధారిత విధానాల సమగ్రతను అభివృద్ధి చేస్తారు. బిజినెస్ ప్లానింగ్ పై మద్దతు సహా, ఫైనాన్స్ కి యాక్సెస్, ఎకో ఉత్పత్తుల సర్టిఫికేషన్ మరియు లేబిలింగ్, మార్కెట్లకి యాక్సెస్ (చేరుకోవడం)తో సహా ఈ అనుకూలిత జీవనోపాధుల దీర్ఘకాలిక స్థిరత్వాన్ని నిర్ధారించుకోవడానికీ వేల్యూ చెయిన్స్ ని అభివృద్ధి చేయడం కూడా ఇందులోనే అంతర్భాగమై ఉంటుంది.

14. జీవనోపాధి కార్యకలాపాలకు టెక్నికల్ సహకారం రెండు కేటగిరీల్లో అందించబడుతుంది: a) వాతావరణ ప్రభావాలకి బఫర్ ఇవ్వడానికీ, తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థల ఆధారిత జీవనోపాధులు పునరుద్ధరించబడడం వాతావరణం ప్రభావాల్ని అభివృద్ధి చేస్తూ మరో ప్రక్క ఈ జీవనోపాధుల్ని కొనసాగించడానికి వేల్యూ చెయిన్స్ ని నెలకొల్పడానికీ; బి) వ్యవసాయ-పర్యావరణ వ్యవస్థలపై వాతావరణ ప్రభావాలతో వ్యవహరించడానికి ప్రస్తుత వ్యవసాయ పద్ధతుల్లో నడిచే జీవనోపాధులు. వేల్యూ చెయిన్ సపోర్టు కార్యకలాపాలకు మూడు రాష్ట్రాల నుండి కో-ఫైనాన్స్ ద్వారా నిధులు సమకూర్చబడతాయి. వివిధ రకాల జీవనోపాధి కార్యకలాపాలు ఇలా ఉంటాయి:

- తీర ప్రాంత జీవావరణ వ్యవస్థల ఆధారిత జీవనోపాధులు వాతావరణం ప్రభావాల్ని బలోపేతం చేయడానికి పునరుద్ధరించబడతాయి*:*
- ఆక్వాకల్చర్ *(పీతల పెంపకం, మస్సెల్ పెంపకం, ఓస్టి ఫార్మింగ్, క్రాబ్ హాచరీస్, అలంకారప్రాయమైన చేపల పెంపకం, ఇంటిగ్రేటెడ్ డక్-ఫిష్ ఫార్మింగ్, సీవీడ్ ఫార్మింగ్);*
- ఆక్వాకల్చర్ ఉత్పత్తుల ప్రోసెసింగ్ *(విలువ ఆధారిత చేప ఉత్పత్తుల కోసం MSME లు, ఫిష్ మీల్ ప్లాంట్స్, చేపలు, షెల్ఫిష్/బివల్వ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్లు);*
- కోస్టల్ ఎకోటూరిజం *(స్కూబా డైవింగ్, టూర్ గైడ్);*
- కోస్టల్ నాన్-టింబర్ అటవీ ఉత్పత్తులు *(తేనె ఉత్పత్తి కోసం మడ అడవుల (మాన్గ్రూవ్) పెంపకం).*
- ఆగ్రో-ఎకో వ్యవస్థల్లో ప్రత్యేక వాతావరణ ప్రభావాలకు అనుగుణంగా జీవనోపాధులు ఉంటాయి*:*

- క్లైమేట్-స్మార్ట్ ఇంటెన్సిఫికేషన్ *(వరి సాగు కోసం వరి ఇంటెన్సిఫికేషన్ (SRI) వ్యవసాయం, బిందు సేద్యంతో మామిడి, జీడిపప్పు ఉత్పత్తి);*
- శీతోష్ణస్థితికి అనుగుణంగా పంటలు *(సుగంధ మరియు ఔషధ మొక్కల పెంపకం, పుట్టగొడుగు సాగు, కొబ్బరి, వక్క తోటల్లో అంతర పంటలుగా మిరియాలు, జాజికాయ, దాల్చినచెక్క)*
- శీతోష్ణస్థితి-అనుకూల వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల ప్రోసెసింగ్ *(మామిడి పండ్లు పండించే గదులు, గుజ్జు తయారీ, వర్జిన్ కొబ్బరి నూనె వెలికితీత)*

1.1.1.2.1 చర్య 2.1. విలువ గొలుసుల ద్వారా శీతోష్ణస్థితి-స్థితిస్థాపక జీవనోపాధులు మరియు సంస్థలను నిర్మించడం మరియు మార్కెట్ల చేరికని బలోపేతం చేయడం

లక్ష్యాత్మక లాండ్ స్కేప్ లలో పాల్గొనే, వినియోగదారు కేంద్రిత, జీవనోపాధుల ప్రణాళికను చేపట్టడం - దుర్బలత అంచనా ఆధారంగా వాతావరణ అనుకూల జీవనాధార ఎంపికలను విశ్లేషించడం, ప్రాథమిక జీవనోపాధి అంచనా, విలువ గొలుసు అభివృద్ధి వ్యూహాలను ఉత్పత్తి చేయడం

- అనుకూల జీవనోపాధుల్ని నెలకొల్పడానికి కమ్యూనిటీ సమూహాలకు సాంకేతిక మద్దతును అందించడం, అలాగే వాతావరణం-అనుగుణమైన ఆక్వాకల్చర్ వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల విలువకు విలువ జోడించడం
- ప్లాన్ చేసిన జీవనోపాధులు, వేల్యూఎడిషన్ కార్యకలాపాలు క్లైమేట్-రిస్క్ ఉన్నవేననే సమాచారం నిర్ధారణగా తెలియజేసే తర్వాతనే ఎక్స్టెన్షన్ (విస్తరణ) అధికారులకీ, కమ్యూనిటీ మొబిలైజర్లకీ శిక్షణ ఇవ్వడం
- శీతోష్ణస్థితి అనుకూల జీవనోపాధులకు విలువ గొలుసుల అభివృద్ధికి మద్దతు, ఇన్పుట్ సప్లై కోసం బ్యాక్వర్డ్ లింకేజిలను, ప్రాసెసింగ్ కోసం ఫార్వార్డ్ లింకులను సులభతరం చేయడం, ప్యాకేజింగ్, నిల్వ, శీతలీకరణ, రవాణా, మార్కెట్ యాక్సెస్
- కమ్యూనిటీ సమూహాలకు సాంకేతిక సహాయం అందించడం, "పర్యావరణ" ఉత్పత్తుల కోసం సర్టిఫికేషన్ స్కీమ్ లను సెటప్ చేయడం, అలాగే ప్రాజెక్ట్ చేపట్టిన సమయంలోనూ లేదా తరువాత బ్యాంకు ఆసక్తి చూపించే అభివృద్ధి, విస్తరణ ప్రణాళికలతో ఆర్థిక ఋణాలు పొందేలా ఏర్పాటు చేయడం

1.1.1.2.2 చర్య 2.2. కమ్యూనిటీ ఆధారిత అనుసరణ మరియు క్లైమేట్ రిస్కు నిర్వహణ కోసం స్థానిక కమ్యూనిటీ సామర్థ్యాలను మెరుగుపరచడం

- మూడు రాష్ట్రాల్లోనూ శీతోష్ణస్థితి మార్పు, దాని ప్రభావాలపైనా, జీవావరణ వ్యవస్థలు, విపత్కర సంఘటనల్లో అండ దండలుగా ఉండే పర్యావరణ వ్యవస్థల పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ అవసరంపైనా మల్టీమీడియా పబ్లిక్ ఎడ్యుకేషన్, అవగాహన ప్రచారాలను నిర్వహించడం
- శీతోష్ణస్థితి మార్పుపై గ్రామ-స్థాయి సామర్థ్య నిర్మాణాన్ని చేపట్టడం, అలాగే లక్ష్యాత్మక లాండ్స్కేప్ లలో క్లైమేట్ రిస్కులు తలెత్తే నేపథ్యంలో *EbA* చేపట్టడం - ప్రత్యేకంగా మహిళలు, యువత, అట్టడుగు వర్గాలపై దృష్టి పెడుతూ, మహిళా గ్రూపులు, స్వయం-సహాయక గ్రూపులు, ఫిషింగ్ ఉత్పత్తిదారులు మరియు ఫిషింగ్ సంస్థలు, సి.బి.ఓ.లు, ఎన్.జి.ఓలు, పంచాయితీ రాజ్ సంస్థలు

- పర్యావరణ-అనుగుణమైన ఆక్వాకల్చర్[5], ఎకో టూరిజమ్[6] నాన్-టింబర్ అటవీ ఉత్పత్తుల[7] కొరకు శిక్షణా కోర్సులు ఇప్పించడం, అలాగే సంబంధిత కమ్యూనిటీ-ఆధారిత సంస్థలు *(ఉదా. సెల్ఫ్ హెల్ప్ గ్రూపులు)*, మరియు స్థానిక స్వీయ-పాలనా సంస్థల (ఉదా. గ్రామ పంచాయితీలు) ద్వారా వాతావరణం-ఆధారిత తీవ్రత[8] *(climate-smart intensification)*, క్లైమేట్-అడాప్టెడ్ క్రాప్స్[9] (పంటలు) వేయించడం
- ప్రత్యేకంగా మహిళలు, యువత, అట్టడుగు వర్గాలపై దృష్టి పెడుతూ, కమ్యూనిటీల మధ్య మార్పిడి సందర్శనల సహా, వాటి ద్వారా వాతావరణం-అనుకూల జీవనోపాధులు చేసుకునేందుకు సమర్థవంతమైన సాంకేతిక పరిజ్ఞానాలపై టార్గెట్ లాండ్ స్కేప్ ల మధ్య పాఠాలను పంచుకోబడేలా చేయడం.

1.1.1.3 చర్య 3: తీరప్రాంత ఏరియాల్లో క్లైమేట్ -రెజిలెంట్ నిర్వహణ కోసం బలోపేతం చేయబడిన పాలన మరియు సంస్థాగత రూపకల్పన

15. భారతదేశ దేశంలోని 13 తీరప్రాంత రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలన్నింటిలోనూ చర్య 1 జీవావరణ వ్యవస్థ పునరుద్ధరణకు అనుసరించాల్సిన పద్ధతుల్ని అనుకరించడం మరియు విస్తరించడం ద్వారానూ అలాగే చర్య 2 వాతావారణ-అనుకూల జీవనోపాధి సపోర్టు ద్వారానూ అనేక కొత్త మార్గాల్ని అందిస్తుంది. పైగా దక్షిణాసియా తీరప్రాంతాల్లో యథా స్థితికి చేరుకోవడంపై జ్ఞానాన్ని పంచుతుంది.

1.1.1.3.1 చర్య 3.1. వాతావరణ యథా స్థితిని పెంచడం కోసం సంస్థల నెట్వర్క్ మరియు తీరప్రాంత రాష్ట్రాలన్నింటిలోనూ సమగ్ర ప్రణాళిక, పాలన

- క్లైమేట్-రెసిలెంట్ డెవలప్మెంట్ ప్లానింగ్ పై చర్చకీ మరియు కో ఆర్డినేషన్ కీ ఒక ప్లాట్‌ఫారం ని అందించడానికి గానూ మరియు తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థలు సహ-నిర్వహణకి గాను మూడు రాష్ట్రాల్లోనూ టార్గెట్ లాండ్ స్కేపులలో మల్టీ-స్టేక్ హోల్డర్ కోఆర్డినేషన్ ని నెలకొల్పడం
- *13* తీరప్రాంత రాష్ట్రాలలో ఇప్పటికే ఉన్న ఇంటర్ డిపార్ట్మెంట్ ప్లాట్‌ఫామ్‌లను ఉపయోగించి, ముఖ్యంగా *CC* మరియు *CZM* అథారిటీస్ కి స్టేట్ యాక్షన్ ప్లాన్లు ప్రణాళికలు – సంబంధిత విధానం మరియు చట్టంలో *EbA* విధానాల సమన్వయాన్ని సులభతరం చేయడానికీ, లక్ష్యాత్మక లాండ్ స్కేపులూ, రాష్ట్రాల నుండి నేర్చుకున్న పాఠాలూ, అత్యుత్తమ పద్ధతుల్ని పంచుకోవడం

---

[5]ఆక్వాకల్చర్: పీతల పెంపకం, మస్సెల్ పెంపకం, సీపీ (గుల్లచేప, ఓయిస్టర్)ల పెంపకం, క్రాబ్ హ్యాచరీస్, అలంకారప్రాయమైన చేపల పెంపకం, ఇంటిగ్రేటెడ్ డక్-ఫిష్ ఫార్మింగ్, సీవీడ్ ఫార్మింగ్, ఇంటిగ్రేటెడ్ మల్టీట్రాఫిక్ ఆక్వాకల్చర్

[6]కోస్టల్ ఎకో టూరిజం: స్కూబా డైవింగ్, టూర్ గైడ్

[7]కోస్టల్ NTFPలు: తేనె ఉత్పత్తి కోసం మాన్గ్రూవ్ పెంపకంతో సహా

[8]క్లైమేట్-స్మార్ట్ ఇంటెన్సిఫికేషన్: వరి సాగు కోసం సిస్టమ్ ఆఫ్ రైస్ ఇంటెన్సిఫికేషన్(SRI), బిందు సేద్యంతో మామిడి ,జీడిపప్పు ఉత్పత్తి);

[9]శీతోష్ణస్థితికి అనుగుణమైన పంటలు:*సుగంధ మరియు ఔషధ మొక్కల పెంపకం, పుట్టగొడుగు సాగు, కొబ్బరి, వక్క తోటల్లో అంతర పంటలుగా మిరియాలు, జాజికాయ, దాల్చినచెక్క*

- తీరప్రాంత జిల్లాలు - ప్రత్యేకంగా *EbA* మీద దృష్టి పెట్టి, తీరప్రాంత అభివృద్ధి ప్రణాళికలో శీతోష్ణస్థితి మార్పుల్లో అనుసరించాల్సిన అంశాల విషయంగా జ్ఞాన మార్పిడిని ప్రోత్సహించడానికి పాన్-ఇండియన్ కోస్టల్ రెసిలిఎన్స్ నెట్వర్క్ ఆఫ్ ఆర్గనైజేషన్స్, తృతీయ సంస్థలు, కోఆర్డినేషన్ ప్లాట్ఫారమ్ లను స్థాపించడం
- క్లైమేట్ ఛేంజి అడాప్షన్ లో ప్రతిపాదిత నేషనల్ కోస్టల్ మిషన్ నీ, అలాగే ముఖ్యంగా *EbA* ని దాని పని ప్రోగ్రామ్ నీ బలోపేతం చేయడం.

1.1.1.3.2 చర్య 3.2. శీతోష్ణస్థితి మార్పు సమయంలో అనుసరించాల్సిన పబ్లిక్, ప్రైవేటు రంగ విధానాలు, ప్రణాళికలు, బడ్జెట్లు, EbA కి ఫైనాన్స్ ని స్కేల్ చేయడానికి పర్యావరణ వ్యవస్థ-కేంద్రిత విధానాల్ని సమీకృతం చేయడం

- *CAMPA* వనీకరణ (ఎఫారెస్టేషన్) ఫండ్ మరియు స్మార్ట్ సిటీస్ మిషన్ సహా క్లైమేట్ రిస్క్ మేనేజ్మెంట్ అలాగే *EbA* సిద్ధాంతాలను కొత్త పాలసీలు మరియు స్కీములుగా సమీకృతం చేయడానికి నేషనల్ కోస్టల్ మిషన్ ని బలోపేతం చేయడం
- నేషనల్ కోస్టల్ మిషన్ ద్వారా రెండేళ్లకి ఓసారి అంతర్విభాగ (*intersectoral*) చర్చల్ని నిర్వహింపజేయడం- ఇందులో చేపల పెంపకం, వ్యవసాయం, టూరిజం, నౌకాశ్రయాలు, ఓడ రవాణా, ఆయిల్, గ్యాస్ తో సహా రిస్కు నిర్వహణ వ్యూహంపై కోస్టల్ అడాప్షన్ పై పబ్లిక్ మరియు ప్రైవేట్ రంగాల పాత్ర పోషణ (*role-players*) గురించి చర్చలు జరుగుతాయి.
- వ్యాపార ప్రణాళికలకి యథాతథంగా ఉపయోగించడానికి *vs* తీరప్రాంతంలో పర్యావరణ వ్యవస్థ-ఆధారిత అనుగుణ్యత (*adaptation*) కోసం, *13* తీరప్రాంత రాష్ట్రాల్లోనూ అంతర్విభాగ (*interdepartmental*) *CZM* ప్లాట్ఫారమ్ లను సమృద్ధవంతమైన సామాగ్రి సదుపాయాలతో ఉంచడం.
- *BAU* నుంచి *EbA* కి షిఫ్ట్ అయ్యేలా వీలుకల్పిస్తూ ఒక పబ్లిక్ లేదా ప్రైవేట్ సెక్టార్ కి చెందిన రోల్-ప్లేయర్ ద్వారా కేస్ ఒక నిర్దిష్ట ప్రాధాన్యత గల పాలసీ చేయబడడానికి లేదా ఇన్వెస్ట్మెంట్ నిర్ణయం తీసుకోబడడానికి మూడు తీరప్రాంత రాష్ట్రాల్లో ప్రతి రాష్ట్రంలోనూ టార్గెటెడ్ (లక్ష్యాత్మక) సినేరియో ఎనాలిసిస్ ని చేపట్టడం
- నాలుగు కోస్టల్ స్మార్ట్ సిటీలైన (మహారాష్ట్రలోని కళ్యాణ్; ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోని కాకినాడ, విశాఖపట్టణం, ఒడిషాలో భువనేశ్వర్) జీవావరణ వ్యవస్థ-ఆధారిత అడాప్షన్ ప్రణాళికల్ని అభివృద్ధి చేయడం.
- *EbA* షోర్ లైన్ ప్రొటెక్షన్ మరియు క్లైమేట్-రెజిలెంట్ ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్ ని ఉపయోగించి కోస్టల్ కాలిక్యులేటర్ టూల్ పై తీరప్రాంత టౌన్ ప్లానర్లు మరియు ఇంజనీర్లకు ట్రెనింగ్ ఇప్పించడానికి స్టేట్-లెవెల్ ఇంటర్ డిపార్ట్మెంటల్ ప్లాట్ఫారమ్ ల ద్వారా పని చేయడం

1.1.1.3.3 చర్య 3.3. తీరప్రాంత యథా స్థితికి నాలెడ్జి నిర్వహణ

- భారతీయ తీరప్రాంతంలో జీవావరణ వ్యవస్థ, అలాగే కమ్యూనిటీ-ఆధారిత విధానాలపై డేటా సేకరణ మరియు ప్రపంచవ్యాప్తంగా అనుసరిస్తున్న అత్యుత్తమ విధానాలు, నేర్చుకున్న పాఠాలు, ఫీల్డ్ నుంచి అందుకున్న

సాక్ష్యాలు, శాస్త్రీయ పరిజ్ఞాన సేకరణ కోసం ఒక వ్యవస్థని ఏర్పాటు చేసి నేషనల్ కోస్టల్ మిషన్ ని బలోపేతం చేయడం.

- కోస్టల్ *EbA* కి సంబంధించిన పరిశోధనా ఫలితాల్ని పంచుకోవడానికీ, అలాగే ఈ మొత్తం ప్రాజెక్ట్ ప్రభావాన్ని అధ్యయనం చేసేందుకూ టెర్టియరీ (తృతీయ) సంస్థలకు, పరిశోధనా సంస్థలు, సంబంధిత *NGO*లకు ప్రమేయం కల్పించి, పాన్-ఇండియన్ కోస్టల్ రెజిలెంట్ నెట్వర్క్ మద్దతుతో సంవత్సరానికి ఒకసారి వర్క్ షాపుల సిరీస్ ని స్థాపించడం.
- అడ్మినిస్ట్రేటివ్ ట్రైనింగ్ ద్వారా అందించబడే *EbA* పై ఒక ట్రైనింగ్ కోర్స్ లేదా పాఠ్యక్రమాన్ని అభివృద్ధి చేసి ప్రయోగాత్మకంగా ప్రారంభించడం, ఇంకా ఇలాంటి సంబంధిత సంస్థల్ని జాతీయ, రాష్ట్ర స్థాయిల్లో నెలకొల్పడం ప్రత్యేకంగా వాటిని కమ్యూనిటీ-ఆధారితంగా వాటిని రూపొందించి అమలు చేయడంపై ప్రాజెక్ట్ అనుభవాన్ని చొప్పించడం.
- జాతీయ, ప్రాంతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిల్లో నాలెడ్జి *(జ్ఞానం)* ప్రొడక్ట్స్ *(ఉత్పత్తులు)* ని అభివృద్ధి చేయడం, పంచడానికి అలాగే అనుభవం, అభ్యసనం *(లెర్నింగ్)* గడించడానికి పాన్-ఇండియా కోస్టల్ రెజిలెంట్ నెట్వర్క్ ద్వారా పనిచేయడం.
- గ్రామీణ సెల్ఫ్ హెల్ప్ గ్రూపులు మరియు *CBO* లు, మరియు మహిళల సామర్థ్య అభివృద్ధి కార్యక్రమాల కోసం కమ్యూనిటీ-లెవల్ ట్రైనింగ్ కోర్సులలో స్థానిక భాషలలోకి అనువదించబడిన దేశవ్యాప్త జ్ఞాన ఉత్పత్తులను అభివృద్ధి చేయడం.
- *క్రాస్-సెక్టోరియల్ కోస్టల్ పాలన, పర్యావరణ మార్పు అనుసరణ మరియు EbA జ్ఞాన భాగస్వామ్యాన్ని ప్రోత్సహించడానికి జాతీయ, రాష్ట్ర మరియు జిల్లా స్థాయి ప్రభుత్వ అధికారులు మరియు కమ్యూనిటీ నాయకులు పాల్గొనేలా చేసి, విజిట్స్ ఎక్స్ఛేంజి చేయించే కార్యక్రమాన్ని చేపట్టడం.*
- *తీరప్రాంతంలో జీవావరణ మార్పుకు కమ్యూనిటీ-ఆధారిత అనుసరణ విషయాలపై ఇప్పటికే ఉన్న చర్చా వేదికలపై జీవావరణ వ్యవస్థపై మాట్లాడుకోవడానికీ మరియు భాగస్వామ్య అభ్యాసం కోసం దక్షిణ ఆసియాకి చెందిన ఐదు తీరప్రాంత దేశాలతో కూడిన ఒక జ్ఞాన మార్పిడి వేదికను నిర్మించడం.*

1.2.2 జీవనోపాధి ప్రమేయాలు (Interventions) మరియు సాఫ్ట్ మౌలికసదుపాయాలు

16. అనేక జీవనోపాధి ప్రమేయాలు, సాఫ్ట్ ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్ ని తీసుకోవాలి ఈ ప్రాజెక్ట్ ప్రతిపాదిస్తోంది. వీటిలో ఇవి కూడా ఉన్నాయి :

- మూడు రాష్ట్రాల్లోనూ ప్రాజెక్ట్ సైట్లలో జీవావరణ వ్యవస్థ పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ నిర్వహణకి సంబంధించిన కార్యకలాపాలు జరుగుతాయి;
- వినూత్నమైన క్లైమేట్ అడాప్టివ్ జీవనోపాధుల్ని అభివృద్ధి చేయడానికి కమ్యూనిటీ సభ్యులకు మద్దతునివ్వడం.
- లావాదేవీలకి వీలుకల్పించడం, అలాగే ఉత్పత్తిదారుల్ని మార్కెట్లకి అనుసంధానించడం వంటివాటి ద్వారానూ, అలాగే బ్యాక్వర్డ్ లింకేజిలు, ఫార్వర్డ్ లింకేజిల ద్వారా వేల్యూ చెయిన్స్ ని బలోపేతం చేయడం;

- సెల్ఫ్ హెల్ప్ గ్రూపులు, కమ్యూనిటీ సభ్యుల కోసం ఫైనాన్స్ కి యాక్సిస్ ని బలోపేతం చేయడం

17. ప్రతి లాండ్ స్కేప్ కీ అనుకూలమైన జీవనోపాధులు ఎంచుకోబడతాయి, అంటే అన్ని రకాల జీవనోపాధుల ప్రమేయాల్నీ ఏదో ఒక సైట్ లో ప్రతిపాదించడం కాదు. ఇది ప్రమాదం వల్ల ప్రతికూలంగా పెరిగే ప్రభావాన్ని తగ్గించవచ్చు.

పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక రిస్కు అంచనా

18. **ఈ ప్రాజెక్ట్** GCF **ఎక్రెడిటెడ్ సంస్థగా పాత్ర పోషిస్తున్న** UNDP **ద్వారా సహకరించబడుతోంది. ఈ ప్రాజెక్ట్** UNDP **కి చెందిన సామాజిక మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన స్టాండర్డ్ ప్రొసీజర్ తో స్క్రీన్ చేయబడింది. సామాజిక మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన స్క్రీనింగ్ టెంప్లేట్ (మూస)తయారుచేయబడింది మరియు ఈ ప్రాజెక్ట్ ఒక మోస్తరు ప్రమాదం (వర్గం** B) **ప్రాజెక్టుగా పరిగణించబడింది.సామాజిక మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన స్క్రీనింగ్ టెంప్లేట్ లో ప్రభావ అంచనా పై చర్చలు అందించబడ్డాయి. అవి ఈ ప్రాజెక్ట్ కి గల సంభవించే అవకాశంగల ఓ మోస్తరు ప్రమాదంగా వర్గీకరించడానికి గల కారణాన్ని తెలియజెప్తాయి. ఈ** ESMF **ఇకపై మరింత చర్చను ఈ క్రింది విధంగా అందిస్తుంది.**

19. ప్రభావాన్ని అంచనా వేయడానికీ **(***పట్టిక 1***)** మరియు ప్రతి ప్రభావ సంభావ్యత **(***పట్టిక 2***)** ఒక ప్రభావ రిస్కు అంచనా చేపట్టబడింది. దీని నుంచి **సంభావ్య** ప్రభావానికి సంబంధించి ఒక ప్రముఖమైన విలువ **(**అల్పం, **మధ్యస్థం, అధిక)** ఆపాదించబడింది **(**

20. పట్టిక **3).**

స్కోరు	రేటింగ్	సామాజిక మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన ప్రభావాలు
5	సమస్యాత్మకం	మానవ జనాభాపై మరియు/లేదా పర్యావరణం మీద గణనీయమైన ప్రతికూల ప్రభావాలు. భారీ స్థాయిలో అధిక ప్రతికూల ప్రభావాలు అధిక మరియు/పరిమాణం / ప్రాదేశిక ప్రభావాలు (ఉదా: పెద్ద భౌగోళిక ఏరియా, పెద్ద సంఖ్యలో ప్రజలు, సరిహద్దులు దాటిన ప్రభావాలు, సంచయ (అనేక రకాల) ప్రభావాలు, వ్యవధి (ఉదా: దీర్ఘకాలిక, శాశ్వత, మరియు/లేదా పూడ్చలేని); ప్రభావం చూపబడిన ఏరియాల్లో అధిక విలువ మరియు సున్నితమైన సంక్లిష్ట ప్రాంతాలు (ఉదా: విలువైన పర్యావరణ వ్యవస్థలు, సమస్యాత్మక ఆవాస ప్రాంతాలూ కూడా ఉన్నాయి); మూలవాసుల హక్కులు, భూములు, వనరులు, భూభాగాలపై ప్రతికూల ప్రభావాలు; స్థానభ్రంశం లేదా పునరావాసం జరగడానికి కీలకమైన కారకం; గ్రీన్ హౌస్ వాయు ఉద్గారాలను గణనీయ పరిమాణాలలో ఉత్పత్తి చేస్తుంది; కీలకమైన సామాజిక సంఘర్షణలు ఉత్పన్నం కావడానికి ఈ ప్రభావాలు దారితీయవచ్చు.
4	తీవ్రమైన	మధ్యస్థం మరియు విస్తారమైన జనసంఖ్యపై మరియు/లేదా పర్యావరణంపై ప్రతికూల ప్రభావాలు, ప్రాదేశికమైన ప్రభావం, సంక్లిష్టత (ఉదా: ఊహాజనితమైన, చాలావరకు తాత్కాలికం, పూడ్చగలిగే) కి మించిన కాలవ్యవధి. ప్రమాదం సంభవించగల అవకాశం ఉన్న ప్రాజెక్టులు, ప్రభావాలు మానవ హక్కులు, భూములు, సహజ వనరులు, భూభాగాలు, సంప్రదాయాలు, మూలవాసుల జీవనోపాధిని కనీస ప్రభావితం చేసేంత తీవ్రమైనవి.
3	ఓ మోస్తరు	అల్ప తీవ్రత గల, స్కేల్ (సైట్-నిర్దిష్ట) లో పరిమితమైన మరియు వ్యవధి (తాత్కాలిక) కి లోబడిన ప్రభావాలు నివారించబడవచ్చు, నిర్వహించబడవచ్చు మరియు/లేదా సాపేక్షంగా ఆమోదించబడిన చర్యలతో తగ్గించవచ్చు
		పరిమాణపరంగా చాలా పరిమితమైన ప్రభావము (ఉదా: చిన్న ప్రభావిత ప్రాంతం, చాలా

2	చాలా తక్కువ	తక్కువమంది ప్రజల సంఖ్య ప్రభావితం కావడం) మరియు వ్యవధి (చిన్న సమయం), సులభంగా నివారించబడవచ్చు, నిర్వహించబడవచ్చు, తగ్గించవచ్చు
1	ఉపేక్షించదగిన	కమ్యూనిటీలు, వ్యక్తులు, మరియు/లేదా పర్యావరణపై ఉపేక్షించదగిన లేదా ప్రతికూల ప్రభావాలు ఉండవు

పట్టిక 1 రేటింగ్ రిస్కు 'ప్రభావం'

స్కోరు	రేటింగ్
5	ఊహించదగిన
4	అధిక అవకాశాలున్న
3	ఓ మోస్తరు అవకాశాలున్న
2	అవకాశం లేని
1	అతి కొద్ది అవకాశాలున్న

పట్టిక 2 రేటింగ్ రిస్కు 'సంభావ్యత'

పట్టిక 3 రిస్కు మాట్రిక్స్

ప్రభావం					
5	H	H	H	H	H
4	M	M	H	H	H
3	L	M	M	M	M
2	L	L	M	M	M
1	L	L	L	L	L
	1	2	3	4	5

సంభావ్యత

20. రిస్క్ అంచనా చేపట్టే సమయంల, అన్ని కార్యకలాపాలనూ అంచనా వేయడం, చేర్చడం, వివిధ రకాల జీవనోపాధులకు అందజేయడానికి హార్డ్/సాఫ్ట్ ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్ మరియు 'జీవావరణ ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్' , అంటే సహజమైన తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థల్లో పునరుద్ధరణకి అవసరమయ్యే సదుపాయాలు. ప్రతి అంశానికీ సంబంధించి నిర్దిష్టమైన చర్యలు. ఉదా. నీరు, క్షయం, శబ్దం మొదలైనవి ఈ ESMF లో తరువాత టాపిక్స్ లో అనగా తగ్గింపు చర్యలలో చర్చించబడ్డాయి.

పట్టిక 4 ప్రభావం మరియు రిస్కు అంచనా

సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	తగ్గింపబడని ప్రభావాలు	ఉపశమనానికి ముందు	నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు	ఉపశమనానికి తర్వాత
చర్య 1: తీరప్రాంత మరియు మెరైన్ పర్యావరణ వ్యవస్థల మెరుగుపడిన యథా స్థితి మరియు వాటి సర్వీసులు				
చర్య 1.1: పర్యావరణ వ్యవస్థ మరియు కమ్యూనిటీ-ఆధారిత అడాప్షన్ ఇంటర్వెన్షన్ల ప్లానింగ్ కి సమాచారం ఇవ్వడానికి తీరప్రాంత బలహీనత అంచనా నిర్వహణ				
శీతోష్ణస్థితి మార్పు పరిస్థితుల్ని పరిష్కరించడానికి పర్యావరణ-వ్యవస్థ పారామితులను చేర్చడానికీ మెథడాలజీలకీ మరియు ప్రణాళిక తయారీ మరియు నిర్ణయం తీసుకోవడానికీ తీరప్రాంతం పరిశోధన మరియు నిర్వహణ సంస్థలకు మద్దతునివ్వడం	**ఈ అంశం వల్ల ఎలాంటి ప్రతికూల ప్రభావాలూ ఉండవు.**	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం		సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం

భారతదేశ తీరరేఖా ప్రాంతమంతటిలోనూ తీరప్రాంత బలహీనత మరియు అనుగుణ్యతా సామర్థ్యం.	**ఈ** చర్య ప్రధానంగా ఒక డేటా కంపైలేషన్ (పోగుచేయడం) మరియు మ్యాపింగ్ ఎక్సర్సైజ్ మాత్రమే. సమాచార సేకరణకి పరికరాల సంస్థాపన వల్ల కలిగే ప్రభావాలు మాత్రమే ఉంటాయి. అలాగే, అధ్యయనానికి సంభావ్య ప్రభావం ఉన్నప్పటికీ ఎలాంటి కీలకమైన ప్రభావమూ ఉండడానికి అవకాశంలేదు. అయినప్పటికీ, పర్యావరణం లేదా భూమికీ కొద్దిపాటి ప్రభావం ఉండే అవకాశం ఉంది. ఈ కార్యక్రమంలో కూడా పాల్గొనవచ్చు కమ్యూనిటీలు తద్వారా మంచివి EbA యొక్క చిక్కులను అర్థం. f EbA.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం:1 ప్రమాదం: అల్పం	**తగిన సైట్, పరికరాల రకాన్ని సెలెక్ట్ చేసుకుని, ఇన్స్టలేషన్ సమయంలో తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకుంటూ పరికరాల ఇన్స్టలేషన్ ప్రభావాలు కనీస స్థాయిలో ఉంచబడాలి.** **ఏవైనా రిస్కు పొరబాట్లు ఉంటే వాటిని కనీస స్థాయికి తగ్గించడానికి వల్నరబిలిటీ (బలహీనత) మ్యాపింగ్ ప్రక్రియ కి సంబంధించిన వ్యక్తిగత రివ్యూలు మరియు** QA **తనిఖీలు చేపట్టబడాలి.**	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం

సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	తగ్గింపబడని ప్రభావాలు	ఉపశమనానికి ముందు	నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు	ఉపశమనానికి తర్వాత
టూల్స్ ని యాక్సెస్ చేయడానికి డెసిషన్ సపోర్టు టూల్స్ మరియు ఆన్లైన్ ప్లాట్ఫారమ్ లకు అందుబాటు కల్పించడం	సాధనాలు మరియు సమాచార ప్రాప్యత (యాక్సెస్) ని సంభావితంగా పరిమితం చేయబడవచ్చు. తద్వారా అలా మినహాయించబడిన వాటి యొక్క సాధికారతను తగ్గించడం జరుగుతుంది. డేటాకి మద్దతునిచ్చే డెసిషన్ (నిర్ణాయక)- టూల్స్ (సాధనాల) కి కాలం చెల్లే అవకాశం ఉంది	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: అల్పం	ఒక ఆన్లైన్ ప్లాట్ఫారమ్ మరియు ఆప్ ని సృష్టించవలసి ఉంది. అలాగే అది సంబంధిత వాటాదారులందరికీ అందుబాటులో ఉంచవలసి ఉంటుంది. ఈ ఆప్ ని ఉపయోగించడం ద్వారా వాటాదారులు జీవావరణ మరియు సామాజిక-ఆర్థిక వల్నరబిలిటీలో మార్పులను ట్రాక్ చేయటానికి, సముద్ర తీర ప్రాంతాలలో శీతోష్ణస్థితి మార్పుకు సంబంధించిన డేటాను అప్లోడ్ చేయడం, ఆ విధంగా ఆ తేదీ వరకు తాజాగా ఉంచడం జరుగుతుంది.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
చర్య 1.2: జీవావరణ వ్యవస్థ యథా స్థితిని పెంపొందించడానికి తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థల్లో కమ్యూనిటీ-ఆధారిత పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ				

పర్యావరణ వ్యవస్థ రకాల పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ కోసం సైట్ -నిర్దిష్ట EbA **చర్యల్ని చేపట్టడం కోసం టార్గెట్ లాండ్ స్కేప్ లలో పార్టిసిపేటరీ ప్లానింగ్**	స్థానిక కమ్యూనిటీల నుంచి సరైన ప్రాతినిధ్యం అవసరమవుతుంది. ప్లానింగ్ ప్రక్రియలు సరైన రూపాల్లో జోక్యాన్నీ, నిర్వహణనీ ఎంచుకోవాలి. బాగా పనిచేసే సాంకేతిక నిపుణులతోనూ, కమ్యూనిటీలతోనూ TLIMPలు అభివృద్ధి చేయడబడతాయి. ఏవైనా నిర్దిష్టమైన CVCAల అవసరాలు లేదా జీవవైవిధ్య సంరక్షణతో సహా భద్రతా ప్రాంతాల అవసరాలు తీర్చబడతాయి.	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	**వాటర్ షెడ్ ప్రణాళికలు ఈ ఎంపికలను తగినట్లుగా అంచనా వేయడానికి ఉపయోగిస్తాయి. ప్రణాళిక ప్రక్రియలో భాగంగా కమ్యూనిటీ ఇందులో నిమగ్నమై ఉండాలి.**	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు

సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	తగ్గింపబడని ప్రభావాలు	ఉపశమనానికి ముందు	నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు	ఉపశమనానికి తర్వాత
వివరణాత్మక, జీవావరణ వ్యవస్థ- మరియు సైట్-నిర్దిష్ట ప్రోటోకాల్స్ మరియు ఒక EbA విధానాన్ని ఉపయోగించి మార్గదర్శకాలు ఉండాలి	ఇది ప్లానింగ్ చర్య. ప్రభావవంతంగా ఉండటానికి వ్యవస్థ, ప్రోటోకాల్స్ మరియు మార్గదర్శకాలు కమ్యూనిటీకి ఆమోదయోగ్యమైనవిగానూ, ఉపయోగపడేవిగానూ ఉండాలి. ఇలా జరగకపోతే ఇబ్బందులు సంభవిస్తాయి.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	అభివృద్ధి ప్రక్రియలోనూ కమ్యూనిటీనీ, అలాగే అవసరాన్ని బట్టి హక్కులు మరియు బాధ్యతల వంటి అభివృద్ధి ఒప్పందాల్లో పాల్గొనేలా చేయాలి.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

జీవావరణ వ్యవస్థ ప్రతిస్పందనల అప్ స్ట్రీమ్ ని రిడ్జ్-టు-రీఫ్ విధానం ద్వారా అమలు చేయండి.	ఈ కార్యక్రమం రిఫారెస్టేషన్, ఇంకా పునర్నిర్మాణ మరియు ఇతర పునరుద్ధరణ జోక్యాలను కలిగి ఉంటుంది. దీనికి ఎలాంటి స్వాధీనత లేదా పునరావాసం అవసరం లేదు. పర్యావరణపరంగా, అడవుల పెంపకం జరుగుతున్నపుడు వర్షపాత సంఘటనల సందర్భంగా సంభావ్య క్రమక్షయం మరియు అవక్షేప చలనం (సెడిమెంట్ మూవ్మెంట్) ప్రభావాలు కూడా ఉంటాయి. దీర్ఘకాలంలో, ఈ ప్రభావాల్ని తిరిగి అడవుల పెంపకం ద్వారా తగ్గించవచ్చు. సామాజికంగా, ఈ చర్య జీవనోపాధిలోనూ నిత్య జీవితంలో కార్యకలాపాల్లోనూ మార్పులకు దారి తీయవచ్చు. జీవనోపాధి ప్రణాళికతో సహా ఏ అభివృద్ధి కార్యకలాపాలనైనా మొదలు పెట్టడానికి ముందు తగినంత జాగ్రత్త, శ్రద్ధ తీసుకోవడం చాలా అవసరం.	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం	ESMF లో గుర్తించబడిన తగిన స్వల్పకాలిక తగ్గింపు చర్యలు ఉంటే, చర్యలు చేపట్టిన తరువాత, ప్రభావాలు గణనీయంగా తగ్గించబడతాయి. ఇందులో ఋతుపవనాల సమయం రాకుండానే సైట్ లో చేపట్టే పనులు, క్రమక్షయం మరియు అవక్షేప నియంత్రణలను అమలు చేయడం కూడా ఉంటాయి.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం

సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	తగ్గింపబడని ప్రభావాలు	ఉపశమనానికి ముందు	నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు	ఉపశమనానికి తర్వాత
కమ్యూనిటీ ఆధారిత పర్యవేక్షణ మరియు నిర్వహణ కార్యక్రమాలను అభివృద్ధి చేయడం, అమలు చేయడం	కమ్యూనిటీ ప్రమాద బాధ్యతని గానీ పర్యవేక్షణ మరియు/లేదా నిర్వహణ కొరత బాధ్యతని గానీ తీసుకోదు.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	కమ్యూనిటీ ప్రమేయం ప్రారంభం నుంచీ ఉండాలి, కొనసాగుతూ ఉండాలి. నిర్ణయాలు తీసుకోవడంలోనూ ఆ తర్వాత నిర్వహణ కొనసాగింపులోనూ యాజమాన్య బాధ్యతల్ని కల్పించడం. కార్యకలాపాల వల్ల కలిగే ప్రయోజనాల్ని కమ్యూనిటీ చూసేలా అర్థం చేసుకునేలా చూడాలి	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: అల్పం
జీవావరణ వ్యవస్థ పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ, నిర్వహణ కార్యకలాపాలను చేపట్టడం	సరిగా సమాచారం అందజేయబడని పునరుద్ధరణ విధానాలు మరియు/లేదా లోటుపాట్లతో కూడిన నిర్వహణ, పర్యవేక్షణ వల్ల సక్రమంగా ఉన్న జీవావరణ వ్యవస్థలు కూడా దెబ్బతింటాయి. కృత్రిమంగా తీసుకొచ్చే మార్పుల వల్లా, పర్యావరణ వ్యవస్థని కోరుకున్న విధంగా మెరుగుదలలు తీసుకురావడానికి ప్రయత్నం చేయడం వల్లా ఇలా జరుగుతుంది.	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	పునరుద్ధరణ చర్యలన్నీ వెసులుబాటుని అధ్యయనం చేయబడి, అంతర్జాతీయంగా అత్యుత్తమ విధానాలకి అనుగుణంగా సమీక్షించబడతాయి. ఆ తర్వాత అవసరాన్ని బట్టి కమ్యూనిటీ ప్రమేయంతో ఇతర కన్సల్టెంట్ చెప్పే సలహాల్ని కూడా తీసుకుంటారు. శిక్షణ. పర్యవేక్షణ ప్లాన్లని అమలు చేయడం	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

లాండ్ స్కేప్ పునరుద్ధరణకి సంబంధించిన కార్యకలాపాలను అమలు చేయడానికి స్థానిక కమ్యూనిటీల సభ్యులకు కాంట్రాక్టు ఇవ్వడం	ఈ చర్య వల్ల స్థానిక కమ్యూనిటీకి అనేక ఉద్యోగాలు, తాత్కాలిక పని అవకాశాలూ కొత్తగా సృష్టింపబడతాయి. ఈ చర్య వల్ల ఎలాంటి పర్యావరణ సంబంధమైన ప్రభావాలూ ఉండవు. ఆరోగ్య సంబంధమైన సమస్యలతో సహా సంభావిత సామాజిక ప్రభావాల సమస్యలు వచ్చే అవకాశం ఉంది, అలాగే కాంట్రాక్టు తీసుకున్న వ్యక్తులు సంపాదించినట్టు లాభాలు సంపాదించాలని కుటుంబ సభ్యుల నుంచి ఒత్తిళ్లు కూడా ఉండవచ్చు.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	ఈ ప్రాజెక్టు పని అవకాశాల్లోకి ప్రవేశిస్తున్న వారికి సరైన ట్రెనింగు అందేలా చూస్తుంది, అలాగే వారు వ్యక్తిగతంగానూ, సముదాయంగానూ కూడా తమ కార్యకలాపాలను ఎలా నిర్వహించుకోవాలో తెలియజేస్తుంది.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
మాన్‌గ్రూవ్ పునరుద్ధరణ/పునరావాసం	కాలవల త్రవ్వకం కొద్దికాలం పాటు అవక్షేప గందరగోళం, ద్రవకాలుష్యానికి కారణమవుతుంది కాలువలు, ప్రసరణశీలమైన 'ఆనకట్టలు' (అలల్ని పడగొట్టడానికీ, అవక్షేపాల సంచయనాన్ని ఎక్కువగా జరిగేలా చూడడానికీ తాత్కాలికంగా పెట్టిన స్టిక్/ప్లాంక్ గోడలు) వల్ల జలవిజ్ఞానం మార్పులకు గురి అవుతుంది **మాన్‌గ్రూవ్ పునరుద్ధరణ కార్యకలాపాలు బెంథిక్**	సంభవించే అవకాశం: 4 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	మాన్‌గ్రూవ్ లు, "భారీ ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్" కి అనుమతి లేని కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ CRZ-1 లోకి వస్తాయి. కాబట్టి ఇక్కడ కేవలం తాత్కాలిక నిర్మాణాల్ని మాత్రమే స్థాపించడం జరుగుతుంది. పునరుద్ధరణ ప్రొటోకాల్స్ (జిల్లా ఫారెస్ట్ ఆఫీసర్ దగ్గర ఉండే) ని ప్రతి సైట్ లోనూ ఎస్టాబ్లిష్ చేయడం జరుగుతుంది – డిజైన్ ని తెలియజేయడానికి	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు

	ఆర్గానిజమ్స్ నివసించే అవక్షేప ప్రాంతాల్ని పాడు చేయడం ద్వారా వాటిపై ప్రతికూల ప్రభావం చూపే అవకాశం ఉంది. కొన్ని సందర్భాల్లో దళిత, ట్రైబల్ కమ్యూనిటీ సభ్యులతో సహా స్థానిక కమ్యూనిటీలు కలప ఉత్పత్తికీ మరియు అటవీ ఉత్పత్తుల్ని పండించడానికి మాస్‌గ్రూప్ ల మీద ఆధారపడవలసి వస్తుంది. ప్రజల్ని కొన్ని ప్రాంతాలకి వెళ్లకుండా మినహాయించాల్సి వస్తుంది. యాసిడ్ సల్ఫేట్ మృత్తికల వల్ల సంభావిత ప్రమాదం		అంతర్జాతీయ మరియు భారతీయ పద్ధతుల్లో అత్యుత్తమమైనవాటిని వాడతారు. ప్రొటోకాల్స్ పై వర్కర్లందరికీ శిక్షణ ఇవ్వడం జరుగుతుంది. వర్షాకాలం కాకుండా చూసి పనులు, అలాగే క్రమక్షయం, అవక్షేపాల్ని నియంత్రణలు చేపట్టబడాలి. తగిన విధంగా కమ్యూనిటీ సామర్థ్యాభివృద్ధితో బెంథిక్ ఆర్గానిజమ్స్ ఉనికిలో ఎలాంటి మార్పులైనా ఉన్నాయేమో పర్యక్షించడానికి ప్రమేయం చేపట్టిన ప్రతి సైట్ లోనూ తీవ్రమైన పర్యవేక్షణ ప్రణాళికల్ని అభివృద్ధి చేయడం జరుగుతుంది. పాడైపోయిన ప్రాంతాల పునరుద్ధరణకు తాత్కాలిక మినహాయింపు (exclusion) దోహదపడుతుంది. కొత్త సంరక్షణ అంటే కొన్ని ప్రాంతాల్ని శాశ్వతంగా వాడకుండా ఉండడం మాత్రమే కాక, కమ్యూనిటీలు ప్రయోజన సాధించడం, అలాగే చేపలు, షెల్ చేపల నర్సరీల్లా పని చేయడం వల్ల మాస్‌గ్రూప్ ల కార్యకలాపాలకీ, ఉప్పెనల పొంగుని తట్టుకోవడానికీ రెండు విధాలా బఫర్ లా చేస్తాయి. సహ-నిర్వహణ ఏర్పాట్లు చేసుకోవడం వల్ల వనరుల్ని ఉపయోగించుకునే ఆరోగ్యకరమైన విధానంతో	

			కమ్యూనిటీ ఆ విధమైన నిర్ణయానికి చక్కగా మద్దతునిస్తుంది. **త్రవ్వకాలు జరిపే ముందు అవక్షేపాల్లో ASS లేదా PASS ఉన్నాయేమో పరీక్షలు జరిపించాలి. ఒకవేళ అవి కనుగొనబడితే త్రవ్వకాలు ఆపేయాలి.**	
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
			సైట్- నిర్దిష్టమైన EMSPs/పర్యావరణ సంబంధమైన చెక్ లిస్టుల్ని తయారుచేసుకుని ఉపయోగించాలి	
కోస్టల్ లాగూన్ల హైడ్రోలాజికల్ రిహాబిలిటేషన్	హైడ్రోలాజికల్ (జలసంబంధమైన విజ్ఞానం) అధ్యయనాలు సరిగా జరపకుండా నదీ ముఖద్వారాల బ్రీచింగ్ వల్ల ప్రతికూల ప్రభావాలు కలుగుతాయి. అలలు, ప్రవాహాల పెరుగుదల సమీపంలో ఉండే బ్రీచింగ్ ని వెనువెంటనే ప్రభావితం చేస్తుంది. హైడ్రాలజీకి సంబంధించి సంభావిత ప్రతికూల ఫలితాలు ఉంటాయి.	సంభవించే అవకాశం: 4 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	చిల్కా సరస్సుపై హైడ్రోడైనమిక్స్ పరంగా అనేక అధ్యయనాలు జరిగాయి. అలాగే మేటపడిన ఇసుకపర్రల్ని బ్రీచ్ చేయడం ద్వారా అలల తాకిడిని తట్టుకునేలా చారిత్రాత్మకమైన రీతిలో పునరుద్ధరణ (రిస్టోర్) పనులు చేయడం జరిగింది. జీవావరణ వ్యవస్థల ఉత్పాదకని పునరుద్ధరించడం ద్వారా వచ్చిన ఫలితాలు అంతర్జాతీయ గుర్తింపుని తీసుకొచ్చాయి. పులికాట్ సరస్సు పరిస్థితుల్ని అధ్యయనం చేసి అక్కడ	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు

			కూడా ఈ సంభావిత విధానాన్ని అన్వయించవచ్చు. అధ్యయనాలూ, డేటా సేకరణ, ఆమోదయోగ్యమైన ప్రభావాలు ఉన్నాయో పరిశీలన జరపకుండా ఎలాంటి బ్రీచింగ్ పనులూ చేపట్టకూడదు.	
సీగ్రాస్ పునరుద్ధరణ	**ప్లాంటిగ్ స్టాక్స్ సేకరణ సమయంలో స్టాక్స్ ని ప్లాంట్ చేస్తున్నపుడు ప్రస్తుతం మనుగడలో ఉన్న సీగ్రాస్ పర్యావరణ వ్యవస్థలకు హాని కలగవచ్చు.** **పునరుద్ధరణ / పరిరక్షణ కార్యకలాపాల్లో భాగంగా నిర్దిష్ట ప్రాంతాల సీగ్రాస్ బెడ్స్ కి వెళ్లకుండా ప్రజల్ని నిరోధించాలి.**	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	**సైట్ నిర్దిష్టమైన** ESMP**ల అభివృద్ధి సహా ప్రతి సైట్ లోనూ పునరుద్ధరణ ప్రొటోకాల్స్ ని నెలకొల్పవచ్చు.** **పునరుద్ధరించబడి, సంరక్షించబడుతున్న సీగ్రాస్ పర్యావరణ వ్యవస్థలు తీరప్రాంత కమ్యూనిటీలకు అనేక రకాల పర్యావరణ వ్యవస్థ సర్వీసు ప్రయోజనాల్ని అందిస్తాయి. వాటిలో ఇవి కూడా ఉంటాయి**: i) **స్పానింగ్ (చేపలు, కప్పలు మొదలైనవి గ్రుడ్లు పెట్టడం) ని మెరుగుపరచడం** & **చేపల నర్సరీ**; ii) **ముడి పదార్థాలు**; iii) **ఎరువులు**; iv) **పశువుల మేత**; v) **ఔషధాలు. పునరుద్ధరణ తర్వాత మంచి దిగుబడి రావడం గమనించిన తర్వాత సహ-నిర్వహణ ఏర్పాట్లతో**	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు

			కమ్యూనిటీకి నిలకడగా ఉండే వనరుల్ని నెలకొల్పుకుంటూ పరిష్కార చర్యల్ని బలోపేతం చేయవచ్చు.	
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
కోరల్ రీఫ్ పునరుద్ధరణ	**కోరల్ భాగాలు (fragments) ఒక చోటికి పోగయితే ఆరోగ్యకరమైన కోరల్ పర్యావరణ వ్యవస్థలు దెబ్బతినవచ్చు.**	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	**తీరం నుంచి 12nm వరకు ఉండే కోరల్ రీఫ్స్ కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ (CRZ-1) లోకి వస్తాయి. ఏవైనా నిర్మాణాలు చేపట్టాలంటే కోస్టల్ జోన్ నిర్వహణ అథారిటీస్ నుంచి అనుమతులు కావాలి. అలాగే జిల్లా ఫారెస్ట్ ఆఫీసర్ దగ్గర ఉన్న సైట్-నిర్దిష్ట పద్ధతుల్లో పునరుద్ధరణ ప్రొటోకాల్స్ ప్రకారం చేపట్టబడాలి.** **కోరల్ గార్డెనింగ్ విజయవంతం కావడానికికి కేవలం చిన్న కోరల్ ముక్కల్ని ఉపయోగించినా సరిపోతుంది.**	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

			ఏవైనా పునరుద్ధరణ కార్యకలాపాలు మొదలుపెట్టే ముందు ట్రైనింగ్ ఇవ్వబడుదుంది. సేకరణ ప్రొటోకాల్ అభివృద్ధి చేయబడుతుంది.	
అడవుల పునరుద్ధరణ	**వర్షాలు పడే సమయంలో అడవులను తిరిగి పెంచే సందర్భాలలో సంభవనీయ క్రమక్షయం మరియు అవక్షేపణ జరుగుతుంది.** **అడవులను తిరిగి పెంచే ప్రాంతాల్లో కలప మరియు వంట చెరకుని చట్టవిరుద్ధంగా దోపిడీ చేయవచ్చు** **పునరుద్ధరణ / సంరక్షణా కార్యకలాపాల ఫలితంగా కొంత మంది ప్రజల్ని ఆ ప్రాంతాల నుండి మినహాయించబడవచ్చు.**	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	**వర్షాకాలం కాకుండా చూసి పునరుద్ధరణ పనులు చేపట్టబడాలి.** **ప్రతి పునరుద్ధరణ సైట్ లోనూ క్రమక్షయం, అవక్షేపాల్ని నియంత్రించడానికి అదే సమయంలో కేచ్మెంట్ పునరుద్ధరణ కూడా నిర్వహించాలి.** **అక్కడ టింబర్ వెలికితీత ఒక సుస్థిరమైన పద్ధతిలో జరగాలి. ఉదా. షెల్టర్ బెడ్స్ లో ఇది నిలకడైన సాగు రేట్లలో అగ్రిమెంట్ల ద్వారా శాసించబడుతుంది.** **మళ్లీ అడవులు పెంచబడుతున్న ఏరియాల నిర్వహణ కమ్యూనిటీలూ, అటవీ శాఖల మధ్య పరస్పర అవగాహనలతో ప్రభావవంతమైన సహ-నిర్వహణ**	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

			ఏర్పాట్ల ద్వారా బలోపేతం చేయబడుతుంది.	
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
చర్య 2: వాతావరణం – ప్రమాదకరమైన తీర ప్రాంతాల్లో ఉండేవారికి మెరుగైన ఉపాధి				
చర్య 2.1: విలువ గొలుసులు ద్వారానూ మరియు మార్కెట్లని చేరుకునేందుకు అనుకూలని బలోపేతం చేస్తూనూ వాతావరణ అనుకూల జీవనోపాధులు మరియు సంస్థల నిర్మాణం				
కమ్యూనిటీ సభ్యుల వాతావరణ-అనుకూల జీవనోపాధులను అభివృద్ధి చేయడానికి మద్దతునివ్వాలి.	EbA జోక్యాల కోసం ప్రతిపాదించబడిన ప్రాంతాల్లో ప్రస్తుతం పని చేస్తున్న వ్యక్తుల కోసం ప్రస్తుతం ఉనికిలో ఉన్న జీవనోపాధి కార్యకలాపాల తాత్కాలిక అంతరాయం కలిగే సంభావ్యత ఉంది.	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	జీవనోపాధి కార్యకలాపాల కోసం సైట్ ఎంపికకు ముందు జాగ్రత్తగా ప్రణాళిక మరియు మధ్యవర్తి సంప్రదింపులు చేపట్టబడతాయి. అలాంటి సందర్భాలలో, పేదవారికి లాభదాయకంగా ఉండడానికి ప్రభుత్వం ద్వారా చేపట్టబడే కార్యక్రమాల ద్వారా గానీ లేదా ఇతర మార్గాల ద్వారా గానీ జీవనోపాధులకు ఏ విధంగానైనా తాత్కాలికంగా అంతరాయం (ఉదా. ఆక్వాకల్చర్ పునఃస్థాపన) కలిగితే అవి పరిష్కరించబడ్డాయని నిర్ధారించుకోవాలి. అలాంటి సందర్భాలలో, అలా కలిగే అంతరాయంతో సమానంగా అక్కడి నివాసితుల కోసం వారి ప్రస్తుత జీవనోపాధి ఆదాయంతో సమానంగా	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

			ఉండేలా ఆర్థిక మార్గాలను అందించడం కోసం ఒక పునరావాస పథకం అభివృద్ధి చేయబడుతుంది.	
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
పీతల (క్రాబ్)సాగు (ఫార్మింగ్)	అనేక అంతర్వేలా పాయలు (intertidal creeks), నదీ ముఖద్వారాలు (కయ్యలు, estuaries) మరియు తీరంలోపలి ప్రాంతాల (inshore areas) ఉంటాయి. ఇవి జీవావరణపరంగా (ecologically) అత్యంత సున్నితమైన ప్రాంతాలు. ఇవి కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ కేటగిరీ I (కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ నోటిఫికేషన్ 2011 లో అంతర్భాగంగా) లోకి వస్తాయి. ఈ ప్రాంతాల్లో శాశ్వత నిర్మాణాల్ని చేపట్టడానికి అనుమతి లేదు. సంప్రదాయ ఫిషింగ్ కోసం తాత్కాలిక నిర్మాణాలు మరియు స్థానిక కమ్యూనిటీల చేత సంబంధిత కార్యకలాపాలు జరపడం కోసం అనుమతించబడింది. పొరుగున ఉండే వరి పొలాలు లేదా నీటి నిల్వలు ఉప్పుబారే అవకాశం ఉంది. సున్నితమైన ప్రాంతాలలో విస్తరణ లేదా	సంభవించే అవకాశం: 4 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	ఉప్పునీరు గట్ల నుంచి గానీ, అడుగు భాగం నుంచి గానీ ప్రవహించి సమీపంలోని వరి, నీటి నిల్వలు లేదా భూగర్భ జలాలను ప్రభావితం చేయకుండా జాగ్రత్తపడాలి. ఇప్పటికే ఆక్వాకల్చర్, వ్యవసాయం జరుగుతున్న ప్రాంతాల్ని ఎంచుకోవాలి లేదా పునరావాసం నెలకొల్పడానికి పనికిరాని ప్రాంతాలను ఎంచుకోవాలి. వెదురు స్తంభాలు మరియు మెష్ నెట్లతో తయారు చేయబడిన ఎన్క్లోజర్లు ఉండాలి. ఇవి సాధారణంగా 50 చదరపు అడుగుల కంటే పెద్దవిగా ఉండకూడదు. అటవీ శాఖ, సమాజ నిర్వహణ సహకార సమన్వయం ద్వారా మరియు ఉపయోగించాల్సిన భూభాగ వినియోగ ప్రణాళిక మరియు పర్యవేక్షణ జరపబడుతూ	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు

	పునరావాసానికి అనువైన ప్రాంతాల్లో (సాల్ట్ మార్ష్, మాన్గ్రూవ్ (మడ) రిస్కు. ఆక్వాకల్చర్ సాంద్రత పెరుగుదల వల్ల పెరిగే వ్యాధి ప్రమాదం ఫీడ్ డిమాండ్		విస్తరణ జాగ్రత్తగా నియంత్రించబడుతుంది. వ్యాధి ప్రమాదాన్ని తగ్గించడానికి తగిన ఆక్వాకల్చర్ టెక్నిక్స్ మరియు టెక్నాలజీని అనుసరించాలి. నిలకడైన ఫీడ్ స్టాక్ ని ఉపయోగించండి	
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
క్రాబ్ (పీత) హ్యాచరీలు	వ్యర్థాలు ఫీడ్ కోసం డిమాండ్	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	హ్యాచరీ సైట్లనీ, ఆపరేటర్లనీ జాగ్రత్తగా సెలెక్ట్ చేసుకోవడం. సాపేక్షంగా తక్కువ హ్యాచరీల్ని అభివృద్ధి చేయాలి. ట్రైనింగ్ అందించడం.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

			ఫీడ్ స్టాక్ కి సుస్థిరమైన వనరు	
వరి (రైస్) తీవ్రత (ఇంటెన్సిఫికేషన్)	రైతుల ఆమోదం ఉండదు కొత్త ప్రాంతాలకు విస్తరణ	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	రైతుల ప్రమేయం ఉండేలా చూడడం, విలువని చూపడం ప్రస్తుతం ఉన్న వరి మడుల్నే ఉపయోగించడం	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం
ఓయిస్టర్ (ముత్యపుచిప్ప) సాగు	అనేక అంతర్వేలా పాయలు (intertidal creeks), నదీ ముఖద్వారాలు (కయ్యలు, estuaries) మరియు తీరంలోపలి ప్రాంతాల (inshore areas) ఉంటాయి. ఇవి జీవావరణపరంగా (ecologically) అత్యంత సున్నితమైన ప్రాంతాలు. ఇవి CRZ-I లో అంతర్భాగంగా) లోకి వస్తాయి. అవసరమైన సౌకర్యాల కోసం అనుమతించబడిన కార్యకలాపాల నిర్మాణానికి మాత్రమే అనుమతి ఉంది. వైల్డ్ స్పాట్ ని అతిగా పెంచడం వల్ల టాక్సిన్ల బయోఎక్యుములేషన్ లేదా ఇతర కలుషితాలు	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	**స్థానిక కమ్యూనిటీల ద్వారా సంప్రదాయబద్ధమైన చేపల పెంపకం, వాటికి సంబంధించిన కార్యకలాపాలు చేపట్టబడాలి. ఫ్రేంవర్క్ రాఫ్ట్స్ శాశ్వతమైనవి కావు అవి సహజమైన మెటీరియల్స్ తోనే నిర్మించబడతాయి. స్పాట్ కలెక్షన్ ఏరియాల్ని భద్రపరచాలి, ఓయిస్టర్ రైతుల సంఖ్యని నియంత్రించాలి** **రాఫ్ట్ ల నిర్మాణానికి ముందు ప్రతి కొత్త సైట్ లోనూ నీటి నాణ్యత పరీక్షించబడుతుంది. పొల్యూషన్ కంట్రోల్ బోర్డు పర్యవేక్షణ ద్వారా ఇది నిరంతరంగా కొనసాగుతుంది.** కలుషితాల్ని ఫ్లష్ చేయడానికి డిప్యూరేషన్ ట్యాంకులు	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

మస్సల్ సాగు	గుల్లల (oysters) కోసం	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	ఓయెస్టర్లని బట్టి	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
పర్యావరణ అభివృద్ధి నైపుణ్యాలు	ట్రాఫిక్, వ్యర్థాలు, ఆహార ధరల పెరుగుదల వంటి పర్యవసాన ప్రభావాలతో సంభవించే అనియంత్రిత కార్యకలాపాలు మార్కెట్లో అడ్డూ అదుపూ లేని ఆపరేటర్లు	సంభవించే అవకాశం: 4 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	టూరిజం అవకాశాల్ని గుర్తించి నిర్వహణ ప్రణాళికల్ని అభివృద్ధి చేయడం. ప్లానింగ్ లో కమ్యూనిటీని కూడా చేర్చుకోవడం. సరైన మౌలిక సదుపాయాల్ని సెట్ చేయడం. సముచితమైన ట్రైనింగ్, సర్టిఫికేషన్ ని అందించడం	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం
ఫిష్ వేల్యూ-ఎడిషన్	సంభావ్య వ్యర్థాల ఉత్పత్తి తక్కువ ఆరోగ్య పద్ధతులు	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	వ్యర్థాల్ని ఉపయోగించే విధానాల్ని కనిపెట్టడం లేదా వ్యర్థాల్ని విసర్జించేందుకు తగిన విసర్జన పద్ధతిని నెలకొల్పడం ట్రైనింగ్, సముచితమైన సౌకర్యాల్ని అందించడం	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
ఫిష్ మీల్ ప్లాంట్స్	వంట ప్రక్రియలో భాగంగా ఇంధన వినియోగం	సంభవించే అవకాశం: 5	సోలార్, విండ్, బయోగ్యాస్ వంటి పునరుత్పాదక	సంభవించే

	వాసన ప్రభావాలు వ్యర్థాల ప్రభావాలు అనాలోచిత చేపల పెంపకం పద్ధతులు ప్రోత్సహించబడ్డాయి ('ట్రాష్ ఫిష్' పెంపకం)	ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	(renewable) శక్తి వనరులని ఉపయోగించడం సముచితమైన వ్యర్థ విసర్జక వ్యవస్థని అందించి వ్యర్థాల్ని ఉపయోగించడంలో ప్రయోజనాల్ని అన్వేషించడం, వ్యర్థాల్ని తగ్గించడం. క్యాచ్ చేయడం ద్వారా లేదా 'ట్రాష్ ఫిష్' ని టార్గెట్ చేయడం ద్వారా ఫిష్ వేస్ట్ ఉపయోగాన్ని వీలైనంత ఎక్కువ చేయడం. ఫిషరీస్ ని మేనేజ్ చేయడం	అవకాశం: 3 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు
ఫిష్ స్మోకింగ్ యూనిట్లు	సెన్సిటివ్ రిసెప్టార్స్ కి పొగ వల్ల ఇబ్బంది అనుచితమైన పొగ ఉత్పత్తి చేసే పదార్థాలు - పర్యావరణానికి మరియు/లేదా సంభావ్య విషపూరిత వాతావరణ ప్రభావాలు	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	సెన్సిటివ్ రిసెప్టార్ల నుంచి సైట్ యూనిట్లు దూరంగా ఉండాలి. స్మోక్ ఎస్కేప్ సిస్టమ్స్ ని ఉపయోగించాలి. తగిన స్మోకింగ్ మెటీరియల్స్ ఉపయోగించబడేలా చూడాలి.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం
ఔషధ మరియు సుగంధ మొక్కలు పెంపకం	సున్నితమైన ప్రాంతాల్ని సాగుకు అనుకూలంగా శుభ్రం చేయడం	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	సాగు కోసం సహజమైన వృక్ష సంపదని పాడు చేయకూడదు.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 2

				ప్రమాదం: అల్పం
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
పుట్టగొడుగుల సాగు	స్పోరులను పీల్చడంతో రాగల శ్వాస సంబంధిత సమస్యలు	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం	ఉపయోగించడానికి తగిన సాగు పద్ధతులు, సౌకర్యాలు, సామాగ్రి. ఎదిగేవారికి ట్రైనింగ్ ని అందించడం.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం
తేనె ఉత్పత్తి	తేనెటీగ వ్యాధి ప్రమాదాన్ని పెంచుతుంది కుట్టే ప్రమాదాల్ని పెంచుతుంది	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం	తేనెటీగలను పెంచడంలో తగిన పద్ధతులు	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
ఇంటిగ్రేటెడ్ డక్-ఫిష్ ఫార్మింగ్	సున్నితమైన ప్రాంతాలలో చెరువుల విస్తరణ నీటిలో అధిక పోషక భారాలు చేప చంపుళ్లు/వ్యాధి	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	ఆక్వాకల్చర్ చేయదగిన ప్రాంతాల్ని ప్లాన్ చేయడం, కంట్రోల్ చేయడం. వ్యర్థాల నిర్వహణలో తగిన ఆక్వాకల్చర్ పద్ధతులపై ట్రైనింగ్ ఇవ్వడం, అమలు చేయడం.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

			నీటి నాణ్యతని పరిశీలించడం	
ఆర్నమెంటల్ (అలంకారప్రాయమైన) చేపల పెంపకం	సహజ ప్రాంతాల్లో విచక్షణా రహితంగా చేపల పెంపకం ఎంపిక చేయబడ్డ జాతుల్ని లక్ష్యంగా చేసుకున్న పర్యవసానంగా జీవావరణ అసమతుల్యత	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం: 3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	సాగు/సాగుకి సాధ్యం కాని జోన్ ప్రాంతాలు. పర్మిట్లని సేకరించడం ద్వారా నియంత్రించడం, క్లోజ్డ్ సీజన్స్ మరియు/లేదా క్యాచ్ లిమిట్స్. ఫిషరీస్ డిపార్ట్మెంట్./ ఇన్ టేక్ వాటర్స్ యొక్క నీటి నాణ్యత విశ్లేషణపై పట్టుపట్టడానికి MPEDA. సాగు యొక్క జీవావరణ ప్రభావాల్ని పర్యవేక్షించడం. హ్యాచరీ/బ్రీడింగ్ ప్రోగ్రామ్ ని అమలు చేయడం	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
చర్య *2.2* కమ్యూనిటీ-ఆధారిత అడాప్షన్ మరియు వాతావరణానికి అనుగుణమైన జీవనోపాధుల్ని సాగించడానికి స్థానిక కమ్యూనిటీల సామర్థ్యాల్ని మెరుగుపరచడం				
ఈ చర్య ప్రజలకి అవగాహనా కేంపెయిన్లు, ప్రాంత సందర్శనలు, నేర్చుకున్న	ప్రత్యేకంగా మహిళలు, యువకుల మీద దృష్టి కేంద్రీకరించి విశాలమైన టార్గెట్ గ్రూప్స్ ఉండాలి. ఈ కార్యకలాపాల వల్ల ప్రతికూల ప్రభావాలు ఉండవని భావించడం జరుగుతోంది.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం	ముందు నుంచీ కమ్యూనిటీ ప్రమేయం. బలహీన గ్రూపుల ప్రమేయం ఉండేలా నిర్ధారించుకోవాలి	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 1 ప్రమాదం: అల్పం

విషయాల్ని పంచుకోవడం ద్వారా విషయాల్ని తెలియజేస్తుంది.				
చర్య 3: **బలోపేతం చేయబడిన తీరప్రాంత మరియు మెరైన్ గవర్నెన్స్ మరియు సంస్థాగత ఫ్రేం వర్కు**				
చర్య *3.1* మెరుగుపడిన వాతావరణ యథా స్థితి నెట్వర్క్ సంస్థలు మరియు అన్ని తీరప్రాంత రాష్ట్రాల్లోనూ సమగ్ర ప్రణాళిక మరియు గవర్నెన్సు				
మల్టీ-స్టేక్ హోల్డర్ గ్రూపులు మరియు నెట్వర్కుల స్థాపన. సంబంధిత పాలసీలు మరియు లెజిస్లేషన్ లోకి EbA ని సమగ్రపరచడం	పక్షపాత ధోరణి కలిగిన లేక నిర్దిష్ట స్టేక్ హోల్డర్ల పేలవమైన ప్రాతినిధ్యం కలిగి ఉండే అవకాశం	సంభవించే అవకాశం: 3 ఫలితం:3 ప్రమాదం: ఓ మోస్తరు	స్టేక్ హోల్డర్ గ్రూపుని ఏర్పరచినపుడు అందులో తగిన విధంగా ప్రభుత్వం, విద్యావంతులు, ప్రైవేటు రంగం, ఇంకా కమ్యూనిటీపరంగా విస్తృతమైన శ్రేణిలో భాగస్వాములు ఉండేలా చూడాలి. గ్రూపుల ఏర్పాటులో జెండర్ బ్యాలెన్స్ ఉండేలా చూసుకోవాలి.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
చర్య *3.2* వాతావరణానికి అనుగుణంగా మలుచుకోవడానికి పర్యావరణ వ్యవస్థ- కేంద్రిత విధానాలను పబ్లిక్ మరియు ప్రైవేట్ రంగ పాలసీలు, ప్రణాళికలు, బడ్జెట్లు, ఫైనాన్స్ ని స్కేల్ చేయడానికి *EbA* కి సమగ్రం చేయడం				
డెవలపింగ్ నుంచి BAU నుంచి EbA కి	ఈ చర్య వల్ల ప్రతికూల ప్రభావాలు ఉంటాయని భావించబడడం లేదు.	సంభవించే అవకాశం: 3	వాటాదారులతో విస్తృతంగా కలిసి పనిచేయండి. వాటాదారులకు, ముఖ్యంగా ప్రైవేటు రంగాలకు	సంభవించే అవకాశం: 2

మూవ్ అవడానికి ఈ చర్య చర్చలు, ప్లానింగ్ సినేరియా మీద దృష్టి పెడుతుంది	సరిగా అర్థం చేసుకోకపోవడం లేక EbA సిద్ధాంతాల్ని సరిగా గ్రహించలేకపోవడం వల్లా BAU నుంచి EbA కి షిఫ్ట్ ఫెయిల్యూర్ అవడం ఇందులో ప్రధాన రిస్కు.	ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం	విలువను ప్రదర్శించండి. శిక్షణ గాఢత కలిగి ఉండేలా నిర్ధారించండి మరియు ట్రెనర్ కి సుస్థిరమైన సమాచారం అందించేలా శిక్షణనివ్వండి	ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం
సంభావిత ప్రభావాలున్న ప్రాజెక్ట్ అంశాలు	**తగ్గింపబడని ప్రభావాలు**	**ఉపశమనానికి ముందు**	**నివారణ మరియు తగ్గింపు చర్యలు**	**ఉపశమనానికి తర్వాత**
తీరప్రాంత కేలిక్యులేటర్ టూల్ మీద యూజర్లకి పర్యావరణ వ్యవస్థకి అనుగుణమైన ప్లాన్లు, ట్రైనింగ్			జ్ఞానం మరియు నైపుణ్యాలు	
చర్య *3.3* తీరప్రాంత యథాస్థితి (*resilence*) నెలకొల్పడానికి జ్ఞాన నిర్వహణ				
జ్ఞానం నిర్వహణ వ్యవస్థలు, సమాచారాన్ని పంచుకోవడం	డేటా సేకరణ వ్యవస్థలు బలంగా ఉండటం అవసరం మరియు విస్తృతమైన పాత్రపోషకులకు తక్షణమే సమాచారం అందుబాటులో ఉండాలి.	సంభవించే అవకాశం: 2 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం	డేటా సేకరణ, నిల్వ వ్యవస్థలు మరియు జ్ఞాన వేదికలు బలంగా ఉంటాయి మరియు అవి ప్రపంచవ్యాప్త అత్యుత్తమ అభ్యాస పద్ధతులపై ఆధారపడి ఉంటాయి. వివిధ ఛానళ్ల ద్వారా మరియు పలు భాషల్లో (స్థానిక భాషలతో సహా) సమాచారం అందుబాటులో ఉంటుంది.	సంభవించే అవకాశం: 1 ఫలితం: 2 ప్రమాదం: అల్పం

1.2.3 పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక నిర్వహణ ఫ్రేంవర్కు అభివృద్ధిని దృష్టిలో ఉంచుకున్న అంచనాలు

21. ESMF తయారీలో ఈ క్రింది అంచనాలు తయారు చేయబడ్డాయి:

- నీటి జోక్యం (ఇంటర్వెన్షన్స్) వల్ల ప్రజలు ఉన్న చోటు విడిచి పెట్టి వెళ్లవలసిన అవసరం లేదు
- ఇంటర్వెన్షన్స్ ఏ స్థానిక, జాతీయ లేదా అంతర్జాతీయ చట్టాలను జోక్యం చేసుకోవు;
- ఈ ప్రాజెక్ట్ యొక్క అన్ని దశలలో తగిన క్రమక్షయం మరియు అవక్షేప నియంత్రణ జరుగుతుంది
- ఈ ప్రాజెక్టు ఫలితంగా కాలుష్యం మరియు / లేదా రసాయనాల అనియంత్రిత / ఆమోదించని విడుదల ఉండదు.

1.2.4 పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక నిర్వహణ ఫ్రేంవర్కు ఉద్దేశ్యాలు, లక్ష్యాలు

22. EMSF అనేది, ప్రభావాన్ని పర్యావరణపరంగానూ, సామాజికంగానూ కనీస స్థాయికి తగ్గించడానికి ఉపయోగపడే మేనేజింగ్ టూల్; ఇది పర్యావరణ సంబంధమైన, సామాజికపరమైన లక్ష్యసమూహాన్ని కలిగి ఉంటుంది. ఈ ప్రాజెక్టు పర్యావరణ సంబంధమైన, సామాజికపరమైన లక్ష్యసమూహాన్ని సాధించాయని నిర్ధారించుకునేందుకూ, పర్యావరణ సంబంధమైన నిర్వహణని నిర్మించేందుకూ, నియంత్రించేందుకూ, పర్యావరణకి సంబంధించిన నివారించాల్సిన లేదా తగ్గించాల్సిన ప్రతికూల ప్రభావాల్ని తగ్గించేందుకు ఈ **EMSF**ని ఈ ప్రాజెక్టుని అమలుచేసేవారి ద్వారా ఉపయోగించబడుతుంది.

23. ఈ ప్రాజెక్టులకి గల పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక లక్ష్యాలు:

- భారతదేశంలోని గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని సమస్యల్ని ప్రభావవంతంగా పరిష్కరించేందుకు శీతోష్ణస్థితి మార్పుకి అనుగుణంగా మలుచుకుంటూ ఒక సమన్వయాత్మక రీతిలో వివిధ రకాల పరీక్షించబడిన ఇంటర్వెన్షన్ల ద్వారా జీవనోపాధుల ఉత్పాదకతనీ, ప్రజల సామర్థ్యాన్నీ పెంచడం;
- మెరుగైన పర్యావరణ సంబంధమైన పద్ధతుల ద్వారా సరైన ప్లానింగ్, అంకితభావం, నిరంతరం మంచి నిర్వహణా పద్ధతుల్ని ప్రోత్సహించడం;
- భూ, వాయు, జల కాలుష్యాన్ని తగ్గించడం లేదా నివారించడం;
- స్థానిక వృక్షసంపద- జంతుసంపదని వరద ప్రభావాల నుంచి సంరక్షించడం;
- పర్యావరణ సంరక్షణ కోసం నిర్దేశింపబడిన వర్తించే అన్ని చట్టాలు, రెగ్యులేషన్లు, ప్రమాణాలకు అనుగుణంగా నడుచుకోవడం; పర్యావరణ సంబంధమైన ప్రభావాల్ని బాగా తగ్గించడానికీ లేదా నివారించడానికీ అందుబాటులో గల అత్యుత్తమంగా పాటించగలిగిన విధానాల్లో పనిచేయడం;
- పర్యావరణపై పడే ప్రభావాల్ని గుర్తించడానికి అన్ని పర్యవేక్షణ విధానాల్నీ వివరించండి;
- *MoEFCC* మరియు *UNDP* సిబ్బందికీ, కాంట్రాక్టర్లకీ పర్యావరణ మరియు సామాజిక సంబంధమైన బాధ్యతల గురించి ఒక పర్యావలోకనం (*overview*)ని అందించండి.

24. ఈ ప్రాజెక్టుల వివరణాత్మక డిజైన్ ఫేజ్ లో మార్పులు చేయడానికి UNDP సిబ్బంది మరియు MOEFCC సలహా సంప్రదింపులతో ప్రాజెక్టు నిర్వహణ యూనిట్ (PMU)/కాంట్రాక్టరు ద్వారా ఎప్పటికప్పుడు EMSF అప్డేట్ చేయబడుతుంది.

1.2.5 భూ సమస్యలు

25. ఈ ప్రాజెక్టులో ఉపయోగించబడిన భూమి ప్రైవేటు, కమ్యూనిటీ మరియు ప్రభుత్వానికి సంబంధించినవి. ఆ భూమిలో ఏ కార్యక్రమాలైనా చేపట్టబడే ముందు యజమానుల అనుమతి తీసుకోవడం జరుగుతంది. **ఈ ప్రాజెక్టు పర్యవసానంగా లాండ్ టెన్యూర్ లో ఎలాంటి మార్పూ ఉండబోదు.**

26. ఈ ప్రాజెక్టు ఇంటర్వెన్షన్ల కోసం ఎలాంటి కంపల్సరీ లాండ్ ఎక్విజిషనూ అవసరం ఉండదు. కాబట్టి లాండ్ ఎక్విజిషన్ ఫ్రేంవర్కు ఇందులో చేర్చబడదు. పునరుద్ధరణ కార్యక్రమాలు రాష్ట్ర యాజమాన్యంలో ఉన్న అటవీ భూములు, **మరియు రెవిన్యూ భూముల్లో జరుగుతాయి. అలాగే జీవనోపాధులకి సంబంధించిన మౌలికసదుపాయాల్ని గ్రామాల్లో కామన్ ప్రాపర్టీలో నెలకొల్పడం జరుగుతుంది.**

27. కొన్ని సందర్భాల్లో, పునరుద్ధరణ జరుగుతున్న తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థలకి యాక్సెస్ చేయడం కొనసాగుతూనే ఉంది. ఉదా. కోరల్ రీఫ్స్ ని పునరుద్ధరించడం జరుగుతోంది. దీనివల్ల స్కూబా – డైవింగ్ టూరిజంకి అవకాశాల్ని పెరుగుతాయి. మరికొన్ని సందర్భాల్లో తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థలు సహజసిద్ధంగా పునరుత్పత్తి కావడం (నేచురల్ రీజెనరేషన్)కోసం తాత్కాలికంగా మూసి ఉంచబడడం లేదా విత్తనాలు వేసి వదిలేయడం జరుగుతుంది. **టైడల్ (అలల) హైడ్రాలజీ (జల విజ్ఞానం) మరియు విత్తనాల అందుబాటు లేక మాస్ గ్రూప్‌ల సీడ్లింగ్ దగ్గరలో ఉన్న మాస్‌గ్రూప్ అతుకులు పాడుకానంత వరకూ మాస్‌గ్రూప్** నివాస ప్రాంతాలు వాటంతట అవే రీజెనరేట్ అవుతాయి. **అందువల్ల** సహజమైన సీడ్లింగ్ రిక్రూట్మెంట్ సంభవించని ప్రాంతాల్లో అలల ప్రవాహం లేక ఇతర పర్యావరణ సంబంధమైన ఒత్తిళ్లను తొలగించి **మొక్కలు నేచురల్ రీజెనరేషన్ కి సహకరించడం ద్వారా** యథాస్థితిని తీసుకుని రావచ్చు.)

28. పర్యావరణ వ్యవస్థల పునరుద్ధరణ కోసం **ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాల** పర్యవసానంగా తాత్కాలికంగా సహజమైన వనరులకి యాక్సెస్ నిలిపివేయబడిన చోట, అలా ఎందుకు చేయాల్సి వచ్చిందో సహ- నిర్వహణ స్ట్రక్చర్లలో ఆ స్థానిక కమ్యూనిటీల జోక్యంతో అందరికీ అవగాహన కల్పించాలి. ఈ నిషేధాలు దీర్ఘకాలిక వ్యవధిలో కమ్యూనిటీలకి ఎలా ఉపయోగిస్తాయో ఈ మీడియంకి వివరిస్తాయి. ప్రస్తుతం సంరక్షణలో ఉన్న ప్రాంతాలపై లెజిస్లేషన్ అమలు అవుతూ, తద్వారా పండించుకునే హక్కులు కోల్పోతూ ఉంటే, అవకాశం ఉన్న చోట ఫారెస్ట్ డిపార్ట్మెంట్ ద్వారా కాంపెన్సేటరీ ఏరియాలకు యాక్సెస్ కల్పించబడుతుంది. నివసిస్తున్న అటవీ కమ్యూనిటీల హక్కులు, వారి జీవనం తాత్కాలికంగా ప్రభావితమైతే, ఫారెస్ట్ రైట్స్ యాక్ట్ వర్తిస్తుంది.

29. ఒక ప్రాంతపు కన్జర్వేషన్ స్టేటస్ ని పెంచడం పర్యవసానంగా వనరులు (రిసోర్సులు) శాశ్వతంగా తొలగించబడిన కేసుల్లో, షెడ్యూల్డ్ ట్రైబ్స్ అండ్ అదర్ ట్రెడిషనల్ ఫారెస్ట్ డ్వెల్లర్స్ (రికగ్నిషన్ ఆఫ్ ఫారెస్ట్ రైట్స్) **యాక్ట్, 2006,** మరియు ది వైల్డ్ లైఫ్ (ప్రొటెక్షన్) **యాక్ట్, 1972,** వర్తిస్తాయి. ఈ చట్టాలు సంరక్షిత ప్రాంతాల్లో నివసించే ప్రజల హక్కుల పరిష్కార ప్రక్రియని అందిస్తాయి. అభయారణ్యాల విషయంలో కొన్ని హక్కులు, అలాగే హక్కులు కోల్పోయినపుడు తగిన నష్ట పరిహారం అందించడం జరుగుతుంది.

1.2.6 స్థానిక ప్రజలు

30. బాగా పరిశీలించి చూడడంలో భాగంగా, **ఈ ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాలకి సంబంధించి సామాజికంగా బడుగు బలహీన వర్గాల గ్రూపింగ్స్ కి ప్రమేయం కల్పిస్తూ** ఒక విశ్లేషణ **మరియు సలహా సంప్రదింపులు జరిగాయి. కన్సల్టేషన్ సమయంలో** ఇలాంటి అనేక గ్రూపింగ్స్ ని గుర్తించడం జరిగింది. ఉదా. షెడ్యూల్డ్ జాతులు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు. ఈ గ్రూపులు **ఈ ప్రాజెక్టులో మొదటి నుంచి చివరి వరకూ ప్రాతినిధ్యం వహించడం కొనసాగిస్తాయి. భారతదేశంలో ఈ గ్రూపుల సంరక్షణకి సహకరించే ఎన్నో చట్టాలు ఉన్నాయి. ఈ ప్రాజెక్టు ఇంక్లూజివ్ స్వభావం కలది మరియు ఇలాంటి గ్రూపులకు ప్రమేయం కల్పించి వాటికి సాధికారతని అందిస్తుంది.**

31. విలక్షణంగా ట్రైబల్ ప్రజలు తమ సహజ ఆవాస ప్రాంతాలపై ఆధారపడి ఉంటారు. ఉదా. కృష్ణా వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ (అభయారణ్యం) లోనూ, దాని చుట్టుప్రక్కలా నివసించే కొండజాతి ప్రజలు. **ఈ ప్రాజెక్టులో** ప్రతిపాదించబడే **కార్యకలాపాల** స్వభావం, మాన్గ్రూవులు, సీగ్రాస్ ల వంటి ఆ ప్రాంత ఉత్పత్తుల పునరావాసంతో బాటు సంరక్షిత ప్రాంతాలకు మెరుగైన గవర్నెన్స్ నీ, మేనేజ్మెంట్ నీ అందిస్తూ, కొండజాతి ప్రజలకు ప్రయోజనం కల్పించేదిగా ఉంటుంది.

32. అవసరమైనపుడు (అనుబంధంA) నిర్దిష్టమైన ప్లాన్ల తయారీకి మార్గదర్శకత్వం వహించడానికి **ఒక సామాజిక ఇంక్లూజన్ ప్లానింగ్ ఫ్రేంవర్కు** (ఇది స్థానిక ప్రజల ప్లానింగ్ ఫ్రేంవర్కుకి సమానం) తయారు చేయబడింది.

పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక నిర్వహణ ఫ్రేంవర్కు ప్రణాళిక కోసం సంస్థాగత ఏర్పాట్ల విహంగవీక్షణ

33. ఏ పనులైనా మొదలుపెట్టే ముందు ప్రతి సబ్-**ప్రాజెక్టునీ MoEFCC మరియు UNDP** ద్వారా **EMSF** అంచనా వేయబడుతుంది. **ఈ ప్రాజెక్టుల వల్ల** పర్యావరణానికీ **మరియు సామాజిక అంశాలకీ గల** సంభావిత రిస్కుల్ని **EMSF** గుర్తించి ఆ రిస్కుల్ని మేనేజ్ చేయడానికి గల వ్యూహాల్ని రూపొందిస్తుంది. అలాగే **అవాంఛితమైన** పర్యావరణ సంబంధమైన **మరియు సామాజిక ప్రభావాల్ని తగ్గిస్తుంది.** అలాగే **ఈ ప్రాజెక్టు**ల ద్వారా ప్రభావితులయ్యే వారి గోడునీ, అభిప్రాయాల్నీ ఎవరూ పట్టించుకోవడం లేదనే దశలో **EMSF** ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగాన్ని అందిస్తోంది.

34. EMSF ని పర్యవేక్షించే బాధ్యత **MoEFCC** వహిస్తుంది. **MoEFCC** ఎండార్స్మెంట్ ని పొందిన **UNDP మరియు** తగిన విధమైన **EMSF** అనుసరించబడుతుంది. కాంట్రాక్టరు ద్వారా అవసరమైన చోట సకాలంలో సర్దుబాటు చర్యలు చేపట్టబడినట్లు **PMU** నిర్ధారిస్తుంది.

1.2.7 పరిపాలన

35. పని జరుగుతున్న సమయంలో ఈ డాక్యుమెంట్ రివిజన్ లేదా అప్డేట్లకి **MoEFCC** బాధ్యత పడుతుంది. ఈ డాక్యుమెంట్ ని అప్డేట్ చేయవలసిన బాధ్యత అప్పగించబడిన మనిషి ఈ బాధ్యతని నెరవేర్చాలి.

36. సైట్ సూపర్వైజరు ప్రతిరోజూ సైట్ నిర్మాణంలో పర్యావరణ సంబంధమైన తనిఖీల విషయంగా బాధ్యత పడతాడు. **MoEFCC** ఈ తనిఖీలని నెలవారీ ఆడిట్ల ద్వారా చెక్ చేస్తుంది.

37. కాంట్రాక్టరు అడ్మినిస్ట్రేటివ్ **మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన రికార్డుల్ని మెయింటెయిన్ చేస్తాడు, భద్రపరుస్తాడు. ఇందులో చేపట్టిన ఫిర్యాదుల కారణాల తగ్గింపు చర్యలతో సహా ఫిర్యాదుల లాగ్ కూడా ఉంటుంది.

38. ESMF కి ప్రతిరోజూ అనుగుణంగా నడుచుకోవడం కాంట్రాక్టరు బాధ్యత.

39. అమలు చేసే ఏజెన్సీ **MoEFCC**. ఇది అమలు చేసే బాధ్యత, అలాగే పార్టనర్లు, కాంట్రాక్టర్లతో సమన్వయం చేసుకుంటూ **ESMF** కి అనుగుణంగా మసిలే బాధ్యతా తీసుకుంటుంది. **ESMF** అనేది ఏ టెండర్ డాక్యుమెంటేషన్ లో నైనా ఒక భాగంగా ఉంటుంది.

40. MoEFCC పర్యావరణ **మరియు సామాజిక** అంశాల బాధ్యత చూస్తుంది. సూపర్వైజింగ్ ఇంజనీరు/**ప్రాజెక్టు** మేనేజరు కాంట్రాక్టరుని సూపర్వైజ్ చేస్తారు.

2. పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక అంశాలకు చట్టబద్ధమైన, సంస్థాగతమైన ఫ్రేంవర్కు

2.1 లెజిస్లేషన్, పాలసీలు, రెగ్యులేషన్లు

41. ఈ క్రింది లెజిస్లేషన్ ఈ ప్రాజెక్టుకి సంబంధించినది:

కేంద్ర ప్రభుత్వం

- ఎయిర్ *(కాలుష్య నివారణ, నియంత్రణ) యాక్ట్ 1981*
- ఏనిషెంట్ మాన్యుమెంట్స్ అండ్ ఆర్కియలాజికల్ సైట్స్ అండ్ రిమైన్స్ (*AMASR)* యాక్ట్ 1958 మరియు *AMASR (సవరణ మరియు ధ్రువీకరణ)* యాక్ట్ *2010* – యాక్టులు జాతీయ ప్రాధాన్యత గల పురాతన మరియు చారిత్రాత్మక కట్టడాలు, ఆర్కియలాజికల్ సైట్లు, అవశేషాలకు, పురావస్తు త్రవ్వకాల రెగ్యులేషన్ కీ, శిల్పాలు, చెక్కడాలు ఇంకా ఇలాంటి వస్తువులకు భద్రత కల్పిస్తుంది.
- బయోడైవర్సిటీ యాక్ట్ *2002* - ఈ చట్టం జీవవైవిధ్య పరిరక్షణ అంశాలు చూస్తుంది. వాటి అంశీభూతాల (కాంపొనెంట్స్) సుస్థిరమైన ఉపయోగం మరియు బయొలాజికల్ వనరులు, నాలెడ్జి మరియు వాటితో ముడిపడి ఉన్న లేదా వాటి సందర్భంలో వచ్చే ప్రయోజనాల న్యాయబద్ధమైన సమానమైన పంపిణీ.
- బాల కార్మికులు *(ప్రొహిబిషన్ అండ్ రెగ్యులేషన్)* యాక్ట్ *1986* – ఈ చట్టం కొన్ని నిర్దిష్ట జీవనోపాధుల్లో పిల్లలు ఉండకూడదని నిషేధిస్తుంది మరియు మరి కొన్ని ఇతర నిర్దిష్ట జీవనోపాధుల్లో పిల్లల పని పరిస్థితుల్ని రెగ్యులేట్ చేస్తుంది.
- కోస్టల్ ఆక్వాకల్చర్ అథారిటీ యాక్ట్ *2005* – ఈ చట్టం కోస్టల్ ఆక్వాకల్చర్ అథారిటీని స్థాపనని అందిస్తుంది. *ఇది తీరప్రాంతాల్లో తీరప్రాంత ఆక్వాకల్చర్* ***కార్యకలాపాల్నీ మరియు*** *వాటి పర్యవసానంగా ఉన్న అంశాల్నీ రెగ్యులేట్ చేస్తుంది.*
- ***డిస్ట్రక్టివ్ ఇన్సెక్టివ్స్ అండ్ పెస్ట్స్ యాక్ట్*** **1914 –** *ఈ చట్టం భారతదేశంలో నిషేధ చట్టంగా తీసుకురాబడింది. ఒక ప్రాంతం నుంచి మరో ప్రాంతానికి ఏవైనా వినాశకరమైన క్రిములు, ఫంగస్, లేక ఇతర చీడపీడలు వ్యాపించి పంటల్ని పాడు చేయకుండా లేదా చేసే అవకాశం లేకుండా ఈ చట్టం చూస్తుంది.*
- *డిజాస్టర్ మేనేజ్మెంట్* ***యాక్ట్*** **2005 -** ఈ చట్టం విపత్తుల్నీ మరియు *వాటి పర్యవసానంగా ఉన్న అంశాల్నీ* ప్రభావవంతంగా నిర్వహిస్తుంది.
- ఎంప్లాయ్‌మెంట్ ఎక్స్చేంజెస్ *(కంపల్సరీ నోటిఫికేషన్ ఆఫ్ వెకన్సీస్)* యాక్ట్ *1959* - ఈ *CNV* చట్టం రాష్ట్రంలో గానీ లేక ఏరియా లో గానీ పబ్లిక్ రంగంలో ప్రతి ఎంప్లాయరూ ప్రతి ఎస్టాబ్లిష్మెంట్ లోనూ ఏదైనా వెకెన్సీ నింపే ముందు, ఆ వెకెన్సీని పేర్కొనబడిన ఎంప్లాయ్‌మెంట్ ఎక్స్చేంజిలలో నోటిఫై చేయాలని చెప్తుంది.
- ఎన్విరాన్మెంట్ *(ప్రొటెక్షన్)* యాక్ట్ *1986* - ఈ చట్టం పర్యావరణ మరియు దానికి సంబంధించిన అంశాలకు సంరక్షణ కల్పించాలని చెప్తుంది.

- *ఫుడ్ సేఫ్టీ అండ్ స్టాండర్డ్స్* ***యాక్ట్*** **2006** - *ఈ చట్టం ఆహారం మరియు భారత ఆహార భద్రత మరియు ప్రమాణాల అథారిటీ చట్టాలకు సంబంధించిన అంశాలనూ, ఆహార వస్తువులు మరియు వాటి తయారీ, స్టోరేజీ, పంపిణీ, అమ్మకాలు, మరియు దిగుమతి, మానవ వినియోగం కోసం సురక్షితమైన, సంపూర్ణ ఆహారం, పర్యవసానంగా వచ్చే విషయాల్ని సైన్సు ఆధారిత ప్రమాణాలతో పరిగణనలోకి తీసుకుంటుంది.*
- *ఫారెస్ట్* **(***కన్జర్వేషన్***)** ***యాక్ట్*** **1980 (1988** *లో సంస్కరింపబడింది***)** - *ఈ చట్టం అడవుల పరిరక్షణ* ***మరియు*** *వాటికి సంబంధించిన లేక సహకార అంశాలు* ***లేక*** *పర్యవసానంగా వచ్చే విషయాల కోసం చేయబడింది.*
- *ఇండియన్ ఫిషరీస్* ***యాక్ట్*** **1987** - ఫిషరీస్ కి సంబంధించిన కొన్ని విషయాలను ఈ చట్టం అందిస్తుంది. ఇది రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలకు నియమ నిబంధనలు విధించుకునేందుకు అనుమతిస్తుంది. *(ఉదా. ఒడిషా ఫిషింగ్ ఆంక్షలు).*
- *ఇండియన్ ఫారెస్ట్* యాక్ట్ *1927* - ఈ చట్టం అడవులకి సంబంధించిన చట్టం. అటవీ-ఉత్పత్తి రవాణా, లెవీ చేయబడిన కలప, ఇంకా ఇతర లెవీ వేయదగిన అటవీ-ఉత్పత్తుల విషయాలపై సమగ్రంగా చెప్పే చట్టం.
- *ఇండియన్ పోర్ట్స్* యాక్ట్ *1908*
- *ఇన్‌లాండ్ వెస్సల్స్* ***యాక్ట్*** **1917** ***మరియు*** ఇన్లాండ్ వెసెల్స్ *(సవరణ)* ***యాక్ట్*** **2007** – ఈ చట్టాలు ఓడల వాడకం, సర్టిఫికేషన్ మరియు కాలుష్య నివారణకి సంబంధించినవి.
- *ఇన్‌సెక్టిసైడ్స్* ***యాక్ట్*** **1968** ***మరియు*** *ఇన్‌సెక్టిసైడ్స్* **(***సవరణ***)** *యాక్ట్* **2000** - దిగుమతి, తయారీ, అమ్మకాలు, రవాణా, పంపిణీ, మరియు మానవులు లేదా జంతువులకు కలిగే ప్రమాద నివారణ క్రిమిసంహారిణుల ఉపయోగం, ఇంకా దానికి సంబంధించిన విషయాలను రెగ్యులేట్ చేస్తుంది.
- *నేషనల్ కో-ఆపరేటివ్ డెవలప్మెంట్* కార్పొరేషన్ ***యాక్ట్*** **1962** ***మరియు*** *నేషనల్ కో-ఆపరేటివ్ డెవలప్మెంట్ కార్పొరేషన్* **(***అమెండ్మెంట్***)** ***యాక్ట్*** **2002**. ఉత్పత్తి, ప్రాసెసింగ్, మార్కెటింగ్, నిల్వ, వ్యవసాయ ఉత్పత్తి, ఎగుమతి, దిగుమతి, ఆహార పదార్థాలు, సహ ఆపరేటివ్ సూత్రాలు, దానితో ముడిపడి ఉన్న విషయాలకి సంబంధించిన మరి కొన్ని నిర్దిష్ట ఇతర వస్తువుల ప్రణాళిక, ప్రచారం కార్యక్రమాల ప్రయోజనం కోసం ఒక కార్పొరేషన్ ని ఇన్ కార్పొరేషన్ కోసం మరియు క్రమబద్ధీకరణ కోసం *ఇది పనిచేస్తుంది.*
- *షెడ్యూల్డ్ కేస్ట్స్ అండ్ షెడ్యూల్డ్ ట్రైబ్స్ ఆర్డర్స్* **(***అమెండ్మెంట్***)** ***యాక్ట్*** **2002** - ఈ చట్టం షెడ్యూల్డ్ ట్రైబ్స్ జాబితాల్లో కొన్ని నిర్దిష్ట జాతులు లేదా గిరిజన కమ్యూనిటీలు లేదా గిరిజనుల్లోని లేదా గిరిజన కమ్యూనిటీల్లోని పార్టులు లేదా గ్రూపులు, సమానమైన పేర్లు లేదా అలాంటి ట్రైబ్స్ లేదా కమ్యూనిటీల పర్యాయవాచకాలు, ఏరియా నిషిద్ధతల తొలగింపు మరియు ఎంట్రీల విభజన మరియు చేర్పు, గిరిజన కులాల జాబితాల్లోని నిర్దిష్ట కులాల విషయంలో ఏరియా నిషేధం విధింపు, షెడ్యూల్డు కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ జాతుల జాబితాల నుంచి నిర్దిష్ట కులాల మరియు జాతుల మినహాయింపు, ఇంక్లూజన్ ని ఈ చట్టం అందిస్తోంది.

షెడ్యూల్డ్ ట్రైబ్స్ ***అండ్ అదర్ ట్రేడిషనల్ ఫారెస్ట్ డ్వెల్లర్స్*** (రికగ్నేషన్ ఆఫ్ ఫారెస్ట్ రైట్స్) ***యాక్ట్*** **2006** - ఈ చట్టం అటవీ భూమిలో అటవీ ప్రాంతంలో నివసించే షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు తరతరాలుగా అక్కడ ఉంటున్న ఇతర సంప్రదాయ అటవీవాసుల గురించీ వారి హక్కులు, వృత్తుల గురించీ చెప్తుంది. తరతరాలుగా ఉంటున్నా వారి హక్కులు రికార్డు చేయబడలేదు. ఫ్రేమ్ వర్క్ కోసం అటవీ హక్కుల రికార్డింగ్ కోసం మరియు అలాంటి గుర్తింపు కోసం మరియు అటవీ భూమిపై అధికారానికి అవసరమైన సాక్ష్యం ఉండాలి.

అడవిలో నివసించే షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర సంప్రదాయ అటవీ నివాసులకు అడవిలో నివసించడానికి సంబంధించి గుర్తింపు పొందిన హక్కులు, అలాగే

- బాధ్యతలు కూడా ఉన్నాయి. వాటిలో అడవిని సుస్థిరమైన విధానంలో ఉపయోగించుకోవడం, జీవవైవిధ్య పరిరక్షణ మరియు జీవావరణ సమతుల్యత నిర్వహణ, తద్వారా అడవుల సం రక్షణని బలోపేతం చేయడం, అటవీ ప్రాంతాల్లో నివసించే షెడ్యూల్డ్ తెగలు ఇతర సంప్రదాయ అటవీ నివాసులకు జీవనోపాధి మరియు ఆహార భద్రతను అందించడం వంటి బాధ్యతల్ని గురించి తెలియజేస్తుంది.
- *సీడ్స్* ***యాక్ట్*** **1966 –** *ఈ చట్టం* అమ్మకానికి కోసం కొన్ని నిర్దిష్ట విత్తనాల నాణ్యత నియంత్రణ గురించి తెలియజేస్తుంది.
- సొసైటీస్ రిజిస్ట్రేషన్ యాక్ట్*1860* – **ఈ చట్టం** సాధారణంగా ఈ సంస్థల రిజిస్ట్రేషన్ విద్య, ఆరోగ్యం, ఉపాధి మొదలైన సమాజం ప్రయోజనాల కోసం జరుగుతుంది.
- వాటర్ *(*పొల్యూషన్ అండ్ సెస్*)* యాక్ట్ *1977* – మనుష్యులు త్రాగేందుకు నిర్దిష్ట పరిశ్రమల్లోనూ మరియు స్థానిక అథారిటీల ద్వారా ఉపయోగించేందుకు వినియోగిస్తున్న నీటి మీద లెవీ విధింపు, సెస్ సేకరణని అందించడం దీని లక్ష్యం. సెంట్రల్ బోర్డు, స్టేట్ బోర్డుల వనరుల విస్తరణ దృష్ట్యా వాటర్ (కాలుష్య నివారణ మరియు నియంత్రణ)యాక్ట్*, 1974* లో భాగంగా నీటి కాలుష్య నివారణ, నియంత్రణ చేయడం ఈ చట్టం లక్ష్యం.
- *వాటర్* **(***ప్రివెన్షన్ అండ్ కంట్రోల్ పొల్యూషన్***)** ***యాక్ట్*** **1974 -** *ఈ చట్టం* నీటి కాలుష్య నివారణ, నియంత్రణ మరియు నీటి కాలుష్యం మరియు నీటి సంపూర్ణత్వాన్ని తిరిగి నెలకొల్పేందుకు మెయింటెయిన్ చేయడం వంటి *ఇంతకు ముందు పేర్కొన్న లక్ష్యాల సాధనని దృష్టిలో ఉంచుకుని చేయబడింది.* నీటి కాలుష్య నివారణ, నియంత్రణ కోసం బోర్డులు, అలాంటి బోర్డులకు అధికారాలు ఇవ్వడం కోసం, వాటికి సంబంధించిన కార్యకలాపాల్ని నిర్దేశించడం కోసం, ఇంకా ఇతరత్రా వాటికి సంబంధించిన అంశాల కోసం ఈ చట్టం అందించబడుతోంది.
- *వైల్డ్ బర్డ్స్ అండ్ యానిమల్స్ ప్రొటెక్షన్* ***యాక్ట్*** **1912 -** *ఈ చట్టం నిర్దిష్ట వన్య పక్షులు, జంతువుల సంరక్షణ, సంవర్ధనకు ఉత్తమ సౌకర్యాలు, సౌలభ్యాల్ని అందించడం కోసం చేయబడింది.*
- *వైల్డ్ లైఫ్ (ప్రొటెక్షన్)* ***యాక్ట్*** **1972** ***మరియు*** *అమెండ్‌మెంట్లు* **2002** ***మరియు*** **2006 –** *ఈ చట్టాలు వన్య ప్రాణులు, పక్షులు,* ఇంకా ఇతరత్రా వాటికి సంబంధించిన అంశాల కోసం ఈ చట్టం అందించబడుతున్నాయి.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్

- అగ్రికల్చరల్ ప్రొడ్యూస్ అండ్ లైవ్‌స్టాక్ మార్కెట్స్ యాక్ట్*, 1966 -* యాక్ట్ *No. 16 of 1966* – వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు, పశువులు(లైవ్ స్టాక్), మరియు పశు ఉత్పత్తుల కొనుగోలు, అమ్మకాలు మరియు మార్కెట్ల స్థాపన, వాటికి సంబంధించిన తదితర అంశాలకు సంబంధించి నియంత్రణ చేసే చట్టం.
- ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఆక్వాకల్చర్ సీడ్ *(*క్వాలిటీ కంట్రోల్*)* యాక్ట్*, 2006* –ఈ చట్టం ఆక్వాకల్చర్ సీడ్ ని అమ్మడానికి సంబంధించి నాణ్యతా నియంత్రణ మరియు తదితర అంశాలకు సంబంధించి నియంత్రణ చేసే చట్టం.
- ఆంధ్ర ప్రదేశ్ వాటర్ టాక్స్ యాక్ట్*, 1988 -* యాక్ట్ *No. 11 of 1988 -* ఈ చట్టం లెవీ రేషనలైజేషన్ మరియు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో నీటి పన్ను సేకరణ మరియు తదితర అంశాలకు సంబంధించి నియంత్రణ చేసే చట్టం.

ప్రభుత్వం నీటిని తీసుకునే ప్రతి భూమి నుంచీ లెవీ వేయడానికీ, దాన్ని వసూలు చేయడానికీ అధికారం కలిగి ఉంది. అలాగే ఆక్వా కల్చర్ పనుల కోసం ఏ ప్రభుత్వ వనరుకి చెందిన సాగునీరైనా సెక్షన్ *4* క్రిందికి వస్తుంది.

- ఆంధ్ర ప్రదేశ్ వాటర్, లాండ్ అండ్ ట్రీస్ యాక్ట్, *2002.* –ఈ చట్టం నీటి పరిరక్షణ, మరియు వృక్ష సంరక్షణల్ని కవర్ చేస్తుంది. జల, భూ వనరులు, పర్యావరణ సంరక్షణ కోసం చేయబడిన ఈ చట్టం భూసారాన్ని విపరీతంగా లాగడాన్నీ, ఉపరితల జలాల వాడకాన్నీ నియంత్రిస్తుంది.
- ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఇండస్ట్రియల్ పాలసీ *2015–2020*
- ఆంధ్ర ప్రదేశ్ స్టేట్ ఫారెస్ట్పాలసీ *2002*
- కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ యాక్ట్
- కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ నోటిఫికేషన్*1991* మరియు *2011*

<u>మహారాష్ట్ర</u>

- మహారాష్ట్ర అగ్రికల్చరల్ ప్రొడ్యూస్ మార్కెటింగ్ *(*రెగ్యులేషన్*) (*అమెండ్మెంట్*)* యాక్ట్, *2005 -* యాక్ట్ నెం. *48 2005* – ఈ అగ్రికల్చరల్ ప్రొడ్యూస్ మార్కెటింగ్ చట్టం సవరింపబడింది మరియు రెగ్యులేట్ చేయబడింది. సవరణలు లైసెన్సింగ్ అవసరాలు, పరిపాలన మరియు లీగల్ ప్రొసీడింగ్స్ కి సంబంధించి జరిగాయి. ఉదా*:* వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల్ని నేరుగా రైతుల నుంచి ఎలా కొనాలో, ప్రైవేట్ మార్కెట్ ని ఎలా స్థాపించాలో లేక రైతు-వినియోగదారు మార్కెట్, ఒకటి లేక అంతకి ఎక్కువ మార్కెట్ ఏరియాలు, మహారాష్ట్రలో గ్రాంటింగ్ లేక లైసెన్స్ రెన్యువల్ కి డైరెక్టర్ కి ఎలా అప్లై చేసుకోవాలో ఇది తెలియజేస్తుంది.
- ది మహారాష్ట్ర జిల్లా పరిషత్ అండ్ పంచాయత్ సమితి యాక్ట్ *1959*
- మహారాష్ట్ర మెరైన్ ఫిషింగ్ రెగ్యులేషన్ యాక్ట్
- ది ఇండియన్ ఫారెస్ట్ యాక్ట్ మహారాష్ట్ర యూనిఫికేషన్ అండ్ అమెండ్మెంట్ యాక్ట్
- ది మహారాష్ట్ర క్యాటిల్ ట్రెస్పాస్ యాక్ట్
- ది మహారాష్ట్ర ఫారెస్ట్ ప్రొడ్యూస్ రెగ్యులేషన్ అండ్ ట్రేడ్ యాక్ట్
- ది మహారాష్ట్ర సప్లై ఆఫ్ ఫారెస్ట్ ప్రొడ్యూస్ బై గవర్నమెంట్ రివిజన్ ఆఫ్ అగ్రిమెంట్ యాక్ట్
- ది మహారాష్ట్ర ఫెల్లింగ్ ఆఫ్ ట్రీస్ బై ఆక్యుపెంట్స్ బిలాంగింగ్ టు ఎస్.టీస్ రెగ్యులేషన్ యాక్ట్
- ది మహారాష్ట్ర ఎం.ఎఫ్.పి. రెగ్యులేషన్ ఆఫ్ ట్రేడ్ యాక్ట్
- మహారాష్ట్ర ఫెల్లింగ్ ఆఫ్ ట్రీస్ రెగ్యులేషన్ యాక్ట్
- మహారాష్ట్ర ఫారెస్ట్ డెవలప్మెంట్ టాక్స్ ఆన్ సేల్ ఆఫ్ ఫారెస్ట్ ప్రొడ్యూస్ బై గవర్నమెంట్ ఆర్ ఫారెస్ట్ డెవలప్మెంట్ కార్పోరేషన్ కంటిన్యుయన్స్ యాక్ట్
- మహారాష్ట్ర ఫారెస్ట్ పాలసీ
- మహారాష్ట్ర ప్రైవేట్ ఫారెస్ట్ యాక్ట్

- మహారాష్ట్ర రైట్ టు సర్వీస్ యాక్ట్ ఆర్డినెన్స్ నెంబర్ *V* ఆఫ్ *2015*
- మహారాష్ట్ర ట్రాన్స్ఫర్ ఆఫ్ ఓనర్‌షిప్ ఆఫ్ మైనర్ ఫారెస్ట్ ప్రొడ్యూస్ ఇన్ ది షెడ్యూల్ ఏరియాస్ అండ్ ది మహారాష్ట్ర మైనర్ ఫారెస్ట్ రెగ్యులేషన్ ఆఫ్ ట్రేడ్ అండ్ అమెండ్మెంట్ యాక్ట్
- డ్రాఫ్ట్ బాంబూ పాలసీ
- ఎకో టూరిజం పాలసీ
- ఫెర్టిలైజర్ *(*కంట్రోల్*)* ఆర్డర్*, 1957/1985 (FCO)*
- మహారాష్ట్ర స్టేట్ అడాప్షన్ యాక్షన్ ప్లాన్ ఆన్ క్లైమేట్ ఛేంజ్ *(MSAAPCC).*
- బ్రాకిష్ వాటర్ ల్యాండ్ లీజింగ్ పాలసీ
- కాంప్రహెన్సివ్ మెరైన్ ఫిషింగ్ పాలసీ – గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా
- డిపార్ట్మెంటల్ స్టాకింగ్ పాలసీ
- ప్రొటెక్షన్ ఆఫ్ ప్లాంట్ వెరైటీస్ అండ్ ఫార్మర్స్ రైట్స్ యాక్ట్ *(PPVFRA)*

<u>ఒడిషా</u>

- అగ్రికల్చరల్ ప్రొడ్యూస్ మార్కెట్స్ *(*అమెండ్మెంట్*)* యాక్ట్*, 2006 -* యాక్ట్ *No. XX of 2006*
- ఎన్విరాన్మెంట్ *(*ప్రొటెక్షన్*)* యాక్ట్*, 1986*
- లాండ్ సెటిల్మెంట్ యాక్ట్*, 1962 -* ఈ చట్టంలో ఒరిస్సా రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వ భూమిని సెటిల్మెంట్ చేసుకునే నిబంధనల్ని అందిస్తుంది. ప్రభుత్వం పనికిరాని భూముల లీజు సంబంధించి ఒక తీరులో ఉన్న సిద్ధాంతాలని అందిస్తోంది. వివిధ చట్టాలు, నియమాలు, ఆర్డర్లు, వాడుక పద్ధతులను, రాష్ట్రంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో వాడుకలో ఉన్న పద్ధతుల్ని అందిస్తుంది. విడి చట్టాలను తారుమారు చేయకుండా రాష్ట్రమంతటా యూనిఫాంగా ఒక ప్రణాళికాబద్ధమైన రీతిలో పనికిరాని భూముల సెటిల్మెంట్ గవర్నింగ్ దీని ప్రాథమిక లక్ష్యం.
- మెరైన్ ఫిషింగ్ రెగ్యులేషన్ యాక్ట్*, 1982 -* యాక్ట్ *No. 10 of 1982*
- ఒరిస్సా కేటిల్ అండ్ పౌల్ట్రీ ఫీడ్ *(*రెగ్యులేషన్*)* యాక్ట్*, 1979 –* ఈ చట్టం ఒరిస్సా రాష్ట్రం లోని పశువుల, పౌల్ట్రీ ఫీడ్ ఉత్పత్తి, నాణ్యతకి సంబంధించిన రెగ్యులేషన్ ని అందిస్తుంది.
- ఒరిస్సా యాక్ట్*, 1972 -* యాక్ట్ *No. 14 of 1972 –* సంరక్షిత అటవీ ప్రాంతాల్ని వివరిస్తుంది
- ఒరిస్సా మెరైన్ ఫిషింగ్ రెగ్యులేషన్ యాక్ట్*, 1982–* ఒలీవె రిడ్లే సీ టర్టల్ కాంగ్రిగేషన్ ప్రాంతాల్లో *1* నవంబరు మరియు *31* మే మధ్య నియంత్రిస్తారు.
- ఒరిస్సా ఇరిగేషన్ రూల్ *2010*
- స్టేట్ వాటర్ ప్లాన్ *2004*
- ఒడిషా ఫిషరీస్ పాలసీ *2015*
- ఒడిషా మెరైన్ ఫిషింగ్ రెగ్యులేషన్ రూల్ *1983*

- స్టేట్ రిజర్వాయర్ ఫిషరీస్ పాలసీ
- అడ్మినిస్ట్రేషన్ ఆఫ్ ఒడిషా ఇండస్ట్రీస్ *(ఫెసిలియేషన్) యాక్ట్ 2004*
- ఒడిషా ఇండస్ట్రీస్ *(ఫెసిలిటేషన్) రూల్స్ 2005*
- స్టేట్ డిజాస్టర్ నిర్వహణ పాలసీ
- హీట్ వేవ్ యాక్షన్ ప్లాన్
- ది డిజాస్టర్ మేనేజ్మెంట్ యాక్ట్ *2005*
- ఒడిషా టూరిజం పాలసీ *2013*
- ఒడిషా ఎంటర్టైన్మెంట్ యాక్ట్ *2006*
- ఒడిషా సంగీత్ నాటక అకాడమీ అవార్డు రూల్స్ *2013*
- కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ *(CRZ)*
- ది ఒరిస్సా ఫారెస్ట్ యాక్ట్ *1972*
- ది ఒరిస్సా ఫారెస్ట్ *(అమెండ్మెంట్) యాక్ట్ 1982*
- ఒడిషా బయోలాజికల్ డైవర్సిటీ రూల్స్ యాక్ట్ *2012*

2.2 **భారతదేశంలో పర్యావరణ సంబంధమైన ప్రభావ అంచనా**

42. పర్యావరణ సంబంధమైన **ప్రభావం** అంచనా (EIA) సుస్థిర అభివృద్ధికి సహజ వనరులను సర్వోత్కృష్టమైన రీతిలో వాడుకోవడం అనేది ఒక ముఖ్యమైన మేనేజ్మెంట్ టూల్.

43. భారత ప్రభుత్వం EIA లీగల్ అవసరతని తయారుచేస్తూ పర్యావరణ సంబంధమైన **(సంరక్షణ) యాక్ట్** ని 1986 లో తెచ్చింది. అభివృద్ధిని తీసుకొచ్చే అన్ని **ప్రాజెక్టుల** నిర్మాణానికీ **మరియు** కార్యకలాపాలు నిర్వహించడానికీ పర్యావరణ సంబంధమైన క్లియరెన్స్ అవసరం గురించి ఇది తెలియజెప్తుంది. 1994 లో పర్యావరణ సంబంధమైన **(సంరక్షణ) యాక్ట్ మరియు** 1986 రూల్స్, **పర్యావరణ మరియు** అటవీ (MoEF) మంత్రిత్వశాఖ, 1994 నోటిఫికేషన్ కి చెందిన షెడ్యూల్ I లో లిస్ట్ చేయబడిన కొత్త ప్రాజెక్టుల విస్తరణ, అధునీకరణ, నిర్మాణానికీ పర్యావరణ సంబంధమైన క్లియరెన్స్ లీగల్ మాండేటరీకి ఒక నోటిఫికేషన్ ని జారీ చేసింది.

44. ప్రాజెక్టుల్లో షెడ్యూల్ I లో మూడు కేటగిరీలు (1, 2 **మరియు** 3) ఉంటాయి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కేటగిరీ 2 **ప్రాజెక్టుల్లో** అధికారాలకి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నాయి **మరియు కొన్ని కేటగిరీ 3 ప్రాజెక్టులకి** EIA ప్రక్రియలో వెళ్లవలసిన అవసరం లేదు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి గల ఈ అధికార ప్రాతినిధ్యం దూరం/ఏరియా పరిమితులకి లోబడి ఉంటుంది. ఉదా. జీవావరణపరంగా సున్నితమైన ప్రాంతాలు (నేషనల్ పార్కులు, అభయారణ్యాలు, బయోస్ఫియర్ రిజర్వులు **మరియు సమస్యాత్మకమైన** కాలుష్య ప్రాంతాలతో సహా) గల రిజర్వు ఫారెస్ట్ లో 25 కిలోమీటర్ల లోపు గానీ **మరియు** అంతర- రాష్ట్ర సరిహద్దులకు 50 కిలోమీటర్ల లోపు గానీ ఉన్న ఏ **ప్రాజెక్టుకైనా** పర్యావరణ సంబంధమైన క్లియరెన్సు అవసరమవుతుంది.

45. EIA ప్రక్రియలో మొదటి స్టెప్ స్క్రీనింగ్. స్క్రీనింగ్ సమయంలో, ఈ ప్రాజెక్ట్ కి EIA అవసరం ఉందో లేదో గుర్తించడానికి డెవలపర్ కి సమాచారం ప్రీఫీజిబిలిటీ స్థాయిలో అవసరమవుతుంది. ఈ ప్రాజెక్ట్ కి EIA ప్రక్రియ అవసరమవుతుందని నిర్ధారించుకున్న తర్వాత డీటైల్డ్ ఇంజనీరింగ్, అలాగే పర్యావరణ **మరియు సామాజిక** సంబంధమైన అధ్యయనాలు నిర్వహింపబడాలి. EIA ప్రక్రియని చిత్రం 2 లో చూపడం జరిగింది.

46. ఒక ప్రాజెక్ట్ అథారిటీ ద్వారా కావల్సిన అన్ని అర్హతలతో పాటు EIA నోటిఫికేషన్ లో పేర్కొన్న పత్రాలతో ఒక అప్లికేషన్ సమర్పించబడిన తర్వాత దాన్ని పర్యావరణ సమీక్ష కమిటీల ఎదుట ఉంచడానికి ముందు, మంత్రిత్వ శాఖకి చెందిన సాంకేతిక సిబ్బంది పరిశీలిస్తుంది. ఆ సమీక్ష కమిటీలు ఈ ప్రాజెక్ట్ అధికారుల ద్వారా అందించబడిన డేటా ఆధారంగా ప్రాజెక్టు ప్రభావాన్ని అంచనా వేస్తాయి. అవసరమైతే, సైట్ సందర్శనలకు వెళ్తాయి లేదా అప్పటికప్పుడు వివిధ పర్యావరణ సంబంధమైన అంచనాల్ని కూడా చేపడతాయి. ఇటువంటి పరీక్షలపై ఆధారంగా కమిటీలు ప్రాజెక్ట్ అనుమతి లేదా తిరస్కరణ సిఫార్సులు చేస్తాయి. అప్పుడు అవి మంత్రిత్వ శాఖ ఆమోదం లేదా తిరస్కరణ కోసం ప్రాసెస్ చేయబడతాయి.

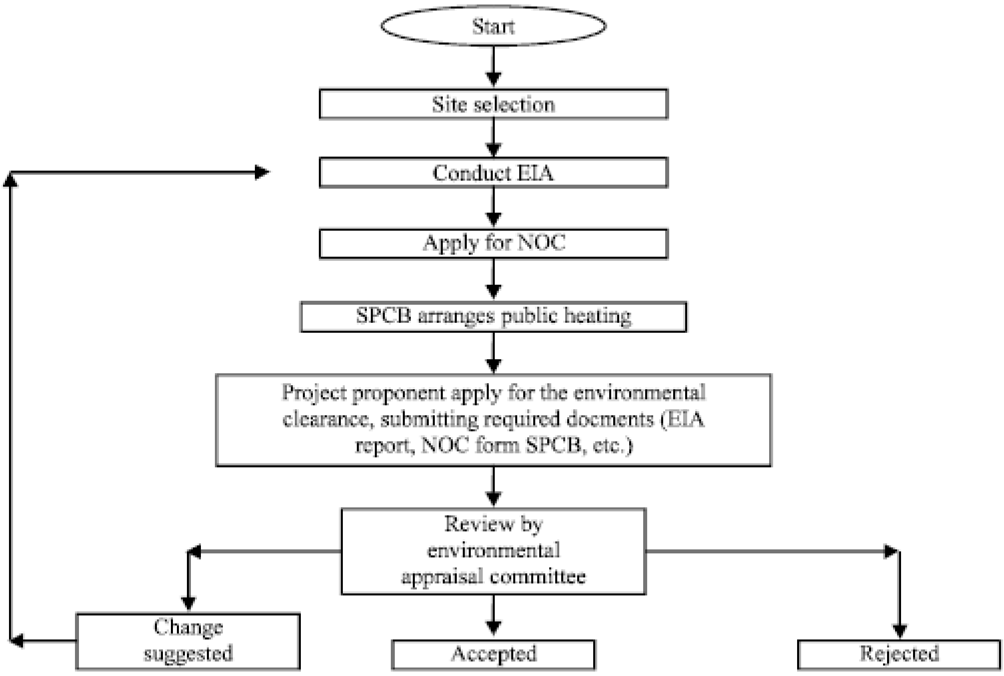

47.

చిత్రం 2 భారతదేశంలో EIA ప్రక్రియ [10]

48. మైనింగ్, పోర్టులు, హార్బర్లు మొదలైన సైట్ **నిర్దిష్టమైన ప్రాజెక్టుల** విషయంలో అయితే, రెండు దశల క్లియరెన్స్ ప్రోసీజరుని అమలు చేయడం జరుగుతుంది. ఆ సందర్భంలో **ఈ ప్రాజెక్టు** అథారిటీస్ తాము చేపట్టే **ప్రాజెక్టులకు** పర్యావరణ సంబంధమైన సైట్ క్లియరెన్స్ ని పొందాల్సి ఉంటుంది. ఇలా చేయడం వల్ల జీవావరణపరమైన **మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన సున్నితమైన ప్రాంతాల్ని వదిలివేయడానికి అవకాశం ఉంటుంది. **ప్రాజెక్టుల విషయానికి వస్తే, ఈ ప్రాజెక్టు** ప్రతిపాదకుల ద్వారా సంపూర్ణ సమాచారాన్ని అందించడం, అలాగే నిర్ణయాన్ని 90 రోజుల లోపు పొందడం జరిగింది. (http://envfor.nic.in/division/introduction-8).

[10] R.B.ఖడ్కా మరియు యు.ఎస్. శ్రేష్ఠ (2011). ప్రోసెస్ అండ్ ప్రోసీజర్ ఆఫ్ ఎన్విరాన్మెంటల్ ఇంపాక్ట్ ఎసెస్మెంట్. అప్లికేషన్ ఇన్ సమ్ కంట్రీస్ ఆఫ్ సౌత్ ఏషియా. ఎ రివ్యూ స్టడీ. జర్నల్ ఆఫ్ ఎన్విరాన్మెంటల్ సైన్స్ అండ్ టెక్నాలజీ 4: 215-233

49. ఇండియా **పర్యావరణ సంరక్షణ యాక్ట్, 1986** క్రింద, పర్యావరణ మరియు అడవులు (ఎంఒఇఎఫ్) మంత్రిత్వ శాఖ ద్వారా తీర ప్రాంతంలో కార్యకలాపాల నియంత్రణ విషయంగా ఫిబ్రవరి **1991** లో నోటిఫికేషన్ జారీ చేయబడింది. నోటిఫికేషన్ ప్రకారం, **హై టైడ్ లైన్** (HTL) నుంచి తీరప్రాంత భూమి **500** వరకు **మరియు** సముద్రపు పాయలు, నదీముఖ ద్వారాలు, బ్యాక్ వాటర్, అలల హెచ్చుతగ్గులకు గురయ్యే నదులతో బాటు **100** మీ. స్టేజి వరకు తీరప్రాంత **రెగ్యులేషన్ జోన్** (CRZ) గా పిలవడం జరుగుతుంది. ఈ నోటిఫికేషన్ కేవలం ఇంటర్ టైడల్ జోన్ మరియు తీర ప్రాంత భూభాగానికి మాత్రమే వర్తిస్తుంది. ఇందులో మహాసముద్రాన్ని చేర్చడం కుదరదు. ఈ నోటిఫికేషన్ ప్రకారం **CRZ** లో పరిశ్రమల ఏర్పాటు, విస్తరణ, లేదా మొక్కల ప్రాసెసింగ్ మొదలైనవి విధించిన పరిమితికి లోబడి ఉండాలి.

50. **HTL** కి **500** మీటర్ల లోపు భూప్రాంతం వైపు సాగే తీరప్రాంత విస్తరణలు నాలుగు కేటగిరీలుగా విభజింపబడ్డాయి:

- *CRZ-1* ఇందులో జీవావరణపరంగా చాలా సున్నితమైన ప్రాంతాలు ఉన్నాయి. ఇవి తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థని నిర్వహించడానికి అత్యంత అవసరమైన ప్రాంతాలు. ఇవి అల్ప మరియు అధిక టైడ్ లైన్ కి మధ్యలో ఉంటాయి. సహజ వాయువు మరియు ఉప్పు తీత అనుమతించబడుతుంది.
- *CRZ-2* ఈ కేటగిరీలో ఇప్పటికే అభివృద్ధి చెంది లేదా షోర్ లైన్ కి సమీపంలో ఉంటాయి. ఇక్కడ 'అభివృద్ధిచెందిన ప్రాంతం' అనడంలో గల ఉద్దేశ్యం ఏమంటే, ఇవి మున్సిపల్ లిమిట్స్ లోకి లేక ఇతరత్రా లీగల్ డిజిగ్నేటెడ్ అర్బన్ ఏరియాల్లోకి వస్తాయి. అప్పటికే అక్కడ చాలా నిర్మాణాలు జరిగి ఉంటాయి. అలాగే అక్కడ డ్రైనేజి, అప్రోచ్ రోడ్లు, ఇంకా ఇతర మౌలిక సౌకర్యాలు కూడా ఉంటాయి.
- *CRZ-3* గ్రామీణ మరియు పట్టణ స్థానిక ప్రాంతాలు *1* మరియు *2* కి ఆవల కేటగిరీలోకి వస్తాయి. ఇక్కడ కేవలం నిర్దిష్ట వ్యవసాయ సంబంధమైన కార్యకలాపాలు జరుగుతాయి. ఇంకా కొన్ని పబ్లిక్ సౌకర్యాలు కూడా ఈ జోన్ లో అనుమతించబడతాయి.
- *CRZ-4* ఇది భూప్రాంతం (టెర్రెస్ట్రియల్) వరకు ఆక్వాటిక్ ఏరియాలోకి వస్తుంది. ఫిషింగ్ మరియు సంబంధిత కార్యకలాపాలకి ఈ జోన్ లో అనుమతి ఉం? ఘన వ్యర్ధ పదార్థం ఈ జోన్ లో విసర్జించబడుతుంది.

51. ఈ **CRZ** కేటగిరీలకి వేర్వేరు పరిమితులు, ముఖ్యంగా భవన నిర్మాణ పరిమితులు వర్తిస్తాయి.

52. తీరప్రాంత **రెగ్యులేషన్ జోన్** (CRZ) నోటిఫికేషన్ **1991** ప్రకారం, తీరప్రాంతాల్లో వివిధ రకాల **కార్యకలాపాల్ని గుర్తించి, వర్గీకరించి, నిర్వహించడం కోసం** తీరప్రాంత రాష్ట్రాలు/UTలు తీరప్రాంత **జోన్** నిర్వహణ ప్రణాళికలు (CZMPలు) ని సిద్ధం చేసుకోవాల్సి ఉంది.

53. ***పర్యావరణ సంరక్షణ యాక్ట్ ని బట్టి***, స్పెషల్ ఎక్స్పోర్ట్ **జోన్లు**, పోర్టులు, హార్బర్లు, భవంతులు, **ప్రాజెక్టు** (2006 EIA నోటిఫికేషన్ షెడ్యూల్ లో లెక్కింపబడిన) ల నిర్మాణాలతో సహా అన్ని **కార్యకలాపాలపైనా** పర్యావరణ సంబంధమైన **ప్రభావ అంచనా నిర్వహించడానికి అంగీకరించిన** ఏ **కార్యకలాపాలైనా ఈ ప్రాజెక్టు** ద్వారా **కో-ఫైనాన్స్ చేయబడతాయి.**

2.3 **మల్టీలేటరల్ అగ్రిమెంట్లు మరియు బయోడైవర్సిటీ ప్రొటోకాల్స్**

54. భారతదేశ ప్రభుత్వం పర్యావరణానికి సంబంధించి అనేక అంతర్జాతీయ, ప్రాంతీయ ఒప్పందాలు, కన్వెన్షన్లలో భాగస్వామిగా ఉంది. అవి ఏవనగా:

- *2016* పారిస్ అగ్రిమెంట్ – శీతోష్ణస్థితి మార్పు ముప్పుకి ప్రపంచవ్యాప్త ప్రతిస్పందన
- *2013* పాదరసంపై మినమాట కన్వెన్షన్
- *2010* జన్యు వనరులు మరియు జీవవైవిధ్యంపై కన్వెన్షన్ కి వాటి వినియోగం నుంచి కలిగిన ప్రయోజనాల్ని న్యాయబద్ధంగా సమానంగా పంపిణీ చేసుకోవడానికి యాక్సిస్ పై నగోయా ప్రోటోకాల్
- *2008* ఆఫ్రికా మరియు యూరేషియా వలస పక్షుల పరిరక్షణ మెమొరాండం ఆఫ్ అండర్‌స్టాండింగ్
- *2007* డుగాంగ్స్ (డుగాంగ్ డుగాన్) పరిరక్షణ మరియు నిర్వహణ మరియు వాటి శ్రేణికి ఆవాస ప్రాంతాల మెమొరాండం ఆఫ్ అండర్‌స్టాండింగ్
- *2006* ఇంటర్నేషనల్ ట్రాపికల్ టింబర్ అగ్రిమెంట్
- *2003* గ్లోబల్ క్రాప్ డైవర్సిటీ ట్రస్ట్ స్థాపనకు అగ్రిమెంట్
- *2003* టొబాకో కంట్రోల్ పై *WHO* ఫ్రేమ్వర్క్ కన్వెన్షన్
- *2001* నిరంతర సేంద్రియ కాలుష్యాలపై *2001* స్టాక్ హోమ్ కన్వెన్షన్
- *2001* ఆహార మరియు వ్యవసాయం కోసం ప్లాంట్ జన్యు వనరులపై అంతర్జాతీయ ఒప్పందం
- *2001* హిందూ మహాసముద్రం మరియు ఆగ్నేయ ఆసియాల్లో మహాసముద్ర తాబేళ్లు మరియు వాటి నివాసాల సంరక్షణ మరియు నిర్వహణ గురించి అండర్‌స్టాండింగ్ మెమోరాండం
- *2000* బయోలాజికల్ వైవిధ్యానికి సంబంధించిన సమాఖ్య జీవ భద్రతపై కార్టేజీన ప్రోటోకాల్
- *1998* సైబీరియన్ క్రేన్ కి సంబంధించిన రక్షణ చర్యల్ని గురించి అండర్‌స్టాండింగ్ మెమోరాండం
- *1998* అంతర్జాతీయ వాణిజ్యంలో కొన్ని ప్రమాదకర రసాయనాలు మరియు పురుగుమందుల కోసం ముందుగా తెలియచేసిన అంగీకార పద్ధతిపై రోటర్‌డామ్ కన్వెన్షన్
- *1997* శీతోష్ణస్థితి మార్పుపై ఐక్యరాజ్యసమితి ఫ్రేమ్వర్క్ కన్వెన్షన్ కి కియోటో ప్రోటోకాల్
- *1982* డిసెంబరు 10 స్ట్రాడలింగ్ ఫిష్ స్టాక్స్ పరిరక్షణ మరియు నిర్వహణ మరియు అధికంగా వలసలు పోయే మైగ్రేటరీ ఫిష్ స్టాక్స్ కి సంబంధించి ఐక్యరాజ్య సమితి కన్వెన్షన్ లా ఆఫ్ ది సీ ప్రొవిజన్స్ అమలుకి *1995* అగ్రిమెంట్
- *1995* ఓజోన్ పొర సంరక్షణ కోసం వియన్నా కన్వెన్షన్
- *1993* ఇండియన్ ఓషన్ టునా కమిషన్ ఏర్పాటు కోసం ఒప్పందం
- *1992* క్లైమేట్ చేంజ్ పై ఐక్యరాజ్య సమితి ఫ్రేమ్వర్క్ కన్వెన్షన్
- *1992* జీవవైవిధ్యంపై సమావేశం
- *1991* పశ్చిమ భారతదేశ మహాసముద్రం ట్యూనా ఆర్గనైజేషన్ కన్వెన్షన్
- *1990* చమురు సంసిద్ధత మరియు సహకారంపై అంతర్జాతీయ సమావేశం
- *1988* ఆసియా మరియు పసిఫిక్ లో ఆక్వాకల్చర్ సెంటర్స్ నెట్వర్క్ స్థాపనకు ఒప్పందం

- *1987* ఓజోన్ లేయర్ ని క్షీణింపజేసే పదార్థాలపై మాంట్రియల్ ప్రోటోకాల్
- *1985* ఆసియా మరియు పసిఫిక్ రీజియన్ (*INFOFISH)* లో చేపల పెంపకం కోసం మార్కెటింగ్ ఇన్ఫర్మేషన్ మరియు టెక్నికల్ ఎడ్వైజరీ సర్వీసెస్ కోసం ఇంటర్ గవర్నమెంటల్ ఆర్గనైజేషన్ స్థాపన కొరకు ఒప్పందం
- *1985* ఓజోన్ పొర సంరక్షణ కోసం వియన్నా కన్వెన్షన్
- *1983* అంతరించిపోతున్న వన్య వృక్ష, జంతు జాతుల ఇంటర్నేషనల్ ట్రేడ్ పై సవరణ *(ఆర్టి. XXI)*
- *1979* వన్య జంతువుల వలస జాతుల పరిరక్షణ కన్వెన్షన్
- *1978* ఆసియా మరియు పసిఫిక్ కి సమగ్ర గ్రామీణాభివృద్ధిపై ఒక సెంటర్ ని స్థాపించటం కోసం ఒప్పందం
- *1976* అగ్రికల్చరల్ డెవలప్మెంట్ ఇంటర్నేషనల్ ఫండ్ ఏర్పాటు ఒప్పందం
- *1973* ఆసియా పసిఫిక్ కి ప్రాంతీయ జంతు ఉత్పత్తి మరియు ఆరోగ్య కమీషన్ స్థాపనకు ఒప్పందం
- *1973* అంతరించిపోతున్న వన్య వృక్ష, జంతు జాతుల ఇంటర్నేషనల్ ట్రేడ్ పై కన్వెన్షన్
- *1972* ప్రపంచ సాంస్కృతిక మరియు సహజ వారసత్వ సంరక్షణకి సంబంధించిన కన్వెన్షన్
- *1971* అంతర్జాతీయ ప్రాముఖ్యత, ప్రధానంగా వాటర్‌ఫౌల్ హాబిటాట్ (రామ్సార్) కి సంబంధించి వెట్‌లాండ్స్ పై కన్వెన్షన్
- *1956* ఆసియా పసిఫిక్ ప్రాంతానికి వృక్ష సంరక్షణ అగ్రిమెంట్
- *1951* ఇంటర్నేషనల్ ప్లాంట్ సంరక్షణ కన్వెన్షన్
- *1948* ప్రకృతి మరియు సహజ వనరుల పరిరక్షణకి సంబంధించి అంతర్జాతీయ యూనియన్ శాసనాలు *(1996 లో సంస్కరించబడింది)*
- *1948* ఇంటర్నేషనల్ రైస్ కమీషన్ రాజ్యాంగం
- *1948* ఆసియా-పసిఫిక్ ఫిషరీ కమీషన్ స్థాపనకు ఒప్పందం

3. అమలుపరచడం మరియు కార్యక్రమం చేపట్టే విధానం

3.1 సాధారణ నిర్వహణ నిర్మాణం మరియు బాధ్యతలు

55. A ఉన్నత స్థాయి PMU నిర్మాణం చిత్రం 3 లో చూపబడింది. కీలకాంశాలు ఈ క్రింద చూపబడ్డాయి.

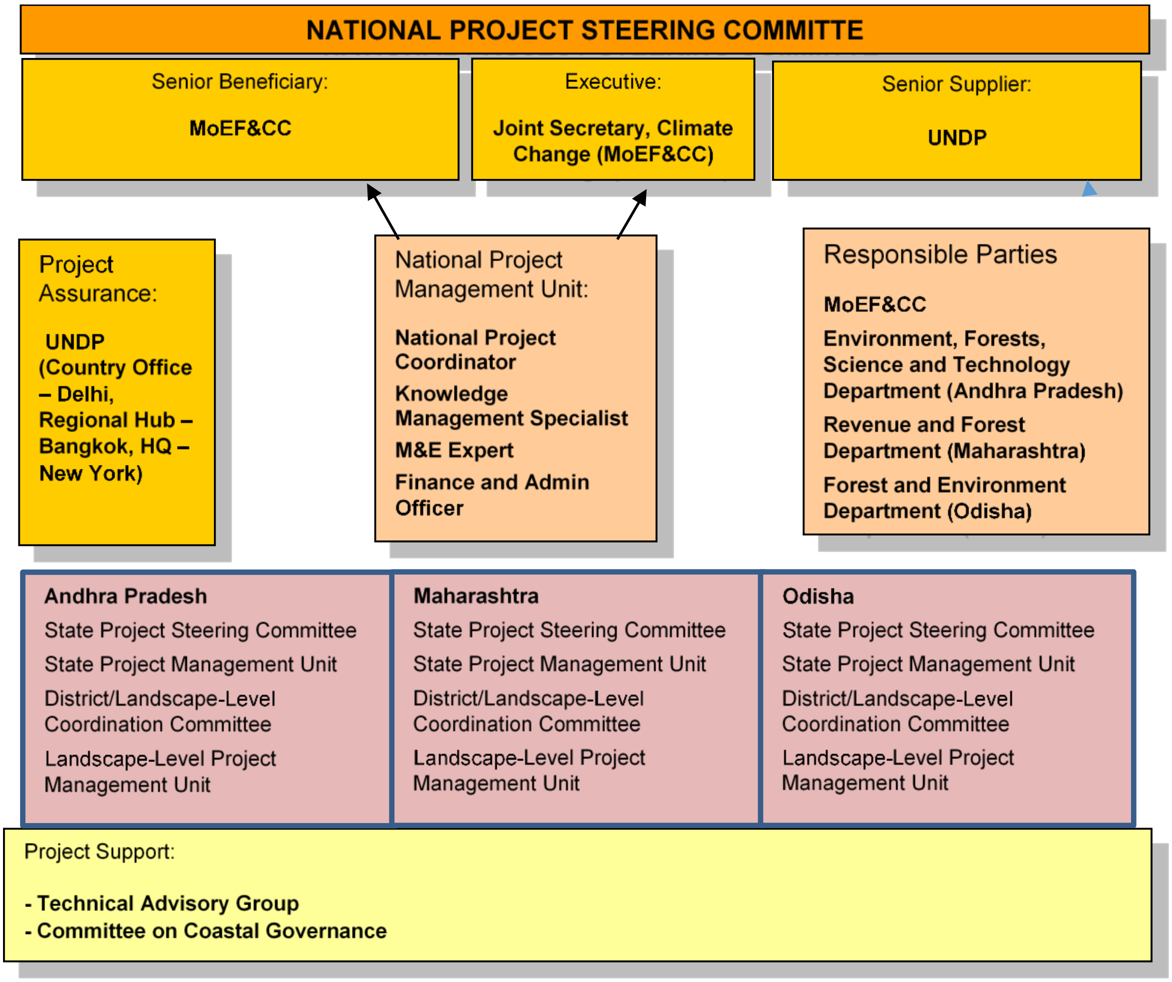

చిత్రం 3 ప్రాజెక్టుసంస్థాగత నిర్మాణం

3.1.1 జాతీయ స్థాయిలో అమలుపరిచే నిర్మాణం

అమలు చేసే భాగస్వామి మరియు బాధ్యత గల పార్టీలు

56. ఈ ప్రాజెక్టుని అమలు చేసే పార్ట్నర్ పర్యావరణ, అటవీ మరియు శీతోష్ణస్థితి మార్పు (MoEFCC) మంత్రిత్వశాఖ. MoEF&CC కూడా గ్రీన్ క్లైమేట్ ఫండ్ కి నేషనల్ డిజిగ్నేటెడ్ అథారిటీ. అలాగే జాతీయ స్థాయిలో జరిగే సమన్వయ యంత్రాంగం అంతా మంత్రిత్వశాఖ (ministry) ఆధ్వర్యంలో జరుగుతుంది.

57. **ఈ ప్రాజెక్టు UNDP మరియు** భారత ప్రభుత్వం మధ్యన జరిగిన ప్రామాణిక మౌలిక సహకార ఒప్పందం ప్రకారం UNDP కి చెందిన నేషనల్ ఇంప్లిమెంటేషన్ మొడాలిటీ (NIM)ని అనుసరించి అమలు చేయబడుతుంది.

జాతీయ ప్రాజెక్టు స్టీరింగ్ కమిటీ

58. MoEF&CC నేషనల్ **ప్రాజెక్టు** స్టీరింగ్ కమిటీ (NPSC) ని ఆర్గనైజ్ చేస్తుంది. ఇది సీనియర్ మోస్ట్ అఫిషియల్ **లేక** MoEF&CC లో శీతోష్ణస్థితి మార్పు స్పెషల్ సెక్రెటరీ ఇన్‌ఛార్జి ద్వారా నిర్మించబడుతుంది, వారి అధ్యక్షతలో కొనసాగుతుంది. శీతోష్ణస్థితి మార్పు జాయింట్ సెక్రెటరీ NPSC మెంబర్ సెక్రెటరీ పాత్ర ఏమిటో చెప్తారు, **ఆయనే జాతీయ ప్రాజెక్టు** డైరెక్టర్ గా ఉంటారు. ఈ స్టీరింగ్ కమిటీ **ఈ ప్రాజెక్టు** వార్షిక వర్క్ ప్లాన్ల స్టేటస్ ని సమీక్షించడానికి, చర్చించి జాతీయ స్థాయి **ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాల్ని ఆమోదించడానికి** సంవత్సరంలో కనీసం రెండుసార్లు సమావేశమవుతుంది. భారతదేశ తీరప్రాంత రాష్ట్రాలు, కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, దీవుల్లో నేర్చుకున్న అనుభవాల్నీ, పాటించిన ఉత్తమ పద్ధతుల్నీ షేర్ చేసుకోవడానికి NPSC కూడా ఒక వేదికగా ఉంటుంది.

59. వ్యవసాయం, అటవీ, పర్యావరణం, MSMEలు, నైపుణ్యాభివృద్ధి, భూ శాస్త్రాలు, గ్రామీణాభివృద్ధి మొదలైన సంబంధిత మంత్రిత్వశాఖల నుంచి ప్రతినిధి సభ్యులను తీసుకోవడం జరుగుతుంది. NPSC లో తీరప్రాంత **జోన్** నిర్వహణ అథారిటీ సభ్యుల సహా భారతదేశ తీరప్రాంత రాష్ట్రాలన్నింటికీ ప్రాతినిధ్యం ఉంటుంది. NPSC కూడా నేషనల్ సెంటర్ ఫర్ సస్టెయినబుల్ కోస్టల్ మేనేజ్మెంట్ (NCSCM) వంటి ఎన్నో సంబంధిత తీరప్రాంత సంస్థలు మరియు ఆర్గనైజేషన్ల నుంచి ప్రాతినిధ్యం కలిగి ఉంటుంది. తీరప్రాంత రాష్ట్రాల్లో శీతోష్ణస్థితి మార్పుపై స్టేట్ యాక్షన్ ప్లాన్ (SAPCC) కి కీలకమైన అంశాలు NPSC లో కూడా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాయి. ఈ కమిటీ ప్రతినిధుల్లో ప్రైవేట్ రంగం, అలాగే సంబంధిత NGOలు కూడా ఉంటారు.

జాతీయ ప్రాజెక్టు నిర్వహణ యూనిట్

60. NPSC నేషనల్ **ప్రాజెక్టు** మేనేజింగ్ **యూనిట్** (NPMU) ద్వారా సపోర్టు చేయబడుతుంది. **ఈ ప్రాజెక్టుని జాతీయ స్థాయిలోనూ, అలాగే ఈ ప్రాజెక్టు** నడిచే మూడు రాష్ట్రాలైన **ఆంధ్ర ప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర మరియు** ఒడిషాల్లో పనిని సన్నిహితంగా కో ఆర్డినేట్ చేసే పని ఇదే చూస్తుంది. NPMU నేషనల్ **ప్రాజెక్టు** కోఆర్డినేటర్ ఆధ్వర్యంలో జరుగుతుంది. అతడికి అనేక రకాలుగా మద్దతునిచ్చేవారిలో నాలెడ్జి మేనేజింగ్ స్పెషలిస్టు, పర్యవేక్షణ **మరియు ఎవల్యూషన్ (మూల్యాంకన) నిపుణుడు, అలాగే ఫైనాన్స్, అడ్మినిస్ట్రేషన్ ఆఫీసర్లు ముఖ్యులు.**

టెక్నికల్ అడ్వైజరీ గ్రూప్

61. సబ్జెక్టు మేటర్ నిపుణులతో కూడిన **టెక్నికల్ అడ్వైజరీ గ్రూప్** (TAG) **నెలకొల్పబడుతుంది.** వారు అవసరమైన రీతిలో **ఈ ప్రాజెక్టు లక్ష్యాల్ని సాధించడానికి మార్గదర్శకత్వం వహిస్తారు. ఈ** TAG క్లైమేట్ ఛేంజి జాయింట్ సెక్రటరీ ఇన్‌ఛార్జి అధ్యక్షతన MoEF&CC లోనూ **మరియు** NPMU లోనూ హోస్ట్ చేయబడుతుంది. పలు రంగాలకి చెందిన స్వభావం కలిగి ఉండడం చేత ఈ **ప్రాజెక్టుని విజయవంతంగా అమలు చేయడానికి బలమైన టెక్నికల్ లీడర్‌షిప్ అలాగే అధిక స్థాయిల్లో సమన్వయం అవసరమవుతుంది.** ఈ TAG ఈ ప్రక్రియని ముందుకు నడిపించడానికీ, అలాగే **త్రైమాసిక సమావేశం కావడం గానీ, లేదా అవసరమైనప్పుడు సమావేశం నిర్వహించడం గానీ చేస్తుంది.**

3.1.2 కోస్టల్ గవర్నెన్స్ పై కమిటీ

62. తీరప్రాంత పరిపాలనపై ఒక కమిటీ ఏర్పాటు చేయబడుతుంది, దాని సెక్రటేరియట్ **NPMU** హోస్ట్ చేయబడతారు. **ఇది** శీతోష్ణస్థితి మార్పు **at MoEF&CC** లో శీతోష్ణస్థితి మార్పు జాయింట్ సెక్రెటరీ ఇన్‌ఛార్జి అధ్యక్షతన కొనసాగుతుంది. ఈ కమిటీ పరిపాలన నిపుణుల్ని కలిగి ఉంటుంది. తీరప్రాంతాలపై నిర్ణయాలకు సంబంధించి మార్గదర్శకత్వం మరియు సాంకేతిక మద్దతు అందించడానికి ఇది కనీసం సంవత్సరంలో ఒకసారి లేదా అవసరమైనప్పుడు సమావేశమవుతుంది. ప్రత్యేకించి, తీరప్రాంత శీతోష్ణస్థితి మార్పు బలహీనతలు **మరియు ప్రభావాల వంటి సాధారణ అంశాలను పంచుకోవడానికి ఈ ప్రాంతంలోని ఇతర దేశాలతో కలిసి పనిచేయడానికి చర్య** 3.3 లో జ్ఞాన మార్పిడి వేదికని అందించడం ద్వారా **CCG** సౌత్-సౌత్ పార్టనర్షిప్ లను ప్రోత్సహిస్తుంది. ఈ **CCG, NPSC** లో ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది.

3.1.3 స్టేట్ మేనేజ్మెంట్ స్ట్రక్చర్లు

63. మూడు **GCF ప్రాజెక్టు** రాష్ట్రాల్లో ప్రతి ఒక్కటీ తమ తమ అమలు ఏర్పాట్లని కలిగి ఉంటాయి:

64. ఈ ప్రాజెక్టు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని పర్యావరణ, అడవులు, సైన్సు **మరియు సాంకేతిక విభాగాల** ద్వారా **దాని ఎగ్జిక్యూటివ్ యూనిట్లు, ముఖ్యంగా ఆంధ్ర ప్రదేశ్** తీరప్రాంత **జోన్** నిర్వహణ అథారిటీ **(AP CZMA)** ద్వారా **అమలు చేయబడుతుంది. పర్యావరణ మంత్రిత్వశాఖ,** అడవులు, శీతోష్ణస్థితి మార్పు, **మరియు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ పర్యావరణ,** సైన్సు **మరియు సాంకేతిక విభాగాల మధ్య ఒప్పంద పరంగా పర్యావరణ,** అడవులు, సైన్సు **మరియు సాంకేతిక విభాగాలు బాధ్యతగల పార్టీలు (UNDP** టెర్మినాలజీలో**)**

65. ఈ ప్రాజెక్టు మహారాష్ట్ర కి చెందిన మాన్‌గ్రూవ్ మరియు మెరైన్ జీవవైవిధ్య పరిరక్షణ ఫౌండేషన్ ద్వారా **మహారాష్ట్ర** రాష్ట్రంలో రెవిన్యూ మరియు అటవీ శాఖ ద్వారా అమలు చేయబడుతుంది. (రెవిన్యూ **మరియు అటవీ శాఖ vide** ప్రభుత్వ రిజొల్యూషన్. **S-30/2015/CR 219/F-3** తేదీ **23rd** సెప్టెంబరు **2015). పర్యావరణ మంత్రిత్వశాఖ,** అడవులు, శీతోష్ణస్థితి మార్పు, **మరియు మహారాష్ట్ర** రెవిన్యూ **మరియు అటవీ శాఖల మధ్య ఒప్పంద పరంగా** రెవిన్యూ **మరియు అటవీ శాఖ బాధ్యతగల పార్టీలు (UNDP** టెర్మినాలజీలో**)**

66. ఈ ప్రాజెక్టు ఒడిషా కి చెందిన అటవీ మరియు పర్యావరణ శాఖ ద్వారా అమలు చేయబడుతుంది. ఒడిషా **పర్యావరణ మంత్రిత్వశాఖ,** అడవులు, శీతోష్ణస్థితి మార్పు, **అటవీ మరియు పర్యావరణ శాఖల మధ్య ఒప్పందపరంగా అటవీ మరియు పర్యావరణ** శాఖలు **బాధ్యతగల పార్టీలు (UNDP** టెర్మినాలజీలో**)**

67. ఈ **ప్రాజెక్టు**కి ఈ మూడు రాష్ట్రాల్లో ప్రతి ఒక్కదానిలోనూ ఈ క్రింది మౌలిక నిర్మాణాలు జరుగుతాయి:

స్టేట్ ప్రాజెక్ట్ స్టీరింగ్ కమిటీ (SPSC)

68. ఒక స్టేట్ **ప్రాజెక్టు** స్టీరింగ్ కమిటీ**(SPSC)** సెటప్ చేయబడుతుంది. ఇందులో అన్ని ముఖ్యమైన రాష్ట్ర డిపార్ట్మెంట్లు/ఏజెన్సీలకూ రాష్ట్ర స్థాయిలో నేరుగా **ప్రాజెక్టు అమలునీ, నిర్వహణనీ పరిశీలించే విధంగా** ప్రాతినిధ్యం

ఉంటుంది. ఇతర సభ్యుల్లో సంబంధిత రాష్ట్ర డిపార్ట్మెంట్లు, ఏజెన్సీలు, ఇంకా ప్రైవేట్ రంగ/పరిశ్రమల నుంచి వచ్చినవారు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ద్వారా నామినేట్ చేయబడిన **NGO**లు, **UNDP మరియు MOEF&CC** ప్రతినిధులతో సహా ఇతర స్టేక్ హోల్డర్లు ఉంటారు. రాష్ట్రంలో **SAPCC** కేంద్రీకరించే లక్ష్యం కూడా **SPSC** సభ్యులే. **SPSC ప్రాజెక్టు అమలు అభివృద్ధిని సమీక్షించడానికి రాష్ట్రంలో ఏడాదికి కనీసం రెండు సార్లు కలుస్తుంది. రాష్ట్రంలో ఈ ప్రాజెక్టు అమలు సజావుగా జరగడానికి తగిన నిర్ణయాల్ని తెలియజేస్తుంది.**

స్టేట్ ప్రాజెక్ట్ నిర్వహణ యూనిట్ (SPMU)

69. SPSC **స్టేట్ ప్రాజెక్ట్ మేనేజ్మెంట్ యూనిట్** (SPMU) **ద్వారా మద్దతు ఇవ్వబడుతుంది. ఇది రాష్ట్ర స్థాయిలో ఈ ప్రాజెక్టును సమన్వయపరచడానికి బాధ్యత వహిస్తుంది.** SPMU **స్టేట్ ప్రాజెక్ట్ డైరెక్టర్** (SPD) **నాయకత్వం వహిస్తారు. ఆయన ప్రిన్సిపల్ కార్యదర్శి (అటవీ) లేదా వారి ప్రతినిధి అయి ఉంటారు. ఈ ప్రాజెక్ట్ డాక్యుమెంట్ లో పేర్కొన్న విధంగా** AWP **కి అనుగుణంగా ఉండడం, ప్రణాళికా ఫలితాల సాధనతో సహా మరియు ప్రాజెక్ట్ ఫండ్లను సమర్థవంతమైన నిర్వహణతో వినియోగించడం మరియు బాగా ప్రాచుర్యంలో ఉన్న ప్రాజెక్ట్ సమీక్ష మరియు పర్యవేక్షణ యంత్రాగంతో సహా రాష్ట్ర స్థాయిలో ఈ ప్రాజెక్టు మొత్తం అమలు కోసం** SPD **బాధ్యత వహిస్తారు.** SPD **ఇంకా** i) UNDP, MoEF & CC, **ఇంకా వివిధ విభాగాలు మరియు సంస్థలతో సమన్వయం నిర్ధారించడం;** ii) **ఈ ప్రాజెక్ట్ బృందానికి మార్గదర్శకత్వం ఇవ్వడం;** iii) **రిపోర్టుల్ని సమీక్షించడం** iv) **ఈ ప్రాజెక్టుకు సంబంధించిన ఇతర పరిపాలన మరియు ఆర్థిక ఏర్పాట్లు చూడడం కూడా చేస్తారు.** SPD **కి రాష్ట్ర ప్రాజెక్టు మేనేజర్ మద్దతు ఉంటుంది, ఆయన బాధ్యతల్లో ఇవి కూడా ఉంటాయి:** 1) **అన్ని వాటాదారుల, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వ సంస్థలు మరియు** UNDP-GCF **తో ప్రాజెక్ట్ అమలు సమన్వయం; 2) ఈ ప్రాజెక్ట్ అంచనాల నిర్వహణ; 3) అన్ని దశల్లోని భాగస్వాములందరికీ తగిన పత్రాలు ఉన్నాయనీ మరియు ఈ పత్రాన్ని కొల్లేట్ చేయబడిందనీ నిర్ధారించుకోవడం; 4) ప్రాజెక్టు చర్యల ప్రమురణ సులభతరం చేయడం.**

జిల్లా/లాండ్ స్కేప్ –లెవల్ కో ఆర్డినేషన్ కమిటీ (DLCC/LLCC)

70. జిల్లా స్థాయిలో జిల్లా/లాండ్ స్కేప్ స్థాయి ప్రాజెక్ట్ స్టీరింగ్ కమిటీ (**DLCCC/LLCC**) ఉంటుంది. దీనికి సంబంధిత జిల్లా కలెక్టర్లు (**DC**) అధ్యక్షునిగా ఉంటారు. డివిజనల్ అటవీ ఆఫీసర్ జిల్లా ప్రాజెక్ట్ సమన్వయకర్తగా వ్యవహరిస్తారు. సభ్యులందరూ అన్ని సంబంధిత విభాగాలు, ఏజన్సీలు, మరియు అన్ని గ్రామ స్థాయి కమిటీల ప్రతినిధులతో పాటు కమ్యూనిటీ మొబిలిజర్స్/గ్రామీణ ఫెసిలిటేటర్లను కలిగి ఉంటుంది. **LLCC**లు **SPSC** లతోనూ, అలాగే **NPSC** జాతీయ మరియు రాష్ట్ర **PSC** లలో ప్రాతినిధ్యం ద్వారానూ అనుసంధానించబడతాయి. జిల్లా స్థాయి ప్రణాళిక, అమలు, పర్యవేక్షణ మరియు సమన్వయం కోసం **LLCC** బాధ్యత వహిస్తుంది. ఈ కమిటీ కూడా జిల్లా స్థాయిలో వివిధ ఉత్పాదక రంగాలతో తగినంత సమన్వయం కల్పించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

లాండ్ స్కేప్ –లెవల్ ప్రాజెక్ట్ మేనేజింగ్ యూనిట్ (LLPMU)

71. జిల్లాలో, LLPSC **ఒక జిల్లా ప్రాజెక్ట్ నిర్వహణా యూనిట్** (DPMU) **చేత మద్దతు ఇవ్వబడుతుంది, ఇది ప్రాజెక్ట్ అమలు, పర్యవేక్షణ & మూల్యాంకనం, మరియు అనుకూల నిర్వహణ కోసం సాంకేతిక నాయకత్వాన్ని అందించే నైపుణ్యం కలిగిన వ్యక్తులచే తగిన సిబ్బందిని కలిగి ఉంటుంది. ఇందులో ఒక జీవనోపాధి నిపుణుడు, ఒక పర్యావరణ వ్యవస్థ మరియు శీతోష్ణస్థితి మార్పు అనుసరణ నిపుణుడు, కమ్యూనికేషన్ మరియు ఔట్రీచ్ (చేరుకోవలసినదాని**

కన్నా మించడం) స్పెషలిస్ట్, మరియు PMU కి సంబంధించి రోజువారీ పరిపాలన మరియు ఆర్థిక కార్యకలాపాలకూ, రోజువారీ నిర్వహణ కోసం ఆర్థిక & పరిపాలనా సహాయకుడు కూడా ఉంటారు. జిల్లా ప్రాజెక్టు సమన్వయకర్తకు DPMU రిపోర్టు చేస్తూ ఉంటుంది.

72. పైన తెలిపిన రాష్ట్ర మరియు జిల్లా స్థాయి సమన్వయ మొత్తం యంత్రాంగం మార్గదర్శకత్వం మరియు పర్యవేక్షణలో NGO లు మరియు CBOల ప్రమేయంతో రాష్ట్ర, జిల్లా మరియు ఉప జిల్లా స్థాయిలలో సంబంధిత లైన్ విభాగాల ద్వారా ఫీల్డ్ లో కార్యకలాపాలు అమలు చేయబడతాయి. గ్రామస్థాయిలో, ప్రాజెక్టు అమలులో ప్రత్యేకంగా పర్యావరణ పునరుద్ధరణ మరియు ఇతర విధాలైన ప్రత్యక్ష ప్రమేయాలూ, గ్రామీణ సంస్థలు (సెల్ఫ్ హెల్ప్ గ్రూపుల సమాఖ్యలు) మరియు జీవావరణ (ఎకో)అభివృద్ధి సంఘాలూ కూడా కలిసి పని చేస్తాయి. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఈ కార్యకలాపాలను సమన్వయ పరచడానికి గ్రామీణ సౌకర్యాలు లేదా కమ్యూనిటీ మొబిలిజర్స్ బాధ్యత వహిస్తారు.

3.1.4 ప్రాజెక్ట్ హామీ

73. UNDP కి చెందిన 'ప్రాజెక్ట్ హామీ' ఫంక్షన్ MoEFCC ద్వారా నిర్వహించబడే లక్ష్యాలు మరియు స్వతంత్ర ప్రాజెక్టు పర్యవేక్షణ మరియు పర్యవేక్షణ విధులకు మద్దతు ఇస్తుంది. ఇది పోషించే పాత్ర ప్రాజెక్ట్ నిర్వహణ సముచితమైన కీలకాంశాలు నిర్వహించబడుతున్నాయనీ, అలాగే అది పూర్తి అయిందనీ నిర్ధారిస్తుంది. అంతేకాకుండా, ఈ ప్రాజెక్ట్ కోసం UNDP నాణ్యత హామీని అందిస్తుంది; NIM మార్గదర్శకాలకు కట్టుబడి ఉండి, GCF మరియు UNDP విధానాలతో మరియు విధానాలకు అనుగుణంగా నిర్ధారిస్తుంది.

74. సాధారణంగా UNDP తరఫున UNDP ప్రోగ్రామ్ ఆఫీసర్, లేదా M&E ఆఫీసర్, ఈ ప్రాజెక్ట్ హామీ (అస్యూరెన్స్) పాత్రను పోషిస్తారు.

3.2 EMSF అడ్మినిస్ట్రేషన్

75. అమలుచేస్తున్న సంస్థగా, MoEFCC, పైన పేర్కొన్న డెలివరీ ఆర్గనైజేషన్లు, అనగా స్టేట్ స్ట్రక్చర్స్ ద్వారా EMSF అమలయ్యేలా MoEFCC బాధ్యత వహిస్తుంది.

76. EMSF టెండర్ డాక్యుమెంట్ లో భాగంగా ఉంటుంది. పని సమయంలో ఈ డాక్యుమెంట్ యొక్క పునర్విమర్శ లేదా నవీకరణలకు NPMU బాధ్యత వహిస్తుంది. డాక్యుమెంట్ జారీ చేయబడే వ్యక్తి డాక్యుమెంట్ అప్డేట్ వెర్షన్ లో ఉందని చూసుకునే బాధ్యత వహించాలి.

77. డెలివరీ సంస్థల (ఉదా. కాంట్రాక్టర్స్ మరియు/లేదా ఎన్జీఓలు) కు పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక సమస్యలపై ప్రత్యేక సలహాలను అందించడానికీ, మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక పర్యవేక్షణ మరియు రిపోర్ట్ చేయడానికీ **UNDP** మరియు **MOEFCC** బాధ్యత వహిస్తాయి. **MOEFCC** లేదా దాని ప్రతినిధి ఈ ప్రాజెక్టుకి సంబంధించిన ప్రతి అంశాన్నీ అందించడానికి బాధ్యతపడే డెలివరీ సంస్థల (ఉదా. కాంట్రాక్టర్ల) పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక పనితీరుని అంచనా వేసి అవి **EMSF** తో అనుగుణంగా ఉన్నాయని నిర్ధారించుకునే బాధ్యతలను నిర్వహిస్తారు. ఈ ప్రాజెక్టులలో పని చేసే సిబ్బంది పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక ప్రభావాల్ని నివారించడం లేదా తగ్గించడానికి జవాబుదారీతనం కలిగి ఉంటారు.

78. జాతీయ మరియు రాష్ట్ర స్థాయి PMU లలో భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ నామినేట్ చేయబడతారు. ఇక్కడ నిర్వహించాల్సిన పాత్రల పోషణ PMU సభ్యులకి ఉండే ఇతర పాత్రలకు అదనంగా ఉండవచ్చు. PMU లోని సేఫ్ గార్డ్స్ ఆఫీసర్ గ్రీవెన్స్ రిడ్రెస్ మెకానిజమ్ (సమస్య పరిష్కార యంత్రాంగం) బాధ్యతలకు ప్రధాన అధికారిగా నియమిస్తారు.

79. ఈ ప్రాజెక్టు/నిర్మాణ సైట్లలో రోజువారీ పర్యావరణ సంబంధమైన పరీక్షలకు ఫీల్డ్ ఆఫీసర్లు బాధ్యత వహిస్తారు. ఈ ప్రాజెక్టు నిర్వహణకి సంబంధించిన ప్రాజెక్టు సైట్ సిబ్బంది అందరికీ ఫీల్డ్ ఆఫీసర్ సమర్థవంతమైన పర్యావరణ సంబంధిత నిర్వహణపై సలహా ఇస్తారు. ఫీల్డ్ ఆఫీసర్లు ప్రాజెక్టు సిబ్బందికి తగిన శిక్షణ ద్వారా పర్యావరణ సంబంధమైన అవగాహనను నిర్ధారిస్తారు. ఫీల్డ్ ఆఫీసర్లకు తీసుకున్న తగ్గింపు చర్యల నివేదికలు సమర్పించబడతాయి. డెలివరీ/నిర్మాణ మరియు నిర్మాణం పూర్తి అయిన తర్వాత సమయంలో అవసరమైన సమ్మతితో ఒక వ్యక్తిగత సమీక్ష చేపట్టవచ్చు.

80. పంపిణీ (డెలివరీ) సంస్థ, ఉదా. కాంట్రాక్టర్, అన్ని రకాల పరిపాలనా మరియు పర్యావరణ సంబంధిత రికార్డులను నిర్వహించి ఉంచాలి. వీటిలో ఫిర్యాదుల కారణాల్ని తగ్గించడానికి తీసుకోబడిన చర్యల రికార్డులతో సహా ఫిర్యాదుల లాగ్ కూడా ఉంటుంది.

81. డెలివరీ సంస్థ EMSF కి సంబంధించి రోజు వారీ అనుగుణ్యతకి బాధ్యత వహిస్తుంది/

3.2.1 సాధారణ పర్యావరణ సంబంధమైన కాంట్రాక్ట్ పెర్ఫార్మెన్స్ క్లాజులు

82. పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక నిర్వహణ పనుల్లో ఊహించదగిన చిన్న ప్రభావాల్లో తోడ్పడటానికి అనుబంధం **B** లో జెనెరిక్ కాంట్రాక్ట్ నిబంధనల్ని అందించడం జరిగింది. అనుబంధంలో వర్ణించిన తగ్గింపు చర్యలను ఈ **ESMF** లో వర్ణించబడిన చర్యల్ని ప్రతిబింబిస్తాయి. అలాగే అవి మౌలికంగా సాధారణమైన (జెనరిక్), ప్రామాణికమైన పర్యావరణ సంబంధమైన నిర్వహణ ప్రణాళిక **(EMP)** దానికి సంబంధించిన సాధారణమైన చిన్న పనులకి కలిగే ప్రభావాల్ని కలిగి ఉంటాయి. వాటిని అత్యుత్తమ పారిశ్రామిక పద్ధతుల్లో మామూలుగా పరిష్కరించవచ్చు.

83. ఈ నిబంధనలు సాధారణమైనవి మరియు వర్తించే జాతీయ చట్టాలు, కాంట్రాక్టు విధానాలు మరియు వాస్తవమైన పరిధి మరియు ఊహించబడుతున్న పనుల స్వభావానికి అనుగుణంగా సవరించబడతాయి. ఈ నిబంధనలు పనుల ఒప్పందంలో అవసరాలను బట్టి చేర్చడానికి ఉద్దేశించబడ్డాయి మరియు ఒప్పంద వ్యవధి కాలమంతా ఇవి అమలులో ఉంటాయి.

3.2.2 పర్యావరణ సంబంధమైన విధానాలు, సైట్ మరియు చర్య-నిర్దిష్టమైన పని ప్రణాళికలు/సూచనలు

84. పర్యావరణ సంబంధమైన విధానాలు ఒక నిర్దిష్ట పర్యావరణ సంబంధమైన అంశానికి సంబంధించిన నిర్వహణ లక్ష్యాలను ఎలా పొందాలో వివరించే వ్రాతపూర్వకమైన పద్ధతిని అందిస్తాయి. అవి సైట్ లేదా చర్య-నిర్దిష్ట మరియు అన్ని రకాల నిర్మాణ పనుల కోసం అనుసరించాల్సిన అవసరమైన వివరాల్ని కలిగి ఉంటాయి. **UNDP, GoI** మరియు **MoEFCC** ద్వారా ఇంతకు ముందు చేపట్టబడి విజయవంతంగా నిర్వహించిన ఇలాంటి ప్రాజెక్టుల్లో అనుసరించిన సైట్ మరియు చర్య-నిర్దిష్ట పని పథకాలు మరియు సూచనలు జారీ చేయబడతాయి.

3.2.3 పర్యావరణ సంబంధమైన సంఘటన రిపోర్టు చేయడం

85. **EMSF** యొక్క విధానాలకు అనుగుణంగా ఉండకపోవడం సహా ఏ సంఘటనలనైనా ఒక ఇన్సిడెంట్ రికార్డ్ మరియు ఒక రిజిస్టర్ లని ఉపయోగించి వాటిలో వివరాలు నమోదు చేయబడాలి. మెటీరియల్ కి గానీ పర్యావరణానికి గానీ తీవ్రమైన హాని సంభవించగల కారణాల గురించీ, సంఘటనల గురించీ ఫీల్డ్ ఆఫీసర్ తమ ఉన్నతాధికారికి వీలైనంత త్వరగా తెలియజేయాలి. **MOEFCC** ఆమోదం ప్రకారం దిద్దుబాటు చర్యలు పూర్తి అయ్యేవరకు డెలివరీ సంస్థ/కాంట్రాక్టర్ చేస్తున్న పనిని నిలిపివేయాలి.

3.2.4 డైలీ మరియు వీక్లీ పర్యావరణ సంబంధమైన ఇన్స్పెక్షన్ చెక్లిస్టులు

86. సంబంధిత ఫీల్డ్ ఆఫీసర్ ద్వారా ప్రతి వర్క్ సైట్ లోనూ రోజువారీ పర్యావరణ సంబంధిత చెక్లిస్ట్ పూర్తి చేయబడాలి, అలాగే ఒక రిజిస్టర్ లో మెయింటెయిన్ చేయాలి. వారానికి పర్యావరణ సంబంధమైన చెక్లిస్ట్ పూర్తి చేయబడాలి మరియు ఫీల్డ్ ఆఫీసర్ల ద్వారా పూర్తి చేయబడిన రోజువారీ చెక్లిస్ట్లలో గుర్తించబడిన సమస్యలకు రిఫరెన్స్ చేర్చబడాలి. ఏవైనా సమస్యలు గుర్తించబడితే, పూర్తిచేసిన చెక్లిస్ట్ ని సమీక్ష కోసం మరియు అమలు చేయడం కోసం MOEFCC కి ఫార్వార్డ్ చేయాలి.

3.2.5 దిద్దుబాటు చర్యలు

87. **EMSF** కు అనుగుణంగా లేని ఏవైనా వారంవారీ పర్యావరణ సంబంధిత తనిఖీలను గుర్తించి వాటిని రిజిస్టర్ లో నోట్ చేయాలి. ఎంతమేరకు అననుగుణంగా ఉన్నాయో వాటి తీవ్రతపై ఆధారపడి, ఫీల్డ్ ఆఫీసర్ వీక్లీ సైట్ తనిఖీ నివేదికలో ఒక దిద్దుబాటు చర్యను పేర్కొనవచ్చు. అన్ని దిద్దుబాటు చర్యల పురోగతి రిజిస్టర్ ని ఉపయోగించి ట్రాక్ చేయబడుతుంది. ఏవైనా అననుగుణ్యతలు మరియు సమస్యకు దిద్దుబాటు చర్యల్ని **MOEFCC** కి సూచించాలి.

3.2.6 సమీక్ష మరియు ఆడిటింగ్

88. **EMSF** మరియు దాని విధానాలు కనీసం రెండు నెలలకి ఒకసారి **UNDP** సిబ్బంది మరియు **MOEFCC** ద్వారా సమీక్షించబడతాయి. డాక్యుమెంట్ ని ప్రాజెక్ట్ డెలివరీ/నిర్మాణ సమయంలో పొందిన జ్ఞానాన్ని ప్రతిబింబించేలాగానూ మరియు నూతన జ్ఞానం మరియు మార్చబడిన కమ్యూనిటీ ప్రమాణాల (విలువలు)ను ప్రతిబింబించేలా చేయడమూ సమీక్ష లక్ష్యం.

89. ఈ స్థితుల్లో **EMSF** సమీక్షించబడుతుంది, మార్పులు చేయబడుతుంది:

- పర్యావరణ సంబంధిత పరిస్థితులకు మార్పులు లేదా సాధారణంగా ఆమోదించబడిన పర్యావరణ సంబంధమైన పద్ధతులకు సంబంధించి ఉన్నాయి; లేక
- కొత్తవి లేదా గతంలో గుర్తించబడని పర్యావరణ సంబంధిత నష్టాలు గుర్తించబడ్డాయి; లేక
- ప్రస్తుత నియంత్రణ చర్యలు సమర్ధవంతంగా ఉండడానికి సవరణలు అవసరమని ఈ ప్రాజెక్టు పర్యవేక్షణ మరియు నిఘా పద్ధతుల నుండి సమాచారం; లేక
- ఈ ప్రాజెక్టుకు సంబంధించిన పర్యావరణ సంబంధమైన చట్టాలకు వచ్చిన మార్పులు; లేక
- సంబంధిత రెగ్యులేటరీ అధికారం చేసిన అభ్యర్ధన; లేక

- *UNDP* సిబ్బంది మరియు *MOEFCC* లతో సంప్రదించి, ఏవైనా మార్పులను అమలు చేయవలసి ఉంటుంది. ఒక నవీకరణ పూర్తయినప్పుడు, మొత్తం సైట్ సిబ్బంది వీలైనంత త్వరలో ఆ కొత్త మార్పు గురించి అవగాహన కలిగి ఉంటారు.

3.3 **ట్రైనింగ్**

90. **EMSF** సహ్ పంపిణీ (డెలివరీ) సంస్థలకు, సంబంధిత ఉద్యోగులు, కాంట్రాక్టర్లు మరియు ఇతర కార్మికులు నిర్మాణానికి సంబంధించి పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక అవసరాల్ని గురించి తెలుసుకుని ఉన్నారని తద్వారా అన్ని వ్యవస్థలూ సరిగా పని చేస్తున్నాయనీ భరోసా కలిగి ఉండాల్సిన బాధ్యత ఉంటుంది.

91. **ప్రాజెక్టు** సిబ్బంది అందరూ **ఆరోగ్య,** భద్రత, పర్యావరణ, సాంస్కృతిక అవసరాల్ని కవర్ చేసే ప్రేరక అంశాలకి హాజరవుతారు.

92. పర్యావరణ సంబంధమైన హానికి కారకం కాగల ఏదో ఒక చర్యలో నిమగ్నమై ఉన్న (ఉదా. ప్రమాదభరితమైన మెటీరియల్స్ తో పని చేయడం) వర్కర్లందరూ **నిర్దిష్టమైన** పర్యావరణ సంబంధమైన శిక్షణ టాస్క్ ని గ్రహిస్తారు.

4. కమ్యూనికేషన్

4.1 పబ్లిక్ కన్సల్టేషన్ మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక ప్రకటన

93. **EMSF** వాటాదారుల ప్రమేయ (ఎంగేజ్మెంట్) ప్రణాళికలో భాగంగా ప్రజా సంప్రదింపులు జరుపుతుంది. ఈ ప్రాజెక్టు సంబంధిత ప్రభుత్వ విభాగాలు, పరిశ్రమల సంఘాలు, ఎన్‌జీఓలు, మరియు వ్యక్తిగత కమ్యూనిటీ సభ్యులు మరియు ప్రభుత్వంచే ఆమోదం పొందినవారితో సహా విస్తృతమైన వాటాదారులతో చర్చించబడింది. ఈ ప్రాజెక్ట్ (గత ప్రాజెక్టులు అలాగే ప్రాధాన్యత కలిగిన ప్రస్తుత ప్రాజెక్టు) రూపకల్పనలో విస్తృతమైన ఆన్-గ్రౌండ్ కన్సల్టేషన్ చేపట్టబడింది మరియు ఏవైనా ప్రభావితమైన కమ్యూనిటీలతో సంప్రదింపులు కొనసాగుతాయని భావించబడుతోంది. ఇది కమ్యూనిటీల అవసరాలకు అనుగుణంగా ఉంటుందనీ, ఈ ప్రాజెక్టులు పూర్తిగా ఆమోదించబడతాయనీ అంచనా వేయబడింది.

94. UNDP **మరియు** MOEFCC అభివృద్ధి అవుతాయి అలాగే ప్రాజెక్టు స్టేటస్ పై సమాచారాన్ని ఆసక్తిగల వాటాదారులకు రెగ్యులర్ గా అందించే క్రమంలో ఈ ప్రాజెక్టుపై నవీకరణలను విడుదల చేస్తాయి. నవీకరణలు మీడియా పరిధిలో ఉండవచ్చు ఉదా. ప్రింట్, రేడియో, సోషల్ మీడియా లేదా అధికారిక నివేదికలు. విచారణలు, సమస్యలు మరియు ఫిర్యాదులకు సంబంధించి ఒక పాయింట్ లో ఉండి సేవలు అందించడానికి ఈ ప్రాజెక్ట్ ద్వారా మొదటి నుంచీ చివరి వరకూ ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండే ఒక పబ్లిసైజ్డ్ టెలిఫోన్ నంబర్ నిర్వహించబడుతుంది. అన్ని విచారణలు, సమస్యలు మరియు ఫిర్యాదులు ఒక రిజిస్టర్‌లో నమోదు చేయబడతాయి మరియు ఆ బాధ్యతల్ని చూసే మేనేజర్ కి సమాచారం ఇవ్వబడుతుంది. అన్ని అంశాలూ ఆంగ్లంలోనూ మరియు మార్వలీస్ లోనూ తగిన విధంగా ప్రచురించాలి.

95. ఒక కమ్యూనిటీ సమస్య లేవనెత్తుతున్నప్పుడు, ఈ క్రింది సమాచారం రికార్డ్ చేయబడుతుంది:

96. విచారణ, ఫిర్యాదు లేదా సమస్య తాలూకు సమయం, తేదీ మరియు స్వభావం;

97. కమ్యూనికేషన్ రకం (ఉదా: టెలిఫోన్, లేఖ, సంప్రదింపు నెంబరు);

98. పేరు, సంప్రదింపు, చిరునామా మరియు సంప్రదింపు సంఖ్య;

99. విచారణ, ఫిర్యాదు లేదా సమస్య ఫలితంగా చేపట్టిన ప్రతిస్పందన మరియు విచారణ;

100. తీసుకున్న చర్యలు మరియు చర్య తీసుకుంటున్న వ్యక్తి యొక్క పేరు.

101. కొన్ని విచారణలు, ఫిర్యాదులు మరియు సమస్యల్ని పరిష్కరించడానికి సుదీర్ఘ కాలం అవసరం కావచ్చు. ఫిర్యాదు (లు) సమస్యల్ని సరిచేసుకునే దిశగా సాగుతున్న పురోగతి గురించి తెలియజేయబడుతుంది. అన్ని విచారణలు, ఫిర్యాదులు మరియు సమస్యలూ దర్యాప్తు చేయబడతాయి మరియు సమయానుకూలంగా ఫిర్యాదుదారునికి ఇచ్చిన ప్రతిస్పందన ఇవ్వబడుతుంది. త్వరగా పరిష్కారం కానటువంటి ఫిర్యాదులను పరిష్కరించడానికి **ESMF** లో ఒక పరిష్కార యంత్రాంగ విధానం చేర్చబడింది

102. **ప్రతిపాదించిన** PMU / **కాంట్రాక్టర్ సిబ్బంది అన్ని విచారణలు, ఫిర్యాదులు మరియు సమస్యల సమీక్షనూ చేపట్టడానికి బాధ్యత వహిస్తారు మరియు ప్రతి విషయానికి సంబంధించిన తీర్మాన ప్రగతినీ నిర్ధారిస్తారు.**

4.2 **ఫిర్యాదుల రిజిస్టరు మరియు సమస్యల పరిష్కార మెకానిజం**

103. **ఏదైనా ప్రాజెక్టు నిర్మాణ మరియు అమలు దశల్లో, ఈ ప్రాజెక్ట్ కార్యకలాపాల కారణంగా ప్రత్యక్షంగా లేదా పరోక్షంగా ఒక వ్యక్తి లేదా ప్రజల సమూహం ప్రతికూలంగా ప్రభావితమవుతుంది. ఫిర్యాదులు అర్హత ప్రమాణాలు మరియు హక్కులు, సేవల అంతరాయం, తాత్కాలిక లేదా శాశ్వత జీవనోపాధి కోల్పోవడం మరియు ఇతర సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక సమస్యలు వంటి సామాజిక అంశాలకు సంబంధించి ఉత్పన్నం కావచ్చు. ఫిర్యాదులు ఎక్కువ దుమ్మూ, ధూళీ ఉత్పన్నం కావడం, నిర్మాణ సంబంధమైన వైబ్రేషన్ల వల్ల మౌలిక సదుపాయాలు పాడవడం, లేక ముడి పదార్థాల రవాణా, శబ్దం, ట్రాఫిక్ రద్దీలు, నీటిపారుదల పునరావాసంలో ప్రైవేటు/పబ్లిక్ ఉపరితల/భూగర్భజల వనరుల నాణ్యత లేక పరిమాణం తగ్గుదల, ఇళ్లల్లో పెంచుకునే తోటలకు మరియు వ్యవసాయ భూములకు నష్టం మొదలైన పర్యావరణ సంబంధమైనవి కూడా కావచ్చు.**

104. **ఒకవేళ అటువంటి పరిస్థితి తలెత్తితే, ప్రభావితమైన పార్టీలు ఈ ప్రాజెక్ట్ సిబ్బందితో కలిసి ప్రభావవంతమైన, నిష్పక్షపాతమైన, పారదర్శకమైన, సమయానుకూలమైన మరియు తక్కువ ధరతో అలాంటి సమస్యలను పరిష్కరించుకోవడానికి ఒక యంత్రాంగం ఉండాలి. ఈ లక్ష్యం సాధించడానికి, ఈ ప్రాజెక్ట్ కోసం** EMSF **లో ఒక ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం చేర్చబడింది.**

105. ఈ ప్రాజెక్ట్ ద్వారా బాధపడుతున్న వారు తమ సమస్యలు మరియు/లేదా ఫిర్యాదులను సరైన ప్రక్రియ ద్వారా తెలియజేయడానికి అనుమతిస్తుంది. ఈ **EMSF** లో ఏర్పాటు ఈ ప్రాజెక్ట్ భాగంగా ఉపయోగించబడుతుంది మరియు సంబంధిత వాటాదారులకూ, ముఖ్యంగా తరచూ ఏ చట్టబద్ధమైన నియమాలకూ అందుబాటులో లేని హాని కలిగిన సమూహానికీ అందుబాటులో ఉంటూ, వేగవంతమైన, సరసమైన మరియు సమర్ధవంతమైన ప్రతిస్పందనను అందిస్తుంది. ఫిర్యాదు రిజిస్టరు మరియు ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగ (గ్రీవెన్స్ రిడ్రెస్ మెకానిజం) ప్రక్రియ సంప్రదాయబద్ధమైన తగవు పరిష్కారాల యంత్రాంగాల సహకారాన్ని గుర్తిస్తుంది. మరియు అవసరమైన చోట టైర్ 1 పరిష్కార యంత్రాంగాలు ఒక సాంప్రదాయిక నిర్వహణ వ్యవస్థల ప్రతినిధిని కలిగి ఉంటాయి (దిగువ సెక్షన్ 4.2.2 పారా 16 చూడండి).

106. అనేక ఫిర్యాదులు వెంటనే పరిష్కారం కావచ్చునని గుర్తించడం వల్ల సమస్యలు తలెత్తినపుడు EMSF లో ఏర్పాటు చేసిన ఫిర్యాదుల రిజిస్టరు మరియు ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం సమస్యకు పరస్పర అంగీకారయోగ్యమైన పరిష్కారాన్ని ప్రోత్సహిస్తుంది. EMSF లో ఏర్పాటు చేసిన ఫిర్యాదుల రిజిస్టరు మరియు ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం ఇందుకోసం రూపొందించబడింది:

- వాటాదారులకు వారి సమస్యలు ఒక న్యాయబద్ధమైన మరియు పారదర్శకమైన పద్ధతిలో అంచనా చేయవేయబడతాయని వాటాదారు సమూహాల మధ్య భరోసా కలిగించడం మరియు ఒక చట్టబద్ధమైన ప్రక్రియ గా ఉండాలి;
- వాటాదారులందరికీ ఫిర్యాదులు రిజిస్టరుకి మరియు ఫిర్యాదు తగ్గింపు యంత్రాంగానికీ సాధారణమైన మరియు స్ట్రీమ్లైన్డ్ యాక్సెస్ ని అనుమతించండి. అలాగే గతంలో ఎదుర్కొన్న అడ్డంకులు ఎదుర్కొన్నవారికి తమ సమస్యల్ని చెప్పుకోవడానికీ వారు తమ అభిప్రాయాలు వినిపించడానికీ వారికి తగిన సహాయం అందించండి;

- ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం ప్రక్రియలో ప్రతి దశలోనూ జరిగే స్పష్టమైన మరియు అందరికీ తెలిసిన విధానాల్ని అందుబాటులో ఉండేలా చూడాలి, వ్యక్తులు మరియు సమూహాలకు అందుబాటులో ఉన్న ఫలితాల రకాల స్పష్టత అందించాలి;
- అన్ని సంబంధిత మరియు బాధిత వ్యక్తులు మరియు సమూహాలకు ఒక సమానంగా గౌరవం ఇస్తూ ఒక ఫిర్యాదు మరియు/లేదా సమస్యకు సంబంధించి న్యాయబద్ధమైన, తెలిసిన, స్థిరమైన, అధికారిక పద్ధతి ద్వారా పరిష్కరించేలా చూడాలి ;
- బాధిత వ్యక్తి/సమూహానికి ఫిర్యాదుకి సంబంధించిన పురోగతికి సమాచారాన్ని అందించడం, వారి ఫిర్యాదును ఇచ్చినప్పుడు అంచనా వేయడానికి ఉపయోగించిన సమాచారం, మరియు దాన్ని పరిష్కరించడానికి ఉపయోగించే మెళుకులను గురించిన సమాచారాన్ని పారదర్శకంగా ఉంచడం ద్వారా పారదర్శక పద్ధతిని అందించవచ్చు.
- ఫిర్యాదుల పరిష్కార యంత్రాగానికి సంబంధించిన విషయాల్ని నిరంతర అభ్యసన (లెర్నింగ్) మరియు మెరుగుదలల్ని తెలుసుకోవడం. ఈ విధమైన నిరంతర అభ్యసన ఫిర్యాదులు వచ్చే అవకాశాల్నీ మరియు మనోవేదనల్నీ తగ్గిస్తుంది .

107. ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగానికి గల అర్హత ప్రమాణాల్లో ఇవి కూడా ఉంటాయి:

- ఒక వ్యక్తి మరియు/లేదా సమూహంపై గ్రహించబడిన ప్రతికూల ఆర్థిక, సామాజిక లేక పర్యావరణ సంబంధిత ప్రభావం లేక ఒక ప్రభావానికి కారణం కాగల సంభావిత సమస్య;
- *స్పష్టంగా పేర్కొనబడిన సంభవించిన లేదా సంభవించడానికి అవకాశం ఉన్న ప్రభావ రకం; ఈ ప్రాజెక్ట్ వల్ల ఎలాంటి ప్రభావం కలుగుతుందో లేక అలాంటి ప్రభావం కలిగే అవకాశం ఉందో వివరణ*
- *వ్యక్తిగత మరియు / లేదా సమూహం ప్రభావం చూపుతున్న ఒక ఫిర్యాదు మరియు / లేదా సమస్యని లేదా ప్రభావం చూపగల ప్రమాదం ఉండడాన్ని ఫైల్ చేసినపుడు; లేదా వ్యక్తిగతంగానూ లేదా సమూహం నుండి వచ్చిన వ్యక్తిగత మరియు / లేదా సమూహం ప్రభావం చూపుతున్న ఒక ఫిర్యాదు మరియు / లేదా సమస్య, ప్రభావం చూపే అవకాశం ఉంది కాబట్టే వారు ఆసక్తి చూపడానికి అధికారం కలిగి ఉన్నారనే విషయాన్ని సూచిస్తుంది.*

108. ***స్థానిక కమ్యూనిటీలూ మరియు ఇతర ఆసక్తిగల వాటాదారులు, సాంప్రదాయ*** *ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగ వ్యవస్థల్లో* ***ప్రతినిధులతో సహా, MOEFCC కు ఎప్పుడైనా*** *ఒక* ***ఫిర్యాదు***/*సమస్యనీ తెలియజేయవచ్చు.* ***బాధిత స్థానిక*** *కమ్యూనిటీలకి* ***EMSF నిబంధనల గురించీ,*** *దానికి* ***ఫిర్యాదు*** *చేసే* ***విధానం మరియు ఫిర్యాదు*** *ఎలా* ***చేయాలీ*** *అనే విషయాల్ని తెలియజేయాలి.*

4.2.1 ఫిర్యాదుల రిజిస్టరు

109. కమ్యూనిటీ **సమ**స్య *తలెత్తిన చోట ఈ క్రింది సమాచారం రికార్డు చేయబడుతుంది:*

110. ప్రాజెక్ట్ నిర్మాణం జరుగుతున్నప్పుడు కమ్యూనిటీ ద్వారా లేవనెత్తబడిన ఏవైనా సమస్యలను నమోదు చేయడానికి ఒక ఫిర్యాదుల రిజిస్టర్ ఈ ప్రాజెక్టులో భాగంగా ఏర్పాటు చేయబడుతుంది. UNDP మరియు MoEFCC కి తెలియజేయబడిన ఏ ఫిర్యాదైనా 24 గంటల్లోనే సలహా ఇవ్వబడుతుంది. ఫిర్యాదు పరిశీలించబడుతుంది. పరిశీలన

తర్వాత అవినీతి పద్ధతులకి సంబంధించిన ఫిర్యాదుల్ని మరియు/లేదా **MoEFCC** సలహాతో **UNDP** వ్యాఖ్యానాలకు పంపడం జరుగుతుంది

111. సాధ్యమైనంత వరకు, ఈ ప్రాజెక్టు బృందం సమస్యల్ని పై స్థాయికి వెళ్లకుండా నివారించడానికి వీలైనంత త్వరగా ఫిర్యాదును పరిష్కరించాలని కోరుకుంటుంది. అయితే, ఒక ఫిర్యాదు తక్షణమే పరిష్కారం కానప్పుడు, దాన్ని పై స్థాయికి పంపాలి.

112. ఫిర్యాదుల జాబితా సారాంశం అందుకోవడం జరిగింది మరియు వారి వైఖరిని ప్రతి ఆరు నెలలకి ఒకసారి ప్రచురించే నివేదికలో ప్రచురించాలి.

4.2.2 పరిష్కార యంత్రాంగం

113. స్వచ్ఛందంగా చేసే మంచి భరోసా కల్పించే ప్రయత్నాలతో ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగాన్ని రూపొందించడం జరిగింది. ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం చట్టపరమైన ప్రక్రియకు ప్రత్యామ్నాయం కాదు. ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం అమలుకు సాధ్యమైనంత దగ్గరగా ఉంటుంది. అది ఫిర్యాదులను పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. అన్ని పార్టీల ఫిర్యాదులు మరియు/లేదా సమస్యల్ని పరస్పర ఆమోదం ద్వారా పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. ఫిర్యాదు మరియు/లేదా సమస్యని వెల్లడి చేసినపుడు, అన్ని పార్టీలూ ఎల్లవేళలా మంచి విశ్వాసంతో పనిచేస్తూ ఉండాలి మరియు ఆలస్యం చేయడానికి ప్రయత్నించకూడదు మరియు లేదా పరస్పరం ఆమోదం పొందిన తీర్మానాన్ని దాచిపెట్టకూడదు.

114. ఈ ప్రాజెక్టు సకాలంలోనూ, సమర్ధవంతంగానూ సజావైన రీతిలో అమలు జరిగేలా చూడడానికి అమలు జరిగే సమయంలో సమస్యల్ని ఎదుర్కోనవచ్చు. ఈ సమస్యలను పరిష్కరించడం కోసం ఈ ప్రాజెక్ట్ ఏర్పాటు చేసిన ఒక బలమైన ఫిర్యాదు ఫరిష్కార యంత్రాంగం అవసరం. దీనిద్వారా ఈ ప్రాజెక్ట్ అధికారులు వాటాదారుల మనోవేదనల్ని పరిష్కరిస్తారు.

115. **సామాజిక మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన **సంబంధమైన అన్ని ఫిర్యాదులు మరియు సమస్యలు** నోటి ద్వారా గానీ (ఫీల్డ్ లో సిబ్బందికి), ఫోన్ ద్వారా, ఫిర్యాదులు బాక్స్ లోనూ, **UNDP, MOEFCC** లేక నిర్మాణ కాంట్రాక్టరు వ్రాతపూర్వకంగా కూడా అందుకోవచ్చు. ఈ ప్రాజెక్ట్ ప్రతిపాదకుడు మరియు నిర్మాణ కాంట్రాక్టర్ ద్వారా సంబంధిత ప్రాజెక్ట్ వద్ద సైట్ కార్యాలయాల్లో అందుకున్న ఫిర్యాదుల రిజిస్టర్ నిర్వహించడం అనేది ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగంలో అవసరమైన కీలకమైన భాగం. ఫిర్యాదుదారులందరితోనూ మర్యాదగానూ, హుందాగానూ, సున్నితంగానూ వ్యవహరించాలి. సాధ్యమైనంతవరకు ఫిర్యాదులో పేర్కొన్న సమస్యలను పరిష్కరించడానికి ఈ ప్రాజెక్ట్ ప్రతిపాదకుడు మరియు నిర్మాణ కాంట్రాక్టరూ తమ పరిధిలోనే ప్రయత్నం చేయాలి. అయినప్పటికీ, మరింత సంక్లిష్టంగా ఉన్న కొన్ని సమస్యలు ప్రాజెక్ట్ లెవల్ పరిష్కారాలకి సాధ్యం కాకపోవచ్చు. అలాంటి ఫిర్యాదులని ఫిర్యాదు పరిష్కార కమిటీకి సూచిస్తారు. ఆరోగ్యకరమైన, దృఢమైన ప్రక్రియ ద్వారా ఈ సమస్యలను పరిష్కరించాల్సిన బాధ్యత **MOEFCC** మీద ఉంటుంది.

116. ఒక వ్యక్తి మరియు / లేదా సమూహం ఫిర్యాదు చేసే ప్రక్రియ ద్వారా ఆర్థికంగా నష్టపోకుండా ఉండేలా చూడడానికే ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం రూపొందించబడింది. ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం చట్టబద్ధమైన ఫిర్యాదు మరియు / లేదా సమస్యని సిద్ధం చేయడంలో సహకరించడానికి తగిన అర్హతగల వ్యక్తిని నియమించి ఏదైనా

సహేతుకమైన వ్యయాలు ఉంటే వాటిని కవర్ చేస్తుంది. ఫిర్యాదు మరియు / లేదా సమస్య అనర్హమైనదిగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తే, ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం ఈ ఖర్చులను కవర్ చేయదు.

117. ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం గురించిన సమాచారం మరియు ముఖ్యమైన స్టేక్ హోల్డర్లకు ఎలా ఫిర్యాదు చేయాలనే సమాచారం తెలియజేయడం కోసం సమాచారాన్ని ప్రముఖ ప్రదేశాలలో ఉంచాలి.

118. **PMU**లోని సేఫ్ గార్డ్స్ ఆఫీసర్ ని గ్రీవెన్స్ రెడ్రెస్ మెకానిజంలో బాధ్యత వహించే కీలక అధికారిగా నియమిస్తారు. ఈ స్థానాలకు సంబంధించి రిఫరెన్స్ నిబంధనలు (ఎప్పటికప్పుడు సవరించబడతాయి) ఈ క్రింది కీలక బాధ్యతలను కలిగి ఉంటాయి:

a. సమస్యల్ని పరిష్కరించడానికి నిర్మాణం ప్రారంభించే ముందే గ్రీవెన్స్ రెడ్రెస్ కమిటీని అందరి సమన్వయంతోనూ ఏర్పాటు చేయాలి;

b. PMU అంతర్గత ఫిర్యాదుల పరిష్కారానికీ సమస్యల సౌలభ్యతకూ PMU వద్ద కేంద్ర బిందువుగా వ్యవహరించడం;

c. ప్రజా అవగాహన ప్రచారాల ద్వారా వాటాదారులందరిలోనూ గ్రీవెన్స్ రెడ్రెస్ మెకానిజం అవగాహనను కల్పించడం;

d. సంబంధిత పార్టీలతో సమన్వయం చేస్తూ అన్ని ఫిర్యాదులనూ పరిష్కరించడంలో సహాయం చేయడం;

e. ఫిర్యాదులు మరియు పరిష్కారాల సమాచారాన్ని నిర్వహించడం ;

f. ఫిర్యాదు సమస్యలపై MoEFCC కార్యకలాపాలను పర్యవేక్షించడం;

g. నెలవారీ / త్రైమాసిక నివేదికల పురోగతిని సిద్ధం చేయడం.

119. ఈ ప్రాజెక్ట్ లో అన్ని ఫిర్యాదుల్నీ పరిష్కరించేందుకు రెండు స్థాయిల ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగాన్ని నిర్మించి అభివృద్ధి చేయబడింది. మొట్టమొదటి టైర్ రెడ్రెస్ మెకానిజంలో ప్రాజెక్టు స్థాయిలో సాధారణంగా గ్రామం మరియు / లేక జిల్లా స్థాయిలో ఒక ఫిర్యాదులు అందుకోబడతాయి. ఈ టైర్ 1 ఫిర్యాదుల పరిష్కార కమిటీ, అవకాశం ఉన్నచోట సంప్రదాయ నిర్వహణ వ్యవస్థల ప్రతినిధిని కలిగి ఉండాలి. సమస్యని ఉన్నత స్థాయికి తీసుకుని వెళ్ళే ముందు సమస్యల్ని పరిష్కరించడంలో సహాయపడటానికి సంప్రదాయపరమైన వివాద పరిష్కార యంత్రాంగాల్ని ఉపయోగించాలి.[11].

120. **PMU** భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ సంబంధిత రాష్ట్రంలో కార్యకలాపాలు సమన్వయపరుస్తారు. సమస్యలను పరిష్కరిస్తారు మరియు ఈ విషయంలో కేంద్ర బిందువుగా వ్యవహరిస్తారు. ఈ బాధ్యత ఇవ్వబడ్డ ఏ అధికారి అయినా **PMU** భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ తోనూ మరియు **MoEFCC** తోనూ సమన్వయం చేసుకుంటూ ఫిర్యాదులు

[11] కుల, బంధుత్వం లేదా మతపరమైన ఆసక్తులతో అనేక కమ్యూనిటీ సంస్థలు, (కుల పంచాయితీలు, పెద్దలు, పాదు వ్యవస్థలు మొదలైనవి.,) నడుపుతూ ఉంటారు. ఇవి సమస్య పరిష్కారాల్లో కీలకపాత్ర పోషిస్తుంటాయి. ఇవి వనరుల్ని నియంత్రించడం, కేటాయించడం, తిరిగి వినియోగించడం, ఒక రకమైన సామాజిక హామీ రూపం ఉంటే వనరుల్ని సమానంగా ఉపయోగించుకునేలా చూడడం కూడా చేస్తాయి. ముఖ్యంగా అత్యధిక సంఖ్యలో ప్రజలు పరిమితమైన వనరుల్ని వాడుకోవడానికి చూస్తున్నపుడు తగాదాల్ని పరిష్కరించడానికీ, వనరులకి సంబంధించి మానవ పారస్పరికతని నియంత్రించడానికి కాలాంతరంలో అనేక కమ్యూనిటీలు తమ స్వంత మేనేజ్మెంట్ సిస్టమ్స్ తో ఆవిర్భవించాయి.

పరిష్కరిస్తారు. భవిష్యత్తులో అటువంటి వ్యవస్థలను కొనసాగించడానికి స్థానిక అధికారుల నియమించబడిన అధికారికి పరిష్కార ప్రక్రియలో తగిన శిక్షణను అందించబడుతుంది.

121. ఫిర్యాదుదారులు ప్రత్యేకంగా భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ ని కాంటాక్ట్ చేసి సమస్య తగ్గించడానికి ఏవైనా వీలుంటే గోప్యత కోరిన సందర్భాల్లో (ఉదా. UNDP, **MoEFCC,** మరియు / లేదా నిర్మాణ కాంట్రాక్టరుకి ఫిర్యాదుదారుడి గుర్తింపును బహిర్గతం చేయకుండా ఉండడం) గోప్యంగా ఉండాల్సిందిగా అభ్యర్థించవచ్చు. ఈ సందర్భాలలో, భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ ఫిర్యాదును పరిశీలిస్తారు, ఫిర్యాదుదారునితో చర్చిస్తారు మరియు ఫిర్యాదుదారునికి గోప్యతని కాపాడుకుంటూ ప్రాజెక్ట్ లను నిర్వర్తించడంలో ఎలా నిమగ్నమవ్వాలో నిర్ణయిస్తారు.

122. ఒక ఫిర్యాదు అందుకున్న వెంటనే, భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ ఒక రసీదు ఇస్తారు. ఫిర్యాదు అందుకున్న వెంటనే ఈ ప్రాజెక్టు ప్రతినిధి ఫిర్యాదుదారునికీ, ఫిర్యాదుకీ సంబంధించి సంబంధిత ప్రాథమిక సమాచారం పొందటానికి ప్రయత్నిస్తారు, **PMU** లో భద్రతా మేనేజర్ కి తెలియజేస్తారు.

123. **PMU రాష్ట్ర స్థాయిలో ఫిర్యాదు/** ఫిర్యాదు పరిష్కార రిజిస్టర్ ని నిర్వహిస్తుంది. సంబంధిత సంస్థల నుంచి రికార్డులను సేకరించాల్సిన బాధ్యత **PMU** దే.

124. ఫిర్యాదు నమోదు చేసిన తరువాత, భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ తయారు చేసిన ఫిర్యాదు వివరాలను పరిశీలిస్తారు మరియు ఆ ఫిర్యాదును సంబంధిత అధికారికి నిర్దిష్ట తేదీల లోపు సమాధానం చెప్పాల్సిందిగానూ, సమస్యని పరిష్కరించాల్సిందిగానూ కోరుతూ పంపుతారు. భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్, ప్రభావిత వ్యక్తులు/ఫిర్యాదుదారుతో సమావేశాలను నిర్వహిస్తారు, ఆ విధంగా ఫిర్యాదుకి ఒక పరిష్కారం కనుగొనేందుకు ప్రయత్నిస్తారు. సమస్యకు ఒక పరిష్కారం కనుగొనేందుకు మరియు ఫిర్యాదుల పరిష్కారానికి ప్రణాళికల్ని అభివృద్ధి చేయడానికీ అవసరమైతే, ప్రభావితమైన వ్యక్తులు/ఫిర్యాదుదారు **మరియు** సంబంధిత అధికారితో సమావేశాలు జరపబడతాయి. ఈ సమావేశాల ఉద్దేశ్యాలూ మరియు తీసుకున్న నిర్ణయాలు రికార్డు చేయబడతాయి. ఫిర్యాదు పరిష్కార కమిటీ సమావేశాలు సహా, ఫిర్యాదు పరిష్కార మెకానిజానికి సంబంధించి అన్ని సమావేశాల్నీ రికార్డు చేయాలి. గ్రీవెన్స్ రిడ్రెస్ మెకానిజం కోసం భద్రతా సిబ్బంది అధికారి అన్ని కార్యకలాపాలలోనూ చురుకుగా పాల్గొంటారు.

125. మొదటి టైర్ (శ్రేణి)లో నిర్ణయం సాధారణంగా 15 పని రోజులలో జరిగిపోతుంది మరియు ఫిర్యాదు ఒక డిస్క్లోజర్ (వెల్లడి) రూపంలో ప్రతిపాదిత ప్రతిస్పందనకి తెలియజేయబడుతుంది. ఆచరణల సాధ్యమైనంత మేరకు, పరిష్కార ప్రక్రియ ఫిర్యాదు రిడ్రస్ మెకానిజం అవసరాలకు అనుగుణంగా ఉండాలి, అన్ని పార్టీలతోనూ అనియమితంగా మంచి భరోసాని పొందేలా వ్యవహరించాలి. అంతేకాక, ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం, సాధ్యమైనంతవరకు, అన్ని పార్టీలకు పరస్పరం ఆమోదయోగ్యమైన ఫలితాలను సాధించాలి.

126. ఫిర్యాదుదారుకి సంతృప్తి కలిగేలా ఈ వ్యవధిలో ఫిర్యాదు పరిష్కరించబడకపోయినా, ఫిర్యాదును తదుపరి స్థాయి ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగానికి సూచిస్తారు. భద్రతా సిబ్బంది మేనేజర్ తగిన పరిష్కారాలను రాబోయే ఐదు పని రోజుల్లో ఏర్పాటు చేయవచ్చునని భావిస్తే, అధికారి తదనుగుణంగా ఫిర్యాదుదారుకి సమాచారం తెలియజేయడం ద్వారా ఆ ఆరోపణను మొదటి స్థాయిలోనే నిలబెట్టడానికి నిర్ణయించుకోవచ్చు. అయితే, తదుపరి స్థాయికి తక్షణం బదిలీ చేయాల్సిందిగా ఫిర్యాదుదారు అభ్యర్థిస్తే, ఈ విషయం తదుపరి స్థాయికి సూచించబడాలి. ఏ సందర్భంలోనూ ఈ సమస్యను 20 పని రోజులలో పరిష్కరించలేమని భావిస్తే, ఆ విషయం తదుపరి స్థాయికి సూచించబడుతుంది.

127. అవినీతి లేక అనైతిక ఆచరణకి సంబంధించిన ఏ ఫిర్యాదులనైనా భారత కేంద్ర విజిలెన్స్ కమిషన్ కి వెంటనే సూచించాలి మరియు/లేదా రాష్ట్ర అవినీతి నిరోధక బ్యూరో, ఆడిట్ ఆఫీస్ మరియు న్యూయార్క్ లోని UNDP అంతర్గత ఇన్వెస్టిగేషన్ కి తెలియజేయాలి.

128. ప్రాజెక్ట్-లెవల్ కి అదనంగా నేషనల్ ఫిర్యాదుల పరిష్కార యంత్రాగాలు, ఫిర్యాదుదారులకు UNDP జవాబుదారీ యంత్రాంగానికి వెళ్లడానికి ఎంపికను కలిగి ఉంటారు, దీనికి కంప్లయన్స్ (వర్తింపు), గ్రీవెన్స్ (ఫిర్యాదు)కి సంబంధించిన రెండు విధులూ ఉంటాయి. **సామాజిక మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన కంప్లయన్స్ **యూనిట్** ఆరోపణల్ని పరిశోధిస్తుంది. అది **UNDP** యొక్క ప్రమాణాలకి సంబంధించిన స్క్రీనింగ్ ప్రక్రియ **లేక ఇతర UNDP సామాజిక మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన కట్టుబాట్లు తగినంతగా అమలు కావడం, **మరియు** అవి సామాజిక మరియు వాతావరణ లేక ప్రజా జీవనంపై దుష్ప్రభావానికి దారితీయడం వంటి అంశాల్ని లోతుగా పరిశీలిస్తుంది. **సామాజిక మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన కంప్లయన్స్ **యూనిట్ ఆడిట్ మరియు పరిశోధనల ద్వారా నెలకొల్పబడుతుంది** మరియు ఒక లీడ్ కంప్లయన్స్ ఆఫీసర్ ద్వారా మేనేజ్ చేయబడుతుంది. **ఒక** కంప్లయన్స్ **రివ్యూ UNDP ప్రోగ్రామ్లేక ప్రాజెక్టు ప్రభావాల గురించి పట్టించుకునే ఏ** కమ్యూనిటీకైనా **లేక వ్యక్తికైనా అందుబాటులో ఉంచబడుతుది. సామాజిక మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన **కంప్లయన్స్ యూనిట్** స్వతంత్రమైన అధికారాలు కలిగి ఉంటుంది. స్థానికంగా ప్రభావితులైన ప్రజల నుంచి చెల్లుబాటు అయ్యే అభ్యర్థనలపై నిష్పాక్షికమైన దర్యాప్తు జరుపుతుంది మరియు దాని సిఫార్సులను బహిరంగంగా ప్రకటిస్తుంది.

129. **UNDP ప్రాజెక్టుకి సంబంధించిన సామాజిక మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన సమస్యలు, **ప్రభావాల్ని పరిష్కరించడానికి** స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ మెకానిజం ప్రభావితులైన ప్రజలకు మిగతా వాటాదారులతో కలిసి పని చేసే అవకాశాన్ని అందిస్తుంది. స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ మెకానిజం ఈ ప్రాజెక్ట్ మొత్తానికీ **UNDP** కి అవసరమైన చురుకైన వాటాదారునీ మరియు దాన్ని అమలుచేసే భాగస్వాముల్నీ అందించడానికి ఉద్దేశించబడింది. కమ్యూనిటీలూ **మరియు** వ్యక్తులూ ప్రాజెక్టు నిర్వహణ మరియు నాణ్యత హామీకి ప్రామాణిక చానెల్స్ ఉపయోగించి, స్పందనకి సంతృప్తి చెందనపుడు (ఈ సందర్భంలో ఇది ప్రాజెక్ట్ స్థాయి ఫిర్యాదుల పరిష్కార యంత్రాగం), స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ మెకానిజం ప్రక్రియని ఈ విషయం చూడమని అభ్యర్థించవచ్చు. చెల్లుబాటు అయ్యే స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ యంత్రాంగం ఆ అభ్యర్థనని సమర్పించినప్పుడు, దేశంలోని UNDP కేంద్ర స్థానాలు, ప్రాంతీయ మరియు ప్రధాన కార్యాలయాల స్థాయిలు సంబంధిత భాగస్వాములు మరియు అమలు చేసే భాగస్వాములతో కలిసి కూర్చుని సమస్యలను పరిష్కరిస్తుంది. మరిన్ని వివరాలకు **www.undp.org/secu-srm** సందర్శించండి. సంబంధిత రూపం **EMSF** చివరిలో జోడించబడింది (అనుబంధంC).

5. కీలకమైన పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక సూచికలు (INDICATORS)

130. ఈ ప్రాజెక్టుకి సంబంధించి ఈ విభాగం కీలకమైన పర్యావరణ సంబంధమైన మరియు సామాజిక సూచికలను గుర్తిస్తుంది మరియు సంబంధిత నిర్వహణ లక్ష్యాలనూ సంభావిత ప్రభావాలు, నియంత్రణ కార్యకలాపాలు మరియు పర్యావరణ సంబంధమైన పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమంలో రూపొందించి ఈ సూచికలను నిర్ణయించడం నిర్ధారిస్తుంది (అంటే ఆడిట్ చేయబడినది).

131. ఈ విభాగం మరింత ముందుకు వెళ్తూ నియంత్రణ విధానాల **విజయాలు** మరియు వైఫల్యాల**ను** కమ్యూనికేట్ **చేయడం,** దిద్దుబాటు అవసరమైన విషయాల్ని వేరు చేయడం, అలాగే ఈ ప్రాజెక్టుల్ని నిర్వహించ ప్రక్రియల్లో నిరంతర అభివృద్ధికి దోహదం చేసే చర్యల్ని గుర్తించే లక్ష్యంతో పర్యవేక్షణ **మరియు** పర్యావరణ సంబంధమైన పనితీరు ప్రదర్శన పర్యవేక్షణ, రిపోర్టింగ్ అవసరాన్ని గురించి మాట్లాడుతుంది.

5.1 **జీవావరణ శాస్త్రం**

నేపథ్యం

132. భారతదేశం గొప్ప జీవవైవిధ్యం కలిగి ఉంది; అయితే పట్టణీకరణ మరియు అత్యధిక మానవ జనాభా మరియు దాని కార్యకలాపాల వల్ల సహజ పర్యావరణ వ్యవస్థలపై గణనీయమైన ప్రభావం పడుతోంది. ప్రతిపాదిత సైట్ లలో కొంత వృక్షజాతి ఉనికిలో ఉన్నప్పటికీ ప్రాజెక్టు ప్రాంతాల్లో చాలా భాగం గతంలో అస్తవ్యస్తతకి గురైంది.

133. చిత్రం 4 భారతదేశం అంతటా ప్రధాన వృక్ష జాతుల రకాలు మరియు ఉపయోగించబడే భూమిని చూపిస్తుంది. మాన్ గ్రూవ్ లు భారతదేశంలో పశ్చిమ తీరంలో (20%) కన్నా ఎక్కువగా తూర్పు తీరం వెంబడే (80%) ఉన్నాయి. ఎందుకంటే, పశ్చిమ తీరం[12]లో నిటారు వాలుగా ఉండే మైదానాలతో పోలిస్తే తూర్పు తీరంలో భూభాగం క్రమంగా వాలుగా ఏర్పడి ఉంది.

మహారాష్ట్రలో వృక్షసంపద- జంతుసంపద

134. ఎలుగుబంటి, నాలుగు కొమ్ముల దుప్పులు, చింకారా, చౌసింఘా, లంగూర్స్, బ్లాక్ బక్, పాంథర్, తోడేళ్లు, నక్కలు, హైనాలు, జెయింట్ స్క్విరెల్, బోనెట్ మంకీ, నిగై, పాంగోలిన్, ఇంకా అనేక ఇతర రకాలు ఉన్నాయి. ఇక్కడ కనిపించే సాధారణ వృక్ష జాతుల్లో కొన్ని టేకు, టెర్మినాలియా, దాల్బెర్గిలాటిఫోలియా, టెర్మినాలియాపానిక్యులాటా, ఆడినా కార్డిఫోలియా, వెదురు, ఆనోగైస్సియస్, బోస్వెలియా, దాల్బెర్గియా, మద్ది, ఇస్సియోలాటా, లాగర్స్ట్రోమియా, టి. బెల్లెర్సియా, అండుగ్ప్రిరోకార్పస్, ప్టెరోకార్పస్ మార్సుపియం, టి. టోమెటోసా మరియు *గ్రేవియాలైలియాఫోలియా ఉన్నాయి.*

135. **మహారాష్ట్ర రాష్ట్రంలో** తీరప్రాంతం ఆరు రాష్ట్రాల్లో విస్తరించి ఉంది: థానే, గ్రేటర్ ముంబై, నవీ ముంబై, రాయ్‌గఢ్, రత్నగిరి, సింధుదుర్గ్ (ఇది కొంకణ్ గా సుపరిచితం). ఈ మొత్తం ప్రాంతమంతా కొండచరియలు ఉంటాయి. పశ్చిమ

[12] http://mangrovesocietyofindia.in/mangrove_biogeography.php

కనుమల్లో తూర్పు వైపున ఉండే సహ్యాద్రి పర్వత శ్రేణుల బాగా ఇరుకుగానూ, ట్రాన్స్‌వెర్స్ రిడ్జ్ (విలోమ శిఖరం (బోర్లించిన వి ఆకారంలో) లతో అత్యధిక చీలికలతో కూడిన ప్రాంతం. చాలా చోట్ల ప్రొమోంటరీలు (నాలిక ఆకారంలో సముద్రములోకి పోయి వుండే భూమి), చీలికలు, లఘుఅఖాతాలు (embayment), సముద్రపు గుహలు, ఎంబైమెంట్, మునిగిపోయిన గుంటలు మరియు ఆఫ్ షోర్ దీవులు ఉన్నాయి. తీరప్రాంత పీఠభూముల వరుస పంక్తితో కోస్ట్ లైన్ పై భాగం సరిహద్దులుగా కలిగి ఉంది.

136. **మహారాష్ట్ర తీరప్రాంతం వెంబడి** 15 నదులు, 5 ప్రధాన ఏర్లు 30 బ్యాక్ వాటర్ ప్రాంతాలూ ఉన్నాయి. ఈ నదులూ, ఏర్ల ముఖ ద్వారాలు విస్తృతంగా తెరుచుకుని, గరాటు ఆకారంలో సమూహాలుగా ఉంటాయి.[13] కొంకణ తీరంలో తీరప్రాంతం వరిపంట పొలాలతో పచ్చగా ఉంటుంది. ఈ తీరప్రాంత బెల్ట్ మామిడి, కొబ్బరి వంటి ప్రశస్తమైన వృక్ష సంపదతోనూ, పొదలతోనూ నిండి ఉంటుంది.

137. ఆకుపచ్చని తాబేళ్లు, ఒలీవ్ రిడ్లేలు మహారాష్ట్ర లో చిన్న సంఖ్యలో జీవిస్తుంటాయి.

ఒడిషాలో వృక్షసంపద- జంతుసంపద

138. వేలా (టైడల్) మరియు సముద్రతీర చిత్తడి అటవీ ప్రాంతాలు ఒడిషా తీరంలో ప్రత్యేకమైన, ప్రముఖమైన అటవీ రకాలుగా చెప్పుకోవాలి. వేలా (టైడల్) మరియు సముద్రతీర చిత్తడి అటవీ ప్రాంతాలు బాలాసోర్ జిల్లా చాందీపూర్ తీరప్రాంతం నుంచి గంజాం జిల్లా గోపాల్ పూర్ వరకు తీరప్రాంతమంతా ఒక నిరంతర బెల్ట్ గానో లేక కయ్యల వెంబడి చెదిరిన అతుకుల్లాగానో **మరియు** చిల్కా అంచులలో సహా నదీ ముఖ నీటిపాయలుగానో విస్తరించింది. ఇక్కడి చెట్టు జాతులు కరిక (Bruquiera), సుందరి (Heritiera), బాణీ (Avicennia), రాయ్ (Rhizophora), గ్వాన్ (Exocaria), మొదలైనవి ఉన్నాయి. హెంటల్ (Phoenix paludosa) ఇక్కడ గుంపులు గుంపులుగా విస్తారంగా పెరుగుతుంది. మాన్గ్రూవ్ అడవుల్ని స్థానికంగా 'హెంటల్ వాన్' లేక హెంటల్ అడవులు అని పిలుస్తారు.

139. ఆక్రమించిన ప్రదేశం బట్టీ, జాతుల నిర్మాణానికి సంబంధించీ కూడా సుందర్‌బన్స్ తర్వాత భారతదేశంలో ఒడిషా మాన్గ్రూవ్ లు రెండవ స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తున్నాయి. భారతదేశంలోని ఇతర రాష్ట్రాల్లో మాదిరిగా కాకుండా, తీరప్రాంత ఒడిషా బెల్ట్ మాన్గ్రూవ్ అరుదైన వృక్షసముదాయాలు వేగంగా సంకుచితం కావడం, అంతరించిపోవడం చూస్తోంది. ఇటువంటి వినాశనం జరుగుతున్న కారణంగా, తీవ్రమైన వేగంతో మహాసముద్రపు తుఫానులు వస్తున్నాయి, వీటి కారణంగా ఎందరో ప్రజలు ప్రాణాలు కోల్పోతున్నారు. మాన్‌గ్రూవ్ లు ఈ విధంగా కుంచించుకుపోవడానికి సజీవ, నిర్జీవ ప్రాణుల కారణాలు అనేకం ఉన్నాయి.

140. ఒడిషాలోని వివిధ పక్షి జాతి కుటుంబాలు ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని ప్రత్యేక పక్షులు: గ్రేబీ, కామొర్రెంట్ మరియు డార్టర్, బూడిద హెరాన్, పాండ్ హేరోన్, వైట్-మెడెడ్ మరియు బ్లాక్-మెడెడ్ స్టార్క్, ఫ్లెమింగో మరియు ఐబిస్, బ్రాహ్మినీ డక్, బార్-హెడెడ్ గూస్, విజిల్ టీల్; కింగ్ వల్చర్ (రాబందు), టానీ ఈగిల్, కెస్ట్రెల్, బ్రాహ్మినీ కైట్, నెమలి, పాట్రిడ్జ్, క్వైల్, క్రేన్ వాటర్ హెన్, జకానా, ప్లోవెర్, శాండ్ పైపర్ ఉల్లంకిపిట్ట టర్న్; రాక్-పీజియన్, ఆకుపచ్చ పావురం, మచ్చల మరియు రింగ్ పావురాలు; చిలుక మరియు పరాకీత్; కోకిల, క్రో ఫెజంట్; గుడ్లగూబలు; నైట్జార్; హార్న్-బిల్; కింగ్ఫిషర్; కాపర్ బార్బెట్, వడ్రంగిపిట్ట; డ్రాంగోస్, ఓరియోల్; అడవి మైనా, సాధారణ మైనా, బుల్బుల్, వీవర్ పక్షి మరియు బాబ్లర్ బర్డ్.

---

[13]http://www.bnhs.org/bnhs/phocadownload/esa.pdf

141. ఒడిషా మూడు రకాల మొసళ్ళను కలిగి ఉంది, అవి ఘరియల్, ఎస్టురీన్ మొసలి మరియు మార్ష్ మొసలి. వాటి సంరక్షణ మరియు వృద్ధి కోసం అభయారణ్యాలు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి. మహానది మరియు దాని ఉపనదులలో మాత్రమే కనిపించే ఘరియల్స్ ని 795.5 చదరపు కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో మహానది ఆవరించి ఉన్న సత్కోషియాలోని అభయారణ్యంలో పెంచుతున్నారు. మిగతా రెండు రకాలూ **మాన్‌గ్రూవ్** అడవులతో ఆవరించి ఉన్న 161,76 చదరపు కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో ఉన్న భిటర్కనికాలో కనిపిస్తాయి. ఈ రెండు శాంక్చురీల్లోనూ కూడా మొసలి సంబంధిత పరిశోధనాశాలలూ మరియు పరిరక్షణ యూనిట్లూ నెలకొల్పబడ్డాయి. రామిర్హ సిమిలిపాల్ అటవీ ప్రాంతం లోపల కూడా ఒక చిన్న మొసలి అభయారణ్యం ఉంది.

142. ఒరిస్సాలో సాధారణంగా కనిపించే రెండు ముఖ్యమైన తాబేళ్ళు ఉన్నాయి:

- ఆకుపచ్చ తాబేలు, ఇది పెద్ద సముద్రపు జాతులకు చెందింది. చిలికాలో కనబడే ఈ తాబేలు .2 మీటర్ల పొడవు, *135* నుంచి 180 కిలోల బరువుతో ఉంటుంది*;*
- పసిఫిక్ లేక ఆలివ్ రిడ్లే సముద్ర తాబేలు (*Lepidochelysolivacea)*. ఇది ఒక వలస జాతి తాబేలు. ఇవి శీతాకాలంలో వేలాది సంఖ్యలో పసిఫిక్ తీర ప్రాంతాల నుండి భితర్కనికాలో గహిరమతా, సతభయ వద్ద గ్రుడ్లు పెట్టడం కోసం వస్తాయి. ఈ తాబేళ్లు గుడ్లు పెట్టే ప్రదేశం 'అర్రిబడా' *(*ఇది స్పానిష్ పదం. దీని అర్థం గ్రుడ్లు పెట్టే భూమి) అనే పేరుతో పిలవబడుతుంది.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో వృక్షసంపద- జంతుసంపద

143. **ఆంధ్ర ప్రదేశ్** లో వివిధ రకాల వృక్షసంపద- జంతుసంపద ఉంది. దీని భౌగోళిక ప్రాంతంలో తూర్పు కనుమలు మరియు నల్లమల అడవుల నుంచి బంగాళాఖాతం వరకు విస్తరించి ఉండి, వివిధ రకాల జీవావైవిధ్య రకాలకు ఆశ్రయమిస్తోంది. పర్యవసానంగా ఇక్కడి వృక్షసంపద- జంతుసంపదలో అద్భుతమైన వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది. ఈ రాష్ట్రంలో అడవులు ప్రధానంగా నాలుగు ముఖ్యమైన జీవ వైవిధ్య ప్రాంతాల్ని కలిగి ఉంది.

- దక్కను పీఠభూమి *- 53%*
- మధ్య పీఠభూమి *- 35%*
- తూర్పున ఉన్నత భూమి *-11%*
- తూర్పు తీరప్రాంత మైదానాలు *- 1%*

144. రాష్ట్రంలో కనిపించే వృక్షాలు ఎక్కువగా టేకు మిశ్రమంతో ఉండి పొడి ఆకురాల్చే రకం జాతులు. అలాగే జెనెరా టెర్మినలియా, డల్బెర్గియా, పెటరోకార్పస్, అనోజిసిస్ కూడా ఉంటాయి. తూర్పు కనుమల కొండల వల్ల జీవ వైవిధ్యానికి గొప్ప అనువు ఏర్పడింది. మొక్కలు, పక్షులకి ఆశ్రయ కేంద్రాలుగా ఉన్న ఈ కొండల్లో జంతువులు తక్కువగానే ఉంటాయి. ఇక్కడి వైవిధ్యభరితమైన జంతు సంపదలో పులి, చిరుతపులి తోడేలు, వైల్డ్ డాగ్, హైనా, స్లోత్ బేర్, గౌర్, బ్లాక్ బక్, చింకార, చౌసింగ, నీల్‌గాయ్, చీటల్, సాంబార్, ఇంకా పక్షులు, సరీసృపాలు ఉన్నాయి.

145. పొడవైన సముద్ర తీరం సముద్రపు తాబేళ్ళకు గూడు కట్టుకోవడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. పులికాట్ సరస్సు బ్యాక్ వాటర్ ఫ్లెమింగో & గ్రే పెలికాన్ లకి ఆహార నెలవులుగా ఉన్నాయి. గోదావరి, కృష్ణా నదుల నదీ ముఖద్వారాలు విలువైన మడ అడవులకు నెలవులు. ఫిషింగ్ కాట్ మరియు ఓట్టర్లు ఇక్కడి ప్రముఖ జాతులుగా ఉన్నాయి.

146. రాష్ట్రంలో దాదాపు 40 ప్రధాన, మధ్యస్థ చిన్న నదులు ప్రవహిస్తున్నాయి. వాటిలో ముఖ్యమైన నదులు (1) గోదావరి (2) కృష్ణ (3) పెన్నా (4) వంశధార. ఈ నదుల నదీ ముఖద్వార ప్రాంతాల్లో ఎక్కువ భాగం మాన్గ్రూవ్ లు ఉన్నాయి. గోదావరి మాన్గ్రూవ్ లు తూర్పు గోదావరి జిల్లాలోని గోదావరి నదీ ముఖద్వారంలో ఉన్నాయి. కృష్ణా మరియు గుంటూరు జిల్లాలలో కృష్ణా నదీముఖద్వారంలో కృష్ణ మాన్గ్రూవ్ లు ఉన్నాయి. వీటితో పాటుగా విశాఖపట్నం, పశ్చిమ గోదావరి, గుంటూరు మరియు ప్రకాశం జిల్లాల్లోని తీరప్రాంతాల్లో మాన్గ్రూవ్ లు కూడా చిన్న అతుకులుగా కనిపిస్తాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని 63,770 చదరపు కి.మీ. అడవులలో కేవలం 582 చదరపు కి.మీ. మాత్రమే మాన్గ్రూవ్ అడవులు ఉన్నాయి. వీటి శాతం రాష్ట్రంలోని మొత్తం అటవీ ప్రాంతంలో 0.9% వాటా మాత్రమే. [14]

[14]http://www.mssrf.org/sites/default/files/Mangroves_of_Andhra_Pradesh_-_Identification___Conservation_Manual%20(1).pdf

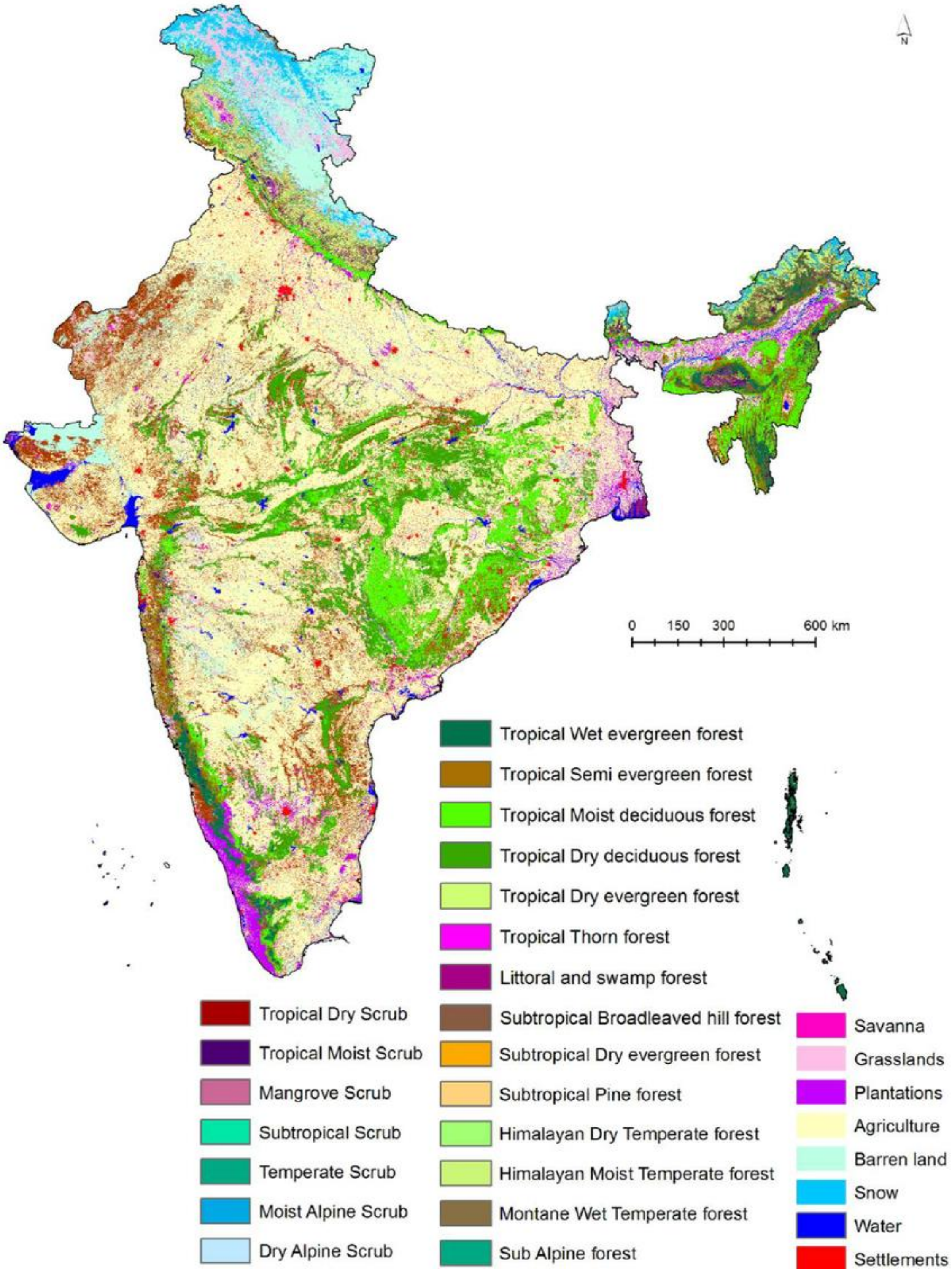

చిత్రం 4 భారతదేశంలో వృక్ష మరియు భూ వినియోగం[15]

సంరక్షిత ప్రాంతాలు మరియు సమస్యాత్మకమైన బలహీన తీరప్రాంతం

[15] https://www.researchgate.net/figure/285020645_fig7_Fig-7-Vegetation-type-and-land-useland-cover-map-of-India

147. భారతదేశంలో ఈ క్రింది రక్షిత ప్రాంతాలలో భూమి వినియోగం వివిధ కేటగిరీల్లో ఉపయోగించబడుతోంది. వీటిలో కొన్ని వర్గీకరణలకి సంబంధించిన కొన్ని విషయాలను ఇక్కడ అందించడం జరుగుతోంది:

- నేషనల్ పార్క్: అభయారణ్యం లోపల ఉన్నా, లేకున్నా గానీ ఈ ప్రాంతం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ద్వారా ఒక ప్రాంతానికి గల పర్యావరణ, జంతుజాల, పుష్ప, భూఆకృతివిజ్ఞాన (జియోమోర్ఫలాజికల్), లేక జూలాజికల్ అసోసియేషన్ లేక ప్రాముఖ్యత కారణాల వల్ల, అక్కడా, ఆ చుట్టుప్రక్కల వాతావరణంలో నివసించే వన్యప్రాణి అభివృద్ధి, సంరక్షణకి నేషనల్ పార్క్ గా గుర్తింపబడవచ్చు. రాష్ట్ర ఛీఫ్ వైల్డ్ లైఫ్ వార్డెన్, చాప్టర్ *IV*, వైల్డ్ లైఫ్ (సంరక్షణ)యాక్ట్ *1972*లో పేర్కొనబడిన పరిస్థితుల్లో అనుమతించిన వారికి తప్ప నేషనల్ పార్క్ లో ఏ మానవ కార్యకలాపాలూ అక్కడ అనుమతించబడవు. భారతదేశంలో ప్రస్తుతం ఉన్న *103* జాతీయ పార్కులూ 40,500 కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో ఉన్నాయి.[2] ఈ ప్రాంతం దేశంలోని భౌగోళిక ప్రాంతంలో 1.23% ఉంటుంది (నేషనల్ వైల్డ్ లైఫ్ డేటాబేస్, ఏప్రిల్ 2015) .

- రిజర్వ్డ్ ఫారెస్ట్ : దీన్ని రిజర్వ్ ఫారెస్ట్ లేక రక్షిత అటవీ ప్రాంతం అని కూడా అంటారు. భారతదేశంలో అటవీ అనే పదం ఒక స్థాయిలో రక్షణ అనే అర్థాన్నిస్తుంది. రక్షిత అడవులు రెండు రకాలుగా ఉంటాయి- రక్షిత అటవీ రెండు రకాల ఉన్నాయి - ఒక అధికారిక నోటిఫికేషన్ ద్వారా పరిమితులు పేర్కొనబడిన రక్షిత అటవీ ప్రాంతాలు, మరియు అలా పరిమితులు పేర్కొనబడని రక్షిత అటవీ ప్రాంతాలు. *ఈ అటవీ ప్రాంతాల భూమి హక్కులు సాధారణంగా రిజర్వుడు అటవీ ప్రాంతాలు లేక రక్షిత అటవీ ప్రాంతాలకూ* మరియు భారతదేశం ప్రభుత్వానికీ *చెందినవిగా* ప్రకటించబడ్డాయి (అప్పటికే స్వంతం కాకపోయి ఉంటే). నేషనల్ పార్కుల మాదిరిగా కాకుండా వన్య అభయారణ్యాలు, రిజర్వు అటవీ ప్రాంతాలూ, మరియు రక్షిత అటవీ ప్రాంతాలూ సంబంధిత రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల ద్వారా ప్రకటించబడతాయి. ప్రస్తుతం, అటవీ ప్రాంతాలూ, మరియు రక్షిత అటవీ ప్రాంతాలకీ ఒకే ఒక ముఖ్యమైన తేడా ఉంది*:* నిర్దిష్టమైన ఆదేశాలు జారీ చేయబడకపోతే తప్ప వేట, మేత మొదలైన అన్ని హక్కులు కార్యకలాపాల హక్కులూ రిజర్వు అటవీ ప్రాంతాలూ నిషేధించబడ్డాయి. రక్షిత అటవీ ప్రాంతాలలో వేట, మేత మొదలైన కార్యకలాపాలకు *కొన్నిసార్లు అటవీ ప్రాంత* అంచులలో నివసిస్తున్న కమ్యూనిటీలకు *మాత్రం* హక్కులు ఇవ్వబడతాయి. *ఎందుకంటే వారి జీవనోపాధి పాక్షికంగానో, పూర్తిగానో* అటవీ *ప్రాంత వనరులు* లేక ఉత్పత్తుల *ఆధారంగానే సాగుతుంది.*

- వన్యప్రాణుల అభయారణ్యం: రిజర్వ్ ఫారెస్ట్ ప్రాంతం గల ఏదైనా ప్రాంతం లేక ప్రాదేశిక జలాలతో కూడిన ప్రాంతాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అభయారణ్యంగా ప్రకటించవచ్చు. ఎందుకంటే ఒక ప్రాంతం అభయారణ్యానికి తగిన పర్యావరణ, జంతుజాల, పుష్ప, భూఆకృతివిజ్ఞాన (జియోమోర్ఫలాజికల్), లేక జూలాజికల్ అసోసియేషన్ లేక ప్రాముఖ్యత కారణాలు కలిగి ఉన్నపుడు, అక్కడా, ఆ చుట్టుప్రక్కల వాతావరణంలో నివసించే వన్యప్రాణి అభివృద్ధి, సంరక్షణ లక్ష్యాల కోసం ఆ ప్రాంతాన్ని అభయారణ్యంగా గుర్తించవచ్చు. అభయారణ్యం ప్రాంతంలో కొన్ని పరిమితమైన మానవ కార్యకలాపాలు అనుమతించబడతాయి. వివరాలు అధ్యాయం *IV*, వైల్డ్ లైఫ్ (సంరక్షణ) యాక్ట్, 1972 లో ఇవ్వబడ్డాయి. భారతదేశంలో ఇప్పటికి 536 అభయారణ్యాలు ఉన్నాయి. ఇవి 118.005[2] కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణాన్ని ఆవరించి ఉన్నాయి. ఇది దేశంలోని భౌగోళిక ప్రాంతంలో *3.59 %* (నేషనల్ వైల్డ్ లైఫ్ డేటాబేస్, మే, 2016).

- కన్జర్వేషన్ రిజర్వ్స్*:* భారతదేశంలో కన్జర్వేషన్ రిజర్వులు మరియు కమ్యూనిటీ రిజర్వులు అంటే సాధారణంగా రక్షిత ప్రాంతాల్ని సూచిస్తాయి. ఇవి భారతదేశంలో నెలకొల్పబడిన నేషనల్ పార్కులు, వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీలు,

రిజర్వుడు, ప్రొటెక్టెడ్ ఫారెస్ట్ లకు బఫర్ మండలాలుగా లేక కనెక్టర్లుగా మరియు మైగ్రేషన్ కారిడార్లుగా పనిచేస్తాయి. ఇలాంటి ఏరియాలు నివాస ప్రాంతాలు కాకపోతే, పరిరక్షిత ప్రాంతాలుగా గుర్తించబడ్డాయి. ఇవి పూర్తిగా భారత ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలో ఉన్నవే. కానీ జీవనోపాధి కోసం కమ్యూనిటీల ద్వారా ఉపయోగించుకోబడుతున్నాయి. మరియు కమ్యూనిటీ ఏరియాలు భూభాగంలో భాగమైతే, అవి ప్రైవేటు యాజమాన్యంలో ఉన్నాయి. ఈ సంరక్షిత ఏరియా కేటగిరీలు మొదట వైల్డ్ లైఫ్ *(సంరక్షణ)* అమెండ్‌మెంట్ యాక్ట్ *of 2002* ద్వారా ప్రారంభించబడ్డాయి ఇది వైల్డ్ లైఫ్ సంరక్షణ యాక్ట్ *1972* కి చెందిన సంస్కరణ (అమెండ్‌మెంట్). ప్రస్తుతం ఉన్న లేక ప్రతిపాదిత సంరక్షణ ఏరియాల్లో భూమి ప్రైవేటు యాజమాన్యంలో ఉండడం చేతా, భూమి వినియోగం కారణంగానూ ఈ కేటగిరీలు చేర్చబడ్డాయి.

- కమ్యూనిటీ రిజర్వులు*:* భారతదేశంలో కన్జర్వేషన్ రిజర్వులు మరియు కమ్యూనిటీ రిజర్వులు అంటే సాధారణంగా రక్షిత ప్రాంతాల్ని సూచిస్తాయి. ఇవి భారతదేశంలో నెలకొల్పబడిన నేషనల్ పార్కులు, వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీలు, రిజర్వుడు, ప్రొటెక్టెడ్ ఫారెస్ట్ లకు బఫర్ మండలాలుగా లేక కనెక్టర్లుగా మరియు మైగ్రేషన్ కారిడార్లుగా పనిచేస్తాయి. ఇలాంటి ఏరియాలు నివాస ప్రాంతాలు కాకపోతే, పరిరక్షిత ప్రాంతాలుగా గుర్తించబడ్డాయి. ఇవి పూర్తిగా భారత ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలో ఉన్నవే. కానీ జీవనోపాధి కోసం కమ్యూనిటీల ద్వారా ఉపయోగించుకోబడుతున్నాయి. మరియు కమ్యూనిటీ ఏరియాలు భూభాగంలో భాగమైతే, అవి ప్రైవేటు యాజమాన్యంలో ఉన్నాయి. ఈ సంరక్షిత ఏరియా కేటగిరీలు మొదట వైల్డ్ లైఫ్ *(సంరక్షణ)* అమెండ్‌మెంట్ యాక్ట్ *of 2002* ద్వారా ప్రారంభించబడ్డాయి ఇది వైల్డ్ లైఫ్ సంరక్షణ యాక్ట్ *1972* కి చెందిన సంస్కరణ (అమెండ్‌మెంట్). ప్రస్తుతం ఉన్న లేక ప్రతిపాదిత సంరక్షణ ఏరియాల్లో భూమి ప్రైవేటు యాజమాన్యంలో ఉండడం చేతా, భూమి వినియోగం కారణంగానూ ఈ కేటగిరీలు చేర్చబడ్డాయి.
- ***మెరైన్ సంరక్షిత*** ప్రాంతాలు*:* ఒక ***మెరైన్ సంరక్షిత*** ప్రాంతం *(MPA)* తప్పనిసరిగా మహాసముద్రంలోని భాగమై ఉంటుంది. పార్కుల విషయంలో భూభాగంలో మాదిరిగానే సముద్రంలో ఆ చుట్టుప్రక్కల ప్రాంతాల్లో మానవ కార్యకలాపాలు నిషేధించబడ్డాయి. స్థానిక, రాష్ట్ర, ప్రాదేశిక, స్థానిక, ప్రాంతీయ*,* లేక జాతీయ అధికారం ద్వారా ఈ *సహజ లేదా చారిత్రాత్మక మెరైన్* ప్రాంతాలకు ప్రత్యేక భద్రత కల్పించబడింది*.*

148. ఒక జాతీయ తీరప్రాంత జోన్ నిర్వహణ వ్యూహంలో భాగంగా, తీరప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థల పరిరక్షణలో తొలి అడుగుగా, అన్ని పర్యావరణ సంబంధమైన సున్నితమైన ప్రాంతాలు (ESAs - మాన్గ్రూవ్, ఉప్పు చిత్తడి నేలలు, కోరల్ లు, సముద్ర గడ్డి, హార్స్ షూ క్రాబ్ ఆవాసాలు, తాబేలు నెస్టింగ్ సైట్ లు, పక్షి గూడు సైట్ లు, ఇసుక దిబ్బలు మరియు మడ్-ఫ్లాట్లు) భారతదేశ తీర ప్రాంతం అంతటా ఇప్పటికే NCSCM ద్వారా మ్యాప్ చేశారు. NCSCM కూడా ఈ పర్యావరణ వ్యవస్థల్లో ప్రతి ఒక్క దాన్నీ పరిరక్షించడానికి ప్రాధాన్యత ఆధారంగా అంచనాలు నిర్వహించింది. ఈ ప్రాంతాలు అనేక రకాల జంతుజాలానికి మద్దతునిస్తోంది. అలాగే ఇక్కడ మానవ కార్యకలాపాలు కూడా జరుగుతున్నాయి. ఇక్కడ ప్రజలు నివాసాలు ఏర్పరుచుకుని వ్యవసాయం, ఆక్వాకల్చర్ కార్యకలాపాలు నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ ప్రాజెక్టు స్థిరత్వం మీద దృష్టి పెడుతూ యథా స్థితి తీసుకురావడం ద్వారా రక్షిత ప్రాంతాల్ని అభివృద్ధి చేసేందుకు ప్రయత్నిస్తుంది.

149. మూడు లక్ష్యాత్మక రాష్ట్రాల్లో, ESAలు, అంటే, కోరింగ/తూర్పు గోదావరి, కృష్ణా, ఆంధ్ర ప్రదేశ్, ఒడిశాలోని భితర్కనికా, మాల్వన్, మహారాష్ట్రలో అచ్రా-రత్నగిరి **ప్రాంతాలు సమస్యాత్మకమైన** బలహీన తీరప్రాంత ప్రాంతాలుగా (CVCAs) గుర్తించబడ్డాయి. **వీటిని జాలరులతో సహా స్థానిక** కమ్యూనిటీల **ద్వారా మేనేజ్ చేయబడాల్సిన ప్రాంతాలుగా**

నిర్ణయించడం జరిగింది. NCSCM NCSCM సరిహద్దు కోసం ఒక ఫ్రేమ్ వర్క్ ని సిద్ధం చేసింది. మరియు ఈ ప్రాంతాల్లో నివసించే కమ్యూనిటీలు ఈ వనరుల మీద ఎంతగా ఆధారపడుతున్నారో **అలాగే వారు** పరిరక్షణ**కూ** మరియు నిర్వహణ**లో పాల్గొనేందుకూ ఎంత ఆసక్తి చూపుతున్నారో ఆ అంశాలపై ఆధారపడి ఈ CVCAల అంచనా ఉంటుంది.**

150. **CVCAలు మరియు /లేక** రక్షిత ప్రాంతాల్లో**పల** ఈ ప్రాజెక్టు ప్రతిపాదించిన అంశాల్లో **ఇవి కూడా ఉన్నాయి:**

- మహారాష్ట్ర *:* సింధుదుర్గ్ లోని మాల్వన్ మెరైన్ అభయారణ్యం సముద్ర అభయారణ్యం, మహారాష్ట్ర
- ఒడిషా : భితర్కనికా నేషనల్ పార్క్, భితర్కనికా వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ, బాలూఖండ్ కోణార్క్ వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ, చండకడంపారా*a* వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ, చిల్కా (నలబన్) వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ గహిర్మాతా (సముద్ర) వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ
- **ఆంధ్ర ప్రదేశ్** *:* పులికాట్ వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ*;* నేలపట్టు పక్షి అభయారణ్యం, కోరింగా వన్యప్రాణుల అభయారణ్యం, కృష్ణా వైల్డ్ లైఫ్ శాంక్చురీ, తెలినీలపురం పక్షి అభయారణ్యం

151. పైన ప్రాంతాలకి సాధారణంగా నిర్వహణకి సంబంధించిన ప్రణాళికలు ఉన్నాయి. ఈ నిర్వహణ ప్రణాళిక**లో ఉదహరించబడిన** ప్రకారం, ఏ ప్రతిపాదిత కార్యకలాపాలనైనా CRZ అనుమతికి అనుగుణంగా ఉండేవిగా ఉండాలి. TLIMPలు ప్రస్తుతం ఉన్న రక్షిత ప్రాంత నిర్వహణ ప్రణాళికలకు అవసరమైన అంశాలను జోడిస్తాయి.

152. ఈ ప్రాంతాలు పూర్తిగా పరిరక్షణ ప్రయోజనాల కోసం మూసి ఉంచినవి కావు. పైగా ఇవి సహజమైన వృక్షసంపద- జంతుసంపదలకి మద్దతునిస్తూ మానవ జనాభాకీ, వారి కార్యకలాపాలకీ ఉపయోగపడేవి. ఈ ప్రాంతాలు వారంట్ స్పెషల్ మేనేజ్మెంట్ గా ప్రత్యేకమైన గుర్తింపు పొందడానికి తగినంత సున్నితమైనవి.

153. షెడ్యూల్డ్ ట్రైబ్స్ ***మరియు*** ఇతర సంప్రదాయ అటవీ నివాసితులు *(* అటవీ హక్కుల గుర్తింపు*)* ***యాక్ట్ 2006*** **మరియు** వైల్డ్ లైఫ్ ***(సంరక్షణ) యాక్ట్*** *1972* ప్రకారం భారతదేశంలో **CVCAలు**, **సమస్యాత్మకమైన** వైల్డ్ లైఫ్ **నివాసాలకి భిన్నమైనవి. ఈ రెండు చట్టాలూ సమస్యాత్మకమైన పులి**/వైల్డ్ లైఫ్ నివాసం, అలాగే టైగర్ రిజర్వులలో ఇతర వన్యప్రాణులు **మరియు** రక్షిత ప్రాంతాల గురించి చెప్తాయి.

154. CRZ నోటిఫికేషన్ 2011 క్రింద CVCAలు మేనేజ్ చేయబడతాయి. ఇవి మూడు లక్ష్యాలకు సమాధానపడతాయి:

- తీరప్రాంత ప్రాంతాల్లో నివసించే ఫిషర్ కమ్యూనిటీలు, ఇతర స్థానిక కమ్యూనిటీల జీవనోపాధి, భద్రత కల్పించడం
- తీరప్రాంతం, వాటి అపురూపమైన వాతావరణం, అలాగే సముద్ర ప్రాంత భద్రత, సంరక్షణ, విస్తరణలు
- తీరప్రాంతాల్లో గ్లోబల్ వార్మింగ్ కారణంగా పొంచి ఉన్న సహజ ప్రమాదాలు, ఉదా. సముద్ర మట్టం పెరగడం వంటి ప్రమాదాలు పరిగణనలోకి తీసుకుంటూ శాస్త్రీయ సూత్రాల ఆధారితంగా స్థిరమైన పద్ధతిలో అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడం.

155. CRZ నోటిఫికేషన్ 2011 సెక్షన్ V4(a) **ఇలా చెప్తుంది:**

"(a) సమస్యాత్మకమైన బలహీన తీరప్రాంత ప్రాంతాలు (CVCA) సుందర్బన్ *మరియు ఇంకా ఇతర గుర్తించదగిన* సున్నితమైన *ప్రాంతాల్ని జాలరులతో సహా* స్థానిక తీరప్రాంత కమ్యూనిటీల *సహాయంతో నిర్వహించాలి ;-*

(b) మొత్తం సుందర్బన్ మాన్గ్రూవ్ ప్రాంతంలోనూ, ఇతర గుర్తింపబడిన జీవావరణ సంబంధిత ముఖ్యమైన ప్రాంతాల్లోనూ, ఉదా. గుజరాత్ లోని గల్ఫ్ ఆఫ్ ఖంబత్, గల్ఫ్ ఆఫ్ కచ్, మహారాష్ట్రలోని మాల్వన్, అచ్రా-రత్నగిరి, కర్నాటకలోని కార్వార్, కూందపూర్, కేరళలోని వెంబనాడ్, తమిళనాడులో గల్ఫ్ ఆఫ్ మన్నార్, ఒరిస్సాలోని భిటర్కనికా, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో కొరింగ, తూర్పు గోదావరి, కృష్ణా., ప్రాంతాల్ని సమస్యాత్మకమైన బలహీన తీరప్రాంత ప్రాంతాలు (CVCA) గా ప్రకటించవచ్చు. తీరప్రాంత వనరులను పరిరక్షిస్తూ వాటిని స్థిరమైన రీతిలో ఉపయోగించుకునేలా ఈ ప్రాంతంలో నివసించే స్థానిక జాలరి, ఇంకా ఇతర కమ్యూనిటీలతో ఒక సంప్రదింపుల ప్రక్రియ జరిపి అక్కడి వనరుల ఆధారంగా వారి జీవనోపాధికి ప్రోత్సహించే లక్ష్యం సాధించాలి;

(c) CVCA ప్రణాళికాబద్ధం చేయడం, తెలియజేయడం, అమలు చేయడంతో కూడిన ఈ ప్రక్రియని వివరణాత్మకమైన మార్గదర్శక సూత్రాల్లో ఇస్తుంది. ఇది MoEF ద్వారా అభివృద్ధి చేయబడి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, స్థానిక తీరప్రాంత కమ్యూనిటీలు, బెస్తవారు, ఇంకా ఆ ప్రాంతంలో నివాసితులు మొదలైన వాటాదారులతో సంప్రదింపుల తర్వాత నోటిఫై చేయబడుతుంది;

(d) అలాంటి CVCA కోసం సిద్ధం చేసిన ఇంటిగ్రేటెడ్ మేనేజ్మెంట్ ప్రణాళికలు (IMPS) ఇంటర్ఎలియా గా ఉండాలి. పరిరక్షణ, నిర్వహణ మాన్గ్రూవ్ లు, స్థానిక కమ్యూనిటీల అవసరాలు, ఉదా. ఆస్పత్రుల్లో, పాఠశాలలు, ప్రభుత్వ రెయిన్ షెల్టర్లు, కమ్యూనిటీ మరుగుదొడ్లు, వంతెనలు, రోడ్లు, కట్టలు, వాటర్, డ్రైనేజ్, మురుగునీటి కాల్వలు, సముద్ర మట్టం పెరగడం వల్ల కలిగే ప్రభావం, ఇతర సహజ విపత్తులు, IMPలను పైన తెలిపిన పారా 5 లో లైన్ చేయబడిన విధంగా తీరప్రాంత జోన్ నిర్వహణ ప్రణాళికల కోసం తయారు చేయబడుతుంది;

(e) అప్పటివరకు IMPS ఆమోదించబడతాయి, నోటిఫై చేయబడతాయి. సాంప్రదాయిక నివాసితులకు అవసరమైన ఆస్పత్రులు, పాఠశాలలు, ప్రభుత్వ రెయిన్ షెల్టర్లు, కమ్యూనిటీ మరుగుదొడ్లు, వంతెనలు, రోడ్లు, కట్టలు, నీటి సరఫరా, డ్రైనేజి, మురుగునీటి కాల్వలు వంటి వాటికి తీరప్రాంత కమ్యూనిటీల అభిప్రాయాలను బట్టి ఆ యా కేసులకి CZMA ద్వారా అనుమతి ఉంటుంది."

156. ఆ విధంగా **IFC** ద్వారా నిర్వచింపబడిన విధంగా, **CSCA** నిర్వచనం ఒక సమస్యాత్మకమైన నివాసితుని నిర్వచనం కంటే విస్తృతమైనది. **IFC** సమస్యాత్మకమైన నివాసితుని నిర్వచనం:

> అధిక జీవవైవిధ్య విలువని కలిగి ఉన్న ప్రాంతాల్లో ఇవి కూడా ఉన్నాయి (i) సమస్యాత్మకమైన అంతరించిపోతున్న లేదా అంతరించిపోతున్న జాతులకి ప్రాముఖ్యమైన ప్రాముఖ్యత; (ii) స్థానిక/నిషేధిత శ్రేణి జాతులకు కీలకమైన నివాస ప్రాముఖ్యత; (iii) ప్రపంచవ్యాప్తంగా కీలకమైన సాంద్రతల్లో జీవించే వలస/లేదా గుంపుల్లో నివసించే జాతులకు మద్దతుగా నివాసాలు; (iv) అధిక ముప్పు గల మరియు/

లేదా ప్రత్యేక పర్యావరణ వ్యవస్థలు; మరియు/ లేదా (v) కీలకమైన పరిణామ ప్రక్రియలతో అనుబంధించబడిన ప్రాంతాలు.[16].

157. అయితే, CSVAలు, IFC పెర్ఫార్మెన్స్ ప్రమాణం 6 సారూప్య లక్ష్యాలను కలిగి ఉంటుంది. CSVA అంతర్గతంగా కొన్ని ప్రాంతాలు IFC ద్వారా నిర్వచించబడిన సమస్యాత్మకమైన నివాస ప్రాంతాల్లోకి వస్తాయి. సూచించబడినట్లు, CVCAలు భారీగా CRZ నోటిఫికేషన్ 2011 క్రింద అధికంగా నియంత్రించబడతాయి **మరియు** ప్రతిపాదిత **కార్యకలాపాలన్నీ** MoEF ఆమోదించిన పద్ధతుల్లో జరగాలి. అటవీ శాఖ, రాష్ట్ర **ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాలకి బాధ్యత వహిస్తున్న పార్టీ కాబట్టి అది ఏరియా** నిర్వహణ **మరియు** జీవవైవిధ్య పరిరక్షణని ఒక కోర్ మాండేట్ గా పెట్టుకుంటుంది.

158. CRZ **ద్వారా కోరబడినట్లు,** బయోడైవర్సిటీ పరిరక్షణ యాక్షన్ ప్లాన్ కి తగినట్టు సమగ్ర నిర్వహణ ప్రణాళికలు సిద్ధం చేయబడతాయి **(ఈ ప్రాజెక్టులో భాగంగా టార్గెట్ లాండ్ స్కేప్ ఇంటిగ్రేటెడ్** నిర్వహణ ప్లాన్స్ – TLIMPలు కావాలి). IFC పేరాగ్రాఫ్ 17 పెర్ఫార్మెన్స్ అవసరాల స్టాండర్డ్ 6 కి సరిపోతే తప్ప ఈ ప్లాన్లు **సమస్యాత్మకమైన నివాసప్రాంతాల్లో ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాల అమలు జరగకుండా చూస్తాయి.**

159. ఎక్కువగా టెర్రెస్ట్రియల్ పర్యావరణ వ్యవస్థ ఆధారితం కావడం వల్ల వైల్డ్ లైఫ్ సంరక్షణ చట్టం క్రింద నివసిస్తున్న కమ్యూనిటీల గిరిజన/ST హోదా కారణంగా, ప్రాదేశిక (టెర్రెస్ట్రియల్) భూ ప్రాంతాల్లో హక్కులు మరియు ప్రాప్యత రికార్డులు నమోదు చేయబడ్డాయి మరియు ఖచ్చితమైన పద్ధతిలో స్థిరపరచబడ్డాయి.. సముద్ర తీరప్రాంత రక్షిత ఏరియాల విషయంలో ఈ స్థితి వ్యతిరేకంగా జరుగుతుంది. అక్కడ ఖచ్చితత్వం తక్కువగా ఉంటుంది. నేషనల్ ఫిష్ వర్కర్స్ ఫోరమ్ యూనియన్ ద్వారా ఇప్పటికే ఉనికిలో ఉన్న చట్టం క్రింద ఒక కొత్త మరియు ప్రత్యేకమైన మెరైన్ ప్రొటెక్టెడ్ ఏరియా యాక్ట్ మరియు కొత్త తీరప్రాంత మెరైన్ PAలపై ఒక మారటోరియం ఉన్నాయి.

160. CVCAలలోని అన్ని వనరు ప్రాంతాలు సహజ వనరులపై కమ్యూనిటీలు ఎక్కువగా ఆధారపడతాయి, అవి కమ్యూనిటీలు తమ అవసరాల్ని బలోపేతం చేయడానికి అవసరమైన సామర్థ్య నిర్మాణంతో నిర్వహించబడాల్సి ఉంటుంది. CVCAల కొరకు తయారు చేయబడిన టార్గెట్ ల్యాండ్ స్కేప్ ఇంటిగ్రేటెడ్ నిర్వహణ ప్లాన్స్ (TLIMPలు) పర్యావరణ వ్యవస్థల దృష్ట్యా జీవనోపాధి అవకాశాలను విస్తరిస్తూ అనేక జీవనోపాధి ఎంపికలు మరియు డిస్పెన్సరీలు, పాఠశాలలు వంటి స్థానిక కమ్యూనిటీల అవసరాలను కూడా తీర్చడాన్ని ప్రోత్సహిస్తాయి.

161. ప్రస్తుత ప్రతిపాదన పర్యావరణ వ్యవస్థ వనరులను నిలకడగా ఉపయోగించడంపై ప్రత్యేక దృష్టి పెట్టి, జీవసంబంధమైన కార్యకలాపాల ఎంపికలో స్థానిక కమ్యూనిటీలు (CVCA లలో నివసిస్తున్నవారితో సహా) కీలక పాత్రని పోషిస్తుంది, అందువల్ల పర్యావరణపరంగా సున్నితమైన తీర రక్షిత ప్రాంతాల్లో సుస్థిరంగా విస్తారమైన జాతీయ వ్యూహంతో స్థానిక కమ్యూనిటీలు పాల్గొనడానికి వీలు కల్పిస్తోంది.

5.1.4. చేపల పెంపకం

---

[16] IFC (2012) Performance Standard 6: Biodiversity Conservation and Sustainable Management of Living Natural Resources. International Finance Corporation, Washington DC, U.S.A

162. మహారాష్ట్రలోని తీర ప్రాంత జిల్లాల్లో చిన్న తరహా చేపలపెంపక కార్యకలపాలు, వాటి చర్యలను నియంత్రించేందుకు తగిన మార్గదర్శకాలు ఉన్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ చేపల పెంపకం విధానం **2015-2020** తీర ప్రాంతాల్లో చేపల పెంపకానికి అనుగుణమైన భూమి లీజు, ఉప్పునీటికి సంబంధించి ఉద్దేశాలను నిర్వచిస్తోంది. చేపల పెంపకానికి ఉప్పునీటి ప్రాంతాల లీజుకు సంబంధించి ఒరిస్సా ప్రభుత్వంలోనూ విధానం ఉంది.

5.1.4.1 **పీతల పెంపకం**

163. దేశంలో పీతల పెంపకం కార్యకలాపాలు విస్తీర్ణం పరిధిలో సమ్మేళన వార్షిక వృద్ధి రేటు (సీఎజీఆర్) **82.55%** చొప్పున , ఉత్పత్తిపరంగా **96.87%** చొప్పున పెరుగుదల నమోదు చేస్తోంది. ఒడిషాలో విస్తీర్ణపరంగా **149.78%**, ఉత్పత్తిపరంగా **157.13%** పెరుగదల నమోదవుతోంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఇది విస్తీర్ణపరంగా **197.11%**, ఉత్పత్తిపరంగా **155.91%** పెరుగదల నమోదవుతోంది. మహారాష్ట్రలో విస్తీర్ణపరంగా **10.40%**, ఉత్పత్తిపరంగా **31.23%** పెరుగదల నమోదవుతోంది. ఇందులో చాలా మటుకు చెరువుల ఆధారంగా చేస్తున్న పీతల పెంపకమే. ఇందులో సీడ్ నుంచి మార్కెట్ చేసేంత సైజు వచ్చేంత వరకు పీతలు పెంపకంతో పాటు మృదువైన పెంకు కలిగిన పీతల పెంపకం లేదా వాటిని కొవ్వు పట్టేలా చూడటం వంటివి ఇమిడి ఉన్నాయి.

164. ప్రస్తుతం పీతల పెంపకానికి అవసరమైన సీడ్ (ఇన్ స్టార్) కొరత ఉంది. భారతదేశంలో ప్రస్తుతం ఇన్ స్టార్ ఉత్పత్తి చేసే హ్యాచరీ ఒక్కటే ఉంది. ఇది హ్యాచరీకి అవసరమైన దాని కంటే ఇన్ స్టార్ కంటే ముందు దశ జోయాను ఎక్కువ మొత్తంలో ఉత్పత్తి చేస్తోంది. ఈ అధిక జోయా అనేది ఇతర హ్యాచరీలు/నర్సరీలకు ఇన్ స్టార్ లేదా పీత పిల్లల ఉత్పత్తికి అందుబాటులో ఉంది.

165. చేపల సాగులో భాగంగా భారీ సైజు పీతల పెంపకాన్ని రాష్ట్రాలు చేపడుతున్నాయి. **2016**లో ఉత్పత్తైన మొత్తం పీతలు **56679** మెట్రిక్ టన్నులు. అదే సమయంలో చేపల ఉత్పత్తి **4410** మెట్రిక్ టన్నులు మాత్రమే. చేపల పెంపకం వాటా **7.22%** మాత్రమే. కాబట్టి పీతల సాగుపై మరింత దృష్టి సారించాల్సిన అవసరముంది.

5.1.4.2 **నత్త గుల్లలు**

166. జీవనోపాధికి నత్తగుల్లల పెంపకమన్నది భారతదేశంలోని తీరప్రాంతవాసులకు ఓ ఉపాధి మార్గం. నత్తగుల్లల సాగు అనేది విస్తృత స్థాయిలో జరగడం లేదు అది స్థానికంగా పరిమితమవుతోంది.

167. మహారాష్ట్రలో ఇప్పటి వరకు **38** నత్తగుల్లల దీవులు, ఆవాస ప్రాంతాలను గుర్తించడం జరిగింది. ఒడిషాలో **5** హెక్టార్ల విస్తీర్ణంలో మూడు ప్రత్యేకమైన నత్తగుల్లల క్షేత్రాలను బహుదా నదీ ముఖద్వారంలో గుర్తించారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో శారదా నదీ ముఖద్వారం, భీమునిపట్నం, ఉప్పుటేరు వాగు, గోదావరి ముఖద్వారం, కృష్ణా ముఖద్వారం, పులికాట్ సరస్సుల్లో నత్తగుల్లల ఆవాస ప్రాంతాలను గుర్తించారు.

168. నత్తగుల్లలు భారీ స్థాయిలో గుడ్లు పెడుతుంటాయి. కాని, వాటిలో చాలా తక్కువ శాతమే తగిన ఆవాసం వెదుక్కొని సహజంగా ఎదుగుతాయి. కాబట్టి చేపల సాగులో అడవి గుల్లల మనుగడపై గుడ్ల సేకరణ ప్రభావం చాలా స్వల్పంగా ఉంటుంది.

5.1.4.3 శంభుకాలు

169. భారత దేశంలోని తూర్పు, పశ్చిమ తీరంలో ఆకుపచ్చ శంభుకాలు విరివిగా కనిపిస్తాయి. తూర్పు తీరంలో ఒడిషాలోని చిల్కా సరస్సు దగ్గర, ఆంధ్రప్రదేశ్ లో విశాఖపట్నం, కాకినాడలో ఇవి చిన్న మడులుగా కనిపిస్తాయి. మహారాష్ట్రలో భాటియా కయ్య, మాల్వన్, రత్నగిరిలో కనిపిస్తాయి

170. మస్సెల్ పెంపకం కోసం, విత్తనాలు అడవి నుండి మూలం. పరస్పర విరుద్ధమైన ప్రదేశాల్లో స్థిరపడిన విత్తనాలు సాధారణంగా జరిమానా సిరలు నిక్షేపించడం వలన నశించబడతాయి మరియు ఈ విత్తన వనరు నిల్వకు నిల్వ ఉంచబడుతుంది.

171. తీర ప్రాంత అక్వాకల్చర్ కార్యక్రమాల్లో శంభుకాల పెంపకం అనేది అతి తక్కువ ప్రభావం కలిగిన ఉపాధిగా చెప్పుకోవచ్చు. ఎందుకంటే వాటి కోసం ఎటువంటి కృత్రిమ ఆహారం ఉపయోగించాల్సిన అవసరం లేదు. అవి సహజసిద్ధమైన ప్లాంక్టోనిక్ జీవులు, నలుసులపై ఆధారపడి ఎదుగుతాయి. ఇవి విసర్జించే విసర్జకాల్లో పోషకాలు చాలా తక్కువ ఉంటాయి కాబట్టి వాటి గురించి అంతగా ఆందోళన చెందాల్సిన అవసరం లేదు. విసర్జకాలు ఎంత తక్కువ పోషకాలతో కూడినవి అయినప్పటికీ మొత్తం వాటి ప్రభావం పర్యావరణంపై ఎలా ఉంటుందానే దానిని నీటి నాణ్యతను నిరంతరం పరీక్షించడం ద్వారా అంచనా వేయాలి.

5.1.4.4 అలంకార చేపల పెంపకం

172. ప్రపంచవ్యాప్తంగా అలంకార చేపల పరిశ్రమలో 2500 కు పైగా జాతులు ఇమిడి ఉన్నాయి. వాటిలో 60% మంచినీటిలో పుట్టేవే. మంచినీటిలో పుట్టే చేపలపైనే ఎక్కువ ఆధారపడినా ఈ వ్యాపారంలో అడవుల్లో నుంచి సేకరించే చేపలు, అకశేరుకాల సంఖ్య కూడా గణనీయంగానే ఉంటుంది. మార్కెట్ విలువపరంగా చూస్తే సముద్ర చేపల వాటా 15% ఉంటుంది, వాటిలో 98% శాతాన్ని అడవుల నుంచి సేకరించినవి కాగా మిగిలినవి పెంచి పోషించేవి.

173. ఈ ప్రతిపాదనలో పేర్కొన్న అలంకార చేపల సాగుకు సంబంధించిన కార్యకలాపాల్లో ఎక్కువ మటుకు మంచినీటి జాతులే. కాని, క్లౌన్ ఫిష్ అనే పిలిచే ఒక సముద్ర జాతికి చెందిన అలంకార చేపను మహారాష్ట్ర నుంచి తీసుకోవాల్సి ఉంటుంది. ఈ ప్రతిపాదిత ప్రాజెక్టులో చేపలకు సంబంధించి ఎటువంటి అటవీ సాగు లేదు. క్లౌన్ ఫిష్ బ్రీడింగ్ స్టాక్ కూడా హ్యాచరీ అందిస్తుంది.

పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం

174. ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం కోసం ఈ క్రింది పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం సెట్ చేయబడింది:

- పేర్కొనబడిన క్లియరింగ్ సరిహద్దుల్ని దాటి ఎలాంటి వృక్షసంపదనీ తొలగించరాదు;
- తొలగింపు కార్యకలాపాల వల్ల స్థానిక జంతుజాలంలో ఎలాంటి మరణాలూ సంభవించకూడదు;
- ఆక్వా పర్యావరణాలూ, టెర్రెస్ట్రియల్ నివాసితులపై ఎలాంటి విషతుల్య ప్రభావాలూ ఉండకూడదు;
- నిర్మాణ కార్యకలాపాల వల్ల ఎలాంటి కొత్త కలుపు జాతులూ పెరగకూడదు;

- నిర్మాణ కార్యకలాపాల ఫలితంగా ప్రస్తుతం ఉన్న కలుపుజాతుల వ్యాప్తిగానీ లేక ప్రాజెక్ట్ బయటి ఫుట్ ప్రింట్ గానీ ఉండకూడదు
- స్థానిక ప్రాంత జాతుల ఇన్‌కార్పొరేటింగ్ పునరావాస కార్యకలాపాలను విజయవంతంగా నెలకొల్పడం

పర్యవేక్షణ

172. A వృక్షసంపద- జంతుసంపద పర్యవేక్షణ ప్రోగ్రాం అమలు చేయబడుతుంది(పట్టిక 5).

173. కలుపు పర్యవేక్షణ చేపట్టబడుతుంది **మరియు** ఏదైనా విజాతి లేక విషపూరిత జాతులు గమనించబడితే తగిన చర్య తీసుకోబడుతుంది.

174. పనులు చేపట్టిన డెలివరీ ఆర్గనైజేషన్, **MoEFCC** కి కావలసిన విధంగా వీక్లీ రిపోర్టుని తయారుచేస్తుంది:

- ఈ *EMSF* కి ఏవైనా రూఢి కాని విషయాలు ఉన్నాయా ;
- గతవారంలో పునరావాసం జరిగిన ప్రాంతాలు
- తీసుకున్న దిద్దుబాటు చర్యలు

రిపోర్టు చేయడం

175. అన్ని వృక్షసంపద- జంతువుల పర్యవేక్షణ ఫలితాలు మరియు/లేదా సంఘటనలు **EMSF** లో చెప్పినట్లుగా టాబ్యులేట్ చేయబడతాయి మరియు నివేదించబడతాయి. స్థానిక జంతుజాలాలకు మరణించిన ఏవైనా అనుమానిత సందర్భాలలోనూ మరియు వృక్షజాతులకి హానికర ప్రభావం కనిపిస్తేనూ **MoEFCC** కి తెలియజేయాలి.

పట్టిక 5 వృక్షసంపద- జంతుసంపద నిర్వహణ చర్యలు

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ మరియు రిపోర్టు చేయడం
FF1. నివాసాల నష్టం మరియు జంతుజాల నష్టం	FF1.1. వృక్షాల తొలగింపుని పరిమితం చేయడం, తగినంత రక్షణ మరియు నిర్వహించడం ద్వారా వృక్షజాతులన్ని సంరక్షించడం	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	FF1.2: ఏవైనా సున్నితమైన ప్రదేశాల సమీపంలో నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ కార్యకలాపాలూ జరిగినంతసేపూ శబ్దం స్థాయిలు మరియు లైటింగ్ చొరబాట్లను తగ్గించడం.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	FF1.3: సైట్ సిబ్బంది అందరికీ సున్నితమైన జంతుజాలం / నివాస ప్రాంతాల గురించి మరియు ఈ ప్రాంతాల రక్షణకు సంబంధించిన అవసరాల గురించి తెలుసుకునేలా చూసుకోండి	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**కాంట్రాక్టరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	FF1.4 నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ జరిగేటప్పుడు ఆన్- సైట్ కలిగించే ఇబ్బందుల్ని తగ్గించడానికి మరియు ఏదైనా గాయపడిన లేదా అనాధ జంతువులకు తిరిగి స్వస్థత	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**కాంట్రాక్టరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి, రిపోర్టు**

	కలిగేలా కాపాడడం జరగాలి.			**చేయడం**
	ఎఫ్ ఎఫ్ 1.5. సున్నితమైన ప్రాంతాలకు విస్తరణకు కనిష్టంగా ఉంచేందుకు కొనసాగుతున్న భాగస్వామ్య భూవినియోగం, ప్రణాళికను జాగ్రత్తగా నియంత్రించి అటవీ శాఖ, సామాజిక సహ నిర్వహణతో సమన్వయంతో పర్యవేక్షించాలి.	నిర్మాణం, ఆపరేషన్	MoEFCC	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	ఎఫ్ ఎఫ్ 1.6: అటవీ స్టాక్స్ పై ప్రభావాన్ని తగ్గించేందుకు పీతలు, అలంకార చేపలను హ్యాచరీ ద్వారా బ్రీడ్ చేసుకోవాలి.	ఆపరేషన్	MoEFCC	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	ఎఫ్ ఎఫ్ 1.7: ఫీడ్ డిమాండ్ పై తక్కువ ప్రభావం – స్థిరమైన ఆహార వనురు అంటే ఉదాహరణకు సజీవ ఆహార ఉత్పత్తి, ఆర్టేమియా సిస్ట్ హ్యాచింగ్, ఫార్ములేటెడ్ ఫుడ్ వినియోగం వీలైనంత ఎక్కువ ఉండేలా చూసుకోవాలి. రైతులకు తగిన శిక్షణ ఇవ్వాలి.	ఆపరేషన్	MoEFCC	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	ఎఫ్ ఎఫ్ 1.8. శంభుకాల సీడ్ సేకరణను నియంత్రించాలి. సాధ్యమైనంత మేరకు హ్యాచరీ బ్రీడ్ సీడ్ ఉపయోగించాలి.	ఆపరేషన్	MoEFCC	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
FF2. Introduced flora మరియు weed species	FF2.1: ఏ జలమార్గాలలోకి క్రమక్షయం (ఎరోజన్) ద్వారా కలుపు మొక్కల వ్యాప్తి, నీటి మార్గాల్లో అవక్షేపణ వ్యాప్తి ప్రవేశించకుండా తగ్గించడానికి ESCP ను అమలు చేయడం	నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	కాంట్రాక్టరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	FF2.2: అధిక నివాస విలువను కలిగి ఉన్న స్థానిక ఎండెమిక్ జాతుల్ని ఉపయోగించి చెదిరిన	**నిర్మాణం**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	As required **మరియు**

	ప్రాంతాలను తిరిగి పచ్చగా చేయడం	జరుగుతున్నపుడు		రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	FF2.3: పరిపక్వం చెందిన అవశేష వృక్షాలకు, ముఖ్యంగా పైకప్పు కలిగిన పందిరి చెట్లకు ఇబ్బంది తగ్గేలా చూడాలి.	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	ప్రతిరోజూ మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	FF2.4: విత్తనం కలుపు లేకుండా ఉండాలి	ఆపరేషన్	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	FF2.5: ప్రత్యేకించి అడవి పెడల్పు ఇరుకైనప్పుడు, వృక్షాల తొలగింపు కోసం స్థానికంగా తిరిగి పెరిగిన చెట్లను తొలగించాలి.	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	సైట్ సూపర్వైజరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ మరియు రిపోర్టు చేయడం
FF2. వృక్ష మరియు కలుపు జాతి రకాలు	FF2.6: పెద్ద చెట్లకు బదులు చిన్న చెట్లు మరియు పొదలను తొలగించడానికి ప్రాధాన్యతనివ్వాలి.	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	సైట్ సూపర్వైజరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి

ప్రారంభించడం జరిగింది	FF2.7: తొలగించాల్సిన వృక్షాల్ని పెయింట్ లేదా ఫ్లాగింగ్ టేప్ ఉపయోగించి స్పష్టంగా గుర్తించాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**సైట్ సూపర్వైజరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	FF2.8: పర్యావరణ సంబంధమైన కలుపు మొక్కలు మరియు ఈ ప్రాజెక్ట్ లోపల కాలి జాడల్లో విషపూరితమైన కలుపు మొక్కలు నియంత్రించబడాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు, పూర్తి అయిన తర్వాత**	MoEFCC	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	ఎఫ్ ఎఫ్ 1.9. **చేపల పెంపకం సాంద్రత పెరిగిన కారణంగా తలెత్తే వ్యాధుల ముప్పును తగ్గించేందుకు తగిన చేపల పెంపకం ఉపాయాలు, సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అందిపుచ్చుకోవాలి.**	ఆపరేషన్	ఎంఓఈఎఫ్ ఎఫ్ సీ/ రైతులు	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
FF3. నిర్వహణ పర్యావరణ సంబంధమైన సున్నితమైన ప్రాంతాలు	FF3.1: ESAలు మరియు/లేదా సమస్యాత్మక బలహీన తీరప్రాంత ప్రాంతాలను గుర్తించడానికి NCSCM చేపట్టే మ్యాపింగ్ ని ఉపయోగించడం	**డిజైన్ దశ**	MoEFCC	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	FF3.2 టార్గెట్ ల్యాండ్ స్కేప్ ఇంటిగ్రేటెడ్ నిర్వహణ ప్లాన్స్ (IMPల) అభివృద్ధి ద్వారా ఆ ఆవాసాలను ఉపయోగించుకొని కమ్యూనిటీలతో ప్రతిపాదించిన CVCA ల నిర్వహణను అమలు చేయడం.	**డిజైన్ /ఆపరేషన్ దశ**	ప్రాజెక్టు team &MoEFCC	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	FF3.3: TLIMPల అమలుని పర్యవేక్షించడం	**ఆపరేషన్ దశ**	MoEFFC	**వార్షిక సమీక్ష**

5.2 **భూగర్భజలాలు**

నేపథ్యం

భూవిజ్ఞానం (Geology), స్థలాకృతి (Topography) మరియు మృత్తికలు (Soils)

161. భారతదేశ భూగర్భవిలువలు వైవిధ్యభరితమైనవి. ఇది విభిన్న రాక్ రకాలతో కూడి ఉంది. ఇది మహాపురాతనమైన ఆర్కిఎన్మెమామోరిట్స్/గ్రానిటోయిడ్స్ నుండి అత్యంత పిన్న వయస్సుకి చెందిన క్వార్టెర్నరీ అలూవియమ్ (చిత్రం 5) వరకు పూర్తి స్పెక్ట్రంను ప్రతిబింబిస్తుంది. భారతీయ ఉపఖండం టెక్టోనిక్స్ మరియు ఫిజియో-గ్రాఫికల్ మూడు విస్తృత ప్రాంతాలుగా విభజించబడింది, అంటే ద్వీపకల్ప భారతదేశం, ఎక్స్ట్రా-పెనిన్సులర్ ఇండియా మరియు గంగా-సింధుటిక్, గంగా బ్రహ్మపుత్ర మైదానాలు.

162. భారతదేశ ద్వీపకల్ప పీఠభూమి ప్రాంతం తీరప్రాంత మైదానాలు, పశ్చిమాన అరేబియా మహాసముద్రం, తూర్పున బంగాళాఖాతంతో ఆవరించబడి ఉంది.

163. భారతదేశ భూగోళ ప్రాంతాన్ని ఈ విధంగా వర్గీకరించవచ్చు: దక్కను పీఠభూమి, గోండ్వానా మరియు వింధ్య. దక్కను పీఠభూమి దాదాపుగా మహారాష్ట్ర మొత్తం ప్రాంతాన్నీ, గుజరాత్, కర్ణాటక, మధ్య ప్రదేశ్ కొంత భాగాన్నీ మరియు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో మార్జిన్ ప్రాంతాన్నీ కవర్ చేస్తుంది. దక్కను పీఠభూమి మెసోజోయిక్ (రెండవ భూగర్భ కాలం) సబ్-ఏరియల్ వాల్కనిక్ చర్య కారణంగా ఏర్పడింది. అందుకే సాధారణంగా ఈ ప్రాంతంలో నుంచి తీయబడిన శిలలు అగ్ని ఉత్పాదక రకాలై ఉంటాయి.

164. వాటిలో అంతర్గతంగా ఉన్న ముడతలతో సహా గోండ్వానా, వింధ్య పర్వతాలు, మధ్యప్రదేశ్, ఛత్తీస్ గఢ్, పంజాబ్, ఒరిస్సా, బీహార్, హిమాచల్ ప్రదేశ్, పశ్చిమ బెంగాల్, మహారాష్ట్ర, ఆంధ్ర ప్రదేశ్, జమ్మూ కాశ్మీర్, రాజస్థాన్, ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్రాల్లోని లోని కొన్ని ప్రాంతాలు. తూర్పు భారతదేశంలో దామోదర్, సోన్ నదీ లోయ, రాజమహల్ కొండలు, గోండ్వానా శిలలకి చెందిన భారీ డిపాజిటరీలుగా ఉన్నాయి.

165. ద్వీపకల్ప భారతదేశంలో క్వాటెర్నరీ అవక్షేపాలు తీరప్రాంతం వెంబడీ, అలాగే, ప్రధాన నదుల ప్రథమ శ్రేణి డెల్టాల ద్వారా అంతరాయం కల్పించబడి ఇరుకైన నిరంతర చరిత్రాత్మకమైన-బీచ్ రిడ్జిల ద్వారా ఏర్పడిన లాండ్ రివర్ వ్యాలీల్లోనూ కనిపిస్తాయి. అవి ఒండ్రుమట్టితో కంకర, ఇసుక, రాళ్లు కలిసిన మేటలు, బీచ్ ఇసుక, వివిధ రకాల నేలలతో మందపాటి దుప్పట్లని తలపిస్తాయి. క్వార్టెర్నరీ అవక్షేపాలు ఫ్లూవియల్, ఫ్లూవియో- మెరైన్, మెరైన్, ఏవోలియన్ అనబడే నాలుగు ప్రధాన నిక్షేపిత పరిసరాల్ని కలిగి ఉంటాయి.

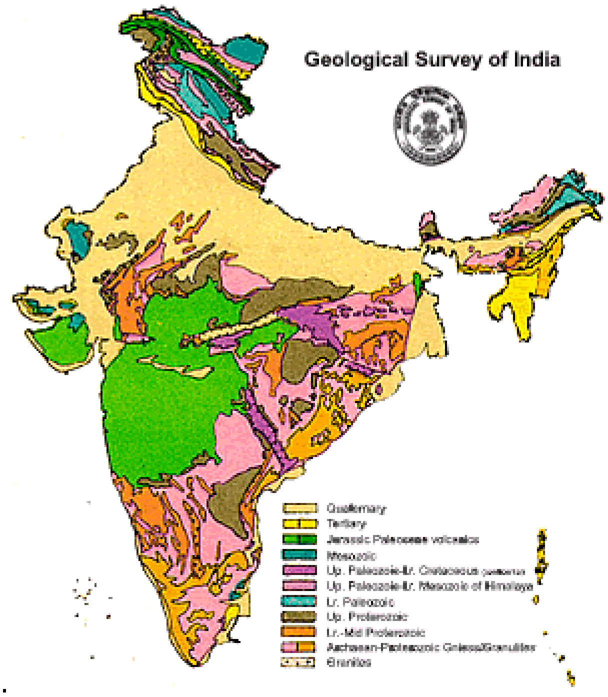

చిత్రం 5. భారతదేశ క్రోనోస్ట్రాటిగ్రాఫిక్ డివిజన్లు[17]

భూగర్భజలం

176. భూగర్భజలం భారతదేశంలోని వివిధ వినియోగదారు రంగాల నీటి అవసరాలను తీర్చడంలో కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. వర్షపాతాన్ని నింపుకోవడం ద్వారా భూగర్భ రీఛార్జ్ రెండు ప్రధాన వనరుల ద్వారా అందించబడుతోంది. వర్షపాతం, నీటిపారుదల నుండి తిరిగి వచ్చే కెనాల్ సీపేజి. నీటి సముదాయాల నుండి ప్రవహించే ప్రవాహాలు, అలాగే నీటి పరిరక్షణ నిర్మాణాల కారణంగా కృత్రిమ రీఛార్జి.

177. హైడ్రోజియోలాజికల్ ఆధారిత లక్షణాలపై, భారతదేశం 14 ప్రధాన జలాశయాల వ్యవస్థలు (**aquifer systems**) గానూ, 42 ప్రధాన జలమయస్తరాలు (**major aquifers**)[18] గానూ విభజించబడింది. ఒండ్రుమట్టితో దేశం మొత్తంలో ప్రధాన జలాశయాల వ్యవస్థలో 31 శాతం ఏరియాని గరిష్ట విస్తీర్ణంతో ఆక్రమించి ఉంది. ఇది ఉత్తర ప్రదేశ్, బీహార్, పశ్చిమ బెంగాల్, అస్సాం, ఒడిషా, రాజస్థాన్ రాష్ట్రాల్లో అందుబాటులో ఉంది. ఇసుకరాయి జలాశయాలు దేశంలో 8 శాతం ఏరియాని ఆక్రమిస్తున్నాయి. ఇది ఛత్తీస్ గఢ్ లోనూ, ఆంధ్ర ప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, గుజరాత్, కర్నాటక రాజస్థాన్ రాష్ట్రాల్లోనూ అందుబాటులో ఉంది.

178. దేశంలోని మిగిలిన ప్రాంతంలో సుమారు 60 శాతం కవర్ ఇతర నిర్మాణాలతో కప్పబడి ఉంటుంది. వీటిలో, బసాల్ట్ జలాశయాల దేశంలోని గరిష్ఠంగా 17 శాతం ప్రాంతంలో ఆక్రమించుకుని ఉంది. ఇది ఎక్కువగా ఛత్తీస్గఢ్, ఆంధ్ర

---

[17]http://www.portal.gsi.gov.in/portal/page?_pageid=127,529486&_dad=portal&_schema=PORTAL

1. [18] **http://www.indiawaterportal.org/articles/aquifer-systems-india-atlas-compiled-central-ground-water-board-2012**

ప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్, ఈశాన్య రాష్ట్రాలు, అలాగే హిమాలయ భూభాగంపై అందుబాటులో ఉంది. సున్నపురాయి జలాశయాలు దేశంలో చాలా చిన్న విస్తీర్ణంలో సుమారు 2 శాతంలో ఉన్నాయి. ఇవి ప్రధానంగా అందుబాటులో ఉన్న రాష్ట్రాలు ఛత్తీస్గఢ్, ఆంధ్ర ప్రదేశ్, కర్ణాటక గుజరాత్ హిమాలయ రాష్ట్రాలు.

179. దేశంలోని ప్రాంతంలో సుమారుగా 20 శాతం బాండెడ్ గ్నీస్సిక్ కాంప్లెక్స్ (**BGC**), గ్నీస్స్ ఆక్విఫెర్లతో నిండి ఉంది. దాదాపు అన్ని ద్వీపకల్ప రాష్ట్రాల్లోనూ అలాగే హిమాలయ రాష్ట్రాల్లోనూ ఇవి అందుబాటులో ఉన్నాయి. మొత్తం ప్రాంతానికి సంబంధించిన మిగిలిన 15 శాతం, శిలలు, గ్రానైట్, స్పటిక, ఛార్నొక్కైట్, లేటరైట్లు, ఇంట్రూజివ్ లతో నిండి ఉంది.

180. గణనీయమైన శిలాజ కాలక్రమానుసారం వైవిధ్యాలతో విభిన్న భౌగోళిక నిర్మాణాలతో సంభవించిన సంక్లిష్టత కారణంగా భారత ఉపఖండంలో భూగర్భజలాల ప్రవర్తన బాగా సంక్లిష్టంగా ఉంటుంది. భూగర్భ జల సహజమైన వివిధ హైడ్రాలిక్స్ బట్టి రాక్ నిర్మాణాలను మొత్తం మీద రెండు సమూహాలుగా గుర్తించారు: పోరస్ నిర్మాణాలు, ఫిషర్డ్ నిర్మాణాలు [19] **(చిత్రం 7).**

- పోరస్ నిర్మాణాలను మరింతగా ఉపవిభజన చేశారు *:*
- దృఢీభవనంకాని (*Unconsolidated*) - నది పరివాహ*,* ఒండ్రు అవక్షేపాలు కప్పబడి ప్రాంతాల్లో తీరప్రాంత డెల్టా మార్గము. ఇవి భారీ ఎత్తున కోసం ఎంతో ముఖ్యమైన గ్రౌండ్ వాటర్ రిజర్వాయర్లు. వీటి ద్వారా విస్తృతమైన అభివృద్ధి సాధ్యపడుతుంది.
- సెమీ కన్సాలిడేటెడ్ నిర్మాణాలు- ఇవి సాధారణంగా సన్నని లోయల వల్ల లేక నిర్మాణాత్మకమైన చీలిన బేసిన్లలో ఏర్పడతాయి.
- ఫిషర్డ్ ఫార్మేషన్ (కన్సాలిడేటెడ్ ఫార్మేషన్) - ఇవి దేశంలో దాదాపు రెండు వంతుల ప్రాంతాన్ని ఆక్రమిస్తాయి. పొక్కు అగ్నిపర్వత శిలల ప్రాంతం తప్ప ఈ నిర్మాణాలు అతితక్కువ ప్రాథమిక సారంధ్రత (*primary porosity*) కలిగి ఉంటాయి. హైడ్రొలాజికల్ పాయింట్ నుంచి చూస్తే, ఫిషర్డ్ శిలల్ని స్థూలంగా నాలుగు రకాలుగా వర్గీకరిస్తారు:
- అగ్ని మరియు అగ్నిపర్వతాల్ని మినహాయించి మరియు రూపవిక్రియ శిలలు మరియు కార్బొనేట్ శిలలు
- అగ్నిపర్వత శిలలు
- కన్సాలిడేటెడ్ అవక్షేపణ శిలలు
- కార్బొనేట్ శిలలు.
- ప్రాజెక్టు నిర్దిష్టమైన భూగర్భజలాలు అధ్యయనాలు చేపట్టబడలేదు. అయితే భారతదేశం విస్తృతమైన భూగర్భజలాల్ని కలిగి ఉంది. భూగర్భజల పర్యవేక్షణ నెట్వర్క్ (చిత్రం 9).
- సాధారణంగా*,* నీటిపారుదల రంగం భూగర్భజలాల్ని ప్రధానంగా వాడే వినియోగదారుగా ఉంది.

[19] http://www.india-wris.nrsc.gov.in/wrpinfo/index.php?title=CGWB_Ground_water_resources

పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం

181. **ఈ ప్రాజెక్టు** ఈ క్రింది పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమాన్ని సెట్ చేసింది :

- ఈ ప్రాజెక్టుల సమీపాల్లో జరిగే నిర్మాణ మరియు ఆపరేషనల్ కార్యకలాపాల పర్యవసానంగా భూగర్భ జలాల నాణ్యత, పరిమాణంలో ఎలాంటి గణనీయమైన తగ్గుదలా జరగలేదు.
- భూగర్భజలాల సంరక్షణకు సైట్-నిర్దిష్టమైన *EDSCP*లను ప్రభావవంతంగా అమలు చేయడం మరియు ఇతర చర్యలు.

182. **EMSF** లో నిర్వహణ చర్యల్ని అనుసరించడం ద్వారా ఈ ప్రాజెక్టు విస్తృతమైన ప్రాంతమంతటా నీటి నాణ్యతపై ఎలాంటి ప్రభావమూ చూపదు.

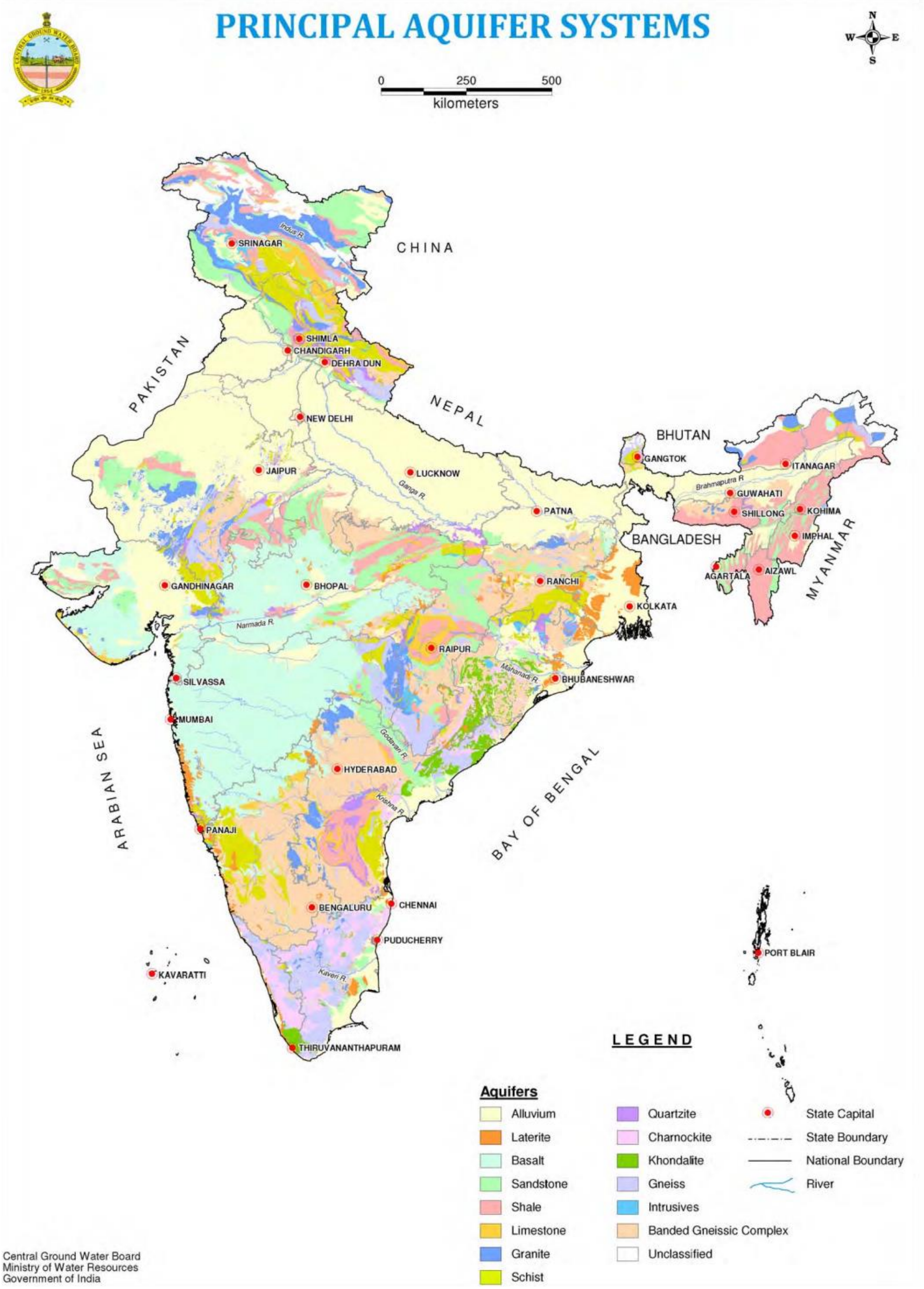

183.

చిత్రం **6** భారతదేశంలో ప్రధాన జలాశయాల వ్యవస్థలు [20]

[20] http://www.indiawaterportal.org/articles/aquifer-systems-india-atlas-compiled-central-ground-water-board-2012

184.

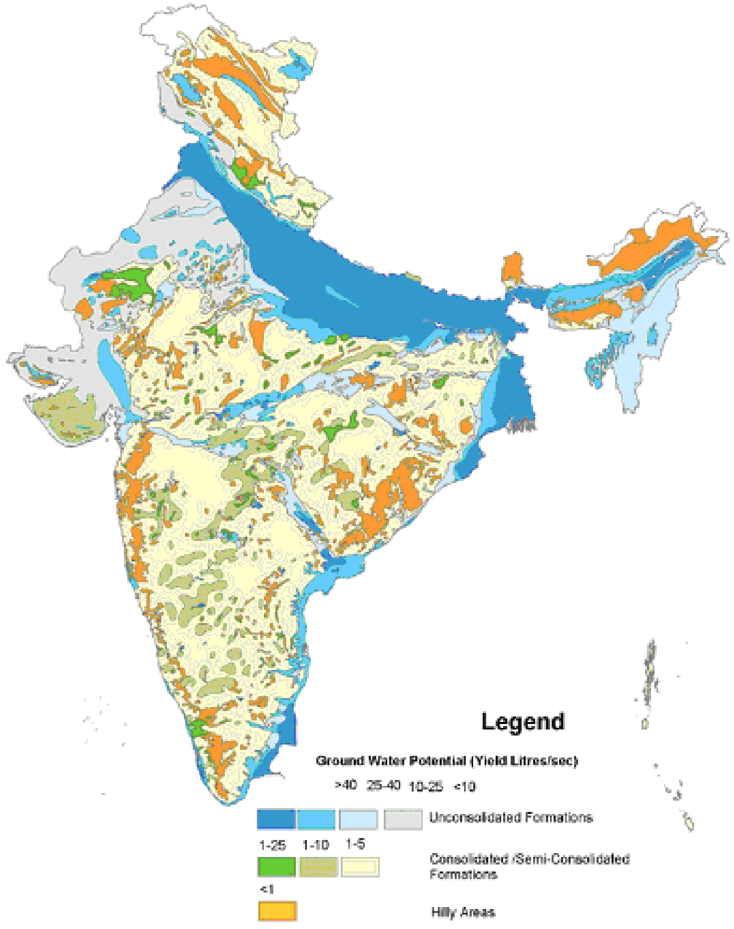

చిత్రం 7 మేజర్ ఆక్విఫెర్స్ [21] లో సంభావిత భూగర్భజలాల దిగుబడి

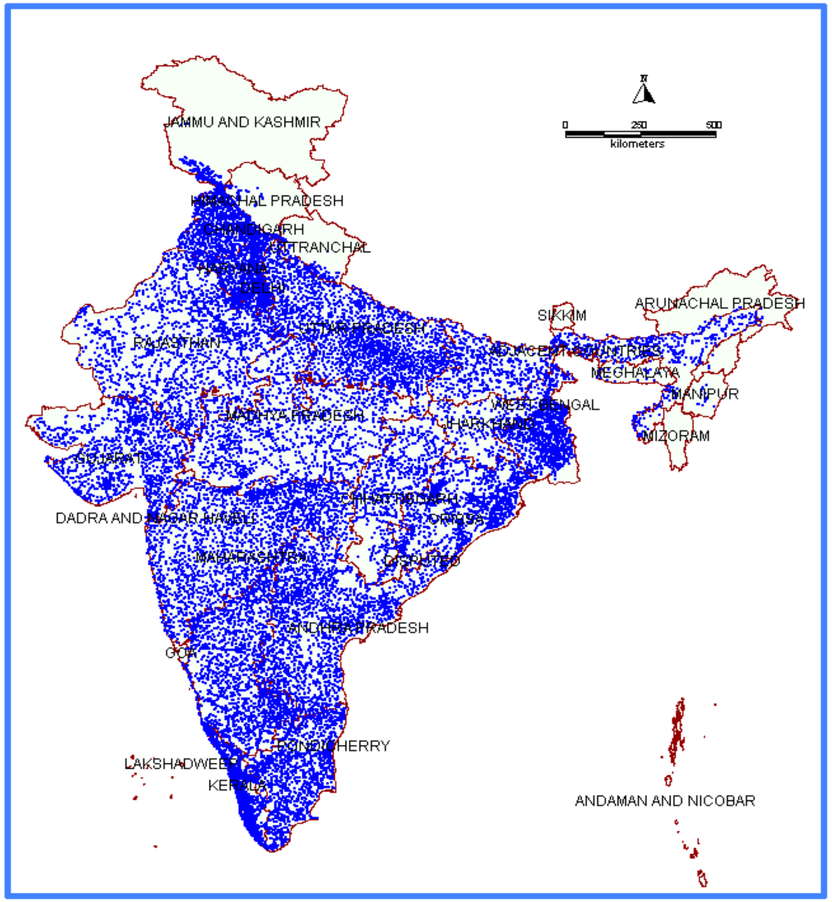

చిత్రం 8 భూగర్భజలాల పర్యవేక్షణ బావులు (2011)[22]

[21]http://www.india-wris.nrsc.gov.in/wrpinfo/index.php?title=CGWB_Ground_water_resources

[22]http://www.india-wris.nrsc.gov.in/wrpinfo/index.php?title=CGWB_Ground_water_resources

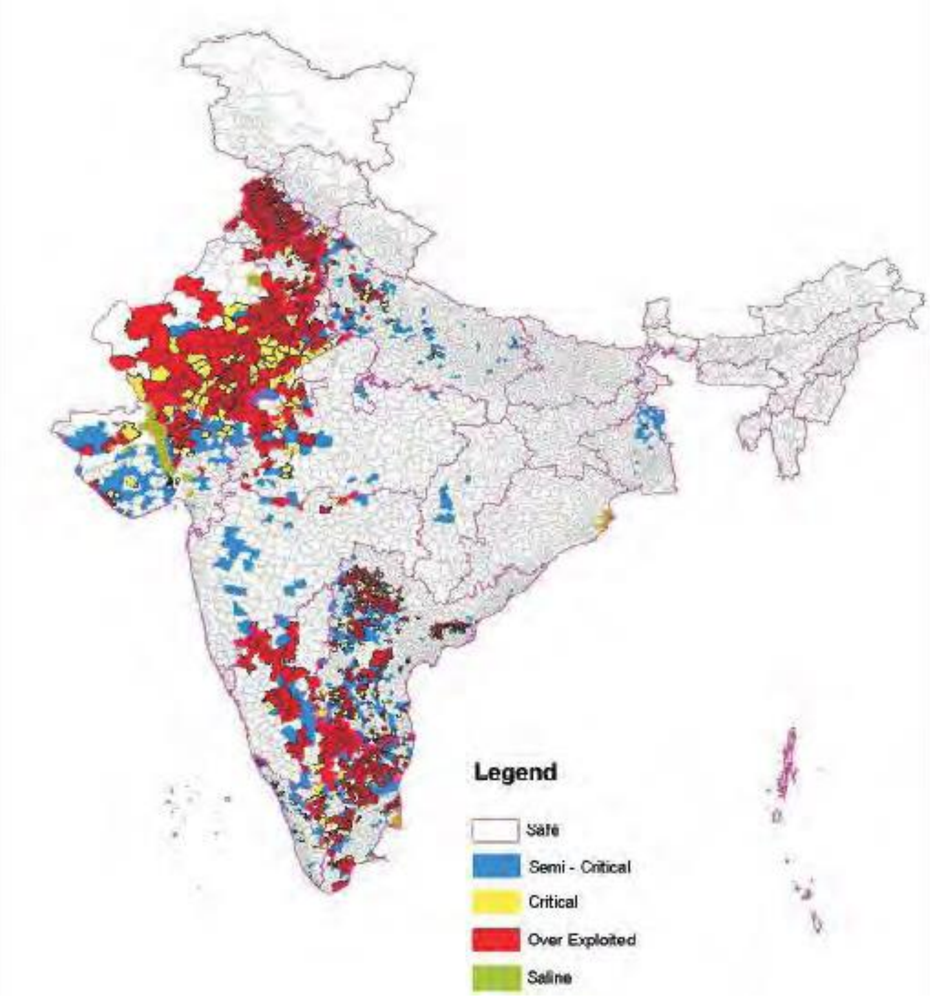

చిత్రం 9 భూగర్భజలాల యూనిట్ల వర్గీకరణ[23]

5.2.3 పర్యవేక్షణ

185. భూగర్భజలాల పర్యవేక్షణ అవసరాల కోసం పట్టిక 6 చూడండి

186. భూగర్భజలాల్ని ఉపయోగించడానికి ప్రతిపాదించబడిన చోట, అలా చేయడం సాధ్యమవుతుందేమో అంచనా వేయడానికి పరీక్ష చేపట్టాలి. భూగర్భజలాల రిచార్జిని ప్రతిపాదించిన చోట, భూగర్భజలాల బేస్ లైన్ ని మొదట నిర్ణయించబడాలి.

187. **ఈ ప్రాజెక్టు కొనసాగుతున్న సమయంలో** భూగర్భజలాల నాణ్యతని మొదట్లో ఒకసారి, ఆ తర్వాత కనీసం ప్రతి రెండు నెలలకీ ఒకసారీ అంచనా వేయాలి. బేస్ లైన్ అందించడానికి అలాగే కోరుకుంటున్న అవసరాన్ని తీరుస్తుందో లేదో నిర్ధారించడానికి ప్రారంభ అంచనా విస్తృత పరిధికి చెందిన పారామితుల్ని కవర్ చేయాలి (ఉదా. నీటి లోతు, **pH**, **DO** వాహకత, నైట్రేట్లు, ఫాస్ఫేట్లు, ఫీకల్ కోలిఫారమ్స్, భారీ లోహాలు, సంక్షుబ్దం (టర్బిడిటీ), హైడ్రోకార్బన్లు).

188. కొనసాగుతున్న పర్యవేక్షణ బోర్ హోల్స్ ఆపరేషన్ భాగాన్ని ఏర్పాటు చేయాలి.

[23]http://www.india-wris.nrsc.gov.in/wrpinfo/index.php?title=CGWB_Ground_water_resources

5.2.4 రిపోర్టు చేయడం

189. నీటి నాణ్యత పర్యవేక్షణ ఫలితాలు మరియు/లేదా సంఘటనల్ని **EMSF** లో చూపబడినట్లుగా టాబ్యులేట్ చేసి రిపోర్టు చేయాలి. మెటీరియల్ కి సంబంధించి గానీ, లేదా ఏదైనా జీవావరణ సంబంధమైన హాని ఉన్నట్టు గానీ లేదా అనుమానం వస్తే లేక నీటి నాణ్యతకి సంబంధించి నిర్ణయించిన స్థాయిని మించిపోతే నిర్ధారిత స్థాయిని చేరుకున్నపుడూ **MoEFCC** కి తక్షణం తప్పక తెలియజేయాలి.

పట్టిక 6 భూగర్భజలాల నిర్వహణ చర్యలు

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
GW 1: స్థూల కాలుష్యాలు, హైడ్రోకార్బన్స్, లోహాలు పెరగడం, ఇతర రసాయన కాలుష్యాలు భూగర్భజలాలు లోకి మరియు/లేదా ఉపరితల నీటి వాతావరణంలోకి వెళ్లడం.	GW1.1: భూగర్భ జలాలు ప్రభావితమయ్యే అవకాశం ఉన్న ఒక ప్రాంతంలో భూగర్భజలాల నాణ్యత మార్పుల అంచనా సహ్, సాధారణ ఉపరితల మరియు భూగర్భజల నాణ్యత పర్యవేక్షణని నిర్వహించడం	నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ దశ	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	MOEFCC మరియు UNDP కి కావలసిన రిపోర్టింగ్ తో వారానికి ఒకసారి
	GW1.2: కలుషితమైన ఉపరితల నీరు బావుల ద్వారా ఆక్విఫెర్లలోకి ప్రవేశించకుండా నివారించాలి. అలాంటి నీరు ప్రవాహించడం, పొర్లిపోవడం ఇంకా చుట్టుప్రక్కల శుభ్రంగా ఉంచాలి.	అన్ని దశలు	మొత్తం సిబ్బంది	వారానికి ఒకసారి
	GW1.3: ఇంధనాలు, నూనెలు, రసాయనాలు లేక ఇతర ప్రమాదకర ద్రవాలను చొరబాటులేని స్థావరాలలో నిల్వ కోసం గుర్తించిన ప్రదేశాల్లో ఉంచాలి. కారిపోవడం వంటివి లేకుండా చుట్టూ ఒక గట్టు ఉండాలి. ఇంధనాన్ని తిరిగి నింపే చోటు నీటి వ్యవస్థలకు ప్రాంతాలకు దూరంగా ఉండాలి.	మొత్తం నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ దశ	మొత్తం సిబ్బంది	MOEFCC మరియు UNDP కి కావలసిన రిపోర్టింగ్ తో వారానికి ఒకసారి
	GW1.4: ఇంధనం, చమురు, రసాయన లీకేజిలు ఉంటాయేమో చూడడానికి అన్ని వాహనాలు, పరికరాలూ, పదార్థం, నిల్వ ప్రాంతాల్ని రోజు తనిఖీ చేయాలి. ఇంధనాన్ని	అన్ని దశలు	మొత్తం సిబ్బంది	ప్రతిరోజు మరియు

	తిరిగి నింపే చోటు నీటి వ్యవస్థలకు ప్రాంతాలకు దూరంగా ఉండాలి.			రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	GW 1.5: కలుపు సంహారకాల వాడకాన్ని తగ్గించాలి. మరియు కేవలం జీవశైథిల్య కలుపు సంహారకాల్నే ఉపయోగిస్తే నీటి నాణ్యత మీదా, జంతుజాలం మీదా ప్రభావాన్ని కనీస స్థాయికి తగ్గించవచ్చు	అన్ని దశలు	మొత్తం సిబ్బంది	MOEFCC మరియు UNDP కి కావలసిన రిపోర్టింగ్ తో వారానికి ఒకసారి

5.3 **ఉపరితల జలాలు**

నేపథ్యం

190. భారతదేశంలో వర్షపాతం ప్రాదేశికంగానూ, అస్థాయిరూపంగానూ విభజింపబడి ఉంది. **80** శాతం వార్షిక వర్షపాతం జూన్ నుంచి సెప్టెంబరు వరకు నాలుగు వర్షాకాలపు నెలల్లో పడుతుంది. చిత్రం **10** భారతదేశంలో సగటు వార్షిక వర్షపాతాన్ని చూపుతోంది.

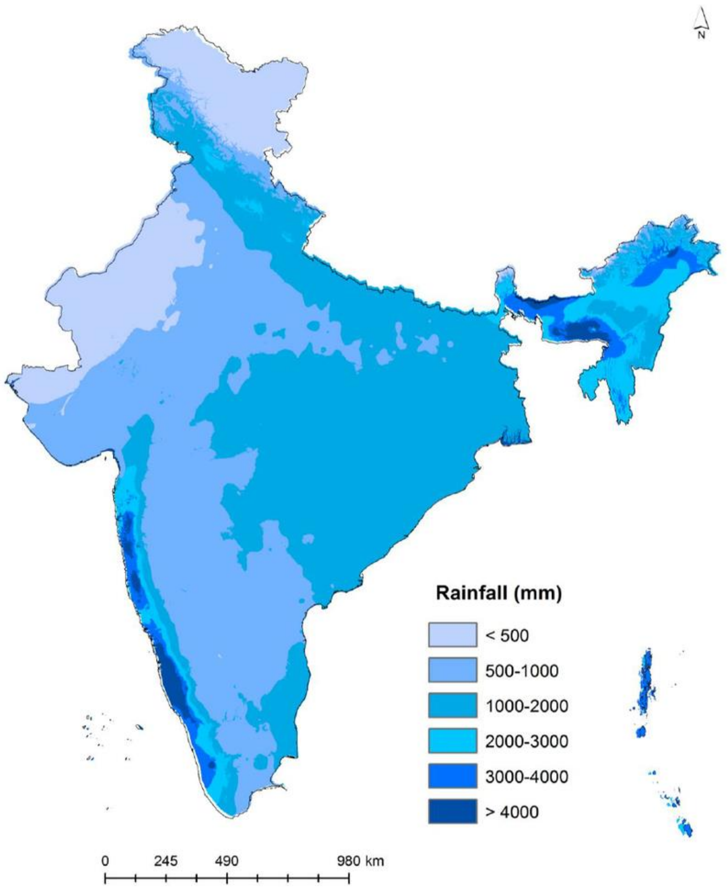

191.

చిత్రం 10 సగటు వార్షిక వర్షపాతం[24]

192. చిత్రం **11**లో మూడు లక్ష్యాత్మక రాష్ట్రాల్లో ప్రధాన నదులు చూపబడ్డాయి. భారతదేశంలోని నదీ వ్యవస్థ, వాటికి గల అనేకమైన ఉపనదులతో కలిసి ఏడు ప్రధాన నదుల్ని కలిగి ఉంది. భారతదేశంలోని ప్రధాన నదులన్నీ ఈ మూడు ప్రధాన వాటర్‌షెడ్స్ నుంచే ఉత్పన్నమవుతున్నాయి. దక్షిణాది నదులు సంవత్సరం పొడవునా ప్రవాహంలో చాలా వైవిధ్యం కలిగి ఉంటాయి.

[24] https://www.researchgate.net/profile/Sudhakar_Reddy_C/publication/285020645/figure/fig2/AS:301142941683714@1448809480437/Fig-2-Annual-mean-rainfall-map-of-India.png)

చిత్రం 11 భారతదేశంలోని ప్రధాన నదులు[25]

193. నిర్దిష్టమైన నీటి నాణ్యతా అంశాల్లో ఇవి కూడా ఉన్నాయి:

[25] https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_major_rivers_of_India#/media/File:India_rivers_and_lakes_map.svg

- సాగు కోసం అటవీ ఆవరణ అధోకరణం (డిగ్రేడేషన్), తదుపరి హానికర మొక్కలు;
- వ్యవసాయ రసాయనాలు;
- నీటి వనరు కేచ్మెంట్లపై ఒత్తిడిని పెంచుతున్న అప్ల్యాండ్ పట్టణీకరణ
- చేపల పెంపకం వ్యర్థాలు; మరియు
- కమ్యూనిటీ ప్రవర్తన మరియు భూమి కాలావధి (*tenure*)

194. ఫామ్ డిజైన్ మరియు నిర్మాణంలో జలప్రవాహ ప్రవాహ సామర్థ్యాన్ని, జల ప్రవాహం భౌతికంగా భరించగల సామర్థ్యాన్ని, ఆ ప్రాంతపు సహజ పరిస్థితులు, జాతులు, కల్చర్ సిస్టమ్ కు సంబంధించిన అవసరాలు, అనుకూలతను పరిగణనలోకి తీసుకోకుండే నీటి నాణ్యతపై ప్రతికూల ప్రభావం ఏర్పడుతుంది.

195. ఉదాహరణకు, సింధు దుర్గ్ జిల్లాలోని రెండు కయ్యాల్లో ప్రస్తుతమున్న పీతల కేంద్రాల్లోని పోషకాల లోడింగ్ ను టేబుల్ 7లో చూడవచ్చు. ఈ టేబుల్ ప్రతీ పీతల యూనిట్ నైట్రోజెన్ లోడు ఆ కయ్యాల భరించగలిగే సామర్థ్యం కంటే తక్కువ ఉన్నట్టు స్పష్టంగా చూపుతుంది. వాస్తవానికి ఈ రెండు కయ్యాల్లో 470 హెక్టార్ల మేర అదనపు పీతల సాగుకు కూడా సాధ్యమే.

టేబుల్ 7 నైట్రోజెన్ లోడింగుకు సంబంధించి సింధు దుర్గ్ లోని రెండు కయ్యాల ప్రవాహ సామర్థ్యం

నీటి వనరు	నైట్రోజెన్ (కేజీ/రోజు) కు సంబంధించి నీటి వనరు ప్రవాహ సామర్థ్యం	పీతల కేంద్రంలో నైట్రోజెన్ లోడు (కేజీ/రోజు)	నైట్రోజెన్ లోడు (కేజీ/రోజు)కు సంబంధించి నీటి వనరు మిగిలిన సామర్థ్యం	**పీతల కేంద్రంలో మిగిలిన పోషకాల సామర్థ్యం (హెక్టార్లలో)**
అద్రా కయ్య	672.61	3.43	669.18	470.69
నారింగ్ రీ కయ్య	293.24	3.26	289.98	474.91
సగటు	**482.925**	**3.345**	**479.58**	**472.8**

196. చేపల పెంపకం సదుపాయాల నిర్వహణ సందర్భంగా జల ప్రవాహాల ప్రవాహ సామర్థ్యం ఎంత ముఖ్యమో టేబుల్ 7 చూపుతోంది. పర్యావవరణ వాహక సామర్థ్యం అంచనా వేసేందుకు అక్వా

కల్చర్ వ్యవస్థల వాస్తవ పోషకాల లోడింగ్, అక్కడికి చేరే నీటి నిర్దిష్ట లక్షణాలు తెలుసుకోవడం అవసరం. వీటిని ఆర్గానిక్ వ్యర్థాల మినరలైజేషన్ రేట్, డైల్యూషన్ రేట్ ఆధారంగా లెక్కించే వీటికి కోస్తా తీర నీటి వనరుల అలల వ్యాప్తి, బ్యాతీ మెట్రీ విధులు కలిగి ఉంటాయి.

197. పీతల పెంపకం సహా సుస్థిర చేపల సాగుకు సంబంధించి సముద్ర, తీర ప్రాంతాల ప్రవాహ సామర్థ్య అంచనా, వ్యర్థాల నిర్వహణ, నీటి నాణ్యత, నిరంతర పర్యావరణ పరిశీలనకు సంబంధించి " గైడ్ లైన్ ఫర్ క్యారియింగ్ కెపాసిటీ అసెస్ మెంట్ ఆఫ్ సస్టైన్ బుల్, స్మాల్ స్కేల్ అక్వా కల్చర్ యాక్టివిటిస్ ఫాలోడ్ బై మ్యాంగ్రోవ్ ఫౌండేషన్ ఇన్ కోస్టాల్ మహారాష్ట్ర"లో పొందుపరచడం జరిగింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ కు సంబంధించి ఉప్పు నీటి చేపల సాగు, మార్కెటింగ్, కాల్యుషు నియంత్రణం అంశాలు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఫిషరీస్ పాలసీ 2015-2020లో ఉన్నాయి.

198. కొన్ని ప్రతిపాదిత పనుల్ని తీసుకుంటోంది. ద్వారా ప్రాజెక్టు, ఈ ప్రాజెక్టు ప్రతిపాదిత సైట్స్ లో నీటి నాణ్యతని మెరుగుపరుస్తుంది.

199. ఎలాంటి బేస్ లైన్ డేటానీ సైట్ లో సేకరించబడలేదు; అయితే, పనులు ప్రారంభించే ముందు, తగిన పర్యవేక్షణ కోసం బేస్ లైన్ డేటా సేకరించబడుతుంది.

పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం

200. ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం కోసం ఈ క్రింది పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం సెట్ చేయబడింది:

- నిర్మాణ మరియు ఆపరేషనల్ కార్యకలాపాల పర్యవసానంగా నీటి నాణ్యతలో ఎలాంటి గణనీయమైన తగ్గుదలా లేదు;
- *UNDP, MoEFCC* మరియు/లేదా ఇతర ప్రభుత్వ శాఖలు ఆమోదించిన పరిస్థితుల్ని బట్టి నీటి నాణ్యత నిర్ధారిస్తుంది లేక అలాంటి పరిస్థితులేవీ లేకపోతే నో వర్సనింగ్' (చెడిపోలేదు) విధానాన్నీ అవలంబిస్తుంది.
- సైట్-నిర్దిష్టమైన *EDSCP*ల ప్రభావోత్పాదకమైన అమలు విధానం

201. ESMF ద్వారా నెలకొల్పబడిన నిర్వహణ చర్యల్ని అమలు చేయడం వల్ల నదుల వద్ద **నిర్మాణ** పనులు, వంతెనలు **మరియు** డ్రైనేజి **మరియు** రీవెజిటేషన్ అప్ స్ట్రీమ్ కి విస్తృతమైన ఏరియాపైనా, నీటి నాణ్యతపైనా గణనీయమైన **ప్రభావం** ఏదీ ఉండదు.

పర్యవేక్షణ

202. ఈ ప్రాజెక్టు ఒక ప్రామాణిక నీటి నాణ్యత పర్యవేక్షణ కార్యక్రమాన్ని అభివృద్ధి చేసింది. కార్యక్రమాన్ని సమీక్షించడానికి జారీ చేయబడిన తేదీ నుండి కనీసం ప్రతి రెండు నెలలకీ ఒకసారి నవీకరణ చేయాలి. సైట్ సూపర్వైజరు ఒక విజువల్ ఇన్స్పెక్షన్ నిర్వహించాలి. రోజువారీ సైట్ ఇన్స్పెక్షన్ చెక్లిస్ట్ లో భాగంగా తమ వర్క్

ఏరియాకి సమీపంలో లేదా లోపల ఉన్న నైట్రేట్లు, ఫాస్ఫేట్లు, ఫీకల్ కోలిఫారమ్స్, భారీ లోహాలు, టర్బిడిటీ, నూనె/గ్రీజు లను తనిఖీ చేయడానికి నీటి నమూనాలను తీసుకోవలసిన అవసరం ఉంది.

203. పట్టిక **7** అవసరమైన పర్యవేక్షణ వివరాల్ని తెలియజేస్తుంది.

రిపోర్టు చేయడం

204. అన్ని రకాల నీటి నాణ్యత పర్యవేక్షణ ఫలితాలు మరియు/లేదా సంఘటనల్ని **EMSF** లో చూపబడినట్లుగా టాబ్యులేట్ చేసి రిపోర్టు చేయాలి. మెటీరియల్ కి సంబంధించి గానీ, లేదా ఏదైనా జీవావరణ సంబంధమైన హాని ఉన్నట్టు గానీ లేదా అనుమానం వస్తే లేక నీటి నాణ్యతకి సంబంధించి నిర్ణయించిన స్థాయిని మించిపోతే నిర్ధారిత స్థాయిని చేరుకున్నపుడూ **MoEFCC** కి తక్షణం తప్పక తెలియజేయాలి.

పట్టిక 7 నీటి నాణ్యత నిర్వహణ చర్యలు

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
W2 : నీటి పరిసరాలలో కృత్రిమ పోషక స్థాయిలు నుండి పరిసర యుత్రోఫికేషన్ ప్రభావాలు	W2.1అవక్షేపం బేసిన్లు, రాక్ చెక్స్ మరియు అవక్షేప కంచెల్ని తగిన ప్రదేశాల్లో సంస్థాపన చేయడం ద్వారా జల వాతావరణంలో మృత్తికలు, ఇంకా మరీ సూక్ష్మమైన సిల్ట్ లను తగ్గించడం. సేడిమెంట్ కంట్రోల్ నిర్మాణాల్ని క్రమం తప్పకుండా పరీక్షించాలి.	ఆపరేషన్	**మొత్తం సిబ్బంది**	**వారానికి ఒకసారి** MoEFCC**కి రిపోర్టు చేయడం**
	W2.2 ఎరువుల అప్లికేషన్, ఇంకా ఇతర రసాయనాలు (అవసరమైతే, ఏ సైట్ లోనైనా పునరావాసం/రీవేజిటేషన్ సమయంలో) అవసరమైనంతే వేయడం. ఎక్కువ వేయకుండా జాగ్రత్త పడడం.	**నిర్మాణం తర్వాత**	**సైట్ సూపర్వైజరు**	రికార్డుల నిర్వహణ
	W2.3: ప్రదేశాల ఎంపికకు ముందే నీటి నాణ్యత పారమితులతో పాటు నీటి ప్రాథమిక ఉత్పత్తి గుణాలను ముందుగానే నిర్ధారించుకోవాలి. భౌతికంగా భరించగల సామర్ధ్యంతో పాటు ఉత్పత్తి భరించగల సామర్థ్యాన్ని అంచనా వేసి ప్రదేశాన్ని ఎంపిక చేసుకోవాలి.	**ఆపరేషన్**	MoEFFC	రికార్డుల నిర్వహణ
	W2.4: నత్తగుల్లలకు సంబంధించిన కలుషిత నీటిని నీటి శుద్ధి కేంద్రాలు జలప్రవాహాల్లోకి విడుదల చేయరాదు.	దస్తు నిర్మాణం	MoEFFC	రికార్డుల నిర్వహణ
W1: ఉపరితల నీటి వ్యవస్థలలో ఎలివేటెడ్	W1.1: ఈ ప్రాజెక్టుల భాగాలన్నింటిలోనూ నిర్మాణానికి సంబంధించి స్టాక్ పైలింగ్ జరుగుతున్నపుడు క్రమక్షయం, డ్రైనేజి, అవక్షేప నియంత్రణల విషయాల్ని చూడడానికి ఒక సైట్ నిర్దిష్టమైన క్రమక్షయం, డ్రైనేజి, అవక్షేప నియంత్రణ ప్లాను	ఎర్త్ వర్కులకి ముందు	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	ప్రారంభం సెటప్ మరియు ఆ తర్వాత

సస్పెండెడ్ సాలిడ్స్ ఇంకా ఇతర కలుషితాలు	(EDSCP) ని అభివృద్ధి చేసి అమలుచేయడం. అన్ని పరికరాలూ సమర్థవంతంగా పనిచేస్తున్నాయి నిర్ధారించడానికి EDSCP చర్యలు క్రమం తప్పకుండా పరీక్షించబడాలి.			MoEFCC కి అవసరమైన విధంగా రిపోర్టు చేయడం
	W1.2: ఇంధనాలు, నూనెలు, రసాయనాలు లేక ఇతర ప్రమాదకర ద్రవాలను చొరబాటులేని స్థావరాలలో నిల్వ కోసం గుర్తించిన ప్రదేశాల్లో ఉంచాలి. కారిపోవడం వంటివి లేకుండా చుట్టూ ఒక గట్టు ఉండాలి. ఇంధనాన్ని తిరిగి నింపే చోటు నీటి వ్యవస్థలకు ప్రాంతాలకు దూరంగా ఉండాలి.	మొత్తం నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ దశ	మొత్తం సిబ్బంది	MOEFCC మరియు UNDP కి కావలసిన రిపోర్టింగ్ తో వారానికి ఒకసారి
	W1.3: భూగర్భ జలాలు ప్రభావితమయ్యే అవకాశం ఉన్న ఒక ప్రాంతంలో భూగర్భజలాల నాణ్యత మార్పుల అంచనా సహా, సాధారణ ఉపరితల మరియు భూగర్భజల నాణ్యత పర్యవేక్షణని నిర్వహించడం	మొత్తం నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ దశ	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	MOEFCC మరియు UNDP కి కావలసిన రిపోర్టింగ్ తో వారానికి ఒకసారి
	W1.4: వీలున్నంతగా పనులన్నీ పూర్తి చేసి చెల్లాచెదురైన ప్రాంతాల్లో తిరిగి మొక్కలు నాటే పనిని దశలవారీగా చేపట్టి, క్రమపద్ధతిలో అభివృద్ధి చేయడం	వాతావరణంలో తేమ ఉన్నపుడు భూమికి సంబంధమైన పనులు ఆపివేయాలి	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు మరియు MOEFCC	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి

	W1.5: మెటీరియల్స్ ని రిలీజ్ చేయబడడాన్ని నివారించడానికి జలాశయ వాతావరణంలో నిర్మాణ పదార్థాలు చేయడానికి గుట్టలుగా పోసి ఉంచకూడదు మరియు జలాశయ వాతావరణానికి దగ్గరగా పెట్టిన నిర్మాణ పదార్థాల్ని ప్రతి పని రోజు చివరిలోనూ లేకా భారీ వర్షం పడుతుందని ఊహిస్తేనూ తీసేయాలి.	మొత్తం నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ దశ	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	W1.5: జల ప్రవాహాలపై వ్యర్థాల ప్రభావం తగ్గించేందుకు హ్యాచరీ ప్రాంతాలు (మరియు ఆపరేటర్లు) జాగ్రతగా ఎంపిక చేయాలి.	డిజైన్, నిర్మాణం	MoEFFC	రికార్డుల నిర్వహణ
	W1.6: పీతల పెంపకంలో ప్రవాహాలను తాత్కాలికంగా అడ్డుకునే నిర్మాణాలు ఉంటాయి తప్ప అవి శాశ్వతంగా అడ్డంకిగా ఉండవు.	ఆపరేషన్	MoEFFC/ రైతులు	రికార్డుల నిర్వహణ
	W1.7: నత్తగుల్లల రాఫ్ట్ నిర్మాణానికి ముందు నీటి నాణ్యతను పరీక్షించాలి, అంతే కాదు దానికి నిరంతరం కాలుష్య నియంత్రణా మండలి పర్యవేక్షించాలి.	ముందస్తు నిర్మాణం ఆపరేషన్	MoEFFC/ రైతులు	రికార్డుల నిర్వహణ
	W1.8: ప్రతిపాదిత చేపల పెంపకానికి సంబంధించిన కార్యకలాపాలను నియంత్రించేందుకు అంతర్ అలల ప్రాంతాలకు మార్గదర్శకాలు రూపొందించాలి. అదనపు చేపల పెంపకం కార్యకలాపాలు చేపట్టే ముందు జలప్రవాహాల ప్రవాహ సామర్థ్యాన్ని అంచనా వేయాలి.	దస్తు నిర్మాణం	MoEFFC	రికార్డుల నిర్వహణ

5.4 **క్రమక్షయం, డ్రైనేజి మరియు అవక్షేప నియంత్రణ**

-

నేపథ్యం

194. భారతదేశంలో మృత్తిక ఒక విలువైన వనరు. భారతీయ వ్యవసాయం అతి విస్తృతంగా మృత్తికల పైనా, మృత్తికల నాణ్యతల పైనా ఆధారపడి ఉంది. మృత్తిక స్వభావం సరిగ్గా ఉండడమనేది ఎన్నో కారకాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉదా. భూగర్భశాస్త్రం, శీతోష్ణస్థితి, సహజ వృక్ష సంపద.

195. మృత్తిక నిర్వహణ నాసిరకంగా ఉంటే అది క్రమక్షయంకీ, తదుపరి మృత్తికా క్షయాలకీ దారి తీసి, ఆ ప్రాంత నివాసితులు, వారి జీవనోపాధి సహకారానికి వీలు లేకుండా చేస్తుంది. **ఈ ప్రాజెక్టు ద్వారా చేపట్టే కార్యకలాపాలు** మృత్తిక క్రమక్షయంకీ, డ్రైనేజి పాటర్న్స్ మార్పులకీ, పర్యవసానంగా అవక్షేపానికీ కారకం కావచ్చు.

196. ప్రతి పరిస్థితిలోనూ ఉపయోగించాల్సిన సరైన నియంత్రణా పద్ధతిని నిర్ణయించడానికి మురుగు పారుదల, క్రమక్షయం, అవక్షేపం కి మధ్య గల వ్యత్యాసాన్ని అర్థం చేసుకోవడం ముఖ్యం.

- క్రమక్షయం వర్ష ప్రభావం కారణంగా జరిగే మృత్తికా క్రమక్షయాన్నీ, షీట్ ఫ్లో *(నునుపైన మట్టి లేక రాతి ఉపరితలాల ప్రవాహంతో పోలిస్తే ఈ నీటి ప్రవాహం క్రిందివాలుకి నిరంతరం సన్నగా పల్చని రూపంలో ప్రవహిస్తుండడం)* నీ నిరోధిస్తుంది లేక తగ్గిస్తుంది *(క్రింది చిత్రం చూడండి)*
- సైట్ అంతటా శుభ్రమైన" మరియు "మురికి" నిర్వహణ ద్వారా డ్రైనేజి నియంత్రణలు కేంద్రీకృతమైన ప్రవాహం ద్వారా జరిగే మృత్తికా క్రమక్షయాన్ని నిరోధిస్తాయి లేక తగ్గిస్తాయి.
- భూ ఉపరితలం వెంబడి కదిలేలా చేయడం ద్వారా గానీ లేక నీటి ప్రవాహంలో ఉన్న అవక్షేపాల్ని *(suspended sediment)* గానీ అవక్షేప నియంత్రణల ఉచ్చు (*trap*) మరియు అవక్షేపాల్ని ఉంచడం (*retain sediment*) ద్వారా నిరోధించడం లేదా తగ్గించడం చేయడం.

నేలలు

197. భారతదేశంలో నేలలు స్థూలంగా ఎనిమిది ప్రధాన రకాల్లో ఉంటాయి (అగ్రికల్చరల్ రీసెర్చ్ ఇండియన్ కౌన్సిల్) విభజించవచ్చు. చిత్రం 12 భారతదేశంలో మట్టి రకాల్ని చూపిస్తుంది. భారతదేశంలో కనిపించే స్థూలమైన మట్టి రకాలు ఇవి[26]:

- ఒండ్రు నేలలు- ఇవి నదులు, గాలులు, గ్లేసియర్లు, సముద్ర తరంగాల వల్ల ఏర్పడే ఒండ్రుమట్టి. ఒండ్రుమట్టితో తయారయ్యే నేలల్ని ఒండ్రు నేలలు అని పిలుస్తారు. భారతదేశంలో ఒండ్రు నేలలు ప్రధానంగా గంగా-సింధు బ్రహ్మపుత్ర మైదానాల్లోనూ, తీరప్రాంత మైదానాలు, దక్షిణ భారతదేశంలోని విస్తారమైన నదీ లోయల్లోనూ కనిపిస్తాయి. ఒండ్రునేలలు ప్రధానంగా లోమ్స్, అంటే ఇసుక, మట్టి మిశ్రమంగా ఉంటాయి. కొత్త ఒండ్రు లోమ్స్

[26] http://www.yourarticlelibrary.com/soil/soil-groups-8-major-soil-groups-available-in-india/13902/

చాలా సారవంతమైనవి. ఎక్కువగా నదీ మైదానాలు యువ దశలో, ఇసుక నేలలుగా ఉంటాయి. రివర్ బెడ్స్ లో సాధారణంగా స్వచ్ఛమైన ఇసుక ఉంటుంది. ఇటువంటి నేలలు నీటిని నిల్వ చేసుకోవు.

- నల్ల నేలలు – వీటిని రెగర్ లేక నల్ల ప్రత్తి నేలలని కూడా పిలుస్తారు. ఇవి అగ్నిపర్వత మూలం కారణంగా ముదురు బూడిద, ముదురు నలుపు రంగులో ఉంటాయి. ఈ మట్టి అధిక సారాన్ని కలిగి ఉంటుంది, తేమ పోతే పగుళ్లు వస్తాయి. ఈ నేలలో ఇనుము, సున్నం, కాల్షియం, మెగ్నీషియం, కార్బోనేట్స్, అల్యూమినా ఉంటాయి. దీనిలో భాస్వరం, నైట్రోజన్ సేంద్రియ పదార్థాలు తక్కువగా ఉంటాయి. ఇవి మహారాష్ట్ర ప్రాంతాల్లో ఉంటాయి.
- ఎర్ర నేలలు – ఇవి అరిగిపోయిన స్ఫటికాకార శిలల నుంచి తక్కువ తేమ, వర్షపాతం ఉన్న ప్రాంతాల్లో ఏర్పడతాయి. ఎక్కువ ఇసుక, తక్కువ మట్టి, పుష్కలమైన ఐరన్ (అందువల్ల ఎర్ర రంగు వస్తుంది), తక్కువ హ్యూమస్, ఫాస్పరస్, నత్రజని మరియు నిమ్మకాయలో కొంచం, తేమ, తేమను కలిగి ఉండవు, తక్కువ మొత్తంలో తేమను కలిగి ఉంటాయి, భాస్వరం నైట్రోజన్, సున్నం, కొద్దిగా ఆమ్లయుతంగా ఉంటాయి. ఇవి తేమని నిల్వ చేసుకోవు, రంధ్రయుతం, నలపదగినవి. ఇవి మహారాష్ట్ర ప్రాంతాల్లో ఉంటాయి.
- లేటరైట్ నేలలు – ఇవి అధిక ఉష్ణోగ్రత మరియు వర్షపాతం (తడి/పొడి జల్లులు) కారణంగా ఏర్పడతాయి. అధిక వర్షపాతం వల్ల సిలికా కోల్పోతుంది. ఇనుము, అల్యూమినియం ఆక్సైడ్ లు వెనక ఉండిపోతాయి (లాటరైట్), వాతావరణానికి బహిర్గతమైతే గోధుమ నుంచి పసుపు రంగులోకి మారుతుంది, గట్టి పడుతుంది. బిల్డింగ్ మెటీరియల్ (బ్రిక్స్/బ్లాక్స్) గా ఉపయోగించవచ్చు. పుష్కలమైన ఇనుము, నాసి స్థాయిలో పోటాష్ మెగ్నీషియం, తక్కువ తేమ. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రాంతాల్లో ఉంటుంది (ప్రాజెక్టు లక్ష్యాత్మక ప్రాంతాల్లో వ్యాప్తి చెంది ఉన్నాయి)
- ఎడారి నేలలు - కరిగే లవణాలు, ఎరుపు-గోధుమ రంగు, రంధ్రాలు కలిగిన ముతక నేలలు. 90% ఇసుక-5% మట్టి, నైట్రేట్, ఫాస్ఫేట్లు సమృద్ధిగా ఉంటాయి. బాగా తక్కువ నత్రజని, తేమ గల (హ్యూమస్), నలపగూడిన (ఫ్రయబుల్), ఇసుకమయం మరియు అల్ప స్థాయి తేమ. సాధారణంగా ఇవి లక్ష్యాత్మక రాష్ట్రాల్లో ఉండవు.
- కొండ (మౌంటైన్) నేలలు – కొండలు ఉన్న రాష్ట్రాల్లో కనిపిస్తాయి, సేంద్రియ పదార్థం నిక్షేపాలతో తయారవుతాయి, హ్యూమస్ సమృద్ధిగా ఉంటుంది, తక్కువ పోటాష్, తక్కువ సున్నం. సాధారణంగా ఇవి లక్ష్యాత్మక రాష్ట్రాల్లో ఉండవు
- ఉప్పు మరియు క్షార నేలలు - సోడియం, మెగ్నీషియం, కాల్షియం, సాగుకి పనికిరాని నిస్సారమైన నేలలు, ఇసుక నుంచి లోమ్ వరకు అన్ని శ్రేణులూ ఉంటాయి. ఇవి మహారాష్ట్ర ప్రాంతాల్లో ఉంటాయి.
- ఊబి- చిత్తడి నేలలు - ఇవి ఆర్ద్ర ప్రాంతాలలో ఉంటాయి, సేంద్రియ పదార్థం పేరుకుపోవడం వలన ఇవి ఏర్పడతాయి. నలుపు రంగులో ఉండి, ఎక్కువ ఆమ్లయుతంగా, భారీగా ఉంటాయి. ఇవి ఒరిస్సా తీరప్రాంతంలో ఉంటాయి.

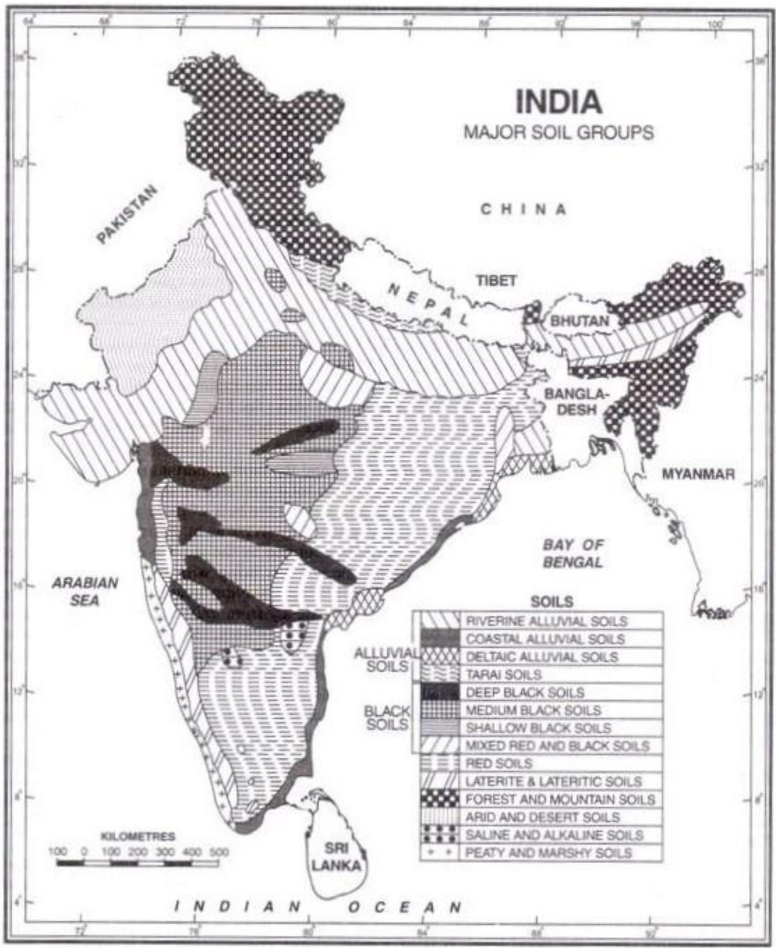

చిత్రం 12 భారతదేశంలో ప్రధాన మృత్తికా రకాలు [27]

198. భారతదేశంలో మృత్తికా క్షయానికి (Soil erosion) కారణాలు:

- *నాసిరకపు లేదా అశాస్త్రీయ **వ్యవసాయ పద్ధతుల** వల్ల మృత్తిక బహిర్గతం కావడం, మృత్తికని **బలహీనం చేయడం**, వర్షానికి **క్షయమైపోయేందుకు** ఆ విధంగా వీలు కలిగించడం;*
- *మట్టిని కప్పి ఉంచి మృత్తికా క్షయం జరగకుండా చూసే **అడవులు, పచ్చని ప్రాంతాల్ని** అర్థరహితంగా నాశనం చేయడం వల్ల మృత్తికా క్షయం విపరీతంగా జరుగుతోంది;*
- ఎక్కువ మేత మేసే ప్రాంతాలు కావడం వల్ల, చెట్లు, హరితప్రాంతం వాడిపోతుంది, ఇక్కడి మట్టి నిస్సారమవుతుంది, క్రమక్షయానికి సహజ ఏజెంట్లకు ఆహ్వానం పలుకుతుంది.
- భారీ వర్షపాతం, అల్లకల్లోలంగా ప్రవహిస్తున్న నీరు పెద్ద పెద్ద రాళ్ళని బలంగా నెట్టుతుంది, నేలలు కొట్టుకుపోతాయి.

199. భూమి క్రమక్షయం నేల రకం, వాలు, వృక్ష జాతులు, స్థలాకృతి స్వభావం, వర్షపాతం తీవ్రత వంటి అనేక పారామితులపై ఆధారపడి ఉంటుంది. మట్టి స్థిరత్వం కోల్పోవడం, నేల క్రమక్షయం కారణంగానూ, అనేక నిర్మాణ

[27] http://www.yourarticlelibrary.com/soil/soil-groups-8-major-soil-groups-available-in-india/13902/

కార్యకలాపాల వల్లా వృక్షాల రక్షణ కవచంగా ఉండే పైకప్పు తొలగిపోవడానికి దారితీస్తుంది. ఇది భూసారం కోల్పోవడానికి కారణం కావచ్చు, అలాగే వాలు అస్థిరతని ప్రేరేపించవచ్చు. ఈ ప్రాజెక్టుకి భూమిని సిద్ధం చేయడం వల్ల ఈ ప్రాంతాల్లోని మురుగు నీటి పారుదల మార్గాలలో మార్పులు చోటు చేసుకుని సహజ ప్రవాహ మార్గాలు మూసుకుపోవడం గానీ లేక దారి మళ్లడం గానీ జరగవచ్చు. ప్రభావవంతమైన, సమర్థవంతమైన ఉపశమన చర్యలు ఈ స్థితిని తగ్గించడానికే కాక, ఉన్న పరిస్థితుల్ని మెరుగ్గా చేస్తాయి.

200. 5.1.9 విభాగంలో (ఉపరితల నీరు) చర్చించబడినట్లు, వర్షపాతం ఎక్కువగా తేమగా ఉండే సీజన్లోనే జూన్ నుంచి సెప్టెంబర్ వరకు పడుతుంది. పర్యావరణ సంబంధమైన ప్రభావాల్ని నిర్వహించడంలోనూ, ప్రత్యేకించి డ్రైనేజి నిర్వహణ, క్రమక్షయం, అవక్షేపపరంగానూ వర్షపాతం గణనీయమైన సామర్థ్యం కలిగి ఉంటుంది. అందువలన డ్రైనేజి లైన్లు, నీటి మార్గాలతో కలిసి పని చేసే కార్యకలాపాల్ని సాధారణంగా ఎండా కాలం నెలల్లో చేపట్టేలా వ్యూహరచన చేయాలి. ఇది అన్ని అవసరమైన క్రమక్షయం, అవక్షేప నియంత్రణ యంత్రాంగాలకి కావలసినవన్నీ వర్షాకాలానికి ముందుగానే సిద్ధం చేసుకోబడేట్టు చూసుకోవడం చాలా ముఖ్యం.

201. క్రమక్షయం, డ్రైనేజి, అవక్షేప ప్రభావాలకి దారి తీసే కార్యకలాపాలు:

- చెరువులు, సరస్సులు, నదులు, నది బ్యాంకులు, మురుగు కాల్వల మొదలైన చోట్ల జరిపిన త్రవ్వకాలు;
- ఇన్ఫ్రాస్ట్రక్చర్ నిర్మాణానికి సిద్ధం చేయడానికి తవ్వకం
- రీవెజిటేషన్, ముఖ్యంగా వర్షాకాలపు సీజన్లో చేపట్టినపుడు మట్టి చెల్లాచెదురు కావడం
- నదీ కలుపుల్నీ, శిధిలాల్నీ తొలగించడం;
- *డ్రైనేజీ పనులు చేసే సమయంలో అవక్షేపాల కదలికలు*

వాతావరణ పరిస్థితుల్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని మృత్తికా క్షయానికి దారితీసే కార్యకలాపాల్ని చేపట్టడం.

యాసిడ్ సల్ఫేట్ మృత్తికలు

202. యాసిడ్ సల్ఫేట్ మృత్తికలు (ASS) లేక సంభావిత యాసిడ్ సల్ఫేట్ మృత్తికలు (PASS), అవక్షేపాలు లేక సేంద్రియ పదార్థాల (ఉదా పీట్) సహజంగా నేలల్లో ఉంటాయి. ఇవి నీటితో నిండిన పరిస్థితుల్లో ఏర్పడతాయి. ఈ నేలలు ఐరన్ సల్ఫైడ్ ఖనిజాలు (ప్రధానంగా మినరల్ పైరైట్ల వంటి) లేక వారి ఆక్సీకరణ ఉత్పత్తుల్ని కలిగి ఉంటాయి. మాన్గ్రూవ్ లు, ఉప్పు చిత్తడినేలలు, వరదముంపు మైదానాలు, చిత్తడినేలలు, నదీముఖ ద్వారాలు, ఉప్పునీటి లేక టైడల్ (పేలా) సరస్సులు ASS ఏర్పడడానికి అనువైన ప్రాంతాలు. అందువలన ఈ ప్రాజెక్టు స్థానంలో ఈ రకం నేలలు ఉండే అవకాశం ఉంది.

203. ఒండ్రు అవక్షేపాలు లేక అబలియన్ మూలం నుంచి ఏర్పడే ASS తరచుగా పొరల క్రింద కప్పబడి ఉంటుంది కాబట్టి దాని ఉనికి నేల ఉపరితలం మీద స్పష్టంగా ఉండకపోవచ్చు.

204. నీటి పట్టిక క్రింద కదల్చబడని స్థితిలో ఉండే ASS మంచిది. అయితే ఈ నేలల్లో నీరు తగ్గడం వల్ల ఎండిపోయి, త్రవ్వబడి లేక గాలికి బహిర్గతమైనట్లయితే సల్ఫేడ్స్ ఆక్సిజన్ తో చర్య జరిపి సల్ఫ్యూరిక్ ఆమ్లాన్ని రూపొందిస్తాయి. ఈ సల్ఫ్యూరిక్ ఆమ్లం విడుదలతో నేల ఇనుము, అల్యూమినియం, ఇంకా ఇతర భారీ ఖనిజాలు

(ముఖ్యంగా ఆర్సెనిక్)ని మట్టిలో ఉత్పన్నం చేస్తుంది. ఒకసారి ఈ కదలికలు మొదలైతే, ఈ యాసిడ్ మరియు లోహాలు, చెట్లని చంపడంతో సహా, భూగర్భజలాల్లోకి ప్రవేశించి వాటిని ఆమ్లయుతంగా చేయడం, జలాశయాలు వట్టిపోయేలా చేయడం, చేపల్ని చంపడం, ఇంకా ఇతర నీటికి సంబంధించిన ఆర్గానిజమ్స్ మరియు డిగ్రేడింగ్ కాంక్రీట్, ఉక్కు నిర్మాణాల్ని దెబ్బతీయడం వంటి వివిధ రకాల ప్రతికూల ప్రభావాల్ని సృష్టించవచ్చు.

205. ఏ అవక్షేపం కదలికలైనా కూడా **ASS** కి బహిర్గతం కావచ్చు. **ASS** నిక్షేపాలు సాధారణంగా సముద్ర మట్టానికి కంటే తక్కువ ఐదు మీటర్ల తక్కువలో, ముఖ్యంగా తీర ప్రాంతాల్లో కనిపిస్తాయి. ఈ ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాల్లో ఎక్కువ భాగం ఇక్కడే జరుగుతాయి. తీర ప్రాంతాలకి సమీపంలో ఉన్న లొకేషన్లలో చేపట్టే త్రవ్వకాల పనులకు **ASS** నిర్వహణకు తీవ్రతను తగ్గించే నియంత్రణలు అవసరమవుతాయి.

206. ఏ తవ్వకం ముందైనా, అవక్షేపాల్ని పరీక్షించి వాటిలో **ASS లేక PASS** ఉనికిని గమనించాలి. శాంప్లింగ్ క్వీన్స్లాండ్ ప్రతిపాదించిన యాసిడ్ సల్ఫేట్ మృత్తికల ఇన్వెస్టిగేషన్ టీమ్ అహెర్న్ ***et al* (2004)**[28] మరియు లేబరేటరీ ఎనాలసిస్ కన్సిస్టెంట్ విత్ ***et al* (2004)** లో ఉదహరించిన దానికి అనుగుణంగా చేపట్టాలి.

207. విశ్లేషణ సానుకూలంగా నిరూపించబడితే, అవక్షేప లైమింగ్ పద్ధతిలోనే కాక అవక్షేపాన్ని వివిధ రకాల పద్ధతులను ద్వారా ట్రీట్ చేయవచ్చు. ప్రభావాల్ని తగ్గించడానికి కాంట్రాక్టరు నిర్వహణా చర్యల్ని రిఫర్ చేసుకోవాలి. ఉదాహరణకు, డియర్ ***et al* (2014)**[29] ప్రతి ప్రయత్నం తర్వాత ఎటువంటి ప్రత్యక్ష లేక అవశేష ప్రభావం ఉండదని నిర్ధారించుకోవలసి ఉంది.

పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం

208. ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం కోసం ఈ క్రింది పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం సెట్ చేయబడింది:

- నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ చర్యల ఫలితంగా నీటి పరిసరాలలో మరియు/లేదా ఉపరితలం మరియు/లేదా భూగర్భ జలాల్లో అవక్షేపణ ఉండకూడదు
- అన్ని ప్రాజెక్టులలోనూ ఆన్ లేక ఆఫ్ సైట్ ప్రాజెక్టుల నీటి నాణ్యత తగ్గలేదు*;*
- *ASS* లేదా *PASS* కి ఎలాంటి ఇబ్బందీ కలగకుండా ఉంచడానికి ప్రాధాన్యత*;* ఒకవేళ అయితే ఇబ్బంది కలిగితే పైన చర్చించిన నిర్వహణ చర్యలుకి అనుగుణంగా ఉండాలి.
- సైట్-నిర్దిష్ట *EDSCP* ప్రభావవంతమైన అమలు.

.205EMSF లో నిర్దేశించిన నిర్వహణ చర్యలను అనుసరించి, నిర్మాణం మరియు ఆపరేషన్

- ప్రాజెక్టుల కార్యకలాపాలు అవక్షేపణ ఫలితంగా గణనీయమైన ప్రభావాన్ని కలిగి ఉండవు

[28]అహెర్న్, C. R., మెక్ ఎల్నియా A. E., & సల్లివన్, L. A. (2004). యాసిడ్ సల్ఫేట్ సాయిల్స్ లేబరేటరీ మెథడ్ గైడ్ లైన్స్. క్వీన్స్ లాండ్ డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ నేచురల్ రిసోర్సెస్, మైన్స్, అండ్ ఎనర్జీ. ఇందూరూపిల్లీ: క్వీన్స్ లాండ్ ప్రభుత్వం.

[29]డియర్, S-E., అహెర్న్, C. R., ఒబ్రియన్, L. E., డోబోస్, S. K., మెక్ ఎల్నియా, A. E., మూర్, N. G. & వాట్లింగ్, K. M., 2014. క్వీన్స్ లాండ్ యాసిడ్ సల్ఫేట్ సాయిల్స్ టెక్నికల్ మేన్యువల్: సాయిల్ మేనేజ్మెంట్ గైడ్ లైన్స్. బ్రిస్బేన్: డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ సైన్స్, ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ, ఇన్నొవేషన్ అండ్ ది ఆర్ట్స్, క్వీన్స్ లాండ్ ప్రభుత్వం.

- విస్తృత ప్రాంతం

209. EMSF ద్వారా నెలకొల్పబడిన నిర్వహణ చర్యల్ని అనుసరించి, **ఈ ప్రాజెక్టుల నిర్మాణ మరియు** ఆపరేషన్ **కార్యకలాపాల పర్యవసానంగా విస్తృతమైన ప్రాంతమంతటా అవక్షేపణ ప్రభావం గణనీయంగా ఉండదు.**

పర్యవేక్షణ

210. **ఈ ప్రాజెక్టుల కోసం** ఒక ప్రామాణిక అవక్షేప నియంత్రణ పర్యవేక్షణ ప్రోగ్రామ్ తయారు చేయబడింది (పట్టిక 8). ఈ ప్రోగ్రామ్ జారీ చేయబడిన తేదీ నుంచి ప్రతి రెండు నెలలకీ ఒకసారి సమీక్షించబడి నవీకరించబడుతుంది. ఫీల్డ్ ఆఫీసరు ఇలా చేయాల్సి ఉంటుంది:

- వారానికి ఒకసారి గానీ లేక *24* గంటల వ్యవధిలో *20* మిమీ వర్షపాతం మించిన సందర్భంలో గానీ సైట్ తనిఖీ చేయాలి*;*
- ఈ *EMSF* లేక వర్తించే ఏ *EDSCP* ల కైనా నిర్ధారించబడని అంశాల్ని డాక్యుమెంట్ చేయడానికి ఒక సైట్-నిర్దిష్టమైన చెక్ లిస్ట్ ని తయారు చేయాలి*;*
- తనిఖీల ఫలితాల్ని కమ్యూనికేట్ చేయాలి మరియు/లేదా నీటి నాణ్యత పరీక్షలు చేసి, సంబంధిత అంశాలతో ముడి పడి ఉన్న నియంత్రణా వైఫల్యాల్ని వేగవంతంగా సవరింపబడేలా చూడాలి. మళ్లీ అలాంటి వైఫల్యాలు జరగకుండా చూసేందుకు ప్రక్రియల్ని సరిగా నిర్వహించేలా చేయాలి

రిపోర్టు చేయడం

211. అన్ని రకాల అవక్షేపాలు (sediment) మరియు క్షయాల (erosion) నియంత్రణ పర్యవేక్షణ ఫలితాల్ని మరియు/లేదా సంఘటనల్ని EMSF లో చూపబడినట్లుగా టాబ్యులేట్ చేసి రిపోర్టు చేయడం జరిగింది. మెటీరియల్ కి సంబంధించి గానీ, లేదా ఏదైనా జీవావరణ సంబంధమైన ఘోరవినాశనం కలిగేంత హాని ఉన్నట్టు గానీ లేదా అనుమానం వస్తే లేదా క్షయం మరియు అవక్షేపాలూ బాగా ఎక్కువైపోయి ఒక నిర్ధారిత స్థాయికి మించినపుడూ MoEFCC కి తక్షణం తప్పక తెలియజేయాలి.

పట్టిక 8క్రమక్షయం, డ్రైనేజి, అవక్షేప నియంత్రణ చర్యలు

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
E1: ఎర్త్ వర్క్ కార్యకలాపాల వల్ల సైట్ నుంచి ఉపరితలంలో మట్టి పోవడం, అవక్షేపాలుగా మిగలడం మరియు/ లేదా భూగర్భ జల వ్యవస్థ దెబ్బతినడం	E1.1: ఏ ఉపరితల పనులు, తీర కట్టడాలు మరియు త్రవ్వకాల పని, నీటిని దాటే కట్టడాలు తుఫాను నీరు పోయే మార్గాల కోసం ఒక EDSCP ను అభివృద్ధి చేసి అమలు చేయండి.	**నిర్మాణ దశ**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.2: క్రమక్షయం మరియు అవక్షేప నియంత్రణ పరికరాలను వ్యవస్థాపించి, పరిశీలించబడి, నిర్వహించబడుతున్నాయని నిర్ధారించుకోండి.	**నిర్మాణ దశ**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.3: అన్నిసార్లూ క్లియర్ చేయబడిన ప్రాంతాలు మరియు బహిర్గతమైన నేలని తగ్గించడానికి పనుల్ని షెడ్యూల్/అమలు చేయండి.	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.4: అన్ని బహిర్గతమైన ప్రాంతాలూ మరియు బయటపడిన డ్రైనేజి లైన్లకు తాత్కాలిక మరియు శాశ్వత EDSC చర్యల రూపకల్పన చేయడం మరియు పొందుపరచడం చేయాలి. ముందుగా నిర్మాణ పనులకు ముందు అమలు చేయబడాలి. మరియు పని సమయంలో ఆన్ సైట్లో ఉండాలి.	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు** రికార్డుల నిర్వహణ	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**

	E1.5: ప్రతిపాదిత పనులు ప్రధాన వృక్షజాతులకి సమస్య కాకుండా చూడాలి. అల్ప వర్షపాతం, గాలి వేగం తక్కువగా ఉన్న సమయంలో ఎర్త్ వర్కులు నిర్వహించబడేట్లు షెడ్యూల్/అమలు చేయండి.	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.6: తొలగించిన మట్టిని నిల్వచేసి రీవెజిటేషన్ సమయంలో ఆ మట్టిని ఉపయోగించండి మరియు / లేదా వ్యవసాయ భూముల్లోకి ఆ మట్టిని వాడండి	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.7: షెడ్యూల్/stage works to minimise the duration of stockpiling topsoil material. Vegetate stockpiles if storage required for long periods. షెడ్యూల్/అమలు చేయండి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.8: Locate stockpile areas away from drainage pathways, waterways మరియు సున్నితమైన locations.	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**

పట్టిక 9క్రమక్షయం, డ్రైనేజి, అవక్షేప నియంత్రణ చర్యలు

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం

E1: ఎర్త్ వర్క్ కార్యకలాపాల వల్ల సైట్ నుంచి ఉపరితలంలో మట్టి పోవడం, అవక్షేపాలుగా మిగలడం మరియు/ లేదా భూగర్భ జల వ్యవస్థ దెబ్బతినడం	E1.9: వేగం, ప్రవాహ కేంద్రీకరణ తగ్గించడానికి వరదనీటి నిర్వహణ చర్యలు	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.10: అవసరమైన చోట వేగం తగ్గించడానికి కొంత అవక్షేప ఫిల్టరేషన్ ని అందించడానికి డ్రైనేజీ లైన్లలో చెక్ డ్యామ్ లు ఉండాలి. ఈ చెక్ డ్యామ్ లను రెగ్యులర్ గా తనిఖీ చేస్తూ మెయింటెయిన్ చేస్తూ ఉండాలి.	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.11: సైట్ ఎంపికని బట్టి, అధిక వర్షపాతం సమయంలో అధిక అవక్షేప ఫెన్సింగ్ తో సహా, ఏ వాలు ప్రాంతాల్లోనైనా ఉపయోగించుకునే మల్చింగ్ ని క్రమక్షయం, అవక్షేప నియంత్రణలకు ఉపయోగించుకోవాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.12: అవసరాన్ని బట్టి నీటి ప్రవాహాల్లోనైనా లేక సున్నితమైన/ప్రమాదభరితమైన వస్తువుల చుట్టూ బండింగ్ ని ఉపయోగించుకోవాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.13: నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు నీటి వేగాన్ని తగ్గించడానికి అవసరమైన చోట గ్రాస్ తో బఫర్ స్ట్రిప్స్ ని పెట్టుకోవాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	E1.14: పెరుగుతున్న సెడిమెంట్ (అవక్షేప) లోడ్లను రక్షించడానికి సిల్ట్	**నిర్మాణం**	**కాంట్రాక్టరు**s	**రికార్డులు మెయింటైన్**

	కంచెలు లేక అలాంటి నిర్మాణాలను ఇన్స్టాల్ చేసుకోవాలి.	**జరుగుతున్నపుడు**		**చేయండి**
	E1.15: తగిన సామర్ధ్యంతో అవసరమైన చోట క్రమక్షయం మరియు అవక్షేప నియంత్రణ నిర్మాణాల్లో అధిక అవక్షేపాల్ని (ఉదా. సెడిమెంట్ బేసిన్స్, చెక్ డ్యామ్స్) తొలగించాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**కాంట్రాక్టరుs**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
E2: మట్టి కాలుష్యం	E2.1: ఒకవేళ కాలుష్యం కవర్ చేయబడి ఉండకపోతే లేక సందేహాస్పదమైనదైతే (ఈ ప్రాజెక్ట్ ఫుట్ ప్రింట్స్ కి బయట) స్టేజి 1 ప్రిలిమినరీ సైట్ కాలుష్య పరిశోధన చేపట్టబడాలి. గుర్తించబడని ఆ గత కాలుష్యం గురించి పట్టించుకుని, దానిపై క్రియాశీలకంగా నిర్వహణా చర్యలు చేపట్టనంత వరకు ఆ కాంట్రాక్టరు పనిని నిలిపివేయాలి. దాని నిమిత్తం సలహా/అనుమతులు/ఆమోదం (అవసరాన్ని బట్టి) పొందాలి.	నిర్మాణ దశ	మొత్తం సిబ్బంది	ప్రతిరోజూ మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
E2: మట్టి కాలుష్యం	E2.2: ఈ ప్రాజెక్ట్ ఫుట్ ప్రింట్స్ లో కలుషితమైన నేల సహా, సైట్ నుంచి కలుషితమైన నేల/మెటీరియల్ పారవేయబడడం (అవసరమైతే)లో అత్యుత్తమ విధానాలకు కట్టుబడి ఉండడం	నిర్మాణ దశ	మొత్తం సిబ్బంది	ప్రతిరోజూ మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	E2.3: డ్రైనేజి నియంత్రణ చర్యలు కలుషితమైన ప్రాంతాల నుంచి వచ్చే ప్రవాహాలు ఆ ప్రాంతాల్ని కలుషితం చేయడం లేదని(ఈ ప్రాజెక్ట్ లోపల కలుషితమైన మెటీరియల్	నిర్మాణ దశ	మొత్తం సిబ్బంది	ప్రతిరోజూ మరియు

	సహా) మరియు వాటిని తగిన ప్రాంతాలకు మళ్లించడం జరిగిందని నిర్ధారించుకోవాలి.			రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	E2.4: సైట్ కాలుష్యంలో ఫిల్ చేయడం వల్ల కాలుష్యం ఏర్పడుతున్నా, ధ్రువీకరణ/డాక్యుమెంటేషన్ లేకపోయినా నివారించాలి. సైట్ కట్ అంతా ఫిల్ అందుబాటులో లేనిచోట అది జియోటెక్నికల్ నిర్దిష్టతలకు అనుగుణంగా పరీక్షించబడాలి.	నిర్మాణ దశ	మొత్తం సిబ్బంది	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
E3: అధిక మట్టి/సిల్ట్ తొలగింపు	పునరావాసం/నిర్వహణ సమయంలో డ్యాములు/చెరువులు/ఆనకట్టల నుండి సిల్ట్ తొలగించబడినపుడు దాన్ని ప్రయోజనకరంగా తిరిగి ఉపయోగించుకోవాలి. ఉదా. వ్యవసాయ క్షేత్రానికి, ఇటుక తయారీకి తీసుకుని వెళ్లాలి. ప్రతిపాదిత ఉపయోగాన్ని నిర్ధారించడానికి సిల్ట్ పరీక్షించబడాలి	నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ దశలు	MoEFCC	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి

పట్టిక 10క్రమక్షయం, డ్రైనేజి, అవక్షేప నియంత్రణ చర్యలు

5.5 ధ్వని మరియు కంపనం

•

నేపథ్యం

212. **అన్ని రకాల నిర్మాణ మరియు** ఆపరేషన్ **కార్యకలాపాలూ** రొదని కలిగించే అవకాశం ఉంది. వైబ్రేషన్ పరికరాల్ని వాడడం వల్ల ఆ ప్రాంత నివాసులకీ **మరియు** సున్నితమైన నివాసాలకూ కంపన సమస్యలు ఉంటాయి. ఈ **ప్రాజెక్టులో** భాగంగా బ్లాస్టింగ్ ని చేపట్టాల్సిన అవసరం లేదు.

213. సాధారణంగా, **ప్రతిపాదిత కార్యకలాపాల వల్ల చెప్పుకోదగ్గంతగా** శబ్దం ఉత్పన్నం కాదు. అయినాగానీ ఏ నిర్మాణ దశల్లోనైనా శబ్దం రావచ్చు. సరైన రీతిలో నిర్వహించబడకపోతే మెషినరీని ఉపయోగించడం వల్లా **లేక** శబ్దం చేసే సౌకర్యాల్ని ఉపయోగించడం వల్లా వాతావరణంపైనా అలాగే ఆ ప్రాంత నివాసుల పైనా ప్రతికూల ప్రభావం పడుతుంది.

214. నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు శబ్దం వీటి వల్ల వచ్చే అవకాశం ఉంది:

- భారీ నిర్మాణ మిషనరీ*;*
- పవర్ టూల్స్ మరియు కంప్రెస్సర్లు*;*
- డెలివరీ వాహనాల*;*
- శ్రామికులు

215. **నిర్మాణ కార్యకలాపాల్లో ప్రమేయం ఉన్న** కాంట్రాక్టర్లు శబ్దం చేసే యంత్రాల్ని నియంత్రించే పద్ధతులూ, ప్రత్యామ్నాయ **నిర్మాణ** విధానాల్ని గురించి అవగాహన కలిగి ఉండాలి. **నిర్దిష్టమైన భారతీయ లెజిస్లేషన్ లో ఉన్న ప్రకారం లేకపోతే ఒకవేళ లెజిస్లేషన్ అమలు జరపకపోయినా అంతర్జాతీయంగా వాడే అత్యుత్తమ పద్ధతుల్నిఅయినా ఉపయోగించవచ్చు.**

పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం

216. ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం కోసం ఈ క్రింది పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం సెట్ చేయబడింది:

- ధ్వని వల్ల ఇబ్బందికలిగే ప్రదేశాల్లో నిర్మాణ మరియు ఆపరేషనల్ కార్యకలాపాల వల్ల కలిగే శబ్దం పర్యావరణ సంబంధమైన ఇబ్బందిగా మారకూడదు*;*
- శబ్దంతో కూడి ఉన్న నిర్మాణ కార్యకలాపాల్లో రొదని తగ్గించడానికి అన్ని వేళలా సహకార చర్యలు చేపట్టబడాలి*;*
- నిర్మాణ మరియు కార్యకలాపాలు ఉత్పన్నం చేసే కంపనం వల్ల ఆఫ్-సైట్ ఆస్తులకి ఎలాంటి విఘాతమూ కలగకూడదు.
- ఫిర్యాదులకు ప్రతిస్పందనగా *48* గంటల్లో దిద్దుబాటు చర్య తీసుకోబడాలి.

పర్యవేక్షణ

217. **ఈ ప్రాజెక్టుల ద్వారా** ఒక ప్రామాణికమైన శబ్ద పర్యవేక్షణ ప్రోగ్రామ్ అభివృద్ధి చేయబడింది. **(**Error! Reference source not found.**).**

218. **ఈ ప్రోగ్రాం జారీ చేయబడిన ప్రతి రెండు నెలలకి సమీక్షించి, అప్డేట్ చేయాల్సి ఉంటుంది. ముఖ్యంగా** సైట్ సూపర్వైజరు **ఇవి చేయాలి:**

- పరికరాల్ని, మెషినరీని రెగ్యులర్ గా మెయింటెయిన్ చేస్తున్నట్టు, తగిన విధంగా ఆపరేట్ చేయబడుతున్నట్టూ నిర్ధారించాలి;
- శబ్దం వచ్చే నిర్మాణ కార్యకలాపాల్ని సాధారణంగా పగటి వేళ 'గంటల్లోనే నిర్వహించాలి.

రిపోర్టు చేయడం

219. **EMSFలో** అన్ని రకాల శబ్ద పర్యవేక్షణ ఫలితాలూ **మరియు/లేదా** సంఘటనలూ టాబ్యూలేట్ చేయబడి వివరంగా రిపోర్ట్ చేయబడ్డాయి. ఏవైనా సందేహాస్పద మెటీరియల్ ఉన్న సందర్భంలోనైనా **లేక** తీవ్రమైన పర్యావరణ సంబంధమైన హాని కలిగించే అవకాశం ఉన్నా, శబ్దం నిర్ధారించబడిన స్థాయికి మితిమీరిపోయిన సందర్భంలో **MoEFCC** కి వెంటనే తెలియజేయాలి.

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
N1: శబ్ద స్థాయి పెరగడం	N1.1: నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు, పంపింగ్ పరికరాలతో సహా పనులు జరుగుతున్నపుడు, శబ్దం బాగా తక్కువగా ఉండే ప్లాంట్ నీ, పరికరాల్నీ, నిర్దిష్టమైన డిజైన్ పద్ధతుల్నీ ఎంచుకోండి.	అన్ని దశల్లోనూ	కాంట్రాక్టరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	N1.2: నిర్దిష్టమైన శబ్దం తగ్గింపు పరికరాలు మరియు మఫ్లర్ల వంటి సైట్ ప్లాంట్ మరియు పరికరాలకు తగ్గట్టు ఇన్స్టాల్ చేయబడాలి.	నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	కాంట్రాక్టరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	N1.3 ఒకవేళ శబ్దం వచ్చే నిర్మాణ కార్యకలాపాల్ని సాధారణంగా 'పగటి వేళ' గంటల్లోనే నిర్వహించాల్సి వస్తే ఆ అవసరాన్నీ, అలాగే ఉద్గారాల్నీ వీలైనంత పరిమితంగా ఉండేలా చూడాలి.	**నిర్మాణ దశ**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	N1.4: నిర్మాణ కార్యకలాపాలు జరిపే ముందుగా ఆ ప్రాంతంలో నివాసితులతో సలహా చేసి ముఖ్యంగా శబ్దం వచ్చే నిర్మాణ కార్యకలాపాల్ని సాధారణంగా 'పగటి వేళ' గంటల్లోనే నిర్వహించాలి.	**నిర్మాణ దశ**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	N1.5 సైట్ లో అదనపు శబ్దని ఉత్పత్తి చేసే ఐటెమ్స్ ని మిగతా ప్రత్యామ్నాయ ఐటెమ్స్ తో రిప్లేస్ చేయడం ద్వారా నియంత్రణ వ్యూహాల్ని అమలు చేయాలి.	**నిర్మాణ దశ**	**మొత్తం సిబ్బంది**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్**

				చేయండి
	N1.6 నిర్దిష్ట నివాసులపై ప్రభావం ఉంటుందన్న చోట సాలిడ్ హోర్డింగ్స్ రూపంలో తాత్కాలిక నిర్మాణ శబ్దంని అరికట్టడానికి బారియర్లని పెట్టండి	**నిర్మాణ దశ**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	N1.7 శబ్దానికి సంబంధించి అన్ని సంఘటనలు, ఫిర్యాదులు, మరియు నాన్-కంప్లయన్స్ విషయాల్ని సైట్ ఇన్సిడెంట్ రిపోర్టింగ్ విధానాలు మరియు సమ్మరైజ్డ్ రిజిస్టర్ కి అనుగుణంగా రిపోర్టు చేయాలి.	**నిర్మాణ దశ**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	N1.8 అదనపు శబ్దంని తగ్గించాల్సిన అవసరంపై అవగాహన కల్పించడానికీ, చర్యల్ని అమలు పరచడం ద్వారా అవగాహన పెంచడానికీ కాంట్రాక్టరు ఉద్యోగి మరియు ఆపరేటర్ ట్రైనింగ్ ని నిర్వహించాలి.	నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	కాంట్రాక్టరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
N2. నిర్మాణం కారణంగా కంపనం (వైబ్రేషన్)	N2.1: ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ల కారణంగా సంభవించే సున్నితమైన వైబ్రేషన్ ప్రభావాలకు లోనయ్యే ఆస్తులు, నిర్మాణాలు, నివాస ప్రాంతాల్ని గుర్తించండి.	నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	కాంట్రాక్టరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	N2.2: నిర్మాణ కార్యకలాపాల వల్ల వైబ్రేషన్ మరియు ఆపరేషనల్ వైబ్రేషన్ ప్రభావాల నుంచి తాత్కాలిక, శాశ్వత తగ్గింపుకి అనుసరించాల్సిన చర్యల్ని రూపకల్పన చేయండి.	Pre-నిర్మాణ	కాంట్రాక్టరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	N2.3:వైబ్రేషన్ కి సంబంధించి అన్ని సంఘటనలు, ఫిర్యాదులు, మరియు నాన్-కంప్లయన్స్ విషయాల్ని సైట్ ఇన్సిడెంట్ రిపోర్టింగ్ విధానాలు మరియు సమ్మరైజ్డ్ రిజిస్టర్ కి అనుగుణంగా రిపోర్టు చేయాలి.	**నిర్మాణ దశ**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	N2.4: నిర్మాణ మరియు ఆపరేషనల్ వైబ్రేషన్ ప్రభావాల నుంచి భూగర్భ సర్వీసుల్ని కనిపెట్టి, భద్రంగా ఉంచడానికి నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు, ప్రామాణికమైన చర్యల్ని చేపట్టాలి.	**నిర్మాణ దశ**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**

పట్టిక 11 శబ్దం మరియు కంపనం నిర్వహణ చర్యలు

5.6 **నిస్సారమైన నీటి**

నేపథ్యం

220. **MoEFCC** అమలు చేసే సంస్థగా వ్యర్థ తొలగింపు నిర్వహణకి అత్యుత్తమ విధానాల ఉపయోగానికి అవసరమైన సలహాలు ఇవ్వవచ్చు. పాటించదగిన నిర్వహణ హయరార్కీ (క్రమబద్ధమైన విధానం) **మరియు** వ్యర్థ తొలగింపు నిర్వహణకి అత్యుత్తమ విధానాల్ని సాధించడానికి ఇలా చేయాలి:

- చెత్త నివారణ *(ఈ ప్రాజెక్టులలో అనవసరమైన మెటీరియల్ ని వాడకుండా నివారించడం);*
- చెత్త పునర్వినియోగం *(మెటీరియల్ ని మళ్లీ ఉపయోగించడం మరియు పారేయడాన్ని తగ్గించడం);*
- చెత్త రీసైక్లింగ్ *(క్యాన్లు, బాటిల్స్ వంటి వాటిని రీసైకిల్ చేయడం);* మరియు
- చెత్త పారేయడం *(క్షీణించే మరియు/లేదా కలుషితమైన వ్యర్థాల్ని ఆమోదించబడిన భూ గుంతల్లో పారేయడం).*

221. నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు **జెనరేట్ అయ్యే** చెత్త ప్రవాహాల్లో శిలా అవక్షేపాలు **మరియు ఈ క్రింది నిర్మాణ** వ్యర్థాలు ఉంటాయి:

- మట్టిపనులు చేసేటప్పుడు తిరిగి ఉపయోగించడానికి వీల్లేని త్రవ్వకం వ్యర్థాలు*;*
- పూడిక వ్యర్థాలు (*Dredge spoil),* ఇందులో చాలా భాగం నివాస ప్రాంతాల్ని *(*దీవులు*)*నిర్మాణంలో వాడబడుతుంది *;*
- నిర్మాణ పరికరాలు మెయింటెనెన్స్ నుంచి వచ్చిన వ్యర్థాలు. నిర్మాణ దశలో వివిధ రకాల భారీ వాహనాలు మరియు నిర్మాణ పరికరాలు వినియోగించడం జరుగుతుంది. శుభ్రపరిచే ప్రక్రియల్లోనూ, బాగుచేత, మెయింటెనెన్స్ ప్రక్రియల్లో వాడే పరికరాలు హానికారక ద్రవ్య వ్యర్థాల్ని ఉత్పన్నం చేస్తాయి. అదేవిధంగా సైట్ లోపల లీకేజిలు లేక ఇంధనాలు/నూనెలు విరజిమ్మడం, కారిపోవడం వంటివి జాగ్రత్తగా మేనేజ్ చేయాలి. తగిన జాగ్రత్తలతో వాటిని పారవేయాలి.
- ప్రమాదకరం కాని ద్రవ వ్యర్థాలు ఉపయోగించడం ద్వారా ఉత్పత్తి అయ్యే వ్యర్థాలు. ఉదా. కార్మికుల సౌకర్యాలకు ఏర్పాటు చేసే మరుగుదొడ్ల వంటివి
- స్క్రాప్ వ్యర్థాలు మరియు బయోడిగ్రేడబుల్ వ్యర్థాలతో సహా సాధారణ వ్యర్థ పదార్థాలు

222. **ఆపరేషనల్ వ్యర్థాల్లో ఇవి ఉంటాయి:**

- చేపల సాగు వ్యర్థాలు
- ఫిష్ ప్రాసెసింగ్ వ్యర్థాలు (ఆక్వాకల్చర్ కి ఫిష్ మీల్ ఉత్పత్తి కోసం ఒక ఫీడ్ స్టాక్ గా వినియోగించవచ్చు)
- పర్యాటక ఫలితంగా ఏర్పడే గృహ (డొమెస్టిక్) వ్యర్థాలు
- వ్యవసాయ వ్యర్థాలు

223. నిర్మాణ కార్యకలాపాల్లో **మరియు** ఆపరేషన్ **కార్యకలాపాలలో** ఉన్న పనివారికి వృక్షజాతుల్ని తొలగించే సమయంలో ఆ పనులకు సంబంధించి అవసరమైన విషయంగా పాదముద్రల్ని **తగ్గించే పద్ధతులు తెలిసి ఉండాలి అలాగే అస్తవ్యస్తమైన ప్రాంతాలకు పునరావాసం కల్పించే పద్ధతులు తెలిసి ఉండాలి. ప్రాజెక్టు ద్వారా ఉత్పన్నమయ్యే వ్యర్థాల ప్రభావాన్ని కనీస స్థాయికి తగ్గించాలి**

పనితీరు ప్రాధాన్యత (Performance Criteria)

224. ప్రాజెక్ట్ ల నిర్మాణం కోసం ఈ క్రింది విధమైన పనితీరు ప్రాధాన్యత సెట్ చేయబడింది:

- వేస్ట్ హయరార్కీ (వ్యర్థ సోపానుక్రమం) ని అంటే తొలగింపు, తగ్గింపు, పునర్వినియోగం, రీసైకిల్ సోపానాల్ని అనుసరించి వ్యర్థాల ఉత్పత్తి బాగా తగ్గించబడాలి*;*
- ప్రాజెక్ట్ ఏరియాలో గానీ, చుట్టుప్రక్కల ప్రాంతాల్లో గానీ సైట్ సిబ్బంది కార్యకలాపాల ఫలితంగా ఎక్కడా చెత్త కనిపించకూడదు*;*

వ్యర్థాల ఉత్పత్తి మరియు నిర్వహణకి సంబంధించి ఎలాంటి ఫిర్యాదులూ రిసీవ్ చేసుకోబడలేదు;

- వేస్ట్ లైసెన్స్ గల కాంట్రాక్టరు ద్వారా ఆన్-సైట్ పోర్టబుల్ పారిశుధ్య (శానిటరీ) సౌకర్యాలు ఆఫ్- సైట్ కి పంపబడతాయి.
- వ్యర్థంగా ఉన్న నూనెల్ని సేకరించడం మరియు వాటిని పారవేయడం లేక రీసైకిల్ చేయడానికి ఆఫ్- సైట్ కీ, స్థానిక ఆయిల్ కంపెనీలకీ లేక రీసైక్లింగ్ కీ రవాణా చేయడం జరుగుతుంది.

పర్యవేక్షణ

225. ఈ ప్రాజెక్టుల కోసం ఒక వ్యర్థ పదార్థాల నిర్వహణ పర్యవేక్షణా కార్యక్రమం అభివృద్ధి చేయబడింది (పట్టిక 12). ఈ కార్యక్రమాన్ని సమీక్షించడానికి మరియు నవీకరించడానికి కనీసం ప్రతి రెండు నెలల వ్యవధి తీసుకుంటుంది.

రిపోర్టు చేయడం

226. ఏ పదార్థాన్నైనా అనుమానించాల్సిన సందర్భాల్లో గానీ లేక తీవ్రమైన సంబంధమైన పర్యావరణ హాని గానీ ఉన్న సందర్భంలో గానీ నిర్ధారిత స్థాయికి మించిపోయిన వ్యర్థాల విషయంలో గానీ అమలు చేసే ఏజెన్సీగా **MoEFCC కి** వెంటనే తెలియజేయబడుతుంది.

సమస్య	నియంత్రక చర్య (**మరియు మూలంలో కూడా**)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
WT1: వ్యర్థాల ఉత్పత్తి, వనరుల్ని అతిగా వాడడం	WT1.1: ప్రత్యక్షంగానూ, పరోక్షంగానూ వ్యర్థాల ఉత్పత్తిని తగ్గించే మెటీరియల్స్ ని ప్రాజెక్ట్ నిర్మాణానికి ఉపయోగించడానికి ప్రాధాన్యతనివ్వాలి.	నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	కాంట్రాక్టరు	**రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.2: ప్రతిరోజు వ్యర్థాల నిర్వహణ పద్ధతులు అమలయ్యేలా చూడాలి, లేకుంటే ఇవి మరెన్నో రకాల బాహ్య వ్యర్థాలు తయారు కావడానికి వీలు కల్పిస్తాయి	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.3: నిర్మాణానికి ఉపయోగించే మెటీరియల్స్ ఆప్టిమైజ్ చేయబడాలి. వీలైతే రీసైక్లింగ్ పాలసీని అనుసరించాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**వారంలో ఒకసారి మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.4: ఎప్పుడూ కూడా మురికి కాల్వల్ని వేరుగా మెయింటైన్ చేయాలి. అంటే, సాధారణంగా, ఇంట్లో వచ్చే చెత్త, నిర్మాణాల వ్యర్థాలు, కలుషితమైన వ్యర్థాలు మొదలైనవి. వివిధ రకాల వ్యర్థ ప్రవాహాల తాత్కాలిక నిర్వహణ కోసం సైట్ లో నిర్దిష్ట ప్రాంతాలు కేటాయింపబడతాయి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**వారంలో ఒకసారి మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**

	WT1.5: కలుషితమైన ఎలాంటి వ్యర్థాలైనా ఆమోదింపబడిన సౌకర్యం ప్రకారం పారవేయాల్సి ఉంటుంది.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**వారంలో ఒకసారి మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.6: రీసైకిల్ చేయగల వ్యర్థాలని (ఆయిల్ ఇంకా నిర్మాణ పనుల్లో వచ్చిన వ్యర్థాలతో సహా) విడిగా సేకరించి, సరైన విధానంలో పారేయాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**వారంలో ఒకసారి మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.7: వ్యర్థమైన సైట్లని తగినంతగా కవర్ చేసి వన్యప్రాణులు అటు వైపు వెళ్లకుండా జాగ్రత్త పడాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు**
	WT1.8: భారతదేశ అవసరాలకు అనుగుణంగా వ్యర్థాలను తొలగించడం జరుగుతుంది.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**వారంలో ఒకసారి మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.9: వాహనాలు మరియు ప్లాంట్లలో ఇంధనం మరియు కందెన లీకేజీలు వెంటనే సరిచేయబడతాయి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
WT1: వ్యర్థాల ఉత్పత్తి, వనరుల్ని అతిగా వాడడం	WT1.10: ప్రధాన నిర్వహణ మరియు మరమత్తులు ఆఫ్ - సైట్ లో ఎప్పుడు వీలైతే అప్పుడు నిర్వహించబడుతూ ఉండాలి	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**వారంలో ఒకసారి మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.11: పెట్రోల్ స్టేషన్ల వంటి కేంద్ర ఇంధన మరియు రసాయన నిల్వ సదుపాయాల వద్ద సాధ్యమైనంతవరకు, ఇంధన మరియు రసాయన నిల్వ మరియు నిర్వహణను చేపట్టాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.12: ఇంధన మరియు రసాయనాల ఆన్ సైట్ నిల్వను కనిష్టంగా ఉంచాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**కాంట్రాక్టరు**	**రోజు, రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి, సంఘటనలు ఏవైనా ఉంటే రిపోర్టు చేస్తున్నారు**
	WT1.13: ఏదైనా వ్యర్థమైన నూనెలు మరియు కందెనలు సేకరించడం మరియు రీసైక్లర్లు లేదా నియమించబడిన నిర్మూలన సైట్లకు వీలైనంత త్వరగా రవాణా చేయబడాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**ఫీల్డ్ ఆఫీసరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**

	WT1.14: ఆన్ సైట్ లో నిల్వ ఉంచిన ఏవైనా ప్రమాదకర వస్తువుల్ని భారతీయ నిబంధనలకు అనుగుణంగా నిల్వ చేయాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**కాంట్రాక్టరు**	**ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి**
	WT1.15: చేపల సాగు వ్యర్థాలను అవసరాన్ని బట్టి శుద్ధి చేస్తారు. నియంత్రణలు/పర్మిట్లకు అనుగుణంగా వాటిని విడుదల చేస్తారు.	ఆపరేషన్	రైతులు	అవసరాన్ని బట్టి
	WT1.16: చేపల పెంపకం వ్యర్థాలను జలప్రవాహాల్లో వేసినట్టైతే అట్టి వాటిని పోషకాలు, కాలుష్యకారకాలను బట్టి పర్యవేక్షించాల్సి ఉంటుంది.	ఆపరేషన్	రైతులు	అవసరాన్ని బట్టి

పట్టిక 12 వ్యర్థాల నిర్వహణ చర్యలు

5.7 **గాలి నాణ్యత**

నేపథ్యం

227. భారతదేశంలో వాయు కాలుష్యానికి ఇంధనం మరియు బయోమాస్ బర్నింగ్, ఇంధన కల్తీ, వాహన ఉద్గారాలు మరియు ట్రాఫిక్ రద్దీ వంటి ప్రధాన వనరులతో చాలా తీవ్రమైన సమస్య కలుగుతోంది. **[1]** శరదృతువు మరియు శీతాకాలపు మాసాల్లో, వ్యవసాయ క్షేత్రాలలో పెద్ద ఎత్తున పంట అవశేషాల్ని కాల్చేస్తూ ఉంటారు - ఖర్చు తగ్గుతుందని ప్రత్యామ్నాయ పద్ధతిలో మెకానికల్ టిల్లింగ్ (దున్నడం)- పొగ, స్మోగ్ మరియు పార్టికల్ కాలుష్యానికి ప్రధాన వనరులు.[303132]

228. భారతదేశంలో గ్రామీణ మరియు పట్టణ ప్రాంతాల పై గమనించబడిన సమీప-శాశ్వత పొగమంచు (**near-permanent haze**) మరియు పొగకు కర్ర ఇంధనం మరియు బయోమాస్ బర్నింగ్ ప్రధాన కారణాలు. వంట వండడానికీ, వేడి చేసుకోవడానికీ, ఇంధనం మరియు పిడకలు (బయోమాస్ కేక్స్) ని ఉపయోగిస్తారు. ఈ రకమైన ఇంధనం ఎనర్జీకి నాసిరకమైన వనరు. వీటి నుంచి పొగ, **PM10** నలుసు పదార్థం, **NOx, SOx, PAH** లు, పాలీరోమాటిక్స్, ఫార్మాల్డిహైడ్, కార్బన్ మోనాక్సైడ్ మరియు ఇతర వాయు కాలుష్యాలు అధిక స్థాయిలో విడుదలవుతాయి.

229. గాలి కాలుష్యాన్ని నియంత్రించడానికి ది ఎయిర్ (కాలుష్య నివారణ మరియు నియంత్రణ) యాక్ట్ 1981 **లో జారీ చేయబడింది. భారత కేంద్ర కాలుష్య నియంత్రణ బోర్డు ఇప్పుడు క్రమం తప్పకుండా నాలుగు రకాల గాలి కాలుష్యాల్ని పర్యవేక్షిస్తోంది. అవి సల్ఫర్ డయాక్సైడ్** (SO2), **నైట్రోజన్ ఆక్సైడ్స్** (NOx), **విడుదల చేయబడ్డ** (suspended) నలుసు పదార్థం (SPM) **మరియు శ్వాసించే** నలుసు పదార్థం (PM10). **వీటిని భారతదేశమంతటా** 25 **రాష్ట్రాల్లోనూ, అలాగే** 4 **కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లోనూ** 115 **నగరాలు/పట్టణాల్లో** 308 **ఆపరేటింగ్ స్టేషన్లలో రెగ్యులర్ గా పర్యవేక్షిస్తున్నారు. పర్యవేక్షణ వాతావరణ శాఖ పరామితుల్ని అనుసరించి జరుగుతుంది. అంటే గాలి వేగం మరియు దిశ, సాపేక్ష ఆర్ద్రత మరియు ఉష్ణోగ్రత వీటిని గాలి నాణ్యతతో సమీకృతపరిచి పర్యవేక్షణ చేస్తారు. ఈ మూడు రకాల కాలుష్యాల పర్యవేక్షణ** 24 **గంటల పాటు చేయబడుతుంది** (4-**గంటలకి ఒకసారి వాయు కలుషితాల శాంప్లింగ్ మరియు** 8-**గంటలకి ఒకసారి** నలుసు పదార్థం **శాంప్లింగ్**). **అలాగే వారానికి రెండుసార్లు పర్యవేక్షణ చేస్తారు.**

230. ప్రతిపాదిత ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాలు సాధారణంగా అధిక ఉద్గార (emission) కార్యకలాపాలూ మరియు వాటి ప్రభావాలు కూడా గాలి నాణ్యతని **సాధారణంగా బాగా తగ్గించేవి. కొంచెం ఎక్కువ తక్కువల్లో మరి కొన్ని** సంభావిత **ప్రభావాలు, ఇంకా కొన్ని కార్యకలాపాల పర్యవసానంగా ముఖ్యంగా వాసన ప్రభావాలు ఉండవచ్చు.**

231. అన్ని రకాల నిర్మాణ కార్యకలాపాలకి దుమ్మూ ధూళితో గాలి నాణ్యత ఇబ్బందులు కలిగే అవకాశం ఉంటుంది.

---

[30]బదరీనాథ్. కె.వి.ఎస్. కుమార్ ఖరోల్, ఎస్. & రాణి శర్మ.ఎ.(2009),లాంగ్-రేంజ్ ట్రాన్స్పోర్ట్ ఆఫ్ ఏరోసోల్స్ ఫ్రం అగ్రికల్చర్ క్రాప్ రెసిడ్యూ బర్నింగ్ ఇన్ గంగా-సింధుటిక్ ప్లెయిన్స్—ఎ స్టడీ యూజింగ్ LIDAR, గ్రౌండ్ మెజర్మెంట్స్ అండ్ శాటిలైట్ డేటా. జర్నల్ ఆఫ్ అట్మాస్ఫరిక్ అండ్ సోలార్-టెరెస్ట్రియల్ ఫిజిక్స్, 71(1), 112-120

[31] అగ్రికల్చరల్ ఫైర్స్ ఇన్ ఇండియా NASA, యునైటెడ్ స్టేట్స్ (2012)

[32] బాబ్ వీన్ హోల్డ్, ఫీల్డ్స్ అండ్ ఫారెస్ట్స్ ఇన్ ఫ్లేమ్స్: వెజిటేషన్ స్మోక్ అండ్ హ్యూమన్ హెల్త్, నేషనల్ ఇన్స్టిట్యూట్స్ ఆఫ్ హెల్త్

232. **ఈ ప్రాజెక్టు** ఏరియాలు ప్రధానంగా గ్రామాలు **లేక** గ్రామీణ స్వభావం కలిగి ఉన్నవి. ప్రస్తుత గాలి నాణ్యత ఆ పర్యావరణాల్నీ, దుమ్మూ, ధూళీ గాలి నాణ్యత ఇబ్బందినీ ప్రతిబింబిస్తుంది.

233. నిర్మాణ కార్యకలాపాల్లో **మరియు** ఆపరేషన్ **కార్యకలాపాలలో** ఉన్న పనివారికి గాలి నాణ్యతకి హాని కలిగించే **ప్రభావాల్ని తగ్గించే పద్ధతులు తెలిసి ఉండాలి, భారతీయ లెజిస్లేషన్ లేక అంతర్జాతీయంగా అమలు చేసే శ్రేష్ఠమైన పద్ధతుల ప్రకారం ఆ ప్రత్యామ్నాయ నిర్మాణ పద్ధతుల్ని అమలు చేయాలి.**

ప్రాధాన్యతాక్రమంలో ప్రదర్శించడం

234. ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం కోసం ఈ క్రింది పనితీరు ప్రాధాన్యతా క్రమం సెట్ చేయబడింది:

- దుమ్ము/కణ పదార్థాల విడుదల ఒక పర్యావరణ సంబంధిత ఇబ్బందికి కారణం కాకూడదు;
- నిర్మాణ మరియు ఆపరేషన్ కి సంబంధించిన కార్యకలాపాల్లో గాలి నాణ్యతా ప్రభావాలను కనిష్టీకరించడంలో సహకరించగల చర్యలను అన్ని సమయాల్లోనూ చేపట్టండి.
- 48 గంటలలోపు ఫిర్యాదులకు స్పందించి సరిచేయడం జరుగుతుంది.

పర్యవేక్షించడం

235. ఒక ప్రామాణిక వాయు పర్యవేక్షణ కార్యక్రమాన్ని ప్రాజెక్టులు **(టేబుల్ 13)** కోసం అభివృద్ధి చేయబడింది. జారీ చేయబడిన తేదీ నుండి ఈ ప్రోగ్రామ్ సమీక్షించబడి అప్డేట్ చేయబడాల్సి ఉంది. ముఖ్యంగా:

- దుమ్ము అణగడానికి అవసరమైన విషయాల్ని రోజువారీ సైట్ సిబ్బంది మరియు *MoEFCC* మరియు *UNDP* సిబ్బంది పర్యవేక్షిస్తారు.
- వాహనాలు మరియు యంత్రాలు ఉద్గారాలు - అధికమని భావించినప్పుడు దృశ్య పర్యవేక్షణ చేస్తారు, కొలుస్తారు.

నివేదిక ఇవ్వడం

236. **EMSF** లో అన్ని గాలి నాణ్యత పర్యవేక్షణ ఫలితాలు **మరియు/లేదా** సంఘటనలు పట్టికలో చూపించిన విధంగా సూచించబడుతుంది వర్. ఏ సందేహాస్పదమైన పదార్థం ఉన్న సందర్భంలో లేదా తీవ్రమైన పర్యావరణ హాని కలుగుతుందన్న సందర్భాల్లో లేదా నిర్ణయించబడిన స్థాయి గాలి నాణ్యతకు మించిపోయినప్పుడు **MoEFCC** వెంటనే తెలియజేయబడుతుంది

పట్టిక 13 గాలి నాణ్యత- నిర్వహణా చర్యలు

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం	చర్యకి తీసుకున్న సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షణ & రిపోర్టు చేయడం
A.1 సెన్సిటివ్ రిసెప్టర్లలో ధూళి స్థాయిలు పెరగడం	A1.1: అన్ని ప్రాంతాల్లోనూ డిజైన్, కన్‌స్ట్రక్షన్, ఆపరేషన్ సమయాల్లో ధూళిని తగ్గించే చర్యల్ని ప్రభావవంతంగా అమలు చేయాలి.	**నిర్మాణానికి ముందు, నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	**మొత్తం సిబ్బంది**	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	A1.2: రోడ్ల మీద వేగం నియంత్రించాలి, యాక్సిస్ ని ట్రాక్ చేయాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	A1.3: సున్నిత ప్రాంతాల్లో దుమ్ము/నలుసు పదార్థాల ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలు నిర్వహించడం వల్ల పర్యావరణ సంబంధమైన ఇబ్బందులు తలెత్తకుండా చూసుకోవాలి.	**నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు**	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	A1.4: నిర్మాణ కార్యకలాపాలు వాతావరణ పరిస్థితుల (వాతావరణ అంచనాల్ని చెక్ చేసుకోవాలి) తో ముడి పడి ఉన్న ప్రమాదాల్ని తగ్గించాలి.	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	A1.5: ముఖ్యమైన వెజిటేషన్ ఇబ్బందులు తగ్గేలా, వానపాములు తగ్గింపబడేలా చూస్తూ ప్రతిపాదిత పనుల	నిర్మాణం అంతటా	కాంట్రాక్టరు	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు

	అమలుని షెడ్యూల్/స్టేజి చేయడం			మెయింటైన్ చేయండి
	A1.6: సెన్సిటివ్ రిసెప్టార్ల నుంచి ప్రాక్టికల్‌గా వీలైనంత దూరంగా మెటీరియల్ స్టాక్ పైల్ ఏరియాల్ని గుర్తించాలి. అవసరమైతే వాటిని కవర్ చేయాలి.	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	A1.7: ఏ ఇతర నీటి నిషేధాలతోనైనా అనుగుణమైన ధూళి అణచివేత కార్యకలాపాల కోసం తగిన నీటి వనరు	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	ప్రతిరోజు మరియు రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	A1.8: వృక్షజాతుల గరిష్ఠ మనుగడతో తిరిగి హరిత వాతావరణా కార్యకలాపాల్ని షెడ్యూల్ చేయడం.	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి
	A1.9: చెత్తని సేకరించే సామాగ్రిని జాగ్రత్తగా కవర్ చేయాలి. వాటిని సున్నితమైన ప్రాంతాలకి వీలైనంత దూరంగా పారేయాలి.	నిర్మాణం జరుగుతున్నపుడు	ఫీల్డ్ ఆఫీసరు	రికార్డులు మెయింటైన్ చేయండి

5.8 **సాంఘిక నిర్వహణ**

నేపధ్యం

226. భారతదేశ జనాభాలో సుమారుగా **32%** ని పట్టణవాసులుగా వర్గీకరించడం జరిగింది. పట్టణీకరణ సాపేక్షంగా నెమ్మదిగా ఉండగా, వేగవంతమైన గ్రామీణ పట్టణ వలసలను భారతదేశం అనుభవించింది, దాని కొనసాగుతున్న ఆర్థిక అభివృద్ధితో ఈ ధోరణి కొనసాగించబడుతుందని అంచనా వేయబడుతోంది. భారతదేశ ఆర్థిక వృద్ధి మరియు మానవాభివృద్ధిలో మెరుగుదలలు ఉన్నప్పటికీ, **2015** లో స్థూల జాతీయ ఆదాయం **1,590** డాలర్లతో, ఈ దేశం ఇప్పటికీ కూడా "దిగువ మధ్యస్థ ఆదాయం" కలిగినదిగా వర్గీకరించబడింది.

227. వ్యవసాయం మీద **70%** జనాభా ఆధారపడి ఉండటంతో భారతదేశం ఒక వ్యవసాయపరమైన సమాజం. తత్ఫలితంగా దేశం యొక్క ఆహార భద్రతలో వ్యవసాయ రంగం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో పేదరికం మరింత ఎక్కువగా ఉంటుంది, పట్టణ ప్రాంతాలతో పోలిస్తే సేవలను అందించడం అనేది చాలా తక్కువగా అందుబాటులో ఉంటుంది. కూలీ చేసుకునే చాలామంది మహిళలు, సర్వసాధారణంగా గ్రామీణ కార్మికులుగా, తక్కువ చెల్లింపు పనులలో నిమగ్నమై ఉంటారు.

228. గ్రామీణ సమాజాల్లో, మహిళలు, పిల్లలు మరియు మహిళలు పెద్దలుగా ఉన్న గృహాలు ముఖ్యంగా పేదరికం అపాయం ఎక్కువగా ఉన్నవిగా పరిగణించబడతాయి. కొంతవరకు ఇది ఎందుకంటే ఆర్థికపరంగా చురుకైన మహిళా జనాభా అనేది ఆర్థికపరంగా చురుకుగా ఉన్న పురుష జనాభా పరిమాణంలో సుమారుగా సగం అయి ఉన్నందువల్ల.

229. సుమారుగా **250** మిలియన్ మంది ప్రజలు (దేశ జనాభాలో **14%** లేదా ప్రపంచ జనాభాలో **3.5%**) భారతదేశ తీరప్రాంతానికి **50** కిలోమీటర్ల పరిధిలో నివసిస్తారు. చేపల పెంపకం (ఆక్వాకల్చర్) అనేది తీరప్రాంతాల్లో ఒక ముఖ్యమైన జీవనోపాధి కార్యకలాపంగా ఉండగా సుమారుగా **38%** తీరప్రాంతాల సమూహాలు చేపలు పట్టే కార్యకలాపాలతో ప్రత్యక్షంగా ప్రమేయం కలిగి ఉంటారు.

230. మూడు లక్ష్య రాష్ట్రాలు:

- **ఆంధ్రప్రదేశ్** - భారతదేశంలో ఐదవ అతి పెద్ద రాష్ట్రం, 50 మిలియన్ల మంది జనాభాతో ఇది 160,205 చ.కి.మీ. విస్తరించి ఉంటుంది. దీనికి 972 కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంగల దేశంలోని అతి పొడవైన తీరప్రాంతం ఉంది. గ్రామీణ జనాభాలో ~ 22.8% మంది మరియు పట్టణ జనాభాలో ~ 17.7% మంది దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన నివసిస్తూ రాష్ట్రంలోని మొత్తం జనాభాలో సుమారు 40% మంది తీర ప్రాంతంలో నివసిస్తూ ఉంటారు.
- **మహారాష్ట్ర** - భారతదేశంలోని అత్యంత అభివృద్ధి చెందిన రాష్ట్రాలలో ఒకటి, ఇది దేశ పారిశ్రామిక ఉత్పత్తిలో 13% కు తోడ్పడింది. రాష్ట్రం 307,700 కిమీ2 విస్తరించి 114 మిలియన్ల జనాభా కలిగి ఉంది. రాష్ట్ర జనాభాలో 17% దారిద్ర్యరేఖకు దిగువ నివసిస్తూ ఉండగా జనాభాలో 45% కంటే ఎక్కువమంది పట్టణ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్న ఈ రాష్ట్రం అత్యంత పట్టణీకరణ చెందినదై ఉంది. మహారాష్ట్ర యొక్క మొత్తం జనాభాలో 57% మంది గ్రామీణ వర్గంలోకి వస్తారని తాజా జనాభా గణన సమాచారం తెలియజేస్తోంది. మహారాష్ట్ర జనాభాలో ఎంతోమందికి వ్యవసాయం ప్రధాన జీవనోపాధి. తమ జీవనోపాధి కోసం

61% మంది ప్రజలు వ్యవసాయం మరియు సంబంధిత కార్యకలాపాలపై ఆధారపడి ఉన్నారు. మహారాష్ట్రకి అరేబియా సముద్రం వెంట 720 కిలోమీటర్ల తీర ప్రాంతం ఉంది మరియు మహారాష్ట్రలో ఎత్తైన అల రేఖకి 100మీల లోపల ~75 తీరప్రాంత గ్రామాలు ఉన్నాయి. తీరప్రాంత జనాభాలకి ముఖ్యంగా కోలీ, ధివార్, భోయి మరియు గాబిట్ లకి చేపలు పట్టడం కూడా ఒక ముఖ్యమైన జీవనోపాధి కార్యకలాపం.

- **ఒడిషా** - భారతదేశంలోని తొమ్మిదవ అతిపెద్ద రాష్ట్రంగా ఉంది, 43.7 మిలియన్ల జనాభాతో ఇది 155,820 కి.మీ2 విస్తరించి ఉంది. రాష్ట్ర జనాభాలో సుమారుగా 32.6% మంది, ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో, పేదరిక రేఖకు దిగువన నివసిస్తున్నారు. ఒడిషాకి 480 కి.మీ. తీరం ఉంది మరియు జనాభాలో ఎక్కువ భాగం 9 తీరప్రాంత జిల్లాల్లో నివసిస్తూ ఉంటారు. రాష్ట్రం యొక్క దేశీయ ఉత్పత్తిలో 22% వ్యవసాయ రంగం నుండి వస్తూ ఒడిషా ఒక వ్యవసాయం ఆధారిత రాష్ట్రం. రాష్ట్ర రైతులలో 50% కంటే ఎక్కువమంది జీవనాధార వ్యవసాయాన్ని ఆచరిస్తారు. ఒరిస్సాలోని చేపల పెంపకం, లోతట్టు మరియు తీరప్రాంతాలలో రెండింటిలోనూ అందుబాటులో ఉన్న అనేక జల వనరులను వినియోగించుకుంటాయి. ఒరిస్సాలోని తీరప్రాంత సమూహాలు అనేక వాతావరణ సంబంధిత వైపరీత్యాలను అనుభవిస్తూ ఉంటాయి.

231. భారతదేశంలో, 2010-11 వ్యవసాయ జనాభా లెక్కల ప్రకారం, కేవలం 12.69 శాతం మహిళలకు మాత్రమే సంపూర్ణ యాజమాన్యంతో, ఏదో రకమైన భూ యాజమాన్యాలు ఉన్నాయి; ఇందులో లీజుకు తీసుకున్న భూమిపై డేటా కూడా ఉంటుంది. భూస్వామ్య పద్ధతుల నమూనాలు అనేవి సమూహాల మధ్య అసమానతల (మరియు ఇతర అసమానతలకు మూల కారణమని చెప్పగల)ని హైలైట్ చేస్తాయి; మహిళలతో పాటు షెడ్యూల్డ్ కులాల మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల వంటి ఇతర అసమానమయిన వర్గాలు కూడా భారతదేశంలోని భూమిలేని జనాభాలో పెద్ద సంఖ్యలో ఉన్నారు.

232. ఒరిస్సాలో సగటు సాగు చేయగలిగిన భూభాగాలు ముఖ్యంగా తీరప్రాంతాలలో, సాపేక్షకంగా చిన్నవిగా ఉండగా, ప్రత్యేకించి షెడ్యూల్డ్ కులాలవారు, ఇతరులకు ఉన్నదానికంటే సగానికి కొద్దిగా ఎక్కువ సగటు భూభాగాలను కలిగి, చాలా దుస్థితిలో ఉన్నారు. అదేవిధంగా సగటున 16 శాతం ఎస్సీ జనాభా మరియు 6 శాతం ఎస్టి జనాభాతో ఆంధ్రప్రదేశ్ తీరప్రాంతంలో, షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల ప్రజలు భూమిలేని సమాజంలో ఎక్కువ భాగమై ఉన్నారు.

233. తీర ప్రాంతాల మీద చేపలు పట్టే వర్గాలవారికి వ్యక్తిగత లేదా సామూహిక హక్కులు ఇంకా అమలులో ఏమీ లేవు మరియు అనేక సందర్భాల్లో, స్వాతంత్ర్యం వచ్చి 60 సంవత్సరాలు అయినప్పటికీ, వారి ఇళ్ళు మరియు గూడెంలకు కూడా ఆ వర్గాలవారికి ఆస్తిహక్కులు మరియు ఒప్పందాలుగాని లేవు. తీర ప్రాంతంలో భూమి మీద చేపలు పట్టే వర్గాలవారికి అధికారిక హక్కులను గురించి కోస్టల్ రెగ్యులేషన్ జోన్ **(CRZ)** నోటిఫికేషన్, 1991 ప్రస్తావించింది.

234. నాణ్యమైన విద్యకు హామీ ఇవ్వడమనేది ఇప్పటికీ భారతీయ ప్రభుత్వానికి పెద్ద సవాలుగా నిలచింది. గ్లోబల్ మానిటరింగ్ రిపోర్ట్ 2012 అందరికీ విద్య (ఎడ్యుకేషన్ ఫర్ ఆల్) **(EFA)** లో 120 దేశాల్లో భారతదేశాన్ని 102 అంత తక్కువగా ర్యాంక్ చేసింది.[33] అక్షరాస్యత రేట్లు భారతదేశం అంతటా మారుతూ ఉంటాయి, కానీ, మహిళల కంటే

[33] UNESCO (2014), ఎడ్యుకేషన్ ఫర్ ఆల్ గ్లోబల్ మానిటరింగ్ రిపోర్ట్ 2013-14, యునైటెడ్ నేషన్స్ ఎడ్యుకేషనల్ సైంటిఫిక్ ఎండ్ కల్చరల్ ఆర్గనైజేషన్, పారిస్

సాధారణంగా పురుషుల అక్షరాస్యత ఎక్కువగా ఉంటూ (దాదాపుగా 20% తేడాతో) జాతీయ అక్షరాస్యత రేటు సుమారుగా 52% ఉంది.

235. భారతదేశంలో మహిళలపై హింస పెరుగుతోంది. భారతదేశంలో, మహిళలపై హింస గత దశాబ్దంలో రెట్టింపు అయ్యింది. నేషనల్ క్రైమ్ బ్యూరో నివేదిక ప్రకారం, గత దశాబ్దంలో మహిళలపై దాదాపు 2.24 మిలియన్ల నేరాలు నివేదించబడ్డాయి, అనగా గత దశాబ్దంలో ప్రతి గంటకి 26 నేరాలకు సంబంధించి నివేదించడం అని.[34] మహిళలపై క్రూరత్వం యొక్క ప్రధాన రకాల్లో దాదాపు 38 శాతం కేసులతో భర్తలు, బంధువుల ద్వారా మహిళలపై క్రూరత్వం అనేది లిస్ట్ లో అగ్రస్థానంలో ఉంది. మానభంగం చేసే ఉద్దేశ్యంతో మహిళపై దాడి చేయడం, కిడ్నాప్ చేయడం మరియు అపహరణ అనేవి ఆ జాబితాలో గృహ హింస తర్వాత వచ్చాయి.

236. వాటాదారుల సహాయంతో ఈ ప్రాజెక్టు రూపొందించబడింది మరియు విశాల సమాజానికి ప్రయోజనాలను అందించడం లక్ష్యంగా కలిగి ఉంది. అయినప్పటికీ, నిర్మాణం కలిగి ఉన్న ఏ ప్రాజెక్ట్ తో నైనా ఉన్నట్లుగానే, కొంత అసంతృప్తి ఏర్పడవచ్చు మరియు సంఘర్షణలు తలెత్తవచ్చు. ఉద్రిక్తత కలిగించగల సంభావ్య రంగాలను ముందుగానే గుర్తించడం మరియు సంఘర్షణను నివారించడానికి లేదా తగ్గించడానికి అవసరమైన చర్యలను చేపట్టడం ముఖ్యం.

237. ప్రాజెక్ట్ మరియు దాని ఉప ప్రాజెక్టులకు భూమి యొక్క అసంకల్పిత పునరావాసం లేదా స్వాధీనం చేసుకోవడం అవసరం లేదు, నిర్మాణ కార్యకలాపాల సమయంలో అవి భూమి మీద ప్రభావం చూపవచ్చు, అయితే అవి స్వభావరీత్యా తాత్కాలికమైనవై ఉంటాయి.

ఆరోగ్యం మరియు సురక్షత

238. నిర్మాణం కలిగి ఉన్న అన్ని ప్రాజెక్టులూ ప్రమాదవశాత్తు గాయంపరంగా కొంత ప్రమాదావకాన్ని కలిగి ఉంటాయి.. వృత్తిపరమైన భద్రతా గాయాలను నివారించడానికి తగిన సౌకర్యాలు మరియు ఉపకరణాల రూపకల్పన మరియు సరఫరా, ఉపకరణాల సరైన ఉపయోగం పై శిక్షణ మరియు చివరికి స్వంత భద్రత మరియు ఇతరుల భద్రతకు బాధ్యులై ఉండే విధంగా ప్రజలను సశక్తిమంతులని చేయడం కీలకమైనవి.

239. OHS లో ప్రామాణిక పరిశ్రమ పద్ధతులు ఈ ప్రాజెక్టుకు వర్తిస్తాయి. వ్యక్తిగత రక్షణ సామగ్రి (PPE) తగినట్లుగా ఉపయోగించబడాలి. ప్రాజెక్ట్ అంశాల 'రూపకల్పనలో సురక్షత' సమీక్షలని సవివరమైన రూపకల్పనల దశలో చేపట్టాలి మరియు ఇందులో నిర్మాణం మరియు ఆపరేషన్ మరియు నిర్వహణపరంగా కూడా పలు దృష్టికోణాల నుంచి సంభావ్య సురక్షతా అపాయాలను పరిగణించేందుకు ఒక మల్టీ-డిసిప్లిన్ టీమ్ ఉండాలి.

పనితీరు ప్రమాణం

240. ప్రాజెక్ట్ కోసం కింది పనితీరు ప్రమాణాలు నిర్ధారించబడ్డాయి:

[34] భారతదేశంలో ప్రతి రెండు నిమిషాలకి మహిళలపై నేరాలు నివేదించబడతాయి. చైతన్య మల్లాపూర్.2015. http://scroll.in/article/753496/crimes-against-women-reported-every-two-minutes-in-india

- సమాజం సంప్రదించబడింది మరియు ప్రాజెక్ట్ అంతటా కూడా వారి అవగాహనాపూర్వక సంప్రదింపు మరియు పాల్గొనడంతో ప్రాజెక్ట్ అంశాలు రూపొందించబడ్డాయి;
- వాటాదారులకి తగిన ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వబడింది;
- నిర్మాణం మరియు కార్యకలాపాలు నడిపే సమయంలో స్థానిక సమూహాలకు ప్రతికూల ప్రభావాలను నివారించి మరియు వీలుకాని చోట, ఈ ప్రభావాలను కనిష్టీకరించడం, పునరుద్ధరించడం లేదా పరిహారం చెల్లించడం;
- సాంస్కృతిక వారసత్వం ప్రతికూలంగా ప్రభావితం కాకుండా;
- సామూహిక ఆరోగ్యం మరియు భద్రత రక్షించబడి మరియు ప్రాజెక్ట్ నుండి మొత్తం శ్రేయస్సు ప్రయోజనాలు చేకూరేలాగా;
- ఫిర్యాదు మరియు ఉపద్రవము విధానాలు స్థానంలో ఉంచబడి మరియు ముందుగాకల్పించుకుని నిర్వహించబడేవిగా ఉండి; మరియు
- దీర్ఘకాలిక సామాజిక ప్రయోజనాలు సాధించబడ్డాయి.

241. ప్రాజెక్ట్ అమలు మరియు పర్యవేక్షణలో స్థానిక వాటాదారులు మరియు కమ్యూనిటీ సభ్యులు పోషించవలసిన కీలక పాత్ర ఉంటుంది.

242. వాటాదారులతో సంప్రదించడం కొనసాగుతుంది. ఇది వాటాదారులకు ప్రాజెక్ట్ గురించి, దాని పురోగతి మరియు ప్రాజెక్టులో ఏవైనా మార్పులు గురించి అవగాహన కలిగి ఉండటానికి సహాయపడుతుంది. ఇది ఏవైనా సమస్యలు ఉత్పన్నమవడంతోనే గుర్తించడంలో కూడా సహాయపడుతుంది.

243. పదార్థం ఇన్పుట్లని పంపిణీ చేయడం మరియు సాంకేతిక శిక్షణ అందించడం మరియు కార్యక్రమ కార్యకలాపాల అమలులో వెనుకనుండి ఆపడానికి బాధ్యత వహించడంతోపాటుగా స్థానిక లబ్ధిదారులకు సలహాపరంగా మద్దతు మరియు పొడిగింపుల సేవలను అందించడానికి **MoEFCC** బాధ్యత వహిస్తుంది.

నివేదించడం

244. అన్ని సంప్రదింపుల రికార్డులు ఉంచబడాలి మరియు నెలవారీ ప్రాతిపదికన నివేదించబడాలి

245. ఏదైనా వ్యక్తిగత లేదా సంఘుంపరంగా ఫిర్యాదు లేదా అసంతృప్తి సందర్భంలో **MoEFCC** కు తెలియజేయబడాలి మరియు ఫిర్యాదు నివారణ యంత్రాంగానికి కట్టుబడి ఉండేలాగా నిర్ధారించుకోవాలి.

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్య సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షించడం మరియు నివేదించడం
SM1: పర్యావరణ వ్యవస్థల పునరుద్ధరణ మరియు సంభావ్యంగా ప్రాప్యత నష్టం	SM 1.1: భూమి వినియోగంలో మార్పులను చేసే ప్రయోజనం మరియు లాభాలపై కమ్యూనిటీ సంప్రదింపులను నిర్వహించడం	నిర్మాణానికి పూర్వం	MoEFCC లేదా ప్రతినిధి	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM 1.2: భూమి వినియోగం యొక్క ఏదైనా మార్పుపై కమ్యూనిటీని కొనుగోలు చేసేలాగా చేయడం	నిర్మాణానికి పూర్వం		రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM 1.3: ఫిర్యాదు నివారణ యంత్రాంగ ప్రక్రియకి కట్టుబడి ఉండేలాగా నిర్ధారించుకోవడం	నిర్మాణం మరియు ఆపరేషన్ దశ అంతటా	MoEFCC మరియు UNDP	రికార్డులు నిర్వహించడం
SM2: స్థలం సమయ పరిధి	SM2.1: స్థానిక సమూహాల సంప్రదింపులతో సైట్లను ఎంచుకోండి మరియు అలాగే రాష్ట్ర భూభాగానికి సంబంధించి స్థలం సమయ పరిధి అలాగే చట్టాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవడం	నిర్మాణానికి పూర్వం	MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం
SM3: నిర్మాణం / ఆపరేషన్ కార్యకలాపాల వలన కలిగే సార్వజనిక చికాకు (ఉదా. శబ్దం, ధూళి మొదలైనవి)	SM 3.1: కార్యకలాపాలు చేపట్టే ముందు కమ్యూనిటీ సంప్రదింపులను నిర్వహించడం	నిర్మాణానికి పూర్వం	MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM 3.2: సముచిత నిర్వహణ ప్రణాళికలను అమలు చేయడం (శబ్దం, గాలి, ESCP మరియు ESMF యొక్క వ్యర్థాల విభాగాలను చూడండి)	నిర్మాణం మరియు ఆపరేషన్	సైట్ సూపర్వైజర్ మరియు MoEFCC	**రోజువారీ మరియు** రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM 3.3: ఫిర్యాదు నివారణ యంత్రాంగ ప్రక్రియకి కట్టుబడి ఉండేలాగా నిర్ధారించుకోవడం	అన్ని దశలు	MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం
SM4: సున్నితమైన ప్రాంతాలలోకి వలసలు	SM4.1: సున్నితమైన ప్రదేశాలలోకి చొచ్చుకుని పోవడాలని నివారించడానికి ప్రభుత్వ అమలుకు వీలుకల్పించేందుకు 'ఆన్-గ్రౌండ్' పర్యవేక్షణను అందించడానికి కమ్యూనిటీ పాలుపంచుకునేలాగా చూడటం.	నిర్మాణం మరియు ఆపరేషన్	MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM4.2. ఒక నిర్ధారిత ప్రాజెక్ట్ సైట్ లోపల వాంఛనీయంగా భూమి వినియోగం మరియు నిర్వహణను గుర్తించే ల్యాండ్స్కేప్-స్థాయి ప్రణాళికలను అభివృద్ధి చేయడానికి వాటాదారులు పాలుపంచుకునేలాగా చూడటం.	నిర్మాణానికి పూర్వం	MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM4.3. : ఇప్పటికే చేపల పెంపకం, సాగు లేదా పీతల సాగుకు సంబంధించి కొత్త ఆపరేషన్	నిర్మాణానికి పూర్వం	MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం

	కు అనువుగాని ప్రదేశాల ఎంపిక			
SM5: కమ్యూనిటీ ఆరోగ్యం మరియు సురక్షత	SM5.1 తొలగింపు, పునఃరూపకల్పన లేదా తక్కువ చేయడం అవసరమయ్యే ఏవైనా సంభావ్య ప్రమాద అంశాలను గుర్తించడానికి వివరణాత్మక రూపకల్పన దశ సమయంలో 'సేఫ్టీ ఇన్ డిజైన్' (SID) సమీక్షలు చేపట్టడం. ప్రాజెక్ట్ యొక్క అన్ని దశలను- నిర్మాణం, ఆపరేషన్, నిర్వహణ మరియు కూల్చివేతను SID పరిశీలించడం. సంభావ్య డిజైన్ ప్రమాదాల ఉదాహరణలు: ఎత్తులు, నిటారు బ్యాటర్లు, లోతైన నీరు, పిట్టగోడ లేని మెట్లు, మూసివేయబడి ఉన్న ప్రదేశాలు మొదలైనవి.	నిర్మాణానికి పూర్వం	MoEFCC మరియు కాంట్రాక్టర్	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM5.2: ప్రాజెక్ట్ జీవితకాలంలో క్రమానుగతంగా కార్యాచరణ విధానాల భద్రతా సమీక్షలు చేపట్టబడుతూ ఉండటం. సిబ్బంది లేదా ఉపకరణాలకి అపాయాలను ప్రతిబింబించగల సమస్యలను గుర్తించి, విశ్లేషించడానికి Hazid / HazOB / Hazop ప్రక్రియలు అనేవి సాధారణ కార్యకలాపాల్లో (అనగా అపాయాలను గుర్తించడం, రిపోర్టింగ్ మెకానిజం కలిగి ఉండటం, మరియు / లేదా ఆపద మరియు నడిపే సంభావ్యత అధ్యయనాలు (HAZOP) (సంక్లిష్ట ప్రణాళిక చేయబడిన లేదా ఇప్పటికే ఉన్న ప్రక్రియ లేదా ఆపరేషన్ యొక్క ఒక నిర్మాణాత్మక మరియు క్రమబద్ధ పరీక్ష) భాగంగా ఉండాలి.	నిర్మాణం /ఆపరేషన్	కాంట్రాక్టర్ / ఆపరేటర్లు	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM5.3: తమ పనులను సురక్షితంగా నిర్వహించడానికి వీలుగా వారికి అవసరమైన PPE మరియు శిక్షణని కార్మికులకు అందజేయాలి.	ఆపరేషన్	కాంట్రాక్టర్ / MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM5.4: కార్మికులు 'పని కోసం తగినవారు' గా భావించబడేవారై ఉండాలి - ఏ బాల కార్మికులు, డ్రగ్స్ లేదా మద్యం ప్రభావం కింద ఉండే కార్మికులు గాని (ప్రత్యేకంగా ఆపరేటింగ్ యంత్రాల ఉంటే) ఉండకూడదు.	నిర్మాణం / ఆపరేషన్	GoI	రోజువారీ
	SM5.5: శుభ్రమైన నీరు (త్రాగేందుకు) మరియు పారిశుద్ధ్య సౌకర్యాలు కార్మికులకు అందజేయాలి.	నిర్మాణం / ఆపరేషన్	కాంట్రాక్టర్ / ఆపరేటర్	రోజువారీ
SM6: షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర వెనుకబడిన కులాలు	SM6:1: వివరణాత్మక జోక్యం డిజైన్ మరియు అమలులో భాగంగా లక్ష్య ప్రాంతాలలో కుటుంబాలను గుర్తించండి.	డిజైన్	MoEFCC	రికార్డులు నిర్వహించడం
	SM6.2: సామాజిక చేర్పు ప్రణాళిక సిద్ధంచేసి అమలు చేయండి	అన్ని దశలు	రోజువారీ	రికార్డులు నిర్వహించడం

పట్టిక 14: సాంఘిక నిర్వహణ చర్యలు

5.9 **పురావస్తుపరమైన మరియు సాంస్కృతిక వారసత్వం**

నేపథ్యం

246. భవిష్యత్తు ప్రణాళిక కోసం సాంస్కృతిక చరిత్ర, జానపదాలు, ఆస్తులు మరియు ప్రదేశాలు ముఖ్యమైనవి. భవిష్యత్ పట్టణ నిర్మాణం మరియు భూమి ఉపయోగాన్ని ప్రభావితం చేయడంపై సాంస్కృతిక వారసత్వ ఆస్తుల అంతర్భావాలను అర్థం చేసుకోవలసిన అవసరం ఉంది. సాంస్కృతిక వారసత్వ సైట్లు, ప్రాంతాలు, ప్రదేశాలు మరియు పద్ధతులని స్థానిక గుర్తింపు మరియు ప్రదేశ భావన యొక్క ముఖ్యమైన లక్షణంగా తరువాతి ప్రణాళికా సాధనాల ద్వారా సంరక్షించబడాలి మరియు వేడుక జరుపుకోబడాలి.

247. ప్రాజెక్ట్ చేపట్టే ప్రాంతాల్లో ఏ సాంస్కృతిక వారసత్వ ప్రదేశాలు, భవనాలు మరియు స్మారక నిర్మాణాలు ఉనికిలో లేనప్పటికీ, చారిత్రాత్మక విలువ కలిగినవిగా తెలిసిన ప్రాంతాల్లో లేదా దరిదాపుల్లో కార్యకలాపాలు చేపట్టవలసి ఉన్నప్పుడు సాంస్కృతిక మరియు చారిత్రాత్మక వారసత్వ ప్రాముఖ్యత యొక్క స్థలాలు మరియు అభ్యాసాలపై మరింతగా పరిశోధనలను చేపట్టడం జరుగుతుంది.

పనితీరు ప్రమాణం

248. ప్రాజెక్ట్ కు సంబంధించిన సాంస్కృతిక వారసత్వ సమస్యల కోసం క్రింది పనితీరు ప్రమాణాలు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి:

- ఏవైనా ముఖ్యమైన పురావస్తు, స్వదేశీ మరియు / లేదా సాంస్కృతిక వారసత్వ ప్రదేశాలపై ఎటువంటి ప్రభావం ఉండదు;
- ముఖ్యమైన పురావస్తు, దేశీయ మరియు / లేదా సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యత (ముఖ్యమైన సైట్లు) గల ఏవైనా నిర్దిష్ట సైట్లను నిర్వహించడం;
- ప్రాజెక్ట్ అమలుచేసే సమయంలో ప్రతి గ్రామీణ ఫోనో సరిహద్దు ప్రాంతాల్లోని సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యత (ఉపయోగాలు మరియు భౌతిక రూపం) యొక్క సాంప్రదాయిక గ్రామీణ ప్రాంతాల మధ్య తారతమ్యత చూపడం కోసం గ్రామ సంఘాలతో కలిసి పని చేయడం.

పర్యవేక్షణ

249. స్థానిక వాటాదారులు మరియు కమ్యూనిటీ సభ్యులు ప్రాజెక్ట్ అమలు మరియు పర్యవేక్షణలో కీలక పాత్రను పోషిస్తారు

250. వాటాదారులతో సంప్రదింపు కొనసాగుతుంది. ఇది వాటాదారుల ప్రాజెక్ట్ గురించి, దాని పురోగతి మరియు ప్రాజెక్టులో ఏవైనా మార్పులు గురించిన అవగాహన కొనసాగింపు నిర్ధారించడానికి ఇది సహాయపడుతుంది. ఏవైనా సమస్యలు అవి ఉత్పన్నమవుతూ ఉండగానే గుర్తించడంలో కూడా ఇది సహాయపడుతుంది.

251. పదార్థం ఇన్పుట్లని పంపిణీ చేయడం మరియు సాంకేతిక శిక్షణ అందించడం మరియు కార్యక్రమ కార్యకలాపాల అమలులో వెనుకనుండి ఆపడానికి బాధ్యత వహించడంతోపాటుగా స్థానిక లబ్ధిదారులకు సలహాపరంగా మద్దతు మరియు పొడిగింపుల సేవలను అందించడానికి **MoEFCC** బాధ్యత వహిస్తుంది

252. ప్రాజెక్టుల కోసం ఒక ముఖ్యమైన పురావస్తు, దేశీయ మరియు సాంస్కృతిక వారసత్వ పర్యవేక్షణ కార్యక్రమం అభివృద్ధి చేయబడింది. అమలు చేయబడిన తేదీ నుండి ప్రతి రెండు నెలలకు ఈ కార్యక్రమం సమీక్షించబడి, నవీకరించబడటానికి లోబడి ఉంటుంది. ముఖ్యంగా, ప్రణాళిక తప్పక:

- నిర్మాణ సైట్ సిబ్బంది అందరికీ (కాంట్రాక్టర్లతో సహా); సాంస్కృతిక వారసత్వ అవగాహన శిక్షణ అందించడం
- సంరక్షించడానికి తగినవిగా ఉన్న ఏవైనా సాంస్కృతిక వారసత్వ వస్తువులను గుర్తించి సేకరించడం;
- నిర్మాణ సమయంలో కనుగొన్న ఏదైనా ముఖ్యమైన పురావస్తు, దేశీయ మరియు / లేదా సాంస్కృతిక వారసత్వ పదార్థాల గురించి సంబంధిత మ్యూజియమ్లతో సంప్రదించడం; మరియు
- ఏవైనా మానవ అవశేషాలు కనుగొనబడినచోట పనిచేయడం మానివేసి, *MoEFCC* మరియు *UNDP* లతో సంప్రదించడం.

నివేదించడం

253. ముఖ్యమైన పురావస్తు సంబంధమైన, స్వదేశీ మరియు / లేదా సాంస్కృతిక వారసత్వంతో సంబంధం ఉన్నట్లుగా అనుమానిత వస్తువులను కనుగొన్న సందర్భంలో **UNDP** మరియు **MoEFCC**కు తప్పక వెంటనే తెలియజేయాలి.

254. అన్ని సంప్రదింపుల రికార్డులను నిర్వహించాలి మరియు నెలవారీ ప్రాతిపదికన నివేదించాలి.

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్య సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షించడం మరియు నివేదించడం
CH1: భూభాగ గందరగోళాలు మరియు భూమి క్లియరింగ్ కార్యకలాపాల సమయంలో ముఖ్యమైన పురావస్తు, స్వదేశీ మరియు / లేదా సాంస్కృతిక వారసత్వానికి నష్టం లేదా భంగం	CH1.1: ఏదైనా ముఖ్యమైన పురావస్తు, స్వదేశీ మరియు / లేదా సాంస్కృతిక వారసత్వ ప్రదేశాలు దెబ్బతినటం లేదా భంగం కలిగించటం జరిగినట్లయితే, గమనించిన సైట్ లో ఆ ప్రాంతంలో వెంటనే పనిని నిలిపివేయడం మరియు నిర్మాణం సమయంలో అమలుచేయడం కోసం సంబంధిత మ్యూజియం / సాంప్రదాయ యజమాని సంఘాలు, UNDP, MoEFCC మరియు పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలను సంప్రదించడం.	నిర్మాణానికి పూర్వం మరియు జరిగే సమయంలో	కాంట్రాక్టర్	రోజువారీగా, రికార్డులను నిర్వహించడం మరియు కనుగొనబడినవాటి పేటి గురించైనా తక్షణమే UNDP మరియు MoEFCC లకు తెలియపరచడం
CH2: కదాచిత్తుగా కనుగొన్నవి	కార్యకలాపాలు అమలుచేసే సమయంలో, ఏ పదార్థం చారిత్రక లేదా సాంస్కృతిక ఆసక్తికలిగిన విషయంగా పరిగణించదగిన ఏ వస్తువైన కనుగొనబడితే, పని మొత్తం నిలిపివేయబడుతుంది మరియు వెంటనే పర్యవేక్షక కాంట్రాక్టర్ అధికారికి తెలియజేయబడుతుంది. పదార్థం కనుగొనబడిన ప్రాంతం సురక్షితం చేయబడి, అడ్డుకట్టలు కట్టబడి, గుర్తు పెట్టబడుతుంది, మరియు స్థానిక పురావస్తు లేదా సాంస్కృతిక అధికారుల ద్వారా పరీక్ష కోసం సాక్ష్యం సంరక్షించబడుతుంది. ఒక కళావస్తువుగా విశ్వసించబడే ఏ వస్తువు కూడా ఏ కార్మికుల ద్వారానైనా తొలగించబడకూడదు లేదా భంగపరచబడకూడదు. కార్మికులకు పైన చెప్పినదాని గురించిన అవగాహన కలగజేయాలి, మరియు అనుకోకుండా లభించగల వాటికి సునిశితత్వం కలగజేయాలి.	నిర్మాణం జరిగే సమయంలో	కాంట్రాక్టర్	రికార్డులు నిర్వహించడం

పట్టిక 15: పురావస్తు మరియు సాంస్కృతిక వారసత్వం

5.10 **అత్యవసర నిర్వహణ చర్యలు**

255. తీవ్రమైన ఆరోగ్యం, భద్రత మరియు పర్యావరణ (విపత్తు) నష్టంగా పరిణమించే చర్యలు సంభవించే సందర్భంలో, పర్యావరణ నష్టాన్ని పరిమితం చేయడానికి అత్యవసర ప్రతిస్పందన లేదా ఆకస్మిక చర్యలు సాధ్యమైనంత త్వరగా అమలుచేయబడతాయి

256. పంపిణీ సంస్థ యొక్క ఆక్యుపేషనల్, ఆరోగ్య మరియు సురక్షా పాలసీ మరియు సంబంధిత భారతీయ చట్టం క్రింద ఉన్న అవసరాలకు అనుగుణంగా ఈ డెలివరీ సంస్థ ప్రాజెక్ట్ లోకి అత్యవసర ప్రతిస్పందనలను పొందుపరచాలి.

పనితీరు ప్రమాణం

257. ప్రాజెక్ట్ నిర్మాణానికి క్రింది పనితీరు ప్రమాణం ఏర్పరచబడ్డాయి:

- ఏ నిప్పంటుకునే సంఘటన లేకుండా;
- నీరు నిలుపుదల నిర్మాణాలు ఎటువంటి వైఫల్యం లేకుండా;
- ఏ ప్రధాన రసాయన లేదా ఇంధనం చిందడాలు లేకుండా;
- నిరోధించగల పారిశ్రామిక లేదా పని సంబంధిత ప్రమాదాలు ఏవీ లేకుండా;
- ప్రజా ఆరోగ్యం, భద్రత లేదా పర్యావరణానికి హాని కలిగించే సంఘటనలకు తక్షణ మరియు సమర్థవంతమైన ప్రతిస్పందనను అందించడం మరియు
- ఊహించని సంఘటనల కారణంగా పర్యావరణ హానిని తగ్గించడం.

పర్యవేక్షణ

258. ప్రాజెక్టుల కోసం ఒక అత్యవసర స్పందన పర్యవేక్షణ కార్యక్రమం అభివృద్ధి చేయబడింది (పట్టిక 16). జారీచేయబడిన తేదీ నుండి కనీసం ప్రతి రెండు నెలలకు ఈ కార్యక్రమం సమీక్షించి, నవీకరించబడటానికి లోబడి ఉంటుంది. ప్రధానంగా, ఈ **EMSF** కు కట్టుబడి ఉండకపోవడాలు ఏవీ లేవని గమనిస్తూ వారంవారీ ప్రాతిపదికన **MoEFCC** మరియు **UNDP** సిబ్బందికి రిపోర్టు చేయడంతో ఫీల్డ్ ఆఫీసర్ ద్వారా ప్రతిరోజు దృశ్య పరీక్షలు నిర్వహించబడతాయి.

నివేదించడం

259. తీవ్రమైన పర్యావరణ హానిని కలిగించేవిగా పరిణమించిన వాటితో సహా అగ్ని లేదా ఆరోగ్య సంబంధిత విషయంతో సహా ఏవైనా అత్యవసర పరిస్థితి సందర్భంలో, **MoEFCC** మరియు **UNDP** సిబ్బందికి తక్షణం తెలియపరచాలి

సమస్య	నియంత్రణ చర్య (మరియు మూలం)	చర్య సమయం	బాధ్యత	పర్యవేక్షించడం మరియు నివేదించడం
E1. అగ్ని మరియు అత్యవసర నిర్వహణ మరియు మరియు అమలుచేయబడిన నివారణ వ్యూహాలు	E1.1: జ్వలనశీల మరియు మండే ద్రవాలు బండింగ్ / నిల్వ ప్రాంతాలు తగిన అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలకు అనుగుణంగా రూపొందించబడాలి	నిర్మాణానికి పూర్వం మరియు జరిగే సమయంలో	కాంట్రాక్టర్	రోజువారీగా మరియు రికార్డులు నిర్వహించాలి
	E1.2: సైట్లో అగ్నిమాపక యంత్రాలు అందుబాటులో ఉండాలి	నిర్మాణం జరిగే సమయంలో	కాంట్రాక్టర్	రోజువారీగా మరియు రికార్డులు నిర్వహించాలి
	E1.3: నిర్మాణ కార్యకలాపాలు ప్రారంభించటానికి ముందు కమ్యూనికేషన్ పరికరాలు మరియు అత్యవసర ప్రోటోకాల్లు స్థాపించబడాలి.			
	E1.4: అత్యవసర సంసిద్ధత మరియు ప్రతిస్పందించడంలో సిబ్బంది (పనిచేసే సైట్లో ఆరోగ్యం మరియు భద్రత కవర్ చేయండి) అందరికీ శిక్షణ ఇవ్వండి.	నిర్మాణం జరిగే సమయంలో	ఫీల్డ్ ఆఫీసర్	రోజువారీగా మరియు రికార్డులు నిర్వహించాలి
	E1.5: ప్రాథమిక చికిత్స కిట్లని తనిఖీ చెసి తిరిగి భర్తీ చేయండి	నిర్మాణం జరిగే సమయంలో	ఫీల్డ్ ఆఫీసర్	రోజువారీగా మరియు రికార్డులు నిర్వహించాలి
	E1.6: వ్యక్తిగత రక్షణ సామగ్రి యొక్క ఉపయోగం	నిర్మాణం జరిగే సమయంలో	సిబ్బంది మొత్తం	రోజువారీగా మరియు రికార్డులు నిర్వహించాలి
నీటిలో ఒలికిపోవడం ఉదాహరణకు వ్యర్థాలు, ఇందనం లేదా ఇతర కలుపితాలు	E.2.1: ఏదైనా ఒలికిపోతే వెంటనే అధికారులకు తెలియజేయాలి. ఆ ప్రదేశమేంటో, ఎమర్జెన్సీ స్వభావాన్ని తెలియజేయాలి.	ఆపరేషన్	రైతులు	రికార్డుల నిర్వహణ రికార్డుల నిర్వహణ
	E.2.2: ఒలికిపోయే ముప్పు ఎక్కడైతే ఉంటుందో అక్కడి అడ్డుకట్టలు/బూమ్స్/స్పిల్ కిట్స్ ముందస్తుగా సిద్ధంగా ఉంచుకోవాలి.	ఆపరేషన్	రైతులు	

	E2.3: ఒలికిపోయిన సందర్భంగా దాని ద్వారా తలెత్తే కాలుష్య ముప్పును జలప్రవాహ మార్గాన్ని ఉపయోగించే ఇతరులకు తెలియజేయాలి.	ఆపరేషన్	రైతులు	రికార్డుల నిర్వహణ
	E2.4: మార్కెట్ కు తరలించే అక్వా కల్చర్ సరుకుకు (ముఖ్యంగా నత్త గుల్లలు) సంబంధించినవేవి కలుషితం కాకుండా చూసుకోవాలి.	ఆపరేషన్	రైతులు	రికార్డుల నిర్వహణ

పట్టిక 16 అత్యవసర నిర్వహణ చర్యలు

అనుబంధం A: సోషల్ ఇన్క్లూజన్ ప్లానింగ్ ఫ్రేంవర్క్

పరిచయం

260. ఈ సోషల్ ఇన్క్లూజన్ ప్లానింగ్ ఫ్రేంవర్క్ (SIPF) అనేది గ్రీన్ క్లైమేట్ ఫండ్ (GCF) కోసం భారతదేశ ప్రభుత్వం ద్వారా "భారతదేశపు తీర ప్రాంతాల సంఘాల యొక్క పర్యావరణానికి తట్టుకుని నిలిచే గుణాన్ని మెరుగుపర్చడం" కోసం ప్రాజెక్ట్ ప్రతిపాదనకు మద్దతుగా సిద్ధం చేయబడింది.

261. భారతదేశ ప్రభుత్వం "దేశీయ ప్రజలు" అనే భావన భారతదేశానికి వర్తించేదిగా పరిగణించదు. ఇతర వెనుకబడిన తరగతులు, షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల చట్టపరమైన వర్గాలను భారతదేశం గుర్తిస్తుంది. షెడ్యూల్డ్ కులాలు (SCలు) మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలు (STలు) అనేవి భారతదేశంలో అధికారికంగా నియమించబడిన చారిత్రాత్మకంగా వెనుకబడిన వ్యక్తుల యొక్క సమూహాలు. ఈ పదాలు భారత రాజ్యాంగంలో గుర్తించబడ్డాయి మరియు వివిధ వర్గాలు ఒకటి కాకపోతే మరొక విభాగాలలో కేటాయించబడ్డాయి. షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలు భారతదేశంలో భూమిలేని జనాభాలో ఒక భారీ మొత్తం అయి ఉన్నాయి. షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు గిరిజన సమాజాలు ప్రాజెక్ట్ ప్రదేశంలో నివసిస్తూ ఉంటారని చెప్పబడుతుంది, మరియు అందుకే, ప్రాజెక్ట్ కోసం ఒక SIPF సిద్ధం చేయబడింది.

262. ఈ SIPF అనేది ప్రాజెక్ట్ ద్వారా ప్రభావితమైన SC / ST మరియు ఇతర సమూహాల మధ్య ప్రాజెక్టు లాభాల యొక్క సమాన పంపిణీని నిర్ధారిస్తూ ప్రాజెక్ట్ భాగాలు సూత్రీకరణకు మార్గదర్శనం చేసేందుకు తయారుచేయబడింది. SIPF యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు:

- గిరిజన వర్గం కుటుంబాలపై వాటి ప్రభావం అంచనా వేసేందుకు ప్రాజెక్ట్ భాగాలను ముందుగానే స్క్రీన్ చేయండి;
- ప్రాజెక్ట్ కార్యక్రమాల తయారీ, అమలు మరియు పర్యవేక్షణ కార్యకలాపాల్లో ప్రాజెక్ట్ స్థానాల్లో జీవిస్తున్న *SC/ST* వర్గాలతో అర్థవంతమైన భాగస్వామ్యం మరియు సంప్రదింపులని నిర్ధారించండి;
- *SC/ST* వర్గాలకు సాధ్యనీయ మరియు అవాంఛనీయ ప్రతికూల ప్రభావాలను వేటినైనా తగ్గించడానికి ఒక ఫ్రేంవర్క్ అందించండి;
- ప్రాజెక్ట్ నుండి *SC / ST* సంఘాలు సాంస్కృతిక పరంగా తగిన సామాజిక మరియు ఆర్థిక లాభాలను పొందుతున్నాయని నిర్ధారించుకోండి;
- ప్రణాళిక యొక్క సమీక్ష మరియు అమలు ప్రక్రియ యొక్క పర్యవేక్షణ మరియు మూల్యాంకనం విధానాన్ని వివరించండి.

1. నేపథ్యం

263. GCFకు సమర్పించడం కోసం భారత ప్రభుత్వం UNDP నుండి మద్దతుతో "భారతదేశపు తీర ప్రాంతాల సంఘాల యొక్క పర్యావరణానికి తట్టుకుని నిలిచే గుణాన్ని మెరుగుపర్చడం" అనే ఒక ప్రాజెక్టుని పర్యావరణ మార్పు ప్రభావాలకు అనుగుణంగా అవడం పై సూత్రీకరిస్తోంది, వాతావరణ మార్పు ప్రభావాల వల్ల హానికి గురికాగల వర్గాల తట్టుకుని నిలబడగల శక్తిని మెరుగుపర్చడానికి ఈ ప్రాజెక్టు ప్రయత్నిస్తుంది.

2. ప్రాజెక్ట్ యొక్క అవలోకనం

264. ఒక పర్యావరణ-వ్యవస్థ ఆధారిత మరియు సమాజ-ఆధారిత విధానాన్ని ఉపయోగించి, వాతావరణ మార్పుకు మరియు తీవ్ర సంఘటనలకు భారతదేశపు తీర ప్రాంతాల్లో అత్యంత ఎక్కువగా హానికి గురికాగల బలహీన జనాభాల, ప్రత్యేకించి మహిళల జీవితాలు మరియు జీవనోపాధి తట్టుకుని నిలబడగల శక్తిని మెరుగుపర్చడం ఈ ప్రాజెక్టు యొక్క లక్ష్యం

265. ఈ ప్రాజెక్టు అనేది పర్యావరణ వ్యవస్థ మరియు కమ్యూనిటీ ఆధారిత విధానాల సామర్థ్యాన్ని అనుగుణ్యతకు పెంచడానికి మరియు ప్రాజెక్ట్ వెలుపల భారతదేశ తీరప్రాంత రాష్ట్రాలన్నిటికీ రెప్లికేషన్ మరియు స్కేల్ కు మార్గాలను వీలుకల్పించడానికి జాతీయ, రాష్ట్ర మరియు సమాజ స్థాయిలలో పని చేస్తుంది. అన్ని తీరప్రాంత రాష్ట్రాల మరియు వాటి జిల్లాల వ్యాప్తంగా మరియు దక్షిణాసియా ప్రాంతంలో విస్తృతంగా నేర్చుకున్న విషయాలని పంచుకోవడంతో లక్ష్య రాష్ట్రాలైన ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర మరియు ఒడిషాలలో ప్రత్యేకమైన పునరుద్ధరణ మరియు జీవనోపాధి జోక్యాలు చేపట్టడం జరుగుతుంది.

2.1 ప్రాజెక్ట్ అవుట్పుట్ల సారాంశం

అవుట్పుట్ 1: తీర ప్రాంతపు మరియు సముద్రపు పర్యావరణ వ్యవస్థలు మరియు వాటి సేవల యొక్క మెరుగుపరచబడిన తట్టుకుని నిలబడగల శక్తి

266. ఈ ఔట్పుట్ కింద చేపట్టబడిన చర్యలు తీరప్రాంత మరియు సముద్ర పర్యావరణ వ్యవస్థల యొక్క తట్టుకుని నిలబడగల శక్తిని మెరుగుపరిచేందుకు పరిరక్షణ, పునరుద్ధరణ మరియు నిర్వహణ ద్వారా విస్తృతమైన అనుకూలత మరియు స్థిరమైన అభివృద్ధి ప్రయోజనాలను సృష్టిస్తాయి. జాతీయ స్థాయిలో మరియు అన్ని తీరప్రాంత రాష్ట్రాలలో, తీర ప్రాంత పర్యావరణ వ్యవస్థల పునరుద్ధరణకు, మరియు కార్బన్ నిర్మూలనాలతో సహా ఫలితాలని క్రమపద్ధతిలో పర్యవేక్షించడానికి, తీరప్రాంత పునరుద్ధరణను చేపట్టడానికి అపాయం కలగగల సంభావ్యత మదింపు చేపట్టడం కోసం ఒక దీర్ఘ-కాల వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయబడుతుంది. మూడు రాష్ట్రాల్లోని 34 లక్ష్య మైదాన ప్రదేశాల్లో, కలప-కాని అటవీ ఉత్పత్తులపై కలప సాగు నిర్వహణ చేస్తూ, కాలుష్యం నియంత్రిస్తూ మరియు అక్రమ కార్యకలాపాలు నిరోధించడానికి సహాయపడుతూ పునరుద్ధరణ ప్రయత్నాల్లో పని అవకాశాల గ్రహీతలుగా మరియు ఒక ఆరోగ్యవంతమైన స్థితిలో వనరుని నిర్వహించడంలో కొనసాగుతున్న భాగస్వాములుగా కూడా ఉంటూ ఒక సహ-నిర్వహణ విధానంతో ఆ సమూహాలవారు అటవీశాఖ విభాగంతో సన్నిహితంగా కలిసి పనిచేస్తారు.

267. ప్రోటోకాల్లు మరియు మార్గదర్శకాలు ఏర్పాటు చేయబడతాయి, మరియు పునరుద్ధరణ ప్రయత్నాలు చేపట్టబడతాయి, అందులో ఇవి ఉంటాయి **i)** జలసంబంధ పునరావాసం ద్వారా పచ్చని చెట్ల పునరుద్ధరణ, ఉదా. ప్రధాన మరియు శాఖల కాలువలు నిర్మించడం ద్వారా మరియు సరస్సు మార్గానికి ప్రవేశం కల్పించడం ద్వారా స్వేచ్ఛగా అలల ప్రవాహాన్ని పునరుద్ధరించడం; **ii)** మొలకల / మొక్కల నాటడం ద్వారా పచ్చని చెట్ల పునరుద్ధరణ; **iii)** తీర పర్యావరణ వ్యవస్థల క్షయం మరియు అవక్షేపణను నివారించడానికి అటవీ నిర్మాణం ద్వారా క్యాచ్మెంట్ల పునరుద్ధరణ; **iv)** జలసంబంధ పునరావాసం ద్వారా సీగ్రాస్ బెడ్స్ మరియు సాల్ట్ మార్షెస్ పునరావాసం; **v)** నిర్మాణ ప్లేస్మెంట్ ద్వారా పగడపు దిబ్బల కృత్రిమ పునరుత్పత్తి; **vi)** తీరపు మడుగుల జలసంబంధిత పునరావాసం, ఉదా. నదుల ద్వారాలను పూడిక తీయడం/తెరవడం; **vii)** డూన్ వృక్షాల పునరుద్ధరణ; మరియు **viii)** పలురకాల తగిన చెట్టు జాతులను ఉపయోగించి షెల్టర్ బెల్ట్ ఏర్పాటు.

ఔట్పుట్ 2: తీరప్రాంతాల్లో నివసించే సమూహాల యొక్క మెరుగైన అనుకూల సామర్థ్యాల కోసం ఎండావానలకు-తట్టుకుని నిలవగల జీవనోపాధులు

268. ఈ GCF నిధులు మరియు సహ-ఫైనాన్స్ అనేది పర్యావరణ మార్పుల ద్వారా వారి ప్రస్తుత చేపలుపట్టే మరియు వ్యవసాయ జీవనాధారాలు ప్రతికూలంగా ప్రభావితమవడం పెరుగుతూ పోయే హానికి గురికాగల కమ్యూనిటీలకు వాతావరణ మార్పులకు వారి జీవనోపాధులను అనుకూలంగా చేసేందుకు మద్దతు ఇవ్వడానికి ఉపయోగించబడతాయి. ఈ మూడు రాష్ట్రాల్లో 34 లక్ష్య మైదాన ప్రదేశాల్లో ఈ సమూహాలు నివసిస్తూ ఉంటాయి. ప్రస్తుతం ఉన్న జీవనోపాధుల కార్యకలాపాలకు అనుగుణంగా అయ్యేందుకు మరియు వాతావరణం తట్టుకుని నిలవగల ఎంపికలకు విస్తరించేందుకు, వ్యాపార ప్రణాళిక చేసేందుకు మరియు పంట కోతలు, వ్యవసాయ/చేపల పెంపకం కార్యకలాపాలను పెంచేందుకు ఫైనాన్స్ ప్రాప్యత కోసం సామర్థ్యంతో సహా ఈ ఔట్పుట్ అనుకూలంగా చేసుకోగల సామర్థ్యాన్ని పెంచుకుసేందుకు సహాయపడుతుంది. వ్యాపార ప్రణాళిక పై మద్దతు, ఫైనాన్స్ కు ప్రాప్యత, సర్టిఫికేషన్ మరియు పర్యావరణ ఉత్పత్తుల యొక్క లేబులింగ్ మరియు మార్కెట్లకు ప్రాప్యత వంటివాటితో సహా ఈ అనుకూల జీవనాధారాలను పైకి పెంచడం మరియు దీర్ఘకాలిక స్థిరత్వాన్ని నిర్ధారించటానికి వాల్యూ-ఛెయిన్లను అభివృద్ధి చేయడం కూడా ఇందులో ఉంటుంది. జీవనాధార కార్యకలాపాలకు సాంకేతిక సహాయం అందించబడుతుంది (i) వాతావరణ ప్రభావాలను బఫర్ చేసేందుకు పునరుద్ధరించబడిన తీర పర్యావరణ వ్యవస్థలపై ఆధారితమైన, మరియు (ii) వ్యవసాయ-పర్యావరణాలపై వాతావరణ ప్రభావాలను వ్యవహరించడానికి ప్రస్తుత వ్యవసాయ పద్ధతులను అవలంబించే. జీవనోపాధుల్లో ఇవి ఉంటాయి:

269. *ఆక్వాకల్చర్*: పీతల పెంపకం, మస్సెల్ పెంపకం, నత్తగుల్లల పెంపకం, పీతల ఉత్పత్తి కేంద్రాలు, అలంకారప్రాయ ఫిషరీస్, ఏకీకృత బాతు-చేప పెంపకం, సముద్రపునాచు పెంపకం, ఇంటిగ్రేటెడ్ మల్టీ ట్రోఫిక్ ఆక్వాకల్చర్;

270. *ఆక్వాకల్చర్ ప్రొడక్ట్స్ యొక్క ప్రాసెసింగ్:* విలువ ఆధారిత చేపల ఉత్పత్తులు, చేపల ఆహారం మొక్కలు, చేపలు మరియు షెల్ఫిష్ / బివిల్వ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్లకు **MSME**లు;

271. *సముద్ర తీర పర్యావరణం పర్యాటన*: స్కూబా డైవింగ్, పర్యటన మార్గదర్శకత్వం, సముద్రతీరపు కలప-కాని అటవీ ఉత్పత్తులు: తేనె ఉత్పత్తి కోసం పచ్చని చెట్లు తేనెటీగలని ఉంచుకోవడం;

272. *వాతావరణం-స్మార్ట్ తీవ్రత:* వరి వ్యవసాయం, డ్రిప్-సాగు మామిడి మరియు జీడిపప్పుల ఉత్పత్తి కోసం సిస్టం ఆఫ్ రైస్ ఇన్టెన్సిఫికేషన్ **(SRI)**;

273. *వాతావరణ స్థితికి అనుగుణంగా పంటలు*: సుగంధ మరియు ఔషధ మొక్కల పెంపకం, పుట్టగొడుగుల పెంపకం, కొబ్బరి & అరెకనట్ తోటల పెంపకం మధ్యలో నల్ల మిరియాలు, జాజికాయ & దాల్చినచెక్క పంటలు; మరియు

274. *వాతావరణ స్థితికి అనుగుణంగా వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల ప్రోసెసింగ్:* మామిడిపండ్లని పండబెట్టే గది & పల్ప్ తయారీ, వర్జిన్ కొబ్బరినూనె వెలికితీత.

అవుట్పుట్ 3: బలోపేతం చేయబడిన సముద్ర తీర మరియు సముద్రపు పాలనావ్యవస్థ మరియు సంస్థాగత ఫ్రేం వర్క్

275. ఈ అవుట్పుట్ అనేది అవుట్పుట 1 లో చేపట్టబడిన పర్యావరణవ్యవస్థ పునరుద్ధరణకు విధానాలు విస్తరించడం మరియు అవుట్పుట్ 2 లో చేపట్టబడిన వాతావరణ-స్థితికి అనుగుణంగా జీవనోపాధికి మద్దతునిచ్చే విధానాల ద్వారా భారతదేశపు 13 తీరప్రాంత రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాల వ్యాప్తంగా రెప్లికేషన్ మరియు స్కేల్ కు

పాథ్ వేస్ అందిస్తుంది మరియు విశాల దక్షిణాసియా ప్రాంతంలో దేశాలతో తీరప్రాంతపు తట్టుకుని నిలవగల శక్తిపై జ్ఞానం పంచుకుంటుంది. ఇది **EbA** లో కొత్త పెట్టుబడుల కోసం ప్రేరణ ఇవ్వడానికి అలాగే, అటువంటి పెట్టుబడుల కోసం తార్కాణం ఆధారం పై పరిజ్ఞానం పంచుకోవడం కోసం సంస్థల నెట్వర్క్ ద్వారా తీరప్రాంత రాష్ట్రాలలోని అన్ని ప్రభుత్వ మరియు ప్రైవేటు రంగ విధానాలు, ప్రణాళికలు మరియు బడ్జెట్లల్లోకి అనుకూలతను అనుసంధానించడం, మరియు లక్ష్యం చేసుకోబడిన మూల్యాంకన మరియు వ్యయ-ప్రయోజన విశ్లేషణలను చేపట్టడాన్ని కలిగి ఉంటుంది. పర్యావరణ వ్యవస్థ ఆధారిత మరియు సమాజ కేంద్రిత అనుసరణకు వీలు కల్పిస్తూ నూతన విధానం మరియు ఆర్థిక మార్పులకు దారితీసే సమీకృత విధానాలకు వారి సామర్థ్యాన్ని పెంచుకోవడానికి తీరప్రాంతపు ప్రణాళిక మరియు పరిపాలనా వ్యవస్థలోని ఎన్నో ప్రభుత్వ, ప్రైవేటు రంగపు పాత్రపోషించేవారు ప్రమేయం కలిగి ఉంటారు .

3. ప్రాజెక్టు ప్రాంతంలో షెడ్యూల్డ్ కులం మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగల వర్గాలవారి ఉనికి

276. భారతదేశంలో, సామాజికంగా అట్టడుగున ఉన్న సమూహాలు చట్టబద్ధంగా మూడు విస్తృత వర్గాలలో గుర్తించబడ్డాయి - ఇతర వెనుకబడిన తరగతులు (**OBC** లు), షెడ్యూల్డ్ కులాలు (**SC**లు) మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలు (**ST**లు). **2011** జనాభా లెక్కల ప్రకారం భారతదేశపు జనాభాలో **SC**లు మరియు **ST**లు వరుసగా **16.6** శాతం, **8.6** శాతం ఉన్నారు.

277. షెడ్యూల్డ్ కులాలు అనేవి సజాతీయ సమూహంగా లేవు మరియు అనేక కులాలు మరియు ఉప కులాలు, అలాగే భాష మరియు భూగోళశాస్త్రంతో విభజించబడ్డాయి. "షెడ్యూల్డ్ కులాలు" అనేది సంప్రదాయబద్ధంగా భారతీయ సమాజంలో అత్యల్ప హోదాను కలిగి ఉన్న సమూహాలకు ఇచ్చిన చట్టపరమైన మరియు రాజ్యాంగపరమైన పేరు. ఈ సమూహాలు వారి గత చరిత్రలో అతి చులకనగా చూడబడటం కారణంగా ఇప్పుడు భారత రాజ్యాంగం ద్వారా ప్రత్యేకంగా వెనుకబడినవారుగా గుర్తించబడ్డాయి, అందువల్ల కొన్ని హక్కులకు మరియు ప్రాధాన్యతతో వ్యవహరించబడటానికి అర్హులు. షెడ్యూల్డ్ కులాలవారు దళితులుగా పిలవబడతారు - అంటే "అణచివేయబడినవారు" అని అర్థం.

278. దేశంలో మొత్తం 705 జాతి సమూహాలు షెడ్యూల్డ్ తెగలుగా సూచించబడటం జరిగింది. భారతదేశపు ప్రధాన భూభాగంలో, షెడ్యూల్డ్ తెగలవారు సాధారణంగా ఆదివాసీలుగా పిలువబడతారు, ఇది అర్థం దేశీయ ప్రజలు అని సూచిస్తుంది. 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం ఆదివాసీలు భారతదేశ జనాభాలో 8.6% లేదా 104 మిలియన్ల మంది ఉన్నారు. షెడ్యూల్డ్ తెగలు తరచుగా అటవీ, వ్యవసాయం మరియు చేపలు పట్టడంతో సహా, ప్రకృతితో వారికి ఉండే సాంప్రదాయిక దగ్గరి సంబంధం కారణంగా దృష్టి కేంద్రీకరింపబడి ఉంటారు, అంటే వారి జీవనాధారాలు ప్రత్యక్షంగా వాతావరణ మార్పుల ద్వారా ప్రభావితమవుతాయని అర్థం.

279. ఈ ప్రాజెక్ట్ పరంగా, చాలావరకు తీరప్రాంత సముద్ర మత్స్య వర్గాలు షెడ్యూల్డ్ తెగలు లేదా షెడ్యూల్డ్ కులాలవారు కారు అనే విషయాన్ని గమనించాలి, మహా అయితే సముద్రపు మత్స్యకారులను ఇతర వెనుకబడిన తెగల (**OBC**) మరియు వెనుకబడిన తెగలు (**BC**) గా వర్గీకరించవచ్చు, కానీఇది రాష్ట్రానికి రాష్ట్రానికి మారుతూ ఉంటుంది

280. భారతదేశపు షెడ్యూల్డ్ తెగలు (**ST**లు) అనేవి ఆర్టికల్ **342** ప్రకారం షెడ్యూల్డ్ తెగలగా పరిగణించబడే మరియు 'ఒక బహిరంగ నోటిఫికేషన్ ద్వారా భారతదేశం యొక్క అధ్యక్షుడు ద్వారా ఆ విధంగా ప్రకటించబడిన' అటువంటి గిరిజన లేదా గిరిజన సంఘాలు లేదా గిరిజనుల లేదా గిరిజన వర్గాలలోని భాగాలు లేదా సమూహాలు'గా ఆర్టికల్ **366 (25)** లో నిర్వచించబడి ఉంది.

వేరేవాటితోపాటుగా వారు సాధారణంగా వారి పురాతన రీతి, విలక్షణమైన సంస్కృతి, భౌగోళికంగా **ఏకాంతవాసం** మరియు **వెనుకబడినతనంతో** సహా కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణాల **ఆధారంగా గుర్తించబడతారు**

281. షెడ్యూల్డ్ తెగల జాబితా అనేది రాష్ట్ర మరియు కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాలకు నిర్దిష్టమైనది మరియు ఒక రాష్ట్రంలో షెడ్యూల్డ్ తెగగా ప్రకటించబడిన ఒక కమ్యూనిటీ మరొక రాష్ట్ర లేదా కేంద్ర పాలిత ప్రాంతంలో అది అయి ఉండాల్సిన అవసరం ఉండదు. ఒక తెగవారిని షెడ్యూల్డ్ తెగగా గుర్తించబడేందుకు 1965 లో **SC/ST** లిస్టుల రివిజన్ పై అడ్వైజరీ కమిటీ (లోకోర్ కమిటీ) మొదట రూపొందించిన ముఖ్యమైన లక్షణాలు ఇవి:

282. ఆది మానవుల లక్షణాల సూచనలు

283. విలక్షణ సంస్కృతి

284. కమ్యూనిటీతో పెద్దగా సంబంధం పెట్టుకోవడంలో వెరుపు

285. భౌగోళికంగా **ఏకాంతవాసం మరియు;**

286. వెనుకబడినతనం.

287. SCలు మరియు STలు రాష్ట్రం నుంచి రాష్ట్రానికి మారుతూ ఉంటాయి. క్రింది లింకుల వద్ద SCలు మరియు STల జాబితాలు ఇవ్వబడ్డాయి:

- షెడ్యూల్డ్ కులాలు: *http://socialjustice.nic.in/UserView/index?mid=76750*
- షెడ్యూల్డ్ తెగలు: *http://tribal.nic.in/ST/LatestListofScheduledtribes.pdf*

288. షెడ్యూల్డ్ కులాలవారు వ్యాప్తి చెంది ఉన్న తీరు పటం **A.1** లో చూపబడింది మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలవారు వ్యాప్తి చెంది ఉన్న తీరు పటం **A.2** లో చూపబడింది.

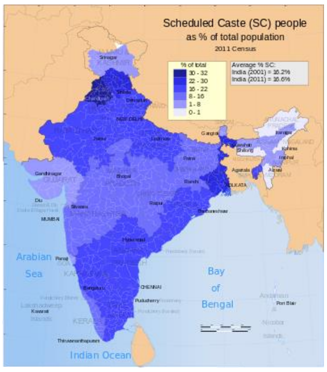

పటం A.1 రాష్ట్రంవారీగా షెడ్యూల్డ్ కులాలవారు వ్యాప్తి చెంది ఉన్న తీరు

35

[35] https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=33731323

289. పైన చెప్పినట్లుగా, చాలావరకు తీరప్రాంత సముద్ర మత్స్య వర్గాలు **SC**లు లేదా **ST**లు కాదు. అయితే రాష్ట్ర స్థాయి మరియు జిల్లా సంస్థలు / యూనిట్లని కలిగి ఉన్న ఒక రాజకీయేతర స్వయంప్రతిపత్త సంఘం (చేపల పెంపకం అసంఘటిత రంగంలోకి వస్తుంది) అయిన జాతీయ చేపల కార్మికుల ఫోరమ్ **(NFF)**, వారు మత్స్యకారుల కొరకు గిరిజన హోదాను ఎప్పటినుంచో డిమాండ్ చేస్తూ వస్తున్నారు.

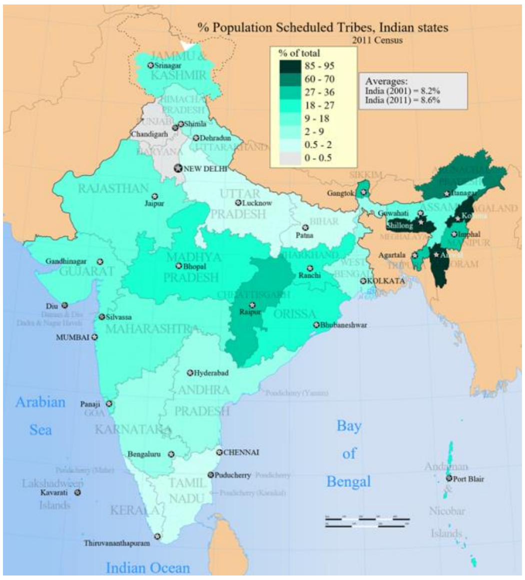

పటం A.2 భారతదేశంలో షెడ్యూల్డ్ తెగలవారు వ్యాప్తి చెంది ఉన్న తీరు[36]

290. ఈ ప్రాజెక్ట్, మరియు ముఖ్యంగా దాని జీవనోపాధి కార్యకలాపాలు, భారతదేశంలోని చేపలు పట్టే మరియు తీరప్రాంత వర్గాలను మరియు ప్రజలను లక్ష్యంగా కలిగి ఉంది. చాలావరకు తీర భూముల్లో తాజా మరియు ఉప్పునీరు చేపలు పట్టడం మరియు చేపల పెంపకం మరియు ఉప్పు గుంటల్లో పని దళితులు**(SC**లు**)** ద్వారా చేయబడవచ్చు. ఈ ప్రాజెక్ట్ ద్వారా లక్ష్యంగా పెట్టుకోబడని తీర ప్రాంతాలలో **SC**లు మరియు **ST**లు (చేపలు పట్టే గ్రామాలు / కుగ్రామాలకు భిన్నంగా) ఉన్నారు - సముద్రపు చేపలుపట్టే ప్రాంతాలలోకి సాహసించి వెళ్ళే దళిత కుగ్రామాలు తీర ప్రాంతాల్లో ఉండవచ్చు, ఉదా. వారు వ్యవసాయ కార్మికులుగా ఉంటూ ఉండవచ్చు. చెపలుపట్టేవారు మరియు దళిత సంఘాల మధ్య కొన్నిసార్లు ఉద్రిక్తత కలుగుతూ ఉంటుంది.

291. చాలావరకు కులం, బంధువులు లేదా మతపరమైన మార్గాలుగా నిర్వహించబడే సమాజ సంస్థలు (కుల పంచాయితీలు, పెద్దలు, పాడు వ్యవస్థ మొదలైనవి), వనరు ఉపయోగం నియంత్రించడం మరియు కేటాయించడం, వనరులు సమానంగా అందుబాటులో ఉండేలాగా చూస్తూ ఒక రకం సాంఘిక బీమాను అందిచడంతోపాటుగా సంఘర్షణలు పరిష్కరించడంలో ఒక ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తాయి. చాలావరకు సమాజాలు వనరుతో మానవ పరస్పర చర్యను నియంత్రించడానికి, ముఖ్యంగా పరిమిత వనరుపై అధిక సంఖ్యలో ప్రజలు ఆధారపడి ఉన్నచోట, వివాదాలను నివారించడానికి కాలక్రమేణా తమ సొంత నిర్వహణ వ్యవస్థలను అభివృద్ధి చేసుకున్నాయి.

[36] https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=33732550

సాంప్రదాయిక నిర్వహణ వ్యవస్థ యొక్క పరిణామం అనేది వనరుపై మరియు ఆ వనరు కలిగి ఉన్న పర్యావరణంపై మరియు ఈ వనరులను సేకరించేందుకు ప్రజల మధ్య పరస్పర చర్యల పై ఆధారపడి ఉంటుంది(కురియన్, **1998**).

292. *షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర సంప్రదాయకంగా అటవీ నివాసుల (అటవీ హక్కుల గుర్తింపు) చట్టం,* **2006** ప్రకారంగా, తరాల తరాలుగా ఆ అటవీ ప్రాంతాలలో నివసిస్తున్న వారై, కానీ వారి హక్కులు నమోదు చేయబడని షెడ్యూల్డ్ తెగలు మరియు ఇతర సంప్రదాయ అటవీ నివాసులకు అటవీ హక్కులను మరియు అటవీ భూభాగ ఆక్రమణని గుర్తించి అప్పగించేందుకు భారత ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉంది. అటవీ హక్కులను గుర్తించి, ఆక్రమించేందుకు భారత ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉంది, ఈ చట్టం నివాసం కోసం వ్యక్తిగత లేదా సామూహిక జీవనోపాధి కోసం అటవీ భూమిలో నివసించటానికి మరియు జీవించడానికి హక్కులను గుర్తించడం మాత్రమే కాక, అటవీ వనరులపై వారి నియంత్రణను నిర్ధారించడానికి అనేక ఇతర హక్కులు కల్పిస్తుంది, ఇందులో యాజమాన్య హక్కు, చిన్న అటవీ ఉత్పత్తుల సేకరణ, ఉపయోగం మరియు పారవేయడం, నిస్టార్ వంటి సమాజ హక్కులు; ఆదివాసీ గిరిజన సమూహాలకు మరియు వ్యవసాయ-పూర్వ సమాజాలకు నివాస హక్కులు; నిలకడైన ఉపయోగం కోసం వారు సాంప్రదాయకంగా సంరక్షిస్తూ మరియు కాపాడుతూ వస్తున్న ఏదైనా సాముదాయిక అటవీ వనరుని రక్షించడానికి, పునరుద్ధరణకు లేదా నిర్వహించడానికి హక్కు వంటివి ఉంటాయి.

293. భారతదేశంలో బెస్తావారి సమాజాలు, వారు వివిధ కులాలకు చెందినవారు కావడంతో సజాతీయమైనవి కావు. వారు నివసించే తీరంప్రాంతం మీద ఆధారపడి ఈ సమాజాలకి తమ ప్రత్యేకమైన సామాజిక, సాంస్కృతిక పరిపాలన నిర్మాణాలు మరియు సాంప్రదాయ పద్ధతులను ఉంటాయి. ప్రతి సముద్ర రాష్ట్రంలోనూ కనీసం **2-3** కులాలు సముద్రపు చేపలుపట్టడంతో మాత్రమే ప్రమేయం కలిగి ఉంటాయి, మరియు ముఖ్యధార వ్యవసాయ వ్యవస్థతో సంబంధం కలిగి ఉండరు, అయితే, వ్యవసాయ గ్రామాల్లాగా కాక, చాలావరకు బెస్తావారి గ్రామాలు/కుగ్రామాలు, గ్రామానికి ఒకే కులం(**99.9 %**) ఆధిపత్యాన్ని వహిస్తూ మరియు మిగితా కులాలవారు అనుబంధ మద్దతునిస్తూ (కూలీ, తలమీద బరువులు మోసేవారు) చేసే పనులు చేస్తూ ఉండే సజాతీయమైనవిగా ఉంటాయి. ప్రతి కులమూ కూడా ఒక నిర్దిష్ట భౌగోళిక భాగానికి (ఒక అంతర్గత బంధుత్వపు నెట్వర్క్ గా) ఆధిపత్యం వహిస్తుంది. తరువాతి భూభాగానికి మరొక కులంవారి ఆధిపత్యం ఉంటుంది.

294. సముద్రంలో చేపలుపట్టే కుగ్రామాల్లో / గ్రామాలలో తల మీద బరువులు మోసేవారు మరియు భూమి ఆధారిత కార్మికులు వంటి చేపలుపట్టడంలో సహాయక కార్యక్రమాలు చేసే **SC** కు చెందిన కుటుంబాలు **0.01%** లేదా తక్కువ ఉండవచ్చు,

295. మత్స్య సమాజాల వారి సాంప్రదాయక కుల ఆధారిత సంస్థతో పాటుగా, వారు యాంత్రిక రంగం - పడవ యజమాని సంఘాలు, ట్రేడ్ యూనియన్లు, సహకార సంస్థలు (రాష్ట్రం నడిపేవీ మరియు ప్రైవేటు), గేర్ రకం ఆధారంగా చేసుకున్న సంఘాలు, స్వీయ-సహాయ సమూహాలు, సమాఖ్యలు మొదలైన రకాలైన రంగాలుగా విభజించబడి ఉంటారు.

296. ప్రాజెక్ట్ రాష్ట్రంలోని కొన్ని ముఖ్యమైన చేపలుపట్టే కులాలు:

- ఆంధ్రప్రదేశ్: వడబలిజలు, జాలర్లు, పట్టపు మరియు పల్లెలు

- ఒడిషా: జాలర్లు, వడబలిజలు, కైబర్తలు, ఖండాయతులు మరియు రాజభంసీలు
- మహారాష్ట్ర: కోలీలు

సోషల్ ఇన్క్లూజన్ ప్లానింగ్ (సామాజిక చేర్పు ప్రణాళిక) ఫ్రేంవర్క్ యొక్క అభివృద్ధిని కిందికి గుచ్చివేసే భావనలు

297. ఇంటర్వెన్షన్లల్లో దేనికీ కూడా ప్రజల స్థానభ్రంశం / పునరావాసం కల్పించాల్సిన అవసరం ఉండదు అనేదాని ఆధారంగా ఈ ఫ్రేంవర్క్ తయారుచేయబడింది.

298. అవసరమైతే, ఈ SIPF లో ఉన్నఔట్లైన్ ఆధారంగా, ప్రతి రాష్ట్రం కోసం ఒక సోషల్ ఇంక్లూజన్ ప్రణాళిక సిద్ధం చేయబడుతుంది.

299. సాధారణంగా, షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల భూమిని గిరిజనులు కానివారికి బదిలీ చేయడానికి అనేక రాష్ట్రాలు అనుమతించవని గమనించాలి. అలాగే, ఒక షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతంలో భూమిని వేరు అవసరంకోసం చేయడం అనేది అయితే గిరిజన సమూహానికి లేదా ప్రభుత్వానికిగాని మాత్రమే చేయబడవచ్చు.

4. గిరిజన సమాజాల కోసం చట్టపరమైన మరియు సంస్థాగత ఫ్రేంవర్క్

4.1 చట్టాలు, పాలసీలు మరియు నిబంధనలు

300. షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు తెగలకు సంబంధించి క్రింది చట్టం ఈ ప్రాజెక్టుకు సంబంధించినది:

- భారత రాజ్యాంగం
- షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలు ఆర్డర్స్ (సవరణ) చట్టం *2002*
- షెడ్యూల్డ్ తెగల మరియు ఇతర సంప్రదాయక అటవీ నివాసులు (అటవీ హక్కుల గుర్తింపు) చట్టం *2006 (FRA)* నిబంధనలు (*2012* సంస్కరణతో సహా) మరియు మార్గదర్శకాలు
- షెడ్యూల్డ్ కులాలు మరియు షెడ్యూల్డ్ తెగలు *(*అత్యాచార నివారణ*)* చట్టం, *1989* మరియు *2015* నాటి సవరణ
- షెడ్యూల్డ్ తెగలవారి వెట్టి చాకిరీ నివారణ చట్టం, *19761976*
- బాల కార్మిక నిర్మూలన చట్టం, *1986*
- అటవీ సంరక్షణ చట్టం, *1980*
- పంచాయతీ రాజ్ చట్టం, *1996*
- కనీస వేతనాలు చట్టం, *1948*
- పంచాయతీ (షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు పొడిగింపు) చట్టం *1996 (PESA)*
- ఆంధ్రప్రదేశ్ షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాల భూమి బదిలీ సవరణ చట్టం, *1950*
- ఆంధ్రప్రదేశ్ షెడ్యూల్డ్ కమోడిటీస్ ఆర్డర్, *1973*

4.2 మల్టీలేటరల్ ఒప్పందాలు మరియు ప్రొటోకాల్స్

301. **SC**లు మరియు **ST**లకు సంబంధించిన అనేక అంతర్జాతీయ, ప్రాంతీయ ఒప్పందాలు మరియు సమావేశాలకు సంతకం చేసిన అధికారుల్లో భారత ప్రభుత్వం ఉంది. వాటిలో ఉన్నవి:

- స్వతంత్ర దేశాలలో దేశీయ మరియు ఇతర గిరిజన మరియు పాక్షిక-గిరిజన జనాభా యొక్క రక్షణ మరియు ఇంటిగ్రేషన్ కు సంబంధించిన ILO కన్వెన్షన్ నెం. 107
- జన్యు వనరులకి ప్రాపత్యత మరియు వాటి వినియోగం నుంచి ఉత్పన్నమయ్యే ప్రయోజనాలను న్యాయపరంగా మరియు సమానంగా పంచుకోవడం నుంచి జీవవైవిధ్యం మీద కన్వెన్షన్ వరకు నాగోయ ప్రోటోకాల్
- పౌర మరియు రాజకీయ హక్కులపై అంతర్జాతీయ ఒప్పందం
- వైకల్యాలున్న వ్యక్తుల హక్కులపై కన్వెన్షన్
- హింస మరియు ఇతర క్రూరమైన, అమానవీయ లేదా కించపరిచే వ్యవహారం లేదా శిక్షకు వ్యతిరేకంగా కన్వెన్షన్
- అవినీతికి వ్యతిరేకంగా ఐక్యరాజ్య సమితి కన్వెన్షన్
- ఆర్థిక, సామాజిక మరియు సాంస్కృతిక హక్కులపై అంతర్జాతీయ కొవెనెంట్
- అన్ని రూపాల జాతి వివక్షత తొలగింపు పై అంతర్జాతీయ కన్వెన్షన్

5. అమలు మరియు ఆపరేషన్

5.1 సాధారణ మేనేజ్మెంట్ నిర్మాణ వ్యవస్థ మరియు బాధ్యతలు

302. **SIP** యొక్క నిర్వహణ మరియు అమలు అనేది మొత్తం ప్రాజెక్ట్ యొక్క డెలివరీకు ఉన్నట్లుగా అదే నిర్మాణం ద్వారా ఉంటుంది, అనగా **ESMF** లో వివరించిన మరియు పటం **A3** లో చూపిన విధంగా ప్రాజెక్ట్ మేనేజ్మెంట్ నిర్మాణం ద్వారా ఉంటుంది.

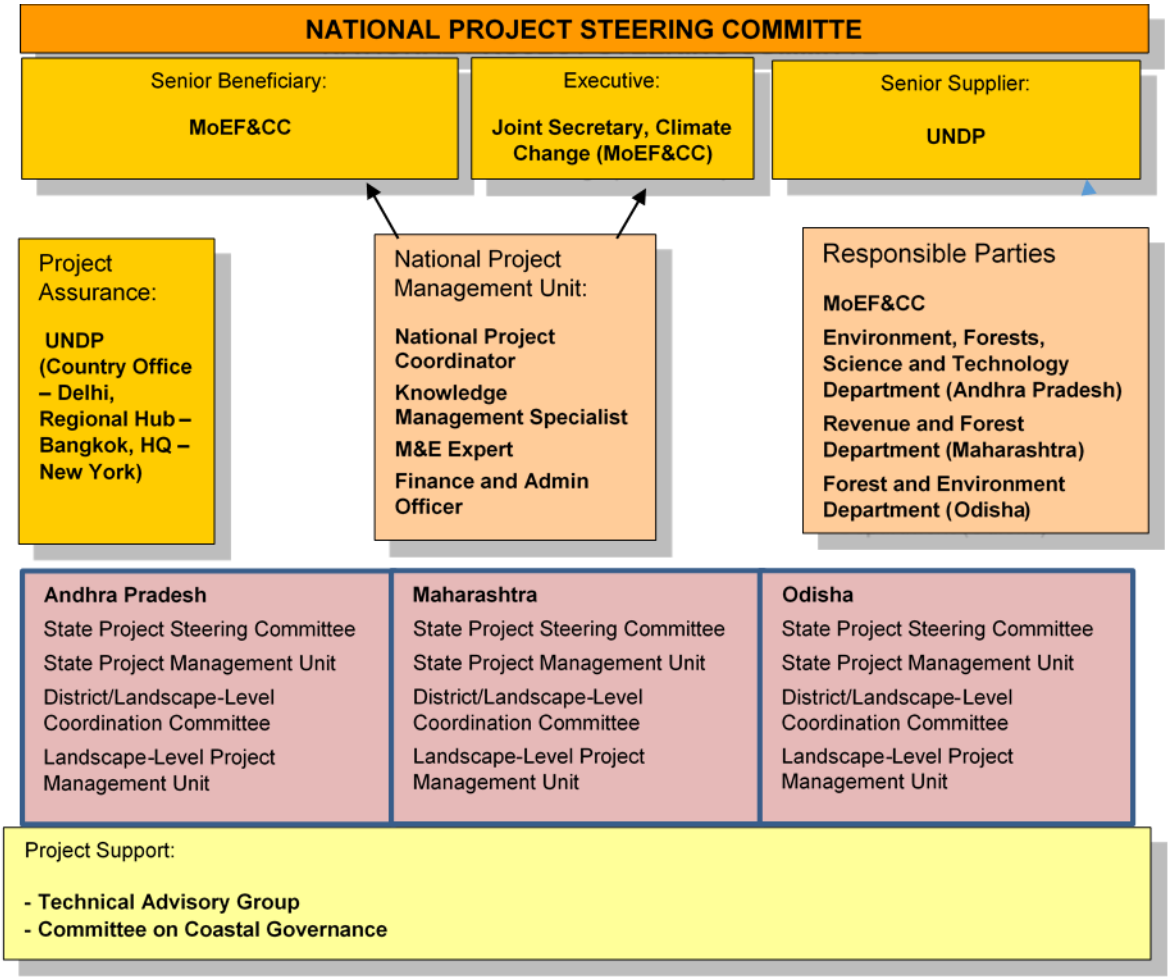

పటం A3 - ప్రాజెక్ట్ వ్యవస్థీకరణ నిర్మాణం

5.2 సంస్థాగత ఏర్పాట్లు, SIP ల అభివృద్ధి మరియు అమలు

303. ఏవైనా పనులకు చేపట్టేందుకు ముందుగా **MoEF&CC** మరియు **UNDP** ద్వారా ప్రతి ఉప-ప్రాజెక్ట్ కోసం **SIPF** అంచనా వేయబడుతుంది. ప్రాజెక్టుల నుండి పర్యావరణం మరియు సాంఘిక విషయాలకు సంభావ్య ప్రమాదాలను **ESMF** మరియు **SIPF** గుర్తిస్తాయి మరియు ఆ నష్టాలను నిర్వహించడానికి మరియు అవాంఛనీయమైన పర్యావరణ మరియు సాంఘిక ప్రభావాలను తగ్గించడానికి వ్యూహాలను రూపకల్పన చేస్తాయి. అంతేకాక, **ESMF**

మరియు **SIPF** వారి అభిప్రాయాలు పెడచెవినపెట్టబడ్డాయని పరిగణించే ప్రాజెక్టుల ద్వారా ప్రభావితం కాగలవారి కోసం ఒక ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగాన్ని అందిస్తుంది.

304. **SIPF** యొక్క పర్యవేక్షణ కోసం **MoEF & CC** బాధ్యత వహిస్తుంది. **MoEF & CC** నేషనల్ ప్రాజెక్ట్ స్టీరింగ్ కమిటీ ఆమోదాన్ని పొందుతుంది మరియు **SIPF** తగినంతగా ఉన్నదని మరియు పాటించబడుతోందని నిర్ధారిస్తుంది. **NPMU** సమయానుసార పరిష్కార చర్యలు అవసరమైనచోట తీసుకోబడేలాగా నిర్ధారిస్తుంది.

305. ఏవైనా రాష్ట్ర-స్థాయి **SIP** లు **ESMF** లో చెప్పిన అదే సంస్థాగత ఏర్పాట్లు మరియు అమలు పద్ధతులను అనుసరిస్తాయి.

306. అదేవిధంగా, **ESMF** లో వివరించిన ఫిర్యాదు యంత్రాంగం ప్రాజెక్టు యొక్క అన్ని దృష్టికోణాలకు వర్తిస్తుంది.

307. పర్యావరణ అంశాలకు (**ESMPs**) లాగానే, వివరణాత్మక రూపకల్పన దశలో సైట్-నిర్దిష్ట **SIP** లు సిద్ధం చేయబడతాయి. **SC/ST**లు/**OBC**లు మరియు ప్రాజెక్ట్ జోక్యాల ద్వారా సంభావ్యంగా ప్రభావితమయ్యే ఇతర కమ్యూనిటీలతో సన్నిహిత సంప్రదింపులలో **SIP** లు అభివృద్ధి చేయబడతాయి.

6. కమ్యూనికేషన్

6.1 ప్రజా సంప్రదింపు మరియు వెల్లడింపు

308. వాటాదారులతో ఎంగేజ్మెంట్ ప్రణాళికలో భాగంగా **SIPF**లో సార్వజనిక సంప్రదింపులు ఉంటాయి. సంబంధిత ప్రభుత్వ విభాగాలు, పరిశ్రమల సమూహాలు, **NGO** లు మరియు వ్యక్తిగత సమాజ సభ్యులు మరియు ప్రభుత్వం ఆమోదించినవారితో సహా విస్తృత శ్రేణి వాటాదారులతో ప్రాజెక్ట్ చర్చించబడింది. ప్రాజెక్ట్ రూపకల్పన చేసే సమయంలో విస్తృతమైన ఆన్-గ్రౌండ్ సంప్రదింపు చేపట్టబడింది మరియు ఏదైనా ప్రభావితమైన సంఘాలతో సంప్రదింపులు కొనసాగుతాయని భావించబడుతోంది. కమ్యూనిటీల అవసరాల ఆధారంగా, ప్రాజెక్టులు పూర్తిగా ఆమోదం పొందుతాయని ఊహించబడింది.

309. ప్రాజెక్టు స్థితిని గురించి సమాచారాన్ని ఆసక్తిగల వాటాదారులకు అందించడానికి **UNDP** మరియు భారత ప్రభుత్వం క్రమబద్ధంగా ప్రాజెక్టుపై నవీకరణలను అభివృద్ధి చేస్తాయి మరియు విడుదల చేస్తాయి. అప్డేట్లు అనేవి ఎన్నో రకాల మీడియా, ఉదా, ముద్రణ, రేడియో, సోషల్ మీడియా లేదా అధికారిక నివేదికల ద్వారా కావచ్చు. విచారణలు, ఆందోళనలు, ఫిర్యాదులు మరియు / లేదా ఫిర్యాదులకు సంబంధించిన ఒక సంప్రదింపు బిందువుగా పనిచేయడానికి ఒక బహిరంగంగా తెలియపరచబడిన టెలిఫోన్ నంబర్ ప్రాజెక్ట్ అంతటా నిర్వహించబడుతుంది. అన్ని విచారణలు, ఆందోళనలు, ఫిర్యాదులు మరియు / లేదా ఫిర్యాదులు ఒక రిజిస్టర్లో నమోదు చేయబడతాయి మరియు తగిన మేనేజర్ కు సమాచారం ఇవ్వబడుతుంది. అన్ని విషయాలను తప్పనిసరిగా ఇంగ్లీష్ మరియు స్థానిక భాషలలో తగువిధంగా ప్రచురించాలి.

310. ఎక్కడైతే ఒక సమాజపు సమస్య తలెత్తుతుందో, ఈ కింది సమాచారం అక్కడ నమోదు చేయబడుతుంది:

a. విచారణ, ఆందోళన, ఫిర్యాదులు మరియు / లేదా ఫిర్యాదుల సమయం, తేదీ మరియు స్వభావం;

b. సమాచారం తెలియజేయబడిన రకం (ఉదా: టెలిఫోన్, లేఖ, వ్యక్తిగత సంప్రదింపు);

c. పేరు, సంప్రదింపు చిరునామా మరియు సంప్రదింపు సంఖ్య;

d. విచారణ, ఆందోళన, ఫిర్యాదులు మరియు / లేదా ఫిర్యాదుల ఫలితంగా చేపట్టబడిన ప్రతిస్పందన మరియు విచారణ; మరియు

e. తీసుకోబడిన చర్యలు మరియు చర్య తీసుకునే వ్యక్తి యొక్క పేరు.

311. కొన్ని విచారణలు, ఆందోళన, ఫిర్యాదులు మరియు / లేదా ఫిర్యాదులను పరిష్కరించేందుకు పొడిగించబడిన వ్యవధి అవసరం కావచ్చు. ఆందోళనను సరిచేయడంలోని పురోగతి గురించి ఫిర్యాదుదారు (లు)కి తెలియజేయబడుతుంది. అన్ని విచారణలు, ఆందోళన, ఫిర్యాదులు మరియు / లేదా ఫిర్యాదులు దర్యాప్తు చేయబడతాయి మరియు ఫిర్యాదుదారునికి సమయానుసారంగా తగిన సమాధానం ఇవ్వబడుతుంది. త్వరితగతిన పరిష్కరించబడలేని ఏవైనా ఫిర్యాదులను మరియు / లేదా ఫిర్యాదులను పరిష్కరించడానికి **ESMF** లో వివరించిన ఫిర్యాదు పరిష్కార యంత్రాంగం **SIPF** కు కూడా వర్తిస్తుంది.

312. అన్ని విచారణలు, ఆందోళన, ఫిర్యాదులు మరియు / లేదా ఫిర్యాదులకు సంబంధించిన సమీక్షను చేపట్టడానికి నామినేట్ చేయబడిన **PMU** / కాంట్రాక్టర్ సిబ్బంది బాధ్యత వహిస్తారు మరియు ప్రతి విషయాన్ని పరిష్కరించే దిశగా పురోగతిని నిర్ధారించుకుంటారు.

7. పర్యవేక్షణ మరియు మూల్యాంకన

313. నేషనల్ ప్రాజెక్ట్ స్టీరింగ్ కమిటీ, ప్రాజెక్ట్ రాష్ట్రాల వార్షిక పనుల ప్రణాళికలను సమీక్షించి దోహదపడేందుకు అలాగే జాతీయ స్థాయి ప్రాజెక్టు కార్యకలాపాలను చర్చించి, ఆమోదించడానికి సంవత్సరానికి కనీసం రెండుసార్లు సమావేశమవుతుంది. ఈ పథకాన్ని జాతీయ స్థాయిలో ప్రాజెక్టు యొక్క సంబంధిత విషయాల రోజువారీ సమన్వయాలకు బాధ్యతకలిగి ఉండే మరియు మూడు కీలక రాష్ట్రాలైన ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర మరియు ఒడిషాలతో సన్నిహిత సమన్వయం కలిగి పనిచేసే నేషనల్ ప్రాజెక్ట్ మేనేజ్మెంట్ యూనిట్ (**NPMU**) ద్వారా **NPSC**కు మద్దతు ఇవ్వబడుతుంది. ఇతరులతో పాటు, ఒక సూపర్వైజర్ మరియు మూల్యాంకనం నిపుణులచే సహకారం అందించబడే ఒక జాతీయ ప్రాజెక్ట్ కోఆర్డినేటర్ నేతృత్వంలో **NPMU** ఉంటుంది.

314. స్టేట్ ప్రాజెక్ట్ స్టీరింగ్ కమిటీల (**SPSC** లు)లో సంబంధిత రాష్ట్ర విభాగాలు, ఏజన్సీలు మరియు ప్రైవేటు రంగం / పరిశ్రమలతో సహా ఇతర వాటాదారులు, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ద్వారా నామినేట్ చేయబడిన **NGO** లు, **UNDP** మరియు **MOEF & CC** నుండి ప్రాతినిధ్యం కలిగి ఉంటుంది. రాష్ట్రంలో ప్రాజెక్ట్ అమలు యొక్క పురోగతిని సమీక్షించడానికి మరియు రాష్ట్రంలో ప్రాజెక్ట్ సాఫీగా అమలుచేయబడటం కోసం తగిన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి **SPSC** సంవత్సరానికి కనీసం రెండుసార్లు సమావేశం అవుతుంది.

315. ప్రతిఒక్క **SPSC**కి ఒక రాష్ట్ర ప్రాజెక్ట్ మేనేజ్మెంట్ యూనిట్ (**SPMU**) ద్వారా మద్దతు ఇవ్వబడుతుంది, ఇది రాష్ట్ర స్థాయిలో ప్రాజెక్ట్ సమన్వయ పరచడానికి బాధ్యత వహిస్తుంది. **SPMU**కి రాష్ట్ర ప్రాజెక్ట్ డైరెక్టర్ (**SPD**) నాయకత్వం

వహిస్తారు, వారు ప్రధాన కార్యదర్శి (ఫారెస్ట్) లేదా వారి ప్రతినిధిగా ఉంటారు. రాష్ట్ర స్థాయిలో ప్రాజెక్టు మొత్తం అమలుకు **SPD** బాధ్యత వహిస్తుంది. ఇంకా **SPD i) UNDP, MoEF & CC,** వివిధ డిపార్ట్మెంటులు మరియు సంస్థలతో సమన్వయం నిర్ధారిస్తుంది; **ii)** ప్రాజెక్టు బృందానికి మార్గనిర్దేశం చేస్తుంది; **iii)** నివేదికలు సమీక్షిస్తుంది మరియు **iv)** ప్రాజెక్ట్ కు సంబంధించిన ఇతర పరిపాలన మరియు ఆర్థిక ఏర్పాట్లు చూసుకుంటుంది. రాష్ట్ర కార్యనిర్వహణాధికారి ద్వారా **SPD** కు మద్దతు ఇవ్వబడుతుంది, వీరి బాధ్యతల్లో ఇవి ఉంటాయి: **1)** వాటాదారులందరూ, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ మరియు కేంద్ర ప్రభుత్వ సంస్థలు మరియు **UNDP-GCF** లతో ప్రాజెక్టు అమలును సమన్వయ పరచడం; **2)** ప్రాజెక్ట్ మూల్యాంకనాలను వ్యవస్థీకరించడం; **3)** అన్ని దశల్లోకూడా అమలు చేస్తున్న భాగస్వాములందరి ద్వారా తగిన పత్రబద్ధీకరణ జరిగేలాగా నిర్ధారించుకోవడం మరియు ఈ పత్రబద్ధీకరణను కూర్చడం; మరియు **4)** ప్రాజెక్ట్ ఔట్పుట్ల ప్రచురణకు వీలుకల్పించడం.

316. జిల్లా స్థాయిలో, జిల్లా / మైదానస్థలం స్థాయి ప్రాజెక్ట్ స్టీరింగ్ కమిటీ (**DLCCC / LLCC**) ఉంటుంది, దీనికి సంబంధిత జిల్లా కలెక్టర్లు (**DC**) అధ్యక్షత వహిస్తారు. సభ్యుల్లో అన్ని సంబంధిత విభాగాలు, ఏజన్సీలు, అన్ని గ్రామ స్థాయి కమిటీలు మరియు సమాజ సమన్వయకర్తలు / గ్రామీణ ఫెసిలిటేటర్ల ప్రతినిధులు ఉంటారు. జిల్లా స్థాయి ప్రణాళిక, అమలు, పర్యవేక్షణ మరియు సమన్వయానికి **LLCC** బాధ్యత వహిస్తుంది. ఒక ప్రాజెక్ట్ అమలు, పర్యవేక్షణ మరియు మూల్యాంకన మరియు అనుకూల నిర్వహణ కోసం సాంకేతిక నాయకత్వం అందించే ఒక జిల్లా ప్రాజెక్ట్ నిర్వహణ యూనిట్ (**DPMU**) ద్వారా **LLPSC**కి మద్దతు ఇవ్వబడుతుంది.

317. పైన కనిపించినట్లుగా, వివిధ అమలు స్థాయిల్లో **SEPF / SIP** లు పర్యవేక్షించబడి మరియు విశ్లేషించబడటంగా పరిణమించే వివిధ స్థాయి పర్యవేక్షణ మరియు మూల్యాంకనం బాధ్యతలు ఉంటాయి. ఇది **SIPF / SIP** ల యొక్క సమీక్షను ట్రిగ్గర్ చేయడానికి పలు ఎంట్రీ పాయింట్లను కూడా అందిస్తుంది. **SIPF** మరియు ఉప ప్రణాళికలు (**SIP**లు) ప్రాజెక్ట్ యొక్క జీవితాంతం కాలానుగుణంగా సమీక్షించబడతాయి మరియు అవసరమైనప్పుడు ప్రాజెక్ట్ ద్వారా ప్రభావితమయ్యే **SC / ST** మరియు ఇతర కమ్యూనిటీల యొక్క అర్థవంతమైన భాగస్వామ్యంతో సవరించబడతాయి. ముఖ్యమైన ఫిర్యాదులు ఉదా. టైర్ **2** అనేది, **SIP** సమీక్ష కోసం ఆటోమేటిక్ ట్రిగ్గర్ గా పరిగణించబడాలి.

8. సామాజిక చేర్పు ప్రణాళికల కోసం బడ్జెట్

318. SIPF అమలుకు సంబంధించిన అన్ని వ్యయాలు ప్రాజెక్ట్ కోసం మొత్తంమీది బడ్జెట్లో చేర్చబడ్డాయి. **SIP** లు వివరణాత్మక వ్యయ అంచనాలను కలిగి ఉంటాయి మరియు సాఫీగా అమలు, నిర్వహణ మరియు పర్యవేక్షణకు వీలుకల్పించడం కోసం అవసరమైన చర్యలకు నిధుల వనరును సూచిస్తాయి.

9. GCF దేశీయ ప్రజల ప్రణాళిక (ఇండిజీనస్ పీపుల్స్ ప్లాన్) యొక్క అవుట్లైన్ (సోషల్ ఇంక్లూజన్ ప్లాన్)

319. దేశీయ ప్రజలపై గణనీయమైన ప్రభావాలను కలిగి ఉండే అన్ని ప్రాజెక్టులకు **GCF** ద్వారా ఒక "స్వదేశీ ప్రజల ప్రణాళిక" **(IPP)** అవసరం. విభాగం **2.1.1** లో చూపిన విధంగా, అవసరమైతే,ఆ రాష్ట్రంలోని గిరిజన వర్గాలపై దృష్టి కేంద్రీకరిస్తూ మరియు ఈ **SIPF**లో ఉన్న ఔట్లైన్ ఆధారంగా, ప్రతి రాష్ట్రం కోసం ఒక "సోషల్ ఇంక్లూజన్ ప్లాన్" (భారతీయ సందర్భం కోసం అనువుగా ఉండేందుకు ఆ విధంగా పేర్కొనబడింది) తయారుచేయబడుతుంది.

320. ఒక **SIP / IPP** యొక్క వివరాలు మరియు సమగ్రత స్థాయి అనేది సంబంధిత సాంఘిక సమూహాలపై సంభావ్య ప్రభావాల ప్రాముఖ్యతకు సమానంగా ఉంటుంది. ఈ ఔట్లైన్ అనేది ఒక **GCF** ఇండిజీనస్ పీపుల్స్ ప్లాన్ తయారీకి మార్గదర్శకం అందిస్తుంది, అయితే తప్పనిసరిగా చూపబడిన క్రమంలో మాత్రం కాదు

GCF దేశీయ ప్రజల ప్రణాళిక (ఇండిజీనస్ పీపుల్స్ ప్లాన్) యొక్క కార్యనిర్వాహక సారాంశం

ఈ విభాగం క్లిష్టమైన వాస్తవాలను, ముఖ్యమైన నిర్ణయాలు మరియు సిఫార్సు చేయబడిన చర్యలను క్లుప్తంగా వివరిస్తుంది.

ప్రాజెక్ట్ వివరణ

ఈ విభాగం ప్రాజెక్ట్ యొక్క సాధారణ వర్ణనను అందిస్తుంది; *SC*లు, *ST*లు మరియు *OBC* లపై ప్రభావాలు తీసుకురాగల ప్రాజెక్ట్ భాగాలు మరియు కార్యకలాపాలను చర్చిస్తుంది; మరియు ప్రాజెక్ట్ ప్రాంతాన్ని గుర్తిస్తుంది.

సామాజిక ప్రభావం మదింపు (సోషల్ ఇంపాక్ట్ అసెస్మెంట్

ఈ విభాగం:

a. *ప్రాజెక్టు సందర్భంలో SCలు, STలకు వర్తించే చట్టపరమైన మరియు సంస్థాగత ఫ్రేమ్వర్క్లను సమీక్షిస్తుంది;*

b. *ప్రభావిత SCల మరియు ST ల జనాభా, సాంఘిక, సాంస్కృతిక, మరియు రాజకీయ లక్షణాలు; వారు సాంప్రదాయంగా యాజమాన్యం కలిగి ఉన్న లేదా సాధారణంగా ఉపయోగించే లేదా ఆక్రమించిన భూ మరియు భూభాగాలు; మరియు వారు ఆధారపడి ఉన్న సహజ వనరుల పై బేస్ లైన్ సమాచారాన్ని అందిస్తుంది;*

c. *సమీక్ష మరియు బేస్ లైన్ సమాచారాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటూ ప్రాజెక్టు సిద్ధంచేయడం మరియు అమలు యొక్క ప్రతి దశలోనూ SCల మరియు ST లతో అర్థవంతమైన సంప్రదింపుల కోసం కీలకమైన ప్రాజెక్ట్ వాటాదారులను గుర్తించి ఒక సాంస్కృతిక పరంగా తగిన మరియు లింగభేదం-సునిశితత్వంగల ప్రక్రియను వివరిస్తుంది;*

d. *ప్రభావిత SC / ST కమ్యూనిటీలతో అర్థవంతమైన సంప్రదింపులు ఆధారంగా, ప్రాజెక్ట్ యొక్క సంభావ్య ప్రతికూల మరియు సానుకూల ప్రభావాలు అంచనా వేస్తుంది. సంభావ్య హానికర ప్రభావాల నిర్ణయానికి కీలకమైనదేమిటంటే భూ మరియు సహజ వనరులకు దగ్గరి సంబంధాలతో అలాగే వారు జీవించే సమాజాల్లో, ప్రాంతాల్లో లేదా జాతీయ*

సంఘాల్లో ఇతర సాంఘిక సమూహాలకు అందుబాటులో ఉన్న అవకాశాలకు సాపేక్షికంగా వారికి ప్రాప్యత లేకపోవడంతో వారి ఉండే ప్రత్యేక పరిస్థితుల్లో ప్రభావితమైన సంఘాల యొక్క సాపేక్షమైన హాని యొక్క లింగభేద-సునిశితత్వం విశ్లేషణ మరియు వారికి హాని;

e. *ప్రాజెక్టు మరియు వారి సామాజిక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక హోదాపై దాని ప్రభావం గురించి ప్రభావితమైన* SC*లు* ST*ల అవగాహనలపై లింగభేద-సునిశితత్వం గల అంచనాను కలిగి ఉంటుంది; మరియు*

f. *ప్రభావిత* SC / ST *కమ్యూనిటీలతో అర్థవంతమైన సంప్రదింపులు ఆధారంగా, ప్రతికూల ప్రభావాలను నివారించడానికి అవసరమైన చర్యలు లేదా అలాంటి చర్యలు సాధ్యపడకపోతే, అటువంటి ప్రభావాలను కనీసంగా చేయడానికి, తగ్గించడానికి మరియు / లేదా భర్తీ చేయడానికి విధానాలను గుర్తించి సిఫార్సు చేస్తుంది,మరియు ఈ ప్రాజెక్ట్ క్రింద* SC / ST *లు సాంస్కృతికంగా తగిన ప్రయోజనాలను పొందేలాగా నిర్ధారిస్తుంది.*

సమాచారం వెల్లడింపు, సంప్రదింపు మరియు భాగస్వామ్యం

ఈ విభాగం:

a. ప్రాజెక్టు తయారీ సమయంలో చేపట్టదగిన ప్రభావిత *SC / ST* వర్గాలతో సమాచారం వెల్లడింపు, సంప్రదింపు మరియు పాల్గొనే ప్రక్రియను వివరిస్తుంది;

b. సాంఘిక ప్రభావ అంచనా ఫలితాలపై వారి వ్యాఖ్యానాలను క్లుప్తీకరిస్తుంది మరియు సంప్రదింపుల సమయంలో లేవనెత్తిబడిన ఆందోళనలు గుర్తిస్తుంది మరియు ప్రణాళిక రూపకల్పనలో ఇవి ఏ విధంగా పరిష్కరించబడ్డాయి;

c. విస్తృతమైన కమ్యూనిటీకి మద్దతు అవసరమైన ప్రాజెక్టు కార్యక్రమాల విషయంలో, ప్రభావితమైన *SC / ST* వర్గాలతో సంప్రదింపుల ప్రక్రియ ఫలితాన్ని మరియు ప్రాజెక్ట్ కార్యకలాపాలు మరియు అటువంటి కార్యకలాపాల ప్రభావాలను పరిగణనలోకి తీసుకునే రక్షణ చర్యల కోసం ఇటువంటి సంప్రదింపులు ఫలితంగా జరిగే ఏదైనా ఒప్పందాన్ని పత్రబద్ధం చేస్తుంది;

d. అమలు సమయంలో *SC/ST* పాల్గొనడాన్ని నిర్ధారించడం కోసం అమలులో సమయంలో ఉపయోగించే సంప్రదింపులు మరియు భాగస్వామ్య యంత్రాంగాలను వివరిస్తుంది; మరియు

e. ప్రభావిత *SC / ST* కు డ్రాఫ్ట్ మరియు ఫైనల్ యొక్క వెల్లడింపుని ధృవీకరిస్తుంది.

ప్రయోజనకర చర్యలు

ఈ విభాగం సాంస్కృతిక పరంగా తగిన సామాజిక మరియు లింగభేదానికి స్పందనగల సామాజిక మరియు ఆర్థిక ప్రయోజనాలు, *SC*లు మరియు *ST*లకు అందేలాగా నిర్ధారించుకునేందుకు చర్యలను నిర్దేశిస్తుంది

తీవ్రతను తగ్గించే చర్యలు

ఈ విభాగం SCలు మరియు ST లపై ప్రతికూల ప్రభావాలను నివారించడానికి చర్యలను నిర్దేశిస్తుంది; మరియు నివారించడం అసాధ్యమైన చోట కనీసం చేయడానికి, తగ్గించడానికి మరియు, ప్రతి బాధిత SC / ST కి గుర్తించబడని నివారించలేని ప్రతికూల ప్రభావాల కోసం భర్తీ చర్యలను పేర్కొంటుంది.

సామర్థ్యం పెంపొందించుకోవడం

ఈ విభాగం వీరి, సాంఘిక, చట్టపరమైన మరియు సాంకేతిక సామర్థ్యాలను బలోపేతం చేయడానికి చర్యలు అందిస్తుంది. *(a)* ప్రాజెక్ట్ ప్రాంతంలో *SC/ST* సమస్యలు పరిష్కరించేందుకు ప్రభుత్వ సంస్థలు; మరియు *(b)* మరింత ప్రభావవంతంగా బాధిత *SC/ST* లకు ప్రాతినిధ్యం వహించేందుకు వీలుకల్పించేందుకు ప్రాజెక్ట్ ప్రాంతంలోని *SC/ST* సంస్థలు.

ఫిర్యాదు పరిష్కార (గ్రీవెన్స్ రిడ్రెసల్) యంత్రాంగం

ఈ విభాగం ప్రభావితమైన *SC/ST* వర్గాల ద్వారా ఫిర్యాదులను పరిష్కరించుకోవలసిన విధానాలను వివరిస్తుంది. ఈ ప్రక్రియలు *SC*లు/*ST*లకు ఎలా అందుబాటులో ఉంటాయో మరియు, సాంస్కృతికపరంగా తగినవై మరియు లింగభేద సునిశితత్వం కలిగి ఉన్నాయో వివరిస్తుంది. ఇది సోషల్ ఇన్క్లూజన్ ప్లానింగ్ ఫ్రేంవర్క్ కింద ఏర్పాటు చేయబడిన ఇప్పటికే ఉన్న గ్రీవెన్స్ రెడ్రెసల్ యంత్రాంగాన్ని ఉపయోగించుకోవచ్చని ఊహించబడుతోంది.

పర్యవేక్షణ, నివేదించడం మరియు మూల్యాంకన

ఈ విభాగం సామాజిక ఇన్క్లూజన్ ప్రణాళిక అమలును పర్యవేక్షణ మరియు మూల్యాంకన చేయడం కోసం ప్రాజెక్ట్ కు తగిన యంత్రాంగాలను మరియు కొలత ప్రమాణాలను వివరిస్తుంది. ఇది పర్యవేక్షణ, మరియు మూల్యాంకన నివేదకలను సిద్ధం చేయడం మరియు ప్రమాణీకరించడంలో ప్రభావిత *SC*లు/*ST*లు పాల్గొనడానికి ఏర్పాట్లు కూడా నిర్దేశిస్తుంది.

సంస్థాగత ఏర్పాటు

ఈ విభాగం సామాజిక ఇన్క్లూజన్ ప్రణాళిక యొక్క వివిధ చర్యలను చేపట్టడానికి సంస్థాగత అమరిక బాధ్యతలు మరియు యంత్రాంగాలను వివరిస్తుంది. ఇది సామాజిక ఇన్క్లూజన్ ప్రణాళిక యొక్క చర్యలను చేపట్టడంలో సంబంధిత స్థానిక సంస్థలు మరియు / లేదా *NGO* లను చేర్చుకునే ప్రక్రియను కూడా వివరిస్తుంది.

బడ్జెట్ మరియు ఫైనాన్సింగ్

ఈ విభాగం సామాజిక ఇన్క్లూజన్ ప్రణాళికలో వివరించిన అన్ని కార్యకలాపాలకు అంశంవారీగా వర్గీకరించబడిన బడ్జెట్ ని అందిస్తుంది.

అనుబంధం B: ప్రామాణిక సాధారణ పర్యావరణపరమైన కాంట్రాక్ట్ క్లాజులు

ప్రామాణిక సాధారణ పర్యావరణపరమైన కాంట్రాక్ట్ క్లాజులు

చిన్న ప్రభావాలను కలిగి ఉంటాయని భావించే పర్యావరణ మరియు సాంఘిక నిర్వహణ పనులకు సహాయపడటానికి జెనెరిక్(సామాన్య) ఒప్పందం నిబంధనలు ఈ అనుబంధంలో అందించబడ్డాయి. ఈ ఉపశమన చర్యలు జెనెరిక్ , ప్రామాణికమైన EMP (పర్యావరణ నిర్వహణ ప్రణాళిక) మరియు ఉత్తమ పరిశ్రమ అభ్యాసంతో మామూలుగా పరిష్కరించబడగల చిన్న పనులకు సాధారణంగా ముడిపడిఉండే చిన్న చిన్న ప్రభావాలకు మూల సారాంశమై ఉంటాయి. ఈ క్లాజులు సాధారణమైనవి మరియు వర్తించే జాతీయ చట్టాలకు, కాంట్రాక్ట్ ప్రక్రియలకు మరియు ఆశించబడే పనుల యొక్క వాస్తవ పరిధి మరియు స్వభావానికి అనుగుణంగా ఉండేందుకు సవరించబడవచ్చు. ఈ క్లాజులు పనుల కాంట్రాక్ట్ లో ఆవశ్యకతలుగా చేర్చబడేందుకు ఉద్దేశించబడినవి మరియు కాంట్రాక్ట్ వ్యవధి అంతటా అమలులో ఉంటాయి. ఈ క్లాజులు పర్యావరణ రక్షణ కోసం కనీస అమలు ప్రమాణాన్ని సూచిస్తాయి:

- అనుమతులు మరియు ఆమోదాలు
- సైట్ సెక్యూరిటీ
- పురాతన వస్తువులని కనుగొనడం
- కార్మికుని యొక్క వృత్తిపరమైన ఆరోగ్యం మరియు రక్షణ
- ధ్వని నియంత్రణ
- ప్రమాదకర పదార్థాలు, ఇంధనాలు, ద్రావకాలు మరియు పెట్రోలియం ఉత్పత్తుల వినియోగం మరియు నిర్వహణ
- పురుగుమందుల ఉపయోగం మరియు నిర్వహణ
- ప్రిజర్వేటివ్స్ మరియు పెయింట్ పదార్థాల ఉపయోగం
- పేలుడు పదార్థాల ఉపయోగం
- సైట్ స్థిరీకరణ మరియు క్షయమైపోవడం నియంత్రణ
- ట్రాఫిక్ నిర్వహణ
- నిల్వ నీటి నిర్వహణ
- ఘన వ్యర్థాల నిర్వహణ - చెత్త మరియు నిర్మాణ వ్యర్థాలు
- ద్రవ వ్యర్థాల నిర్వహణ

ప్రామాణిక క్లాజులు

1. పర్మిట్లు మరియు ఆమోదాలు

పనులను ప్రారంభించాడినికి కావలసిన అన్ని సంబంధించిన చట్టపరమైన ఆమోదాలు మరియు పర్మిట్లు అతనికి లేదా ఆమెకి ఉన్నాయని నిర్ధారించుకునేందుకు కాంట్రాక్టర్ బాధ్యత వహించాల్సి ఉంటుంది.

2. సైట్ సురక్షత

నిల్వచేయబడిన పదార్థాలు మరియు సామగ్రి యొక్క రక్షణతో సహా నిర్మాణం సైట్ వద్ద భద్రతను కొనసాగించడానికి కాంట్రాక్టర్ బాధ్యత వహిస్తారు. తీవ్ర వాతావరణ పరిస్థితులలో, కాంట్రాక్టర్ నిర్మాణ సైట్ మరియు సంబంధిత సామగ్రిని పర్యవసానంగా నష్టాల నుంచి సైట్ మరియు ప్రక్కనున్న ప్రదేశాలను కాపాడేవిధంగా నిర్మాణం సైట్ మరియు సంబంధిత సామగ్రిని కాంట్రాక్టర్ జాగ్రత్త పరుస్తారు. ఇందులో సైట్ లో ,నిర్మాణం సామగ్రి, నిర్మాణం మరియు పారిశుధ్య వ్యర్థాల నిర్వహణ, క్షయమవడం యొక్క నియంత్రణ మరియు మట్టి స్థిరీకరణ వ్యవస్థలు మరియు నష్టం కలిగించే సంభావ్యతని పెంచగల కాంట్రాక్టర్ కార్యక్రమాల ఫలితంగా ఏర్పడే ఇతర పరిస్థితులను మరింతగా బలపరిచడం ఉంటాయి.

3. పురాతన వస్తువులను కనుగొనడం

ఈ ఒప్పందంలో ఉన్న కార్యకలాపాల అమలు సమయంలో, ఇంతకు పూర్వపు మానవజీవితపు తార్కాణం, స్థానిక లేదా చారిత్రాత్మక కార్యకలాపాలు, ఏదైనా చారిత్రిక లేదా సాంస్కృతిక ప్రయోజనం కలిగినదిగా పరిగణించబడగల వస్తువులు సైట్ లో కనుగొనబడినా, సైట్లో ఏదైనా సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యతగల వాటికి సాక్ష్యం లభించినా, అన్ని పనిని నిలిపివేయబడి పర్యవేక్షించే కాంట్రాక్టు అధికారికి వెంటనే తెలియజేయబడాలి. పదార్థం కనుగొనబడిన ప్రాంతం సురక్షితంగా చేయబడి, ఎవరూ ప్రవేశించకుండా మూసివేయబడి, గుర్తు పెట్టబడుతుంది, మరియు స్థానిక పురావస్తు లేదా సాంస్కృతిక అధికారం ద్వారా పరీక్ష కోసం సంరక్షించబడిన సాక్ష్యం భద్రపరచబడాలి. ఒక పురాతనవస్తువుగా విశ్వసించబడే వస్తువు ఏదీ కార్మికులచే తొలగించబడరాదు లేదా భంగపరచబడరాదు. సైట్ను కాపాడటానికి ఏవైనా ఆంక్షలు కలిగి ఉన్న కాంట్రాక్టర్ అధికారి నుండి అనుమతితో కాంట్రాక్టర్కు పక్షపాత శిక్ష విధించకుండా పని తిరిగి ప్రారంభించబడవచ్చు.

4. కార్మికుల వృత్తిపరమైన ఆరోగ్యం మరియు సురక్షత

కాంట్రాక్టర్ కార్మికులందరూ ఒక సురక్షిత వాతావరణంలో పనిచేసేలాగా నిర్ధారిస్తారు. సైట్ కార్మికులందరికీ పారిశుధ్యం సదుపాయాలు కల్పించబడాలి. ప్రాజెక్ట్ కార్యకలాపాల ఫలితంగా ఉత్పన్నమయ్యే అన్ని ఆరోగ్య వ్యర్థాలు ప్రజల ఆరోగ్యానికి బాధ్యులైన కాంట్రాక్టర్ అధికారి మరియు స్థానిక అధికారులు ఆమోదించిన పద్ధతిలో నిర్వహించబడుతుంది. సైట్లో ప్రాథమిక వైద్య సౌకర్యాలు ఉన్నాయని మరియు ప్రాథమిక ప్రథమ చికిత్సలో శిక్షణ పొందిన సిబ్బంది ఉన్నారని కాంట్రాక్టర్ నిర్ధారిస్తారు. గట్టి టోపీలు, ఓవర్ఆల్స్, చేతి తొడుగులు, కళ్లజోళ్లు, బూట్లు మొదలైనటువంటి వాటి నిర్దిష్ట పనుల ప్రకారం

అవసరమైన రక్షణాత్మక గేర్లను కార్మికులకు తప్పనిసరిగా అందించాలి. సైట్ కార్యకలాపాలు ప్రారంభించటానికి ముందు కాంట్రాక్టర్ కాంట్రాక్టు అధికారికి వృత్తిపరమైన ఆరోగ్య మరియు భద్రతా ప్రణాళికను ఆమోదం కోసం అందించాలి.

కార్మికులందరూ ఒక సురక్షితమైన వాతావరణంలో పనిచేస్తున్నారని కాంట్రాక్టర్ నిర్ధారించుకోవాలి. అన్ని సంబంధిత కార్మిక మరియు వృత్తిపరమైన ఆరోగ్యం మరియు సురక్షత నియమాలు కార్మికుల భద్రతను కల్పించేందుకు కట్టుబడి ఉండాలి. సైట్లో ఉన్న అందరు కార్మికులకు వైద్య సదుపాయాలు కల్పించాలి. కార్మికులకు తెలియపరిచేందుకు సైట్లో అనుసరించవలసిన కీలక నియమాలు మరియు నిబంధనల సమాచారం తగువిధంగా పోస్టింగ్ చేయబడాలి.

5. ధ్వని నియంత్రణ

కాంట్రాక్టర్ సాధ్యమైనంతవరకూ కాంట్రాక్టు కార్యకలాపాలు ఫలితంగా ఉత్పన్నమయ్యే ధ్వని ఉద్గారాలు నియంత్రిస్తారు. శబ్ద భంగం అనేది ఒక ఆందోళనగా ఉండే ప్రదేశాల విషయంలో, పరికరాలు తయారీదారుద్వారా సరఫరా చేయబడిన శబ్దం అణిచివేత (మఫ్లర్స్ మొదలైనవి) వ్యవస్థలు మంచిగా పనిచేస్తూ మంచి మరమ్మత్తుతో చక్కగా పనిచేసే స్థితిలో ఉన్నాయని కాంట్రాక్టర్ నిర్ధారించుకోవాలి.

శబ్ద నిర్వహణ అనేది ఒక ఆందోళనగా ఉండేచోట, కాంట్రాక్టర్ సాధారణ పని గంటలలో (ఉదయం 8 మరియు సాయంత్రం 5 గంటలకు మధ్య) కార్యక్రమాలను షెడ్యూల్ చేయడానికి సహేతుకమైన ప్రయత్నాలను చేస్తారు. సాధారణ పనులు లేదా సాధారణ పని గంటలు మీరి లేదా వారాంతాల్లో పనిచేయడంతో ఆ శబ్దం చుట్టుప్రక్కల వర్గాలకు భంగం కలిగించే చోట, కాంట్రాక్టర్ కాంట్రాక్టర్ అధికారికి తెలియజేయాలి మరియు కాంట్రాక్టు అధికారి ఆమోదం కోసం ఒక ప్రజా నోటిఫికేషన్ మరియు శబ్దం నిర్వహణ ప్రణాళికను అభివృద్ధి చేయాలి.

6. హానికర పదార్థాలు, ఇంధనాలు, ద్రావకాలు మరియు పెట్రోలియం ఉత్పత్తుల ఉపయోగం మరియు నిర్వహణ

పురుగుమందులు, నూనెలు, ఇంధనాలు మరియు పెట్రోలియం ఉత్పత్తులతో సహా ఏదైనా హానికర పదార్థాల ఉపయోగం అనేది ఆ ఉత్పత్తి యొక్క సరైన ఉపయోగాల సిఫార్సులకు అనుగుణంగా ఉండాలి. జాతీయ చట్టాలకు అనుగుణంగా కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదించిన విధంగా ప్రమాదకర పదార్థాలను మరియు వాటి కంటెయినర్లను విసర్జించాలి. అనుసరించవలసిన ప్రక్రియ, నిల్వ పథకాలు, స్పిల్ కంట్రోల్ ప్లాన్స్, మరియు వ్యర్ధ నిర్మూలన పద్ధతుల్లో వినియోగించవలసిన అంచనా పరిమాణాలను చేర్చడానికి ఈ పదార్థాల వినియోగాన్ని ఈ ఆపరేషన్ గనక కలిగి ఉంటే ఒక సైట్ మేనేజ్మెంట్ ప్రణాళికను కాంట్రాక్టర్ అభివృద్ధి చేస్తారు. అవసరమైన ఏ ప్రణాళికలైనా కాంట్రాక్టర్ అధికారి ద్వారా ఆమోదం పొంది ఉంటాయి.

ప్రమాదకర పదార్థాల నిర్వహణ యొక్క మూలాల్లో ఇవి ఉంటాయి:

- కాంట్రాక్టర్ అన్ని ప్రమాదకర లేదా విషపూరిత పదార్థాలను కూర్పు (కాంపొజిషన్), లక్షణాలు మరియు నిర్వహణ సమాచారంతో లేబుల్ చేయబడిన సురక్షితమైన కంటైనర్లలో అన్ని ప్రమాదకర లేదా విషపూరితమైన పదార్థాలకు సైట్ లో కాంట్రాక్టర్ తాత్కాలిక నిల్వను అందించాలి;

- చిందడాలు మరియు లీచింగ్ నిరోధించడానికి ప్రమాదకర పదార్థాలు లీక్-ప్రూఫ్ కంటైనర్లో ఉంచబడతాయి
- జాతీయ చట్టాలు మరియు విధానాలకు అనుగుణంగా కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదించిన విధంగా వ్యర్థాలు రవాణా చేయబడతాయి మరియు పారవేయాల్సి ఉంటుంది

7. పురుగుమందుల ఉపయోగం మరియు నిర్వహణ

ఏదైనా పురుగుమందుల ఉపయోగం కాంట్రాక్టు అధికారి ద్వారా ఆమోదం పొందాలి మరియు వాడకం మరియు అన్వయింపు కోసం తయారీదారుల సిఫార్సులకు అనుగుణంగా ఉండాలి. పురుగుమందులను వాడుతున్న ఏ వ్యక్తి అయినా వారు ఈ అవసరాలు చదివి అర్థం చేసుకున్నారని మరియు కాంట్రాక్టు అధికారి యొక్క సంతృప్తి మేరకు ఉపయోగాల సిఫార్సులను అనుసరించే సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉన్నారని ప్రదర్శిస్తారు. ఉపయోగించబడే అన్ని పురుగుమందులు సంబంధిత స్థానిక అధికారం ద్వారా నిషేధించబడని ఆమోదయోగ్యమైన పురుగుమందుల జాబితాకు అనుగుణంగా ఉండాలి.

చెదపురుగుల చికిత్సను ఉపయోగించవలసి ఉంటే, చుట్టుప్రక్కల ప్రాంతాలను కలుషితం చేయడాన్ని నివారించడానికి తగిన రసాయన నిర్వహణ చర్యలు అమలు చేయబడ్డాయని నిర్ధారించుకోండి మరియు సరైన అప్లికేషన్ పద్ధతులు మరియు టెక్నిక్కుల శిక్షణ మరియు జ్ఞానంగల లైసెన్స్ పొందిన మరియు నమోదు చేసుకోబడిన పెస్ట్ కంట్రోల్ నిపుణులను మాత్రమే ఉపయోగించండి.

8. నిల్వ ఉంచే పదార్థాల (ప్రిజర్వేటివ్ల) మరియు పెయింట్ పదార్థాల ఉపయోగం

అన్ని పెయింట్లు మరియు ప్రిజర్వేటివ్లు కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదంతో మాత్రమే వాడబడతాయి. సంభావ్య పర్యావరణ ప్రభావాలకు మరియు అనుగుణ్యతకు సంబంధించి అవగాహనాపూర్వక నిర్ణయాన్ని తయారుచేయగలిగేందుకై ఉపయోగించవలసిన పదార్థాల యొక్క ముఖ్యమైన భాగాలను వివరించే కాంట్రాక్టింగ్ అధికారికి సమాచారం అందించబడుతుంది.

అదనపు రంగులు మరియు ప్రిజర్వేటివ్లను నిల్వచేయడం, వాడటం మరియు పారవేయడం అనేది తయారీదారుల సిఫార్సులు మరియు కాంట్రాక్టు అధికారిచే ఆమోదించబడిన విధంగా నిర్వహించబడతాయి. కాంట్రాక్టు అధికారికి కాంట్రాక్టర్ కాంట్రాక్ట్ అమలు జరిపే సమయంలో ఉపయోగించవలసిన పదార్థాల జాబితా మరియు ఆశించిన పరిమాణాల, నిల్వ, స్పిల్ నియంత్రణ మరియు వ్యర్థ నిర్మూలన పథకాలను అందించాలి. ఈ ప్రణాళిక కాంట్రాక్టు అధికారి ఆమోదానికి లోబడి ఉంటుంది.

9. పేలుడు పదార్థాలు ఉపయోగం

పేలుడు పదార్థాల ఉపయోగం సంబంధిత స్థానిక అధికారం యొక్క ఆమోదంతో ఉండాలి మరియు అర్హత కలిగిన పేలుడు పదార్థ నిపుణుడుచే పర్యవేక్షించబడి, చేపట్టబడాలి. స్థానిక అధికారం మరియు కాంట్రాక్టు అధికారి ద్వారా ప్రత్యేకంగా అనుమతించబడితే తప్ప, పేలుడు ఉదయం 9:00 గంటలకు మరియు సాయంత్రం 4:00 గంటల మధ్య పరిమితం

అవుతుంది. సంబంధిత స్థానిక అధికారం మరియు కాంట్రాక్టు అధికారి ద్వారా పేలుడు పదార్థాల నిర్వహణ మరియు పేలుడు ప్రణాళిక ఆమోదించబడిన తరువాత మాత్రమే ఏదైనా పేలుడు పదార్థాల ఉపయోగం అనుమతించబడుతుంది.

ఈ ప్రణాళికలో ఇవి ఉంటాయి:

1. పేలుడు ఏజెంట్ వివరణ, ఛార్జ్ వివరణ, ఉద్దేశించిన ఉపయోగం.
2. వీటితో సహా సైట్ భద్రతా ప్రణాళిక:
    a. ఇనిషియేటర్లు, బూస్టర్ ఛార్జీలు మరియు ప్రధాన పేలుడు ఏజెంట్ల నిల్వ
    b. అనుసరించవలసిన నిర్వహణ జాగ్రత్తలు
    c. సైట్ కి మరియు దాని నుండి రవాణా
    d. నిల్వ పదార్థాల సెక్యూరిటీ
    e. అదనపు లేదా దెబ్బతిన్న పేలుడు పదార్థాల విసర్జన.
3. చుట్టుప్రక్కల ప్రాంతానికి అపాయం విశ్లేషణ మరియు వీటితో సహా అమలుచేయవలసిన తగ్గింపు చర్యలు:
    a. ఓవర్-ప్రెషర్ సంఘటన
    b. ధ్వని
    c. ఎగిరిపడే శిధిలాలు
    d. భూకంప సంబంధిత ప్రసారము
    e. ప్రమాదవశాత్తు విస్ఫోటనం
4. పేలుడు ఏజెంట్లను నిర్వహించడానికి బాధ్యత ఉన్నవారి అందరి పేరు మరియు అర్హతలు

***10.* సైట్ స్థిరీకరణ మరియు క్షయమవడాన్ని నియంత్రించుట (ఎరోజన్ కంట్రోల్)**

త్రవ్వకాల ప్రాంతాలను మరియు త్రవ్వకాల ప్రాంతాలు బహిర్గతమయ్యే సమయాన్ని కనిష్టం చేయడం, సాధ్యమైనంత వరకు ఉన్న భూభాగాలను భద్రపరచడం, ఆమోదించబడిన గ్రౌండ్ కవర్ వసతి మరియు ఉచ్చులు మరియు వడపోత వ్యవస్థల ఉపయోగం ద్వారా మట్టి క్షయమవడాన్ని నిర్వహించేందుకు సైట్ వద్ద చర్యల్ని కాంట్రాక్టర్ అమలు చేస్తారు. త్రవ్వకాలు ఎక్కడ జరిగితే, అక్కడ కేవ్-ఇన్ లేదా లాండ్ స్లైడ్ నిరోధించడానికి కాంట్రాక్టర్ తగిన స్థిరీకరణ పద్ధతులను అమలు చేస్తారు. చర్యలు కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదం పొందాలి.

సిల్ట్ కంచెలు వంటి తగిన క్షయ నియంత్రణ చర్యలు ఇన్స్టాల్ చేయబడి ఉన్నాయని కాంట్రాక్టర్ నిర్ధారించాలి. సరైన బురదనీటి పారుదల అమలు చేయాలి. పొంగిపొర్లడం మరియు వరదలను నివారించడానికి నిర్మాణ పదార్థం లేదా అవక్షేపం

ద్వారా పూడుకుపోయిన ఏదైనా కాలువని తప్పనిసరిగా వీలైనంత త్వరగా అడ్డం తొలగించాలి. పనుల సమయంలో మరియు తర్వాత మట్టిని నిలబెట్టుకోవడం కోసం నిలచిఉండే నిర్మాణాల ఉపయోగం మరియు లోతుగా పాతుకుపోయిన గడ్డితో నాటడం తప్పక పరిగణించాలి. క్షీణత మరియు భూభాగం చెదిరిపోవడాన్ని తగ్గించడానికి బయో-ఇంజనీరింగ్ పద్ధతుల ఉపయోగం తప్పనిసరిగా ఒక కొలమానంగా పరిగణించాలి. అన్ని వాలులు మరియు త్రవ్వబడిన ప్రాంతాలు కదలిక కోసం పర్యవేక్షించబడాలి. బురదనీరు సైట్ దాటి ప్రవహించి దగ్గరదాపుల్లోని నీటి ప్రవాహం, నదులు, చిత్తడి నేలలు మరియు తీరప్రాంతాలలో అధిక కల్లోలాన్ని కలిగించకుండా ఉండే విధంగా, హే బెల్స్, అవక్షేప బేసిన్లు మరియు / లేదా సిల్ట్ కంచెలు మరియు వలలు వంటి తగు క్షయం మరియు అవక్షేపణ చర్యలను కాంట్రాక్టర్ స్థాపించాలి.

నదులు, చిత్తడి నేలలు, సరస్సులు, నదులు మరియు తీరప్రాంతాలలో చెప్పుకోదగినంతగా అవక్షేపణ పోగయ్యేందుకు సంభావ్య అవకాశం గల చోట ఒక ఇరోజన్ మేనేజ్మెంట్ ప్లాన్ అవసరమవుతుంది. ఈ ప్రణాళికలో సంభావ్య అపాయం వివరణ, అమలు చేయవలసిన తగ్గింపు చర్యలు మరియు తీవ్రమైన వాతావరణ ప్రభావాలకు పరిగణన మరియు ఒక అత్యవసర స్పందన ప్రణాళిక ఉంటాయి.

తీర సముద్ర తీర ప్రాంతాలు లేదా సమీప ప్రధాన ప్రవాహాలు మరియు నదికి వెంటగనక పనులు సాగుతుంటే, నిర్మాణానికి ముందు, మరియు కల్లోలం స్థాయిలను మరియు ఇతర నాణ్యత పారామితులను నిర్ధారించడానికి క్రమ వ్యవధులలో నీటి నాణ్యత పర్యవేక్షణ తప్పక నిర్వహించబడాలి.

వెళ్ళి కలవడం ఎక్కడైతే సహజ నీటి ఉపరితల జలాలను కలుషితం చేయదో అక్కడ మాత్రమే నిర్మాణంలో ప్రమేయంగల వాహనాలు మరియు యంత్రాంగాలు కడగడం జరగాలి.

11. గాలి నాణ్యత

సముచితమైనప్పుడు, కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదం కోసం కాంట్రాక్టర్ ఒక గాలి నాణ్యత నిర్వహణ ప్రణాళికను అందించాలి. నిర్మాణ కార్యకలాపాల ఫలితంగా రేగే దుమ్ము మరియు అనవసరమైన ఉద్గారాలను నిర్వహించడం మరియు నియంత్రణకు సంబంధించిన నిబంధనలు ఈ ప్రణాళికలో ఉంటాయి. రవాణా మరియు సైట్ నిర్మాణ కార్యకలాపాలు అలాగే వాహనాలు మరియు సామగ్రి నుండి అదనపు ఉద్గారాల నుండి ఉత్పత్తి చేయబడిన దుమ్ము నిర్వహణతో సహా అమలు చేయవలసిన నియంత్రణ చర్యలు ఈ ప్రణాళికలో ఉంటాయి. ఎటువంటి పరిస్థితుల్లోనైనా సైట్ లేదా రహదారి దుమ్ములను చమురు పిచికారీ పద్ధతులను ఉపయోగించి నిర్వహించడం చేయకూడదు

12. ట్రాఫిక్ నిర్వహణ

తాత్కాలిక రహదారుల నష్టాలు, బట్వాడా మరియు సైట్ సంబంధిత కార్యకలాపాలు కారణంగా అడ్డంకులతో సహా నిర్మాణ కార్యకలాపాలు ప్రాంతంలో రవాణా సేవలకు అంతరాయం కలిగించే సందర్భంలో, పరిసర కమ్యూనిటీకి ప్రభావాన్ని కనిష్టం చేసేందుకు ఆ కాంట్రాక్టర్ ఊహించిన భంగపడగల సేవా వివరణతో సహా అమలుచేయబడగల కమ్యూనిటీ సమాచార ప్రణాళిక మరియు ట్రాఫిక్ నియంత్రణ ప్లాన్ ని కాంట్రాక్టర్ అధికారికి అందిస్తారు. ప్రణాళికాబద్ధమైన అంతరాయాల కోసం ఈ

ప్రణాళిక ఆ రోజుకు చెందినదిగా పరిగణించబడుతుంది మరియు వైద్య, విపత్తు తరలింపు మరియు ఇతర క్లిష్టమైన సేవల వంటి అత్యవసర సేవలకు ప్రాప్యతను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. ఈ ప్రణాళికను కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదించాలి.

కాంట్రాక్టర్ ద్వారా అభివృద్ధి చేయబడి మరియు అమలు చేయబడే ట్రాఫిక్ మేనేజ్మెంట్ ప్రణాళిక యొక్క అంశాల్లో ఇవి ఉంటాయి:

- పొడిగించబడిన రోడ్డు పనులు లేదా రహదారి అడ్డంకుల ఉదాహరణలలో ప్రత్యామ్నాయ మార్గాలు గుర్తించబడతాయి;
- వారి సాధారణ మార్గాలకు అన్ని భంగాల యొక్క పబ్లిక్ నోటిఫికేషన్;
- సైనేజ్, అడ్డంకులు మరియు ట్రాఫిక్ మళ్లింపులు స్పష్టంగా కనిపించాలి మరియు ప్రజలందరూ సంభావ్య ప్రమాదాలు గురించి హెచ్చరించబడాలి;
- వాహనం మరియు పాదచారుల ట్రాఫిక్ సురక్షితంగా మరియు సౌకర్యవంతంగా సాగిపోయేందుకు అవసరమైన విధంగా మార్గనిర్దేశం చేయడానికి సైట్ వద్ద లేదా రోడ్డు మార్గంలో శిక్షణ పొందిన మరియు కనిపించే సిబ్బందిచే యాక్టివ్ ట్రాఫిక్ నిర్వహణ;
- స్థానిక ట్రాఫిక్ ప్యాటర్న్లతో పనివేళలని అడ్జస్ట్ చేసుకోవడం, అంటే రద్దీగా ఉండే సమయాల్లో లేదా పశువులు సంచరిస్తూ ఉండే సమయాల్లో ప్రధాన రవాణా కార్యకలాపాలని మానుకోవడం. ·

***13.* నిల్వ నీటి నిర్వహణ**

ఎటువంటి పరిస్థితులలో కాంట్రాక్టర్ కార్యకలాపాల యొక్క పరిణామంగా నిలచిఉన్న నీటి సేకరణను కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదం లేకుండా మరియు సంబంధిత స్థానిక పర్యావరణ ఆరోగ్య అధికారంతో సంప్రదించకుండా కాంట్రాక్టర్ అనుమతించరు. ఆ నిలవ నీటిని ఎలా నిర్వహించాలి మరియు చికిత్స చేయాలనే దానిపై స్థానిక అధికారుల నుండి సిఫార్సులు అమలు చేయాలి. ఇది దోమల వంటి ఏదైనా తెగుళ్ళ కోసం ఒక పెంపకం ప్రదేశంగా లేదని నిర్ధారించడానికి నిలవ నీటి పరిస్థితిని కాంట్రాక్టర్ పర్యవేక్షించాలి.

***14.* ఘన వ్యర్థాలు మరియు నిర్మాణ వ్యర్థాల నిర్వహణ**

కాంట్రాక్టర్ అధికారి ఆమోదం కోసం జాతీయ ఘన వ్యర్ధ నిర్వహణ విధానాలు మరియు నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఒక ఘన వ్యర్ధ నిర్వహణ ప్రణాళికను కాంట్రాక్టర్ అందించాలి. సైట్ వ్యర్థ పదార్థాల నిర్వహణ ప్రణాళికలో జాతీయ వ్యర్ధ నిర్వహణ వ్యవస్థ ద్వారా సేకరణ, నిల్వ మరియు పారవేయడం తో సహా వ్యర్ధ నిర్వహణ పద్ధతుల వివరణ ఉంటుంది. వ్యర్థ పదార్థాలను బహిరంగంగా మండించడం ఉండదు మరియు జాతీయ వ్యర్థాల నిర్వహణ వ్యవస్థ ద్వారా వ్యర్థాలను రీసైకిల్ చేయడానికి కాంట్రాక్టర్ ప్రయత్నించాలి.

తెగుళ్ళు మరియు వ్యాధి వెక్టార్ల ప్రబలటం కారణంగా ఒక న్యూసెన్స్ లేదా ఆరోగ్య ప్రమాదానికి కారణమయ్యే విధంగా నిర్మాణ వ్యర్థాలు కూడగట్టుకోవడాన్ని ఎటువంటి పరిస్థితులలోనూ కాంట్రాక్టర్ అనుమతించరు.

***15.* ద్రవ వ్యర్థాల నిర్వహణ**

సంబంధిత సెయింట్ విన్సెంట్ మరియు గ్రెనడిన్స్ అధికారం యొక్క వ్యర్థ నిర్వహణ విధానాలు మరియు నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఒక సైట్ వ్యర్థ నిర్వహణ ప్రణాళికలో భాగంగా ఒక ద్రవ్య వ్యర్థ నిర్వహణ ప్రణాళికని కాంట్రాక్టర్ అధికారికి కాంట్రాక్టర్ అందించాలి. ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ కాంట్రాక్టర్ నిర్మాణ సంబంధిత ద్రవ వ్యర్థాలను సైట్లో లేదా బయట చేరడానికి లేదా సైట్ మీదుగా లేదా నుండి ఒక అనియంత్రిత పద్ధతిలో పారడానికిగాని లేదా దాని కంటెంట్ కారణంగా ఒక న్యూసెన్స్ లేదా ఆరోగ్య సమస్యను కలగజేయడానికి కాని సమ్మతించరు. సైట్ వ్యర్థ పదార్థాల నిర్వహణ ప్రణాళికలో ఈ వ్యర్థాలు ఎలా నిల్వ చేయబడతాయి, సేకరించబడతాయి మరియు ప్రస్తుత చట్టం ప్రకారం ఎలా పారవేయబడతాయి అనేదాని వివరణ ఉంటుంది. అదనంగా కాంట్రాక్టర్ అన్ని సైట్ వ్యర్థాల సాధారణ తొలగింపు మరియు పారవేయడం కోసం ఏర్పాట్లు చేయాలి మరియు అటువంటి తొలగింపు కోసం ఒక షెడ్యూల్ ని కాంట్రాక్ట్ అధికారికి అందించాలి.

కాంట్రాక్టర్ యొక్క ద్రవ వ్యర్థాల నిర్వహణ ప్రణాళిక యొక్క నిర్దిష్ట అంశాల్లో ఇవి ఉండాలి: అన్ని వ్యర్థ పదార్థాల నిర్వహణ మరియు ప్రజా ఆరోగ్య చట్టాలకు కాంట్రాక్టర్ కట్టుబడి ఉండాలి; వ్యర్థ సేకరణ మరియు నిర్మూలన మార్గాలు మరియు సైట్లు అనేవి కూల్చివేత మరియు నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాల నుండి ఆశించిన అన్ని రకాల ప్రధాన వ్యర్థాల కోసం గుర్తించబడతాయి; నిర్మాణం మరియు కూల్చివేత వ్యర్థాలు తగిన డబ్బాలలో నిల్వ చేయబడతాయి; ద్రవ మరియు రసాయన వ్యర్థాలు తగిన కంటైనర్లలో సాధారణ వ్యర్థాల నుండి వేరుచేయబడి నిల్వ చేయబడతాయి; అన్ని వ్యర్థాలు లైసెన్స్ పొందిన సేకరించే వ్యక్తుల ద్వారా సేకరించబడి ఆమోదించబడిన పల్లపు ప్రదేశాలలో సరిగా పారవేయబడుతుంది; రూపొందించినట్లుగా సరైన నిర్వహణ కోసం రుజువుగా వ్యర్థ నిర్మూలన యొక్క రికార్డులు నిర్వహించబడతాయి; సాధ్యమైన ప్రతిచోట కాంట్రాక్టర్ తగిన మరియు ఉపయుక్తమైన పదార్థాలను (ఆస్బెస్టాస్ మినహా) మళ్ళీ ఉపయోగిస్తారు మరియు రీసైకిల్ చేస్తారు; నిర్మాణ సంబంధిత ద్రవ వ్యర్థాలను సైట్లో లేదా బయట చేరడానికి లేదా సైట్ మీదుగా లేదా నుండి ఒక అనియంత్రిత పద్ధతిలో పారడానికిగాని లేదా దాని కంటెంట్ కారణంగా ఒక న్యూసెన్స్ లేదా ఆరోగ్య సమస్యను కలగజేయడానికి కాని అస్సలు అనుమతించకూడదు.

అనుబంధ C: UNDP స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ మెకానిజం ఫారం

SECU SRM
Social & Environmental Compliance Unit
Stakeholder Response Mechanism

UNDP
Empowered lives.
Resilient nations.

సామాజిక మరియు పర్యావరణ అనువర్తన యూనిట్ (SECU) మరియు / లేదా వాటాదారుల ప్రతిస్పందన యంత్రాంగం (SRM)కు ఒక అభ్యర్థనను సమర్పించడం కోసం మార్గదర్శకం

ఈ ఫారం యొక్క ఉద్దేశ్యం

- మీరు ఈ ఫారంని గనక ఉపయోగిస్తే, దయచేసి టెక్స్ట్ నుంచి విడిగా తెలియడం కోసం మీ సమాధానాలను పెద్ద అక్షరాల్లో వ్రాయండి
- ఈ ఫారం యొక్క ఉపయోగం సిఫార్సు చేయబడింది, కానీ అవసరం లేదు. ఒక అభ్యర్థనను రూపొందించేటప్పుడు ఇది ఒక మార్గదర్శినిగా కూడా పనిచేస్తుంది.

ఇందులో మద్దతు ఇవ్వడం కోసం ఈ ఫారం ఉద్దేశించబడింది:

(1) దాని సాంఘిక లేదా పర్యావరణ విధానాలకు లేదా కట్టుబాట్లకు UNDP కట్టుబడి ఉండటం లేదని మీరు నమ్మి మరియు దాని ఫలితంగా మీకు హాని జరుగుతోందని మీరు విశ్వసించినప్పుడు ఒక అభ్యర్థనను సమర్పించడం. UNDP పాలసీలు లేదా కట్టుబాట్లు ఉల్లంఘించబడ్డాయా అని నిర్ణయించడానికి మరియు ఈ ఉల్లంఘనలను పరిష్కరించడానికి చర్యలను గుర్తించడానికి UNDP యొక్క ఆడిట్ మరియు ఇన్వెస్టిగేషన్స్ ఆఫీస్ లోపల సోషల్ అండ్ ఎన్విరాన్మెంటల్ కాంప్లైయన్స్ యూనిట్ (SECU) ద్వారా నిర్వహించబడే ఒక స్వతంత్ర దర్యాప్తు అయిన ఒక "కంప్లయెన్స్ రివ్యూ"ని ఈ అభ్యర్థన ప్రారంభించగలదు. పరిస్థితి యొక్క వాస్తవాలను నిర్ధారించేందుకు కంప్లయెన్స్ రివ్యూ సమయంలో SECU మీతో పరస్పరం స్పందిస్తుంది. కంప్లయెన్స్ రివ్యూ ఫలితాలు మీకు తెలియపరచబడతాయి.

మరియు/లేదా

(2) మీ మీద ఒక UNDP ప్రాజెక్ట్ ఒక ప్రతికూల సామాజిక లేదా పర్యావరణ ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్నదని లేదా ఉంటుందని మీరు విశ్వసిస్తున్నప్పుడు మరియు ప్రభావితమైన సంఘాలు మరియు ఇతర వాటాదారులను (ఉదా. ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు,

UNDP, మొదలైనవారిని) సంయుక్తంగా మీ ఆందోళనలను చర్చించడానికి ఒక చోట కలిపేందుకు ఒక ప్రక్రియని మీరు ప్రారంభించాలనుకున్నప్పుడు UNDP "స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్" కోసం అభ్యర్థనను సమర్పించడం. ఈ వాటాదారుల స్పందన ప్రక్రియ అనేది UNDP కంట్రీ ఆఫీస్ ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది లేదా UNDP ప్రధాన కార్యాలయాల ద్వారా వీలు కల్పించబడుతుంది. వాస్తవాలను కనుగొనడానికి ఇంకా పరిష్కారాలు అభివృద్ధి చేయడం రెండింటి కోసమూ UNDP సిబ్బంది ప్రతిస్పందనలో భాగంగా మీతో కమ్యూనికేట్ చేసి పరస్పరం స్పందిస్తారు,. ఇతర ప్రాజెక్ట్ వాటాదారుల కూడా అవసరమైతే పాల్గొనవచ్చు.

ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు మరియు ఈ ప్రాజెక్టుకు బాధ్యత వహించే UNDP సిబ్బందితో నేరుగా సంప్రదించడం ద్వారా మీ ఆందోళనను పరిష్కరించడానికి ఇప్పటికే ప్రయత్నం చేసి ఉండకపోతే, మీరు UNDP యొక్క స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ యంత్రాంగానికి ఒక అభ్యర్థన చేయడానికి ముందు అలా చేయాలి అని దయచేసి గమనించండి.

గోప్యత . మీరు కంప్లైయన్స్ సమీక్ష ప్రక్రియని గనక ఎంచుకుంటే, మీరు మీ గుర్తింపును రహస్యంగా ఉంచుకోవచ్చు (కంప్లయెన్స్ రివ్యూ బృందానికి మాత్రమే తెలుస్తుంది). మీరు స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ మెకానిజం ఎంచుకుంటే, మీ కేసు యొక్క ప్రాథమిక అర్హత స్క్రీనింగ్ మరియు అంచనా సమయంలో మీ గుర్తింపును గోప్యంగా ఉంచుకోవడానికి మీరు ఎంచుకోవచ్చు. మీ అభ్యర్థన అర్హమైనదై మరియు ప్రతిస్పందన ఇవ్వతగినదని సూచించబడితే, UNDP సిబ్బంది మీతో ప్రతిపాదిత ప్రతిస్పందన గురించి చర్చిస్తారు మరియు మీ గుర్తింపు యొక్క గోప్యతను కాపాడాలా మరియు ఎలాగ అనేది కూడా చర్చిస్తారు.

మార్గదర్శనం

అభ్యర్థనను సమర్పించేటప్పుడు దయచేసి సాధ్యమైనంత ఎక్కువ సమాచారం ఇవ్వండి. మీరు అనుకోకుండా అసంపూర్తిగా ఉన్న ఫారంని గనక ఇమెయిల్ చేస్తే, లేదా మీరు అందించాలనుకుంటున్న అదనపు సమాచారాన్ని కలిగి ఉంటే, ఏదైనా మార్పులను వివరిస్తూ ఒక అనుసరణ ఇమెయిల్ పంపండి చాలు.

మీ గురించిన సమాచారం

మీరు...

1. *UNDP మద్దతు గల ప్రాజెక్టుచే ప్రభావితమైన ఒక వ్యక్తియా?*

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: కాదు:

2. *బాధిత వ్యక్తి లేదా సమూహం యొక్క అధీకృత ప్రతినిధియా?*

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: కాదు:

ఈ ఫారంకు ఒకటి లేదా ఎక్కువ ఫైళ్లను జోడించడం ద్వారా దయచేసి మీరు ప్రాతినిధ్యం వహించే ప్రజలందరి పేర్లను, మరియు వారి తరపున పనిచేయడానికి వారు అధీకృతం ఇచ్చిన పత్రాలను అందించండి,.

1. మొదటి పేరు:

2. చివరి పేరు:

3. ఏదైనా ఇతర గుర్తింపు సమాచారం:

4. మెయిలింగ్ చిరునామా:

5. ఇమెయిల్ చిరునామా:

6. టెలిఫోన్ నెంబర్ (దేశం కోడ్ తో సహా):

7. మీ చిరునామా/ ప్రదేశం:

8. సమీప నగరం/పట్టణం

9. మిమ్మల్ని ఎలాగ సంప్రదించాలి అనేదానిపై ఏదైనా అదనపు సమాచారం:

10. దేశం:

మీరు **UNDP** నుండి ఏమి కోరుతున్నారు: కంప్లయెన్స్ రెవ్యూ మరియు / లేదా స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్

మీకు నాలుగు ఎంపికలు ఉన్నాయి:

- కంప్లయెన్స్ రెవ్యూ కోసం ఒక అభ్యర్థనను సమర్పించండి;
- స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ కోసం ఒక అభ్యర్థనను సమర్పించండి;
- కంప్లయెన్స్ రెవ్యూ కోసం స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ రెండింటి కోసం ఒక అభ్యర్థనను సమర్పించండి;
- కంప్లయెన్స్ రెవ్యూ కావాలో లేక స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ కావాలో మీకు ఖచ్చితంగా తెలియదని మరియు మీ కేసును సమీక్షించడానికి రెండు ఎంటిటీలని మీరు కోరుకుంటున్నారని పేర్కొనండి.

11. UNDP సామాజిక మరియు / లేదా పర్యావరణ విధానం లేదా నిబద్ధత నెరవేర్చడంలో UNDP యొక్క వైఫల్యం మీకు లేదా మీ సమాజానికి హాని కలిగిస్తోందని, లేదా హాని కలిగించవచ్చని మీరు ఆందోళన చెందుతున్నారా?

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

12. కంప్లయెన్స్ రెవ్యూ ప్రాసెస్ అంతటా మీ పేరు (లు) గోప్యంగా ఉండాలని మీరు కోరుకుంటున్నారా?

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

గోప్యత అభ్యర్థించినట్లయితే, ఎందుకో దయచేసి తెలియజేయండి:

13. UNDP ప్రాజెక్టు వల్ల మీరు ఎదుర్కొంటున్నట్లుగా మీరు విశ్వసిస్తున్న సామాజిక లేదా పర్యావరణ ప్రభావాలు లేదా అపాయాల గురించి ఉమ్మడిగా పరిష్కరించడానికి ఇతర వాటాదారులతో, ఉదా., ప్రభుత్వం, UNDP, మొదలైన వారితో కలిసి మీరు పనిచేయాలనుకుంటున్నారా

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

14. స్పందన కోసం మీ అభ్యర్థన యొక్క ప్రాథమిక అంచనా సమయంలో మీ పేరు (లు) గోప్యంగా ఉండాలని మీరు అనుకుంటున్నారా?

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

గోప్యత అభ్యర్థించినట్లయితే, ఎందుకో దయచేసి తెలియజేయండి:

15. మీరు మీ అభ్యర్ధన *UNDP* హెడ్ క్వార్టర్స్ ద్వారా నిర్వహించబడాలని మీరు కోరుకుంటున్నారని సూచించితే తప్ప, స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ కోసం అభ్యర్ధనలు *UNDP* కంట్రీ కార్యాలయాల ద్వారా నిర్వహించబడతాయి. మీరు మీ అభ్యర్ధనను *UNDP* ప్రధాన కార్యాలయం నిర్వహించాలి అనుకుంటున్నారా*?*

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

మీరు గనక అవును అని సూచించినట్లయితే, మీ అభ్యర్ధన ఎందుకు UNDP ప్రధాన కార్యాలయం ద్వారా నిర్వహించబడాలో దయచేసి తెలియజేయండి:

16. మీరు కంప్లయెన్స్ రెవ్యూ మరియు స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ రెండింటినీ కోరుతున్నారా?

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

17. మీకు కంప్లయెన్స్ రెవ్యూ కావాలో లేక స్టేక్ హోల్డర్ రెస్పాన్స్ కావాలో మీకు <u>ఖచ్చితంగా తెలియదా</u>?

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

మీరు ఆందోళన చెందుతున్న **UNDP** ప్రాజెక్ట్ గురించిన సమాచారం**,** మరియు మీ ఆందోళన యొక్క స్వభావం**:**

18. మీరు ఏ UNDP-మద్దతునిచ్చే ప్రాజెక్ట్ గురించి ఆందోళన చెందుతున్నారు? (తెలిసినట్లయితే):

19. ప్రాజెక్ట్ పేరు (తెలిసినట్లయితే):

20. ప్రాజెక్ట్ గురించి మీ ఆందోళనల గురించి క్లుప్తంగా వివరణ ఇవ్వండి.. దాని సామాజిక లేదా పర్యావరణ విధానాలకు మరియు కట్టుబాట్లకు అనుగుణంగా ఉండటంలో UNDP వైఫల్యంపై మీకు ఆందోళనలు ఉంటే, మరియు ఈ విధానాలు మరియు కట్టుబాట్లను గుర్తించగలిగితే, దయచేసి చెప్పండి (అవసరం లేదు). దయచేసి, తత్ఫలితంగా సంభవించగల లేదా సంభవించిన పర్యావరణ మరియు సాంఘిక ప్రభావాల రకాలను కూడా వివరించండి. ఎక్కువ చోటు కావలసివస్తే, దయచేసి ఏదైనా పత్రాలను జోడించండి. మీరు ఎంచుకున్న ఏదైనా భాషలో మీరు వ్రాయవచ్చు

- *...*
- *...*
- *...*
- *...*

21. ఈ ప్రాజెక్టుకు బాధ్యత వహిస్తున్న ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు, UNDP సిబ్బందితో మీ ఆందోళనలను మీరు చర్చించారా? ప్రభుత్వేతర సంస్థలు?

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: అవును: లేదు:

మీరు గనక అవును అని సమాధానం ఇచ్చినట్లయితే, దయచేసి మీ ఆందోళనలను మీరు చర్చించిన వారి పేరు (లు) ని అందించండి

ఈ సమస్య గురించి మీరు ఇప్పటికే సంప్రదించిన అధికారుల పేరు:

మొదటి పేరు	చివరి పేరు	టైటిల్/అనుబంధం	సుమారుగా సంప్రదించిన తేది	ఆ వ్యక్తి నుంచి సమాధానం

22. ఈ ప్రాజెక్ట్ ద్వారా ప్రతికూలంగా ప్రభావితమైన ఇతర వ్యక్తులు లేదా సమూహాలు ఉన్నాయా ?

మీకు వర్తించే జవాబుకు ప్రక్కన "X" గుర్తు పెట్టండి: ఉన్నాయి: లేవు:

23. దయచేసి అభ్యర్థనకు మద్దతునిచ్చే ఇతర వ్యక్తులు లేదా సమూహాల పేర్లు మరియు / లేదా వివరణను ఇవ్వండి:

మొదటి పేరు	చివరి పేరు	టైటిల్/అనుబంధం	సంప్రదింపు సమాచారం

మీరు SECU మరియు / లేదా SRM కు పంపాలనుకుంటున్న పత్రాలను దయచేసి మీ ఇమెయిల్ కు జోడించండి. మీ అటాచ్మెంట్లు అన్నీ గనక ఒకే ఇమెయిల్లో సరిపోకపోతే, దయచేసి ఒకటి కంటే ఎక్కువ ఇమెయిల్స్ పంపేందుకు సంకోచించకండి.

సమర్పణ మరియు మద్దతు

మీ అభ్యర్థన సపర్పించేందుకు, లేదా మీకు మద్దతు అవసరమైతే, దయచేసి మెయిల్ చేయండి: project.concerns@undp.org